

**REPUBLIKA SRBIJA
OPŠTINA PROKUPLJE**

**STRATEGIJA ODRŽIVOG RAZVOJA
OPŠTINE PROKUPLJE
2007 - 2017**

- nacrt -

**Prokuplje
Januar 2007.**

Poštovani sugrađani,

Jedan od najznačajnijih izazova u prethodnom periodu je izrada Strategije održivog razvoja zasnovane na konkretnim uslovima, merama, prioritetima i ciljevima. Partnerstvom predstavnika lokalne vlasti, civilnog i biznis sektora, zajednički smo usmerili potencijale i energiju u razvojne planove usklađene sa tendencijama društvenog progresa evropskih zemalja.

Osnovna namera ovog programa je racionalno upravljanje resursima u skladu sa prirodnim okruženjem, kao garant održive proizvodnje i potrošnje. Rukovodeći se zahtevima koje smo pred sobom postavili, nastojaćemo da sprovedimo politiku ekonomskog rasta, sa akcentom na smanjenje nezaposlenosti, urbanog planiranja i ostvarivanja javnog interesa, ujednačenu sa socijalnim, privrednim i ekološkim standardima. Imajući u vidu naše razvojne potencijale preuzeli smo obavezu i odgovornost da obezbedimo stabilnost i unapredimo život ljudi, otvarajući prostor za privredne integracije, nove tehnologije, investicije i međunarodnu saradnju.

Održivi razvoj opštine Prokuplje predstavlja pravac i stvara mogućnosti napretka i potencijala za kreiranje bogatijeg društva u ekonomskom i kulturološkom smislu.

Duboko sam uveren da će se naša opština progresivno transformisati od marginalizovane, ekonomski i egzistencijalno oslabljene, u primarni ambijent za život – kao prava mera i okvir naših dostignuća.

Pozivam sve naše građane da aktivno učestvuju u sprovođenju akcionih planova Strategije održivog razvoja jer usmerenost, saradnja i efikasnost čine suštinu uspeha. Nama je poveren suštinski zadatak da ovaj prostor učinimo izvorom kreativnosti, poslovnosti i energičnosti, a potvrda naše uspešnosti biće namera budućih generacija da ne odlaze iz opštine Prokuplje. Koliko danas mi možemo da učinimo za mlade, toliko će oni uzvratiti svojoj opštini unapređujući procese koje smo započeli.

Neka upoznavanje sa vrednostima opštine Prokuplje postane put za upoznavanje nas, njenih žitelja.

**Predsednik Opštine
PROKUPLJE
Vladimir Jovanović**

SADRŽAJ

UČESNICI U PROCESU IZRADE STRATEGIJE.....	5
SPISAK SKRAĆENICA.....	8
UVOD	10
Kontekst	10
Zašto se radi strategija?	10
Pravni osnov	11
Nacionalni okvir	11
Nacionalna strategija održivog razvoja	11
Strategija lokalnog održivog razvoja	12
Ostali strateški dokumenti na nacionalnom i globalnom nivou.....	12
Opis procesa izrade.....	13
PROFIL OPŠTINE PROKUPLJE	14
Opšti podaci	14
Položaj i veličina	14
Kratak istorijski pregled	14
Prirodni činioci	15
Klima i geografski položaj.....	15
Zemljište i živi svet.....	15
Zemljište	15
Prirodni resursi.....	17
Životna sredina i stepen ugroženosti	17
Stanovništvo	17
Pokazatelji siromaštva i zdravlja	17
Migracije	18
Identiteti	18
Naselja	18
Privreda.....	19
Ekonomski pokazatelji.....	19
Poljoprivreda.....	19
Industrija	20
Javna preduzeća	21
Demokratski i institucionalni kapaciteti.....	21
Obrazovanje	21
Specifičnosti i potencijali.....	22
PRIKAZ I ANALIZA POSTOJEĆEG STANJA.....	24
Ekonomski razvoj, privreda, poljoprivreda i zapošljavanje	24
Opšte stanje privrede i nasleđene teškoće	24
Industrija	25
Poljoprivreda.....	25
Turizam	26
Mala i srednja preduzeća	27
Disperzija malih i srednjih preduzeća i radnji prema sektorima razvoja.....	28
Radnje	29
Nezaposlenost.....	30
Prirodni i privredni potencijali.....	31
Kadrovski potencijal malih i srednjih preduzeća	31
Analiza ustanove i kapaciteta Turističko-sportskog centra	32
Tendencije i trendovi	32

Industrija	32
Poljoprivreda	34
Turizam	34
Mala i srednja preduzeća	36
SWOT analiza	37
Razvoj poljoprivrede i sela	37
Razvoj malih i srednjih preduzeća	38
Privlačenje investicija	39
Specifični problemi	39
Društveni razvoj i poboljšanje životnih uslova stanovnika	41
Populaciona dinamika	41
Zdravstvena zaštita	41
Životni stilovi	43
Obrazovanje	44
Predškolsko vaspitanje	44
Osnovno obrazovanje i vaspitanje	44
Srednje obrazovanje	45
Visoko i više obrazovanje	45
Analiza stanja u obrazovanju	46
Kultura	47
Institucionalni kapacitet	48
Mediji i informisanje	50
Institucionalni kapacitet	50
Sport i fizička kultura	50
Finansiranje sporta i fizičke kulture	51
Fizička kultura dece i omladine i školski sport	51
Sportska infrastruktura	51
Stručni kadrovi	52
Deca i mladi	52
Institucionalno jačanje lokalne samouprave	52
Institucionalni kapaciteti lokalne samouprave	53
Komunikacija sa građanima, nevladinim organizacijama i udruženjima građana	53
Međunarodna saradnja	54
SWOT analiza	55
Specifični problemi	56
Infrastruktura	57
Saobraćaj	57
Analiza institucionalnih i ljudskih kapaciteta	59
Vodosnabdevanje	59
Stanje izvorišta	59
Analiza institucionalnih i ljudskih kapaciteta	61
SWOT analiza	66
Specifični problemi	66
Zaštita životne sredine i leap	67
Otpadne vode	67
Upravljanje kvalitetom voda	68
Upravljanje otpadom	68
Aerozagađenje	69
Buka i vibracije	71
Biodiverzitet	71
Retke i ugrožene vrste	74
SWOT analiza	76
Specifični problemi	76
Prostorno i urbanističko planiranje	77
SWOT analiza	87
Specifični problemi	87

Smanjenje siromaštva	87
Siromaštvo lica sa invaliditetom.....	90
Deca i mladi.....	91
Izbeglice i privremeno raseljena lica	92
Romi.....	93
Stara lica i penzioneri.....	95
SWOT analiza.....	96
Specifični problemi.....	96
STRATEŠKI CILJEVI.....	98
Osnovni principi i vrednosti za formulisanje strateških ciljeva	98
Ekonomski razvoj	98
Prioritetni strateški cilj	98
Specifični strateški ciljevi.....	99
Opis	99
Spisak specifičnih ciljeva	103
Mere i aktivnosti.....	104
Društveni razvoj i unapređenje životnih uslova stanovnika.....	106
Prioritetni strateški cilj	106
Specifični strateški ciljevi.....	106
Opis	106
Spisak specifičnih ciljeva	110
Mere i aktivnosti.....	110
Infrastruktura	112
Prioritetni strateški cilj	112
Specifični strateški ciljevi.....	113
Opis	113
Spisak specifičnih ciljeva	115
Mere i aktivnosti.....	116
Zaštita životne sredine i LeaP.....	117
Prioritetni strateški cilj	117
Specifični strateški ciljevi.....	117
Opis	117
Spisak specifičnih ciljeva	120
Mere i aktivnosti.....	120
Prostorno i urbanističko planiranje.....	121
Prioritetni strateški cilj	121
Specifični strateški ciljevi.....	121
Opis	121
Spisak specifičnih ciljeva	122
Mere i aktivnosti.....	122
Smanjenje siromaštva	123
Prioritetni strateški cilj	123
Specifični strateški ciljevi.....	123
Opis	123
Spisak specifičnih ciljeva	126
Mere i aktivnosti.....	127
INSTRUMENTI	128
Institucionalni instrumenti	128
Finansijski instrumenti.....	128
Instrumenti za monitoring i evaluaciju.....	128

UČESNICI U PROCESU IZRADE STRATEGIJE

Opštinski poverenik

Goran Mrdaković - pravnik, koordinator Opštinskog veća

Opštinski forum

Ratomir Simonović, dipl. ekonomista, odbornik u SO Prokuplje, direktor "Agrobanke", Ekspozitura Prokuplje; Živorad Manić, dipl. ing. prostornog planiranja, JP Direkcija za urbanizam i izgradnju; Ivica Milić, dipl. ekonomista u oblasti agromenadžmenta, direktor JKP "Tržnice"; Mirjana Gluščenko Vidaković, dipl. građevinski inženjer, šef inspeksijske službe Opštinske uprave Opštine Prokuplje; Zoran Dimitrijević, ing. prehrambene tehnologije, zamenik direktora Stručne službe mesnih zajednica; Dragan Orović, dipl. agroekonomista, Viša poljoprivredno prehrambena škola; Miroslava Krsmanović, dipl. biolog, koordinator tima za izradu LEAP –a, savetnik predsednika Opštine; Danilo Milenković, dipl. ekonomista, direktor Fonda PIO, zamenik predsednika Opštine; Dušica Dinić, dipl. psiholog, sekretar OO Crvenog krsta Prokuplje; Milovan Stanković, inženjer metalurgije, opštinski menadžer; Bratislav Stajković, dipl. ing. elektronike, referent za javne elektroinstalacije u Direkciji i koordinator kluba energetske menadžera opštine; Biljana Popović, novinar, urednik RTS Toplica; Žarko Nešović, dipl. inženjer fizike, privatni preduzetnik, savetnik predsednika Opštine; Filip Jovanović, referent za održavanje životne sredine JP Direkcija, predsednik MZ R.P.Čičko, odbornik; Zoran Perović, ing. tehnologije, član Opštinskog veća za turizam; Dragan Paunović, dipl. agroekonomista, stručni saradnik Privredne komore za Toplički okrug; Lidija Stojanović, dipl. ecc., predsednica Komisije za rodnu ravnopravnost i jednake mogućnosti, samostalni saradnik za ugovaranje zdravstvene zaštite za Nišavski okrug; Dejan Milovanović, inženjer agronomije, Telekom AD Srbija; Daniel Jovanović, ekonomista za turizam, apsolvent Teološkog instituta; Aleksandar Cvetanović, lekar - epidemiolog, šef Higijensko – epidemiološke službe Doma zdravlja; Dragan Dobrašinović, dipl. pravnik, NVO Toplički centar za demokratiju i ljudska prava; Ljubiša Milosavljević, dipl. ing. mašinstva, zamenik direktora Kompanije "Hissar"; Vida Momčilović, dipl. pravnik, rukovodilac Odeljenja za opštu upravu Opštine Prokuplje; Moma Milojković, dipl. građevinski inženjer, tehnički direktor KJP "Gradski vodovod"; Emilija Nikolić, profesor, izveštač SBS Radio Australija (dopisnik za Srbiju), bibliotekar, predstavnik Srednje medicinske škole; Milan Rađenović, student, sportista i sportski radnik.

Radna grupa za ekonomski razvoj, privredu, poljoprivredu i zapošljavanje

Mirjana Bjeletić, stručni saradnik za izradu i implementaciju projekata, Opštinska uprava Opštine Prokuplje; Danilo Milenković, dipl. ekonomista, direktor Fonda PIO; Ratomir Simonović, dipl. ekonomista direktor "Agrobanke" - Ekspozitura Prokuplje; Milan Milošević, zamenik direktora tržišta rada filijala Prokuplje; Milan Rađenović, student, sportista i sportski radnik; Dragan Paunović, dipl. agroekonomista, stručni saradnik Privredne komore; Srđan Stamenković, dipl. ing. poljoprivrede za stočarstvo, rukovodilac Odeljenja za poljoprivredu, Opštinska uprava Opštine Prokuplje; Žarko Ratković, samostalni stručni saradnik za poljoprivredu i vodoprivredu, Opštinska uprava Opštine Prokuplje; Ljubiša Milosavljević, dipl.ing.mašinstva; Zoran Perović, član Opštinskog veća za oblast turizma; Milovan Stanković, ing. metalurgije, opštinski menadžer; Dragan Orović, dipl. ekonomista, Viša poljoprivredna prehrambena škola Prokuplje.

Radna grupa za društveni razvoj i unapređivanje životnih uslova stanovnika

Dragana Stanković, viši referent za informisanje i protokol, Opštinska uprava Opštine Prokuplje; Biljana Popović, novinar urednik RTS Toplica; Daniel Jovanović, ekonomista za turizam, apsolutent Teološkog instituta; Emilija Nikolić, profesor srednje Medicinske škole "Dr Aleksa savić"; Dragan Dobrašinović, dipl. Pravnik, predstavnik NVO Toplički centar za demokratiju i ljudska prava; Aleksandar Cvetanović, epidemiolog – Dom zdravlja; Lidija Stojanović, dipl. ecc., samostalni saradnik za ugovaranje zdravstvene zaštite za Nišavski okrug; Žarko Nešović, dipl. ing. fizike, privatni preduzetnik, savetnik predsednika Opštine; Dragan krstić, član Opštinskog veća za nauku, direktor Gimnazije; Dragan barjaktarević, direktor Narodne biblioteke "Rade Drainac" Prokuplje; Miroljub Glišić, direktor osnovne škole u Džigolju; dragica Božinović, pedijatar – Zdravstveni centar "Toplica".

Radna grupa za infrastrukturu

Mirjana Gluščenko Vidaković, dip. ing. građevine, inspekcijaska služba Opštinske uprave Opštine Prokuplje; Milutin Šutanovac, dipl. ing. građevine, Opštinska uprava Opštine Prokuplje; Zoran Dimitrijević, ing. prehrambene tehnologije - zamenik direktora SSMZ; Bratislav Stajković, dipl. ing. elektronike, Direkcija za izgradnju, urbanizam i stambene poslove; Bora Mihajlović, dipl. ing. elektrotehnike, "Elektrodistribucija" Pogon Prokuplje; Bratislav Budić, poljoprivredni tehničar JKP "Čistoća"; Ljubiša Mitrović, inženjer za veze, koordinator tehničkog direktora KJP "Vodovod"; Slavoljub Radivojević, dipl. ing. mašinstva, šef punktna stanice "Draganja", KJP "Vodovod".

Radna grupa za prostorno i urbanističko planiranje

Živorad manić, dipl. ing. prostornog planiranja, JP Direkcija za izgradnju, urbanizam i stambene poslove; Dragana Đorđević, dipl. ing. arhitekture, Jp Direkcija za izgradnju, urbanizam i stambene poslove; Filip Jovanović, referent, JP Dorekcija za izgradnju, urbanizam i stambene poslove; Vida Momčilović, dipl. pravnik, rukovodilac Odeljenja za opštu upravu Opštine Prokuplje.

Radna grupa za zaštitu životne sredine

Lidija Živković, dipl. biolog, inspektor za zaštitu životne sredine, Opštinska uprava Opštine Prokuplje; Ivica Milić, dipl. ekonomista, direktor JKP "Tržnice"; Moma Milojković, dipl. ing. građevine, KJP "Vodovod"; Miroslava Krsmanović, dipl. biolog, savetnik predsednika Opštine za zaštitu životne sredine; Dejan Živković, dipl. biolog, profesor biologije; Nikola Kovačević, dipl. ing. šumarstva; Božur Milentijević, dipl. ing. mašinstva, JKP "Tržnice".

Radna grupa za smanjenje siromaštva

Svetlana Paunović, viši referent za izradu i implementaciju projekata, Opštinska uprava Opštine Prokuplje; Dušica Dinić, dipl. psiholog, sekretar OO Crvenog krsta Prokuplje; Gordana Arandjelović, socijalni radnik, Centar za socijalni rad, član Opštinskog veća za oblast socijalne zaštite; Dejan Milovanović, ing. agronomije, Telekom AD Srbija; Valentina Ristić, socijalni radnik, Centar za socijalni rad; Ljiljana Zdravković, pravnik, Opštinska uprava Opštine Prokuplje; Ljiljana Dragović, predstavnik NVO EHO; Biljana

Dinčić, dipl. sociolog, Međuopštinska organizacija slepih i slabovidih; Miroslava Đorđević, dipl. politikolog, poslovni sekretar Kancelarije za ekonomski razvoj; Natka Sretenović, tehnički sekretar, viši referent za izradu i implementaciju projekata, Opštinska uprava Opštine Prokuplje.

Eksterni facilitator

Milica Risojević,

Stalna konferencija gradova i opština

Stručni konsultant

Prof. dr Slobodan Milutinović,

Univerzitet u Nišu

Stalna konferencija gradova i opština

Tim za podršku

Ljubinka Kaluđerović,

Vođa projekta na programu lokalnog održivog razvoja
Stalna konferencija gradova i opština

Aleksandar Popović,

Stalna konferencija gradova i opština, saradnik na projektu

Meran Lukić,

Stalna konferencija gradova i opština, saradnik na projektu

SPISAK SKRAĆENICA

ALČ	aluminijumsko čelično uže
ATC	automatska telefonska centrala
CD	kompakt disk
cm	centimetar
CSR	Centar za socijalni rad
DAI	Development Alternatives International (Konsultantska firma SAD)
DOO	društvo sa ograničenom odgovornošću
db	decibel
EAR	Evropska agencija za rekonstrukciju
ED	elektro distribucija
ECHO	Humanitarni biro evropske zajednice
EU	Evropska unija
FS	filter stanica
GAF	građevinsko-arhitektonski fakultet
GAP	sertifikat za kvalitet - Good Agricultural Practices
GIS	Geodetsko-informativni sistem
GTZ	Nemačka organizacija za tehničku saradnju
GUP	Generalni urbanistički plan
HACCP	međunarodni standard u poljoprivredi
ICRC	Medjunarodni komitet Crvenog krsta
IFRC	Medjunarodna federacija Crvenog krsta i Crvenog polumeseca
ISO	internacionalni standard za kvalitet
JKP	javno komunalno preduzeće
JVP	javno vodoprivredno preduzeće
JP	javno preduzeće
KBTS	kompaktna betonska trafostanica
KJP	komunalno javno preduzeće
km	kilometar
kom	komad
KS	Asocijacija lokalnih i regionalnih vlasti Norveške
KUD	kulturno umetničko društvo
KV	kvalifikovani
kv	kilovolt
l	litar
l/sek	litar u sekundi
LEAP	Lokalni ekološki akcioni plan
LPA	Lokalni plan akcije

M	magistralni put
M	metar
m²	metar kvadratni
m³	metar kubni
MBTS	montažnobetonska trafostanica
MINRZSP	Ministarstvo za rad, zapošljavanje i socijalnu politiku
mm	milimetar
MNRL	Mentalno nedovoljno razvijena lica
MNV	metara nadmorske visine
MSP	mala i srednja preduzeća
NK	nekvalifikovani
NN	niskonaponska mreža
NSSS	Nacionalna strategija smanjenja siromaštva
NVO	Nevladina organizacija
NSZ	Nacionalna služba za zapošljavanje
OKOSP	Opštinski koordinacioni odbor za socijalnu politiku
PK	polukvalifikovani
R	regionalni put
RTS	Radio-televizija Srbije
RS	Republika Srbija
SAD	Sjedinjene Američke države
SDC	Švajcarska humanitarna organizacija za pomoć zemljama u nevolji
SNSKS	srednje naponski samonoseći kablovski snop
SO	Skupština opštine
SSS	srednja stručna sprema
SWOT	Snage, slabosti, mogućnosti i opasnosti.; (<i>engl.</i> : Strengths, Weaknesses, Opportunities, Threats)
TR	traforeon
TS	trafostanica
UNHCR	Visoki komesarijat Ujedinjenih nacija za izbeglice
USAID	Američka agencija za međunarodni razvoj
UN-WHO	Svetska zdravstvena organizacija
V	zapremina
VC	vodoprivredni centar
VSS	visoka stručna sprema
VŠS	viša stručna sprema
WFP	Svetski program hrane (World Food Programme)
ZC	Zdravstveni centar
ZZ	zemljoradnička zadruga
Ø	prečnik cevi
%	procenat

UVOD

KONTEKST

Zašto se radi strategija?

Lokalne vlasti imaju centralnu ulogu u obezbeđivanju održivog razvoja svojih lokalnih sredina. Ovakva uloga zahteva od nosilaca lokalnih vlasti energičniji i bolje integrisani pristup formulaciji politike na lokalnom nivou kroz usklađivanje ekonomskih, društvenih, ekoloških i svih drugih razvojnih ciljeva.

Saglasno Deklaraciji o održivom razvoju u gradovima i opštinama Srbije, ciljevi lokalnih vlasti u Srbiji su:

- Da dalje rade na ostvarivanju lokalnog održivog razvoja, kako bi se obezbedio što bolji kvalitet života u gradovima i opštinama Srbije danas i osigurala mogućnost daljeg razvoja za buduće generacije;
- Da osiguraju da sve aktivnosti koje se sprovode u gradovima i opštinama Srbije budu usmerene ka tome da obezbede ekonomski razvoj lokalnih zajednica, da smanje stepen siromaštva i da svima obezbede jednake mogućnosti kroz dalji ekonomski i društveni razvoj, a da pri tom potrošnju resursa svedu u razumne okvire, a zagađenje životne sredine na najmanju moguću meru.

Suština efikasnog strateškog planiranja u opštinama je u velikoj meri sadržana u samom procesu, a ne u njegovom proizvodu, odnosno planu. Strateško planiranje forsira inovativne i kooperativne pristupe problemima sa kojima je lokalna vlast suočena, težeći da u rešavanje tih problema "uvuče" poslovni sektor, sve nivoe vlasti, naučne i razvojne institucije na lokalnom nivou i ostale predstavnike civilnog sektora. Primarni fokus strateškog planiranja u gradovima i opštinama je u institucionalnom jačanju lokalnih vlasti kroz stvaranje procesa razvoja opštinskih strategija koje su "u lokalnom vlasništvu" (nisu inicirane i vođene potrebama centralnih vlasti) i koje su participativne, integrativne i holističke. Iako različiti konteksti dovode do različitih metodologija, sam proces razvoja strategija nezavisno od primenjene metodologije prati neke bazične zakonitosti: u osnovi je cikličan i uključuje veliki broj komponenti – analizu opsega procesa planiranja, viziju, analizu problema i konteksta i prioritizaciju.

Usvajanje Strategije lokalnog održivog razvoja 2005. godine imalo je veliki odjek i, nezavisno od opština koje su obuhvaćene pilot fazom, neke od opština samostalno su započele svoj proces strateškog planiranja. Stalna konferencija gradova i opština u okviru „Programa održivog razvoja i zaštite životne sredine za opštine i gradove u Srbiji 2004 – 2006“ koji sprovodi uz saradnju i finansiranje Norveške asocijacije lokalnih i regionalnih vlasti, podržava izradu lokalnih strategija održivog razvoja u sedam opština (Prokuplje, Sombor, Bečej, Koceljeva, Smederevska Palanka, Paraćin i Varvarin).

Procesi tranzicije, karakteristični za Srbiju na prelasku iz dvadesetog u dvadeset prvi vek, sa sobom nose i prateće negativne efekte, koji su najočitiji na lokalnom nivou. Privredna stagnacija, nezaposlenost, urušavanje sistema vrednosti, problemi u finansiranju zdravstva, obrazovanja, kulture i sporta, erozija postojećih i teškoće u formiranju novih institucija karakteristične su i za opštinu Prokuplje. Nedovoljan nivo decentralizacije u Srbiji, a pre svega nedostatak suštinske fiskalne decentralizacije utiče na visok stepen regionalne nejednakosti, čime je Prokuplje posebno pogođeno. Ovi, ali i

mnogi drugi razlozi nameću obavezu lokalne vlasti, ali i svih građana Prokuplja, da uz široko učešće u definisanju prioriteta dođu do saglasnosti o daljim pravcima razvoja. Pri tome je od neobične važnosti poštovanje intergeneracijske i intrageneracijske jednakosti, ali i kapaciteta podnošenja životne sredine. Imajući sve navedeno u vidu, Opština Prokuplje je odlučila da svoj dalji razvoj bazira na principima održivosti koji čine osnovna polazišta Strategije održivog razvoja Prokuplja.

Pravni osnov

Na osnovu člana 30. Zakona o lokalnoj samoupravi ("Službeni glasnik RS" br. 9/2002), člana 27. i člana 98. Statuta Opštine Prokuplje ("Službeni list Opštine Prokuplje" br. 3/2002) i člana 80. Poslovnika Skupštine opštine Prokuplje ("Službeni list Opštine Prokuplje" br. 9/2004), Skupština opštine Prokuplje na sednici održanoj 28.03.2005. godine donela je Odluku o pristupanju izradi Strategije održivog razvoja opštine Prokuplje (broj: 06 - 16/05-04 od 28.03.2005. godine). Saglasno ovoj Odluci, cilj izrade Strategije održivog razvoja opštine je definisanje vizije održivog razvoja i zaštite životne sredine opštine Prokuplje za period od narednih 10 godina. Nosilac izrade Strategije održivog razvoja je koordinaciono telo za izradu Strategije održivog razvoja opštine koga imenuje predsednik Opštine ("koordinaciono telo"). Koordinaciono telo ima predsednika i šest članova. Predsednik koordinacionog tela je istovremeno i glavni koordinatorski organ Strategije održivog razvoja opštine Prokuplje.

U Odluci o pristupanju izradi Strategije održivog razvoja opštine Prokuplje definisane su oblasti strategije: ekonomski razvoj, privreda, poljoprivreda i zapošljavanje; infrastruktura; društveni razvoj i unapređenje životnih uslova stanovnika; zaštita životne sredine i LEAP; prostorno i urbanističko planiranje i smanjenje siromaštva.

20.09.2005. godine predsednik Opštine Prokuplje potpisao je Memorandum o saradnji koji je sačinjen između Stalne konferencije gradova i opština i Opštine Prokuplje. Ovim je Opština Prokuplje postala jedna od pet pilot opština u okviru realizacije Programa zaštite životne sredine i održivog razvoja 2004 – 2006. koji realizuje Stalna konferencija gradova i opština, čime je preuzela obavezu da, koristeći resurse i stručnu pomoć Stalne konferencije gradova i opština, usvoji Strategiju lokalnog održivog razvoja opštine.

26.09.2005. godine Skupština opštine Prokuplje usvojila je Deklaraciju o održivom razvoju u gradovima i opštinama Srbije.

Na osnovu člana 41. tačka 8. Zakona o lokalnoj samoupravi ("Službeni glasnik RS" br. 9/2002), člana 50. tačka 8. Statuta Opštine Prokuplje ("Službeni list Opštine Prokuplje" br. 3/2002), Skupštinske odluke o pristupanju izradi Strategije održivog razvoja opštine Prokuplje od 28.03.2005. godine i Memoranduma o saradnji potpisanog sa Stalnom konferencijom gradova i opština 20.09.2005. godine predsednik Opštine doneo je Odluku o imenovanju opštinskog poverenika za program Strategije održivog razvoja opštine Prokuplje (broj 112-69/2005-01).

NACIONALNI OKVIR

Nacionalna strategija održivog razvoja

U trenutku izrade Strategije lokalnog održivog razvoja opštine Prokuplje, Republika Srbija još uvek nema usvojenu Nacionalnu strategiju održivog razvoja. Proces izrade Nacionalne strategije Republike Srbije iniciran je 2003. godine i očekuje se da tokom 2007. godine ova strategija bude usvojena.

Strategija lokalnog održivog razvoja

Strategija lokalnog održivog razvoja usvojena je na Nacionalnoj konferenciji o lokalnom održivom razvoju 2005. godine, kao strateški okvir za održivi razvoj gradova i opština u Srbiji. Pored Strategije lokalnog održivog razvoja, na istoj konferenciji usvojena je i Deklaracija o lokalnom održivom razvoju. Skupština opštine Prokuplje ratifikovala je Deklaraciju o lokalnom održivom razvoju septembra 2005. godine.

Strategija održivog razvoja opštine Prokuplje usaglašena je sa Strategijom lokalnog održivog razvoja.

Ostali strateški dokumenti na nacionalnom i globalnom nivou

Strategija održivog razvoja Prokuplja usaglašena je sa sledećim strateškim dokumentima na nacionalnom nivou:

- Strategija za smanjenje siromaštva u Srbiji;
- Nacionalna strategija Srbije za pristupanje EU;
- Nacionalna strategija zapošljavanja;
- Strategija razvoja privrede;
- Nacionalni program zaštite životne sredine (nacrt);
- Strategija razvoja poljoprivrede Srbije;
- Strategija malih i srednjih preduzeća i preduzetništva u RS;
- Strategija zdravlja - Bolje zdravlje za sve u III milenijumu;
- Nacionalni plan akcije za decu;
- Nacrt strategije za integraciju i davanje novih ovlašćenja Romima;
- Strategija razvoja socijalne zaštite;
- Nacionalna strategija upravljanja otpadom.

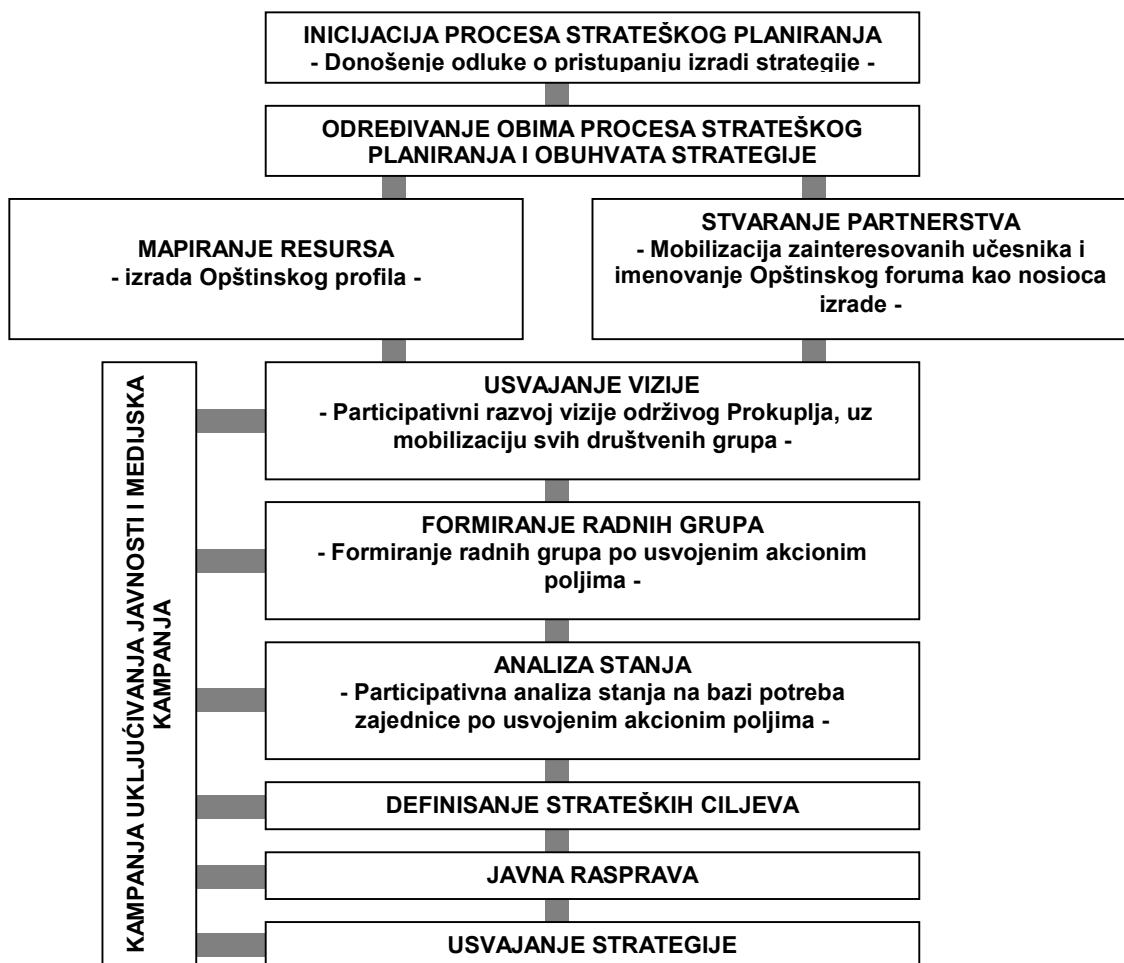
Strategija održivog razvoja Prokuplja takođe je usaglašena i sa sledećim međunarodnim dokumentima:

- Povelja evropskih gradova i opština o održivosti, usvojena od strane učesnika Evropske konferencije o održivim gradovima i opštinama – Olborška povelja;
- Povelja planete Zemlje;
- Zaključci trećeg zasedanja Okruglog stola predstavnika međunarodnih, evropskih i nacionalnih institucija uključenih u Kampanju Lokalne Agende 21 – „Zaključci iz Lisabona“;
- „Poziv iz Hanovera“;
- „Poziv iz Johanesburga“;
- „FANO principi“.

Strategija održivog razvoja Prokuplja usaglašena je sa Milenijumskim ciljevima UN i sa Izveštajem o realizaciji Milenijumskih ciljeva razvoja u Srbiji za 2006. godinu.

OPIS PROCESA IZRADE

Strategija održivog razvoja opštine Prokuplje rađena je u periodu septembar 2005 – mart 2007. Proces izrade Strategije odvijao se kroz 11 radnih faza, kako je prikazano na dijagramu.

Započinjanjem rada na izradi Strategije održivog razvoja opštine Prokuplje, učinjeni su prvi značajni koraci na uključivanju građana Prokuplja u definisanje lokalne politike. Na ovaj način, odnos građani – lokalna vlast izmešta se iz bazične sfere komunikacije - informisanja, u kojem građani učestvuju kao pasivni subjekt, u sferu aktivnog uključivanja građana u procese formulisanja, usvajanja i sprovođenja javne politike. Jačanje građanskog učešća u definisanje lokalne politike ključ je modernizacije sistema lokalne samouprave i unapređenja života u lokalnoj zajednici.

PROFIL OPŠTINE PROKUPLJE

OPŠTI PODACI

Položaj i veličina

Opština Prokuplje se prostire na površini od 759 km², a broj stanovnika koji žive na toj teritoriji iznosi 48501. Grad Prokuplje se nalazi na sledećim geografskim koordinatama: 43° 13' g.š. 21° 35' g.d., na nadmorskoj visini od 255 m, a broj stanovnika koji živi na teritoriji grada Prokuplja iznosi 27673.

Povoljan geografski položaj i konfiguracija terena uslovili su da najznačajnija srednjobalkanska transverzala koja povezuje Crno more s Jadranskim, delom ide upravo Toplicom, zatim Kosanicom i preko Kosova i Metohije čineći najkraću vezu između Moravsko-varždarske doline i Jadranskog mora. Ovaj putni pravac, uz niz sporednih, bio je od prvorazrednog značaja za sva istorijska i kulturna kretanja u ovom delu naše zemlje.

Kratak istorijski pregled

Na području opštine ljudska naselja su postojala još u praistoriji – arheološkim istraživanjima otkriveni su predmeti i staništa koji pripadaju neolitskoj kulturi, vinčansko – pločnikskog tipa. Tragovi najstarijeg naselja na području grada potiču iz predrimskog doba i otkriveni su u podnožju Hisara. Još uvek pretpostavljamo da se rimski vojni logor nalazio na vrhu Hisara, a da je civilno naselje nastalo na istočnoj padini. Od ovoga naselja sačuvani su ostaci hrama posvećenog Herkulu (kod Latinske crkve) i temelji gradskog kupatila u porti varoške crkve.

Kako se grad nalazi vekovima na istom mestu i kako se razvijao uz glavnu ulicu koja je paralelna s rekom, ostaci prošlosti su slabo očuvani. Traju zidine starog grada, tvrđave na Hisaru koja je tek delom otkrivena, traje crkva sv. Prokopija u podnožju brda i mala, Jug Bogdanova ili Latinska crkva u neposrednoj blizini.

Današnji grad Prokuplje smešten je duž obala reke, tamo gde se završava njen srednji tok i odakle se, na izlasku iz grada, kotlina širi u plodnu dobričku ravnice. Okružen i stešnjen brdima Hisarom (358), Borovnjakom (393), Gubom (339) i Sokolicom (474), grad je veoma gusto naseljen, razmešten na nadmorskoj visini 250 - 350 m. Nova naselja niču na slobodnim površinama prema Plehanoj kući, Đurevcu i Stražavi, gotovo spajajući grad s obližnjim selima.

U Prokuplje se stiže iz pravca Niša, kraćim putem preko Merošine ili dužim preko Doljevca. Jedan putni pravac vodi na zapad ka Kuršumliji, a kod Beloljina se odvaja put ka Kruševcu. Današnja varoš je izgrađena uglavnom u 20. veku. Graditeljska aktivnost odvijala se po projektima beogradskog arhitekta Branka Tanazovića kome je asistirao Dragutin Maslač, u duhu modernizovanog akademizma.

Najznačajnije su svakako zgrada okružnog načelstva, današnja Skupština opštine, zgrada u kojoj je smeštena osnovna škola "N.S. Tatko", zatim zgrada nekadašnje Pošte, a danas zgrada Narodnog muzeja Toplice (1925). Zgradu Sokolskog doma projektovao je Momir Korunović. Iz ovog vremena je i zadužbina doktora Alekse Savića podignuta po

njegovoj želji na Hisaru koja je, zahvaljujući istaknutom položaju, postala gotovo zaštitni znak varoši.

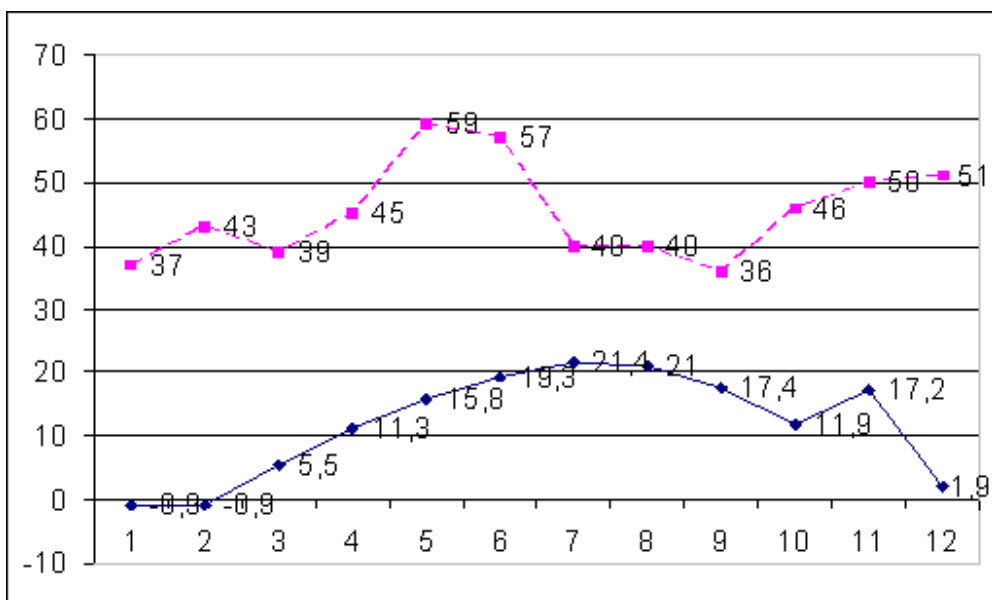
PRIRODNI ČINIOCI

Klima i geografski položaj

Umereno-kontinentalna klima sa blagim prelazima između godišnjih doba u kotlini, ali zato duga i oštra zima na planini, uslovili su plodno tle duž reke i njenih pritoka, bogatstvo šumama i pašnjacima kako na teritoriji opštine Prokuplje, tako i u širem okrugu.

Umereno – kontinentalna klima i brdsko planinsko područje, kao i bogatstvo podzemnim tekućim i termomineralnim vodama, pruža povoljne uslove za ekonomski razvoj opštine.

Slika 1. Grafikon temperature i padavina u opštini Prokuplje za period 1994-2004.g.

Prava crta – temperatura

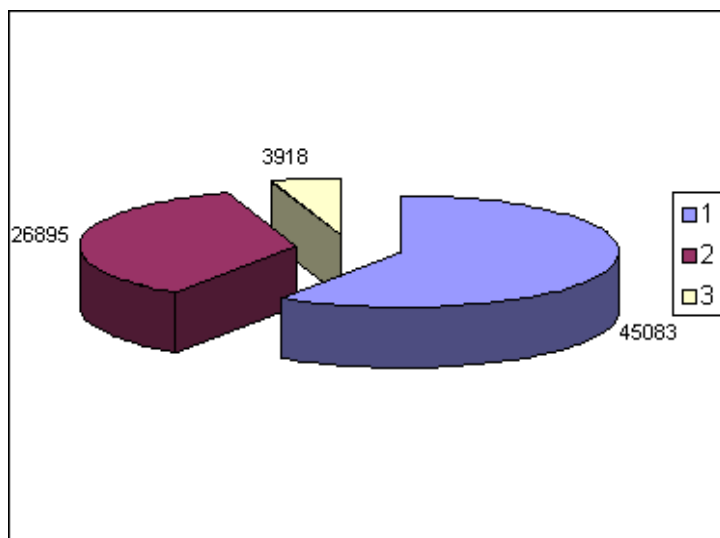
Isprekidana crta – padavine

Zemljište i živi svet

Zemljište

Područje opštine Prokuplje prostire se na površini od 75896 ha. Od ove površine poljoprivredno zemljište zauzima 45083 ha ili 60%, šuma 26895 ha ili 35% i neplodno zemljište 3918 ha ili 5%.

Slika 2. Struktura zemljišne površine opštine Prokuplje

1. poljoprivredno zemljište
2. šume
3. neplodno zemljište

Od površine poljoprivrednog zemljišta 45083 ha, obradive površine su 81,6 % ili 36,79 ha. Ova obradiva površina zemljišta u opštini podeljena je na 210000 parcela što znači da je 1 ha obradive površine podeljen na 4,3 parcele. Ovako usitnjeni posedi dodatno ugrožavaju eksploataciju zemljišta kao i njegovu ekološku zaštitu.

Pomenute površine zemljišta su 98% u privatnoj svojini, a ostatak je u državnoj svojini. Privatnom svojinom zemljišta gazduje oko 16585 domaćinstava, što po jednom domaćinstvu iznosi oko 2,8 ha zemlje. Domaćinstva su naseljena u 107 naselja.

Zemljište po bonetskoj vrednosti kreće se od prve do osme klase. Površina zemljišta pod prvom klasom 1%, druga klasa 5,8%, treća 17%, četvrta 24%, peta klasa 20%, od šeste do osme 32%.

Na obrađenim površinama zemljišta gaje se različite biljne kulture i to 79% ratarske kulture, 19% voćarske kulture i 2% vinove loze.

Zemljište pored reka koristi se za proizvodnju ratarskih kultura, a u brdsko-planinskom području za gajenje voćarskih kultura od kojih vodeću ulogu imaju šljiva i višnja. Za voćarsku proizvodnju postoje izvanredni kako prirodni tako i zemljišni uslovi. Konfiguracija zemljišta je većim delom brežuljkasta do brdsko planinska. Plitak i rastresit pedološki pokrivač, olujne kiše praćene pljuskovima, nepravilna obrada zemljišta, loš izbor poljoprivrednih kultura doveli su do erozije zemljišta.

Prema količini padavina ovo područje može da se svrsta u aridne. Za poslednjih deset godina, od 1994-2004. godine, prosečno je palo oko 580 mm padavina, a one su smanjene u odnosu na protekli period za 50 do 80 mm. Ovako nedovoljne padavine koje se periodično javljaju i uglavnom su u obliku pljuskova ugrožavaju podlogu kao i visoke temperature koje se javljaju u tom periodu (u toku vegetacije biljaka). Ublažavanje suše navodnjavanjem je nedovoljno, jer od ukupno obradivih površina navodnjava se oko 1% i to nestručno, potapanjem cele zemljišne površine.

Nekontrolisanim unošenjem određenih mineralnih đubriva kvari se struktura zemljišta kao i hemijski sastav zemljišta što se odražava na povećanje kiselosti zemljišta (povećanjem fosforne kiseline u zemljištu). Velika i nekontrolisana upotreba hemijskih sredstava za zaštitu bilja i herbicida dodatno zagađuju zemljište, vodotokove, jednom rečju životnu sredinu. Pojedini pesticidi ostaju i razlažu se po nekoliko godina u zemljištu. Nepravilnom upotrebom herbicida menjamo biljnu floru što se i te kako odražava na kvalitet i zagađenost zemljišta.

Prirodni resursi

Izuzetno bogat vodni potencijal – sagledan preko termo mineralnih podzemnih i tekućih voda, kao i veštačke brane sa određenim kapacitetom vode (brana Bresnica, brana na Rastovničkoj reci i bunari na lokaciji zvanj Hisar).

Šumsko bogatstvo je izuzetno važan prirodni resurs i kvalitetno poljoprivredno zemljište koje predstavlja važan potencijal, pogotovo pri planiranju i razvijanju poljoprivrednih grana.

Prostor teritorije opštine Prokuplje je posebno bogat biljnim i životinjskim svetom koji prati klimatske prilike ovog područja.

ŽIVOTNA SREDINA I STEPEN UGROŽENOSTI

Životna sredina na teritoriji opštine je relativno očuvana. Međutim, zbog nerešenosti komunalnih problema koji se odnose na problem odlaganja čvrstog komunalnog otpada na neadekvatan prostor (smetlište na obalama reke Toplice), nerešeno pitanje prečišćavanja otpadnih komunalnih voda kao i neadekvatna i zastarela vodovodna mreža ukazuju da postoji latentna opasnost da ova sredina vrlo lako pređe u sredinu sa određenim stepenom ugroženosti kvaliteta života, a samim tim i zdravlja ljudi. Drvna industrija "Kopaonik" Kuršumljia je trenutno jedan od najvećih zagađivača koji vidno zagađuje reku Toplicu.

STANOVNIŠTVO

Kao što je na početku navedeno, broj stanovnika na teritoriji opštine Prokuplje iznosi 48501.

Polna struktura stanovništva: muškarci 23989, žene 24512, a procenat seoskog stanovništva u odnosu na ukupan broj stanovnika je 43%. Ukupno stanovništvo ispod 7 godina 3493, od 7-14 god. 4737, od 15-27 god. 8014, od 28-59 god. 20424, od 60 i više godina 11833.

Pokazatelji siromaštva i zdravlja

Procenat nezaposlenih u odnosu na radno sposobne iznosi 26,1%.

Prosečni mesečni neto prihod radne populacije iznosi u privredi 5126 din i vanprivredi 14810 dinara.

Procenat stanovnika ispod granice siromaštva iznosi 15%, a procenat stanovništva koji koristi neku vrstu socijalne pomoći je 4,5%.

Opština Prokuplje spada u ugroženije delove Srbije po pitanju zdravstvene zaštite, a svest stanovništva po pitanju istog je niska obzirom da se ishrana, kao jedan od pokazatelja zdravog života, bazira na tradicionalnom načinu ishrane koji izaziva bolesti kardiovaskularnog sistema.

Migracije

Migracije stanovništva iz sela i brzi porast broja stanovnika u gradovima ne prati adekvatno infrastruktura, tako da smetlišta i manje divlje deponije dodatno zagađuju zemljište kao i životnu sredinu. Pojedina seoska područja brdsko-planinskog karaktera su pred izumiranjem. Prisutna je migracija iz opštinskog središta ka većim republičkim centrima, što ima za tendenciju smanjenje broja stanovnika za oko 5% u poslednjih 14 godina. Znatno broj stanovnika opštine Prokuplje se nalazi na privremenom radu u inostranstvu.

Identiteti

Identitet Prokuplja vezan je za Svetog Prokopija, čije se mošti nalaze u gradskoj crkvi i po kome je grad dobio ime. Pored toga su važne i dve istorijske činjenice: prva, da je Prokuplje bilo vodeći trgovački centar u srednjem veku, druga, da je ovde živio Jug Bogdan sa svojim sinovima i kćerima od kojih je jedna i kneginja Milica. Po njemu se nazivaju tvrđava, kula, crkva i glavna ulica, koja je ranije bila poznata po noćnom korzou a sada i kao moderno uređena pešačka zona.

Poštovanje tradicije je veoma zastupljeno na našim prostorima. Značaj porodice je veliki imajući u vidu jasno izražene patrijahalne odnose. Tradicija pripadnosti radničkoj klasi se javila u komunizmu, a postoje i porodice sa preduzetničkom tradicijom koja datira još od pre drugog svetskog rata, a koje su posle sloma komunizma nastavile sa tom tradicijom. Mešavina starog, tradicionalnog i novog, modernog, čini da imamo lepezu životnih stilova.

Usled tranzicionog procesa došlo je do statusnih raslojavanja koja nisu još uvek u velikoj meri izražena. Nasilje, kriminal i rizik po pojedinca postoji i u opštini Prokuplje, ali na nivou republičkog proseka.

U Prokuplju postoji etnička i religiozna različitost, ali se ta različitost ne tretira kao problem.

NASELJA

Opština Prokuplje je izuzetno velika po prostranstvu i ima, pored samog grada Prokuplja, još 106 naseljenih mesta. Privatni objekti su preovlađujući tip stanovanja, uglavnom privatni stambeni objekti, kuće i mali broj stambenih zgrada. Na žalost, nema podataka o tome koliko ljudi nema rešeno stambeno pitanje, kao i to koliko ljudi živi u neodgovarajućim stambenim uslovima. Osim toga, iz godine u godinu je sve veći broj ljudi bez odgovarajućih uslova stanovanja što je u skladu sa sve težom ekonomskom situacijom. Među građanima sa nerešenim i neodgovarajućim stambenim uslovima ima procentualno dosta pripadnika romske manjine.

S obzirom na veliki broj naselja na teritoriji opštine Prokuplje, veliki je problem rešiti infrastrukturne probleme na celom području, naročito u brdsko-planinskim naseljima. U gradu Prokuplju i prigradskim selima (gde živi veći broj stanovništva), nema izraženih

problema u pogledu putne mreže, snabdevanja električnom strujom i telefonskih priključaka, ali u selima daleko od grada postoje putni pravci koji nisu asfaltirani, a ima sela kod kojih je napon struje veoma slab i ne može da zadovolji potrebe stanovništva.

Obzirom da se na teritoriji opštine Prokuplje nalazi veći broj zaštićenih nepokretnih dobara, Opština Prokuplje čini sve napore da se zaštita održi na zadovoljavajućem nivou, kao i da se unapredi. Jedan od najvećih spomenika je tvrđava starog grada na brdu Hisar, odnosno ostaci Jug Bogdanova tvrđave i celo brdo Hisar kao okolina oko nepokretnog kulturnog dobra. Radi se dosta i na obnovi istorijskog i kulturnog nasleđa i sve aktivnosti tog tipa su usmerene na sledeće objekte: crkva Svetog Prokopija iz X veka, Jug Bogdanova ili Latinska crkva iz XIV veka, zgrada Opštine Prokuplje, zgrada Narodnog muzeja, veći broj spomenika, manastir Ajdanovac i arheološko nalazište Pločnik u kome su nađeni ostaci iz doba neolita.

PRIVREDA

Ekonomski pokazatelji

Osnovna industrijska proizvodnja u opštini je prehrambena, a preovlađujući tip ekonomske aktivnosti je prerađivačka industrija 42,5%.

U Prokuplju postoji pet velikih preduzeća i oko 200 malih i srednjih preduzeća (broj stalno varira), s tim što preovlađuje privatni sektor. Postupak privatizacije kod određenog broja preduzeća još uvek nije priveden kraju. U opštini je oformljena Kancelarija za lokalni ekonomski razvoj.

Zaposlenost u preduzećima i zadrugama je 18,7%; zaposlenost u državnim organima i društvenim institucijama 25,3%; lica koja samostalno obavljaju svoju delatnost: 5,4%. Procenat nezaposlenih 26,1% u odnosu na radno sposobne, a kvalifikacije koje su najčešće tražene su: dipl. matematičari, prof. engleskog jezika, dipl-inžinjeri tehničkih smerova. Što se tiče struke, procenat nezaposlenosti je najveći kod radnika tekstilne industrije. Problemom zapošljavanja se bavi isključivo Nacionalna služba za zapošljavanje.

Što se tiče vlasničkog prava nad zemljištem i drugim resursima unutar zajednice odnos je ravnomeran, odnosno, privatni i državni odnos posedovanja zemljišta je približno isti.

Poljoprivreda

Ukupna obradiva poljoprivredna površina iznosi 45083 ha. Godišnje se proizvede oko 13500 t pšenice, 20300 t kukuruza, ječam 2500 t, 21300 t šljiva, 6700 t višnje i preko 10000 t drugog voća.

Razvijeno je i stočarstvo, gde se godišnje otkupi blizu 1700 t mesa krupne stoke. U toku obavljanja poljoprivrednih radova angažuje se oko 2300 traktora i 80 kombajna.

Poljoprivreda je na prokupačkom području značajan oslonac razvoja opštine i značajan činilac egzistencije stanovništva. Zajedničko je za sve u primarnoj poljoprivrednoj proizvodnji da im je trenutno stanje ekonomski narušeno sa tendencijom da se pogorša. Međutim, u skladu sa inicijativama zajednice, očekuje se da će poljoprivreda dobiti svoje mesto koje po značaju zasluži da postane važan učesnik razvoja opštine.

Agroindustrija opštine je u jednom dužem vremenskom periodu stagnirala. Preduzeća iz te oblasti imaju značajan poslovni i tržišni renome, ali godinama posluju sa znatnim

ekonomskim i finansijskim teškoćama. Preduzeća se moraju konsolidovati i programski i tehnološki i finansijski, s obzirom na broj upošljenih i relativno dobre i zdrave tehničke kapacitete. Ona ima mogućnosti daljeg razvoja i kroz postojeća i kroz nova preduzeća, ali konceptijski treba da se usmeri na proizvodnju zdrave hrane, pića i napitaka, jer ona sve više dolazi do izražaja na svetskom i domaćem tržištu.

Industrija

Najznačajniji privredni subjekti na teritoriji opštine Prokuplje iz oblasti crne i obojene metalurgije su: Fabrika obojenih metala i Metalsko preduzeće "Toplica". Prvi se nalazi u postupku privatizacije metodom javne aukcije, a drugi u postupku stečaja u fazi objavljivanja prve javne licitacije za prodaju celokupne imovine preduzeća.

Iz oblasti nemetala preduzeća: Fabrika stakla "9.oktobar" i "Univerzalpromet" nalaze se u završnoj fazi postupka stečaja, a kod privatnog preduzeća "Fiaz" u toku je faza reorganizacije, takođe u postupku stečaja.

Iz oblasti tekstilne industrije društvena preduzeća "Budućnost" i "Topličanka" su u postupku stečaja promenile strukturu vlasništva (prešla u privatno vlasništvo), a preduzeća "Nikodije Stojanović – Tatko" i "Toplički motivi" su uspešno privatizovana krajem 2004. odnosno 2006. godine, metodom javne aukcije.

Iz oblasti prehrambene industrije privatizovana su preduzeća: "Milan Toplica" "Prokupac" i Kompanija "Hissar". Kod prva dva preduzeća efekti privatizacije su za sada minimalni, dok je Kompanija "Hissar", privatizovana metodom tendera krajem 2006. godine, u fazi konsolidacije.

Sva tri preduzeća iz oblasti građevinarstva: Ciglane "7.juli", "Kristal" i "Berilje" su privatizovana metodom javne aukcije i sa dosta promenljivim i skromnim rezultatima posluju i danas.

Iz oblasti drvne industrije su dva preduzeća: "Naš dom" i "Proiver". Preduzeće "Naš dom" je još uvek u društvenoj svojini, ali bez ikakvih privrednih aktivnosti, a preduzeće "Proiver" je u privatnoj svojini i posluje sa dosta skromnim rezultatima.

U oblasti trgovine posluju veća preduzeća: "Rič", "Eurokomerc", "Neca", "Čutura", "Olimpik", "Braneks", "Stamenković" (sva u privatnoj svojini), dok je društveno preduzeće "Trgopromet" privatizovano metodom javne aukcije.

Iz oblasti turizma preduzeće "Proturs" je privatizovano, a Turističko društvo "Prokuplje" se nalazi u procesu ubrzane aukcijske privatizacije. Oba preduzeća otežano posluju, na granici rentabilnosti.

Mnogobrojni su problemi sa kojima se suočavaju privredni subjekti u opštini Prokuplje. Počev od problema koji se ogledaju u drastičnom smanjenju fizičkog obima proizvodnje, nedovoljnoj iskorišćenosti proizvodnih kapaciteta, neadekvatnoj upošljenosti radne snage i vrlo lošoj kvalifikacionoj strukturi upošljenih radnika, njihovoj slaboj motivisanosti i neadekvatnom odnosu između ukupnog broja upošljenih i u proizvodnji radno angažovanih radnika, velikim problemima u organizaciji procesa proizvodnje kako sa stanovišta nabavke osnovnih sirovina i repromaterijala tako i sa stanovišta plasmana gotove robe, problemima u obezbeđenju kvalitetnih obrtnih sredstava potrebnih za normalno odvijanje procesa proizvodnje i održavanje tekuće likvidnosti što preduzeća na našoj teritoriji čini nekonkurentnim na domaćem i inostranom tržištu i neatraktivnim u procesu privatizacije.

Sve veći je broj preduzeća, sada i onih u privatnom vlasništvu koja nisu u stanju da obezbede odvijanje čak i minimuma procesa proizvodnje (Fabrika obojenih metala, "Milan Toplica", "Prokupac", "Kristal", "Berilje", "Naš dom").

Javna preduzeća

Javna preduzeća na teritoriji opštine Prokuplje su: JKP "Čistoća"; KJP "Gradski vodovod"; JP "Direkcija za izgradnju, urbanizam i stambene poslove Opštine Prokuplje"; JKP "Tržnice".

Komunalna privreda u opštini je u teškoj situaciji i postoje ogromne potrebe za rekonstrukcijom i modernizacijom postojećih kapaciteta. Potrebna je rekonstrukcija postojeće i izgradnja nove vodovodne mreže, izgradnja gradskog kolektora, gradske pijace, deponije, groblja, trafostanica i dr.

DEMOKRATSKI I INSTITUCIONALNI KAPACITETI

Stanovništvo učestvuje u procesima odlučivanja putem javnih rasprava. Lokalni mediji su nezavisni, otvoreni za sve teme i ostvaruju dobru saradnju sa lokalnom samoupravom. Lokalni mediji su sledeći: RTS Toplica, TV TOP3, TV GRK, tri radio stanice i jedan štampani medij - Topličke novine.

Odlukama Skupštine opštine osnovani su Komisija za rodnu ravnopravnost i Međunacionalni savet.

Takođe, na teritoriji Prokuplja deluje veći broj raznovrsnih nevladinih organizacija: Toplički centar za demokratiju i ljudska prava, Inicijative, Edukaciono humanitarna organizacija, Ekološko društvo, Centar za građansku akciju, Centar za razvoj Toplice. Ove nevladine organizacije pretežno deluju na lokalnom nivou. Uprava Opštine Prokuplje svaku opravdanu aktivnost nevladinih organizacija podržava koliko joj mogućnosti dozvoljavaju.

Razvoj opštine Prokuplje su pomogli i podržali strani investitori i međunarodne organizacije, a najistaknutija je MERCY CORPS koja učestvuje u razvoju ove opštine već četiri godine kroz donacije koje se odnose na infrastrukturni i ekonomski razvoj. Ostale organizacije koje su svojim aktivnostima i donacijama doprinele razvoju opštine Prokuplje su: GTZ (izgradnja vodovoda i bunara), USAID (edukacioni programi), (MEGA-izgradnja glavne ulice), DAI (razni programi, kao i donacija u vidu opreme za Opštinu Prokuplje), EAR (donacije "Škole za demokratiju", "Gradovi za demokratiju", "Energija za demokratiju") i norveška Komuna Hemnes uz podršku Norveške asocijacije lokalnih i regionalnih vlasti (KS).

OBRAZOVANJE

Obrazovanost stanovništva na teritoriji opštine Prokuplje, prema statističkim podacima je: nezavršena osnovna škola - muškarci 6565, žene 3615; osnovna škola - muškarci 2333, žene 5031; srednja škola - muškarci 13484, žene 6158; više obrazovanje - muškarci 1608, žene 681; visoka stručna sprema - muškarci 1629, žene 650.

U Prokuplju se nalazi Viša poljoprivredna škola, a postoje i tendencije da se u okviru Niškog univerziteta osnuje Poljoprivredni fakultet sa sedištem u Prokuplju. Međutim, vidno se oseća nedostatak edukacije i profesionalnog obučavanja u preduzećima, nedostaju resursi i oprema za inovaciju znanja i obučavanje u svim oblastima i na svim nivoima.

Predstavnici uprave Opštine Prokuplje koriste povezanost i uključivanje u globalne asocijacije i mreže kao što je Mreža lokalne agende 21 kako bi unapredili svoje znanje i sposobnosti i isto preneli na ostale zainteresovane građane.

SPECIFIČNOSTI I POTENCIJALI

Što se tiče specifičnosti ovog područja u smislu robnih marki, Prokuplje ima svoje prepoznatljive proizvode: Manastirka – Prokupac, konditorski proizvodi Kompanije Hissar, mineralna voda Milan Toplica. Međutim, ne postoji dobar marketinški sistem kako bi ovi proizvodi bili u većoj meri reklamirani i kako bi postali zaštitni znak same opštine.

Opština Prokuplje se kroz niz oblasti i delatnosti posmatra kao provincija, a anonimne ankete objektivno su pokazale da nivo opšte kulture u Prokuplju nije veliki.

Bez obzira na tešku materijalnu situaciju, stanovnici naše opštine još uvek nisu izgubili tradicionalnu srdačnost i gostoljubivost .

OBIM PLANIRANJA

Odlukom o pristupanju izradi Strategije održivog razvoja opštine Prokuplje definisane su oblasti strategije:

- ekonomski razvoj, privreda, poljoprivreda i zapošljavanje;
- infrastruktura;
- društveni razvoj i unapređenje životnih uslova stanovnika;
- zaštita životne sredine i LEAP;
- prostorno i urbanističko planiranje;
- smanjenje siromaštva.

VIZIJA ODRŽIVOG RAZVOJA PROKUPLJA

Prokuplje je moderna, privredno razvijena opština, oslonjena na brojna, dobro razvijena preduzeća, poljoprivredu i etno turističku ponudu, poznata po čistoj vodi, zdravoj hrani i starim zanatima.

Opština je prepoznatljiva po zelenim površinama, razvijenoj infrastrukturi, savremenom urbanističkom planu, odgovornom ponašanju prema resursima i ruralnom području.

Prokuplje je otvorena, mirna i bezbedna opština zadovoljnih građana, oslonjena na tradicionalne vrednosti, kulturno i istorijsko nasledje, sopstvene ljudske resurse u koje se neprekidno ulaže i najviše standarde modernog društva.

Smešteno na reci Toplici, okruženo brdima, Prokuplje sa evropskom ekonomijom i domaćom toplinom je opština u kojoj ostaju da žive naša pokoljenja, u koju žele i drugi da dođu.

Potencijal
Rad
Obrazovanje
Kreativnost
Uspeh
Priroda
Ljudi
Energija

PRIKAZ I ANALIZA POSTOJEĆEG STANJA

EKONOMSKI RAZVOJ, PRIVREDA, POLJOPRIVREDA I ZAPOŠLJAVANJE

Važno je imati u vidu da je dosadašnji razvoj bio naglašeno jednosmeran i okrenut neselektivnoj industrijalizaciji, zapostavljajući uveliko značaj kompletiranja infrastrukture i ekonomskog aktiviranja raspoloživih resursa koji nesporno postoje u poljoprivredi, mineralnim sirovinama, vodnim, šumskim i drugim potencijalima, kao i atraktivnim prirodnim i drugim vrednostima od značaja za razvoj agroindustrije. Osim toga, trenutak u kojem se pristupa pripremi Strategije održivog razvoja opštine Prokuplje karakteriše (1) priprema politike i programa razvoja Republike za period do 2020. godine, (2) proces promena u ekonomskom i političkom sistemu, (3) reorganizacija ekonomskog života i čitave društvene nadgradnje, uključujući i reorganizaciju opština u skladu sa novim Zakonom o lokalnoj samoupravi.

Opšte stanje privrede i nasleđene teškoće

Dosadašnji privredni i društveni razvoj opštine bio je opredeljen mnogobrojnim ograničavajućim faktorima koji su pored specifičnih prirodnih, demografskih i lokacijskih uslova, različitim intenzitetom delovali na tempo i kvalitet strukturnih promena, a posebno na stepen jačanja ukupnih pretpostavki i materijalne osnove privrede i izgradnje privredne i poslovne infrastrukture.

Nedovoljna ekonomska razvijenost industrije je sigurno najkrupnije i najkompleksnije ograničenje. U prvom redu radi se o tome da je dugo vremena trebalo rešavati nasleđene probleme ekonomske zaostalosti i to ne samo u pogledu izgradnje odgovarajućih privrednih objekata, već i u pogledu rešavanja nekih elementarnih egzistencijalnih pitanja života i rada stanovništva kao što su zdravstvena zaštita, obrazovanje, elektrifikacija, putevi i druga privredna, društvena i komunalna infrastruktura. Rešavanje ovih problema uveliko je odložilo početak ubrzanijeg privrednog razvoja jer obezbeđeni materijalni okviri politike podsticanja i nisu bili dovoljni da se pomenuti uslovi brže ostvaruju i da se, istovremeno, osigura dinamičan i stabilan privredni razvoj, a posebno ne za uspešniji razvoj sela i sprečavanje demografskog praznjenja pojedinih naselja.

Na teritoriji opštine nije kompletirana mreža objekata saobraćajne, energetske, vodoprivredne i druge infrastrukture ili bar nije dovedena na nivo koji bi obezbeđivao sigurnost proizvodnje, zadovoljavajuću efikasnost i optimalan pristup raspoloživim potencijalima. O kolikom je problemu reč dovoljno je reći da nivo i intenzitet investicija u čitavom periodu nije bitnije prešao 50% proseka Republike, bilo da se oni iskazuju stopom investicija, kao proporcijom raspodele raspoloživog društvenog proizvoda, ili investicijama po stanovniku.

Ograničenju razvoja i bržim strukturnim promenama značajno doprinosi i slaba kadrovska osposobljenost i programska pripremljenost svih privrednih subjekata i institucija u opštini. To je, s jedne strane, uslovljavalo formiranje određene strukture privrede i agroprivrede, a s druge strane, gotovo potpuno blokiralo mogućnosti lokalne inicijative za korišćenje raznih izvora društvenih sredstava i sredstava banaka. Tome se pridružuje i činjenica da ni postojeći kadar nije odgovarajuće raspoređen i iskorišćen, jer se relativno veliki broj inženjera tehničke struke, agronoma, ekonomista i drugih profila

nalazi van proizvodnje, odnosno u državnim organima. To, naravno, nije specifičnost samo ove opštine, jer je dosadašnji privredni model i politički sistem produkovao izuzetno lošu kadrovsku politiku i predugo zanemarivao značaj struke za privredni i ukupan razvoj.

Industrija

U prethodnom periodu u prokupačkoj opštini pored metaliskog, nemetaliskog i tekstilnog kompleksa, dominirao je poljoprivredno-prehrambeni sektor, posebno agroindustrijski, uz postepeni razvoj privatnog sektora koji se sastojao od malih preduzeća i preduzetnika.

Mnogobrojni su problemi sa kojima su se u poslednjih desetak godina suočavali subjekti agrokompleska opštine. Počev od problema smanjenja fizičkog obima proizvodnje, iskorišćenosti proizvodnih kapaciteta, upošljenosti radnika i njihove slabe motivisanosti, neadekvatnog odnosa između ukupnog broja uposlenih i u proizvodnji radno angažovanih radnika, problema u organizaciji procesa proizvodnje, u obezbeđenju kvalitetnih obrtnih sredstava, pa do problema u održavanju tekuće likvidnosti, sve to ih je činilo manje atraktivnim u procesu privatizacije.

U velikom broju preduzeća, ratne posledice i gubitak tržišta bile su pogubne za njihov rad i opstanak do procesa privatizacije. Privatizovan je manji deo u odnosu na ukupne kapacitete bivše industrije u društvenom vlasništvu.

Industrija opštine je u jednom dužem vremenskom periodu u zaostajanju. Preduzeća iz te oblasti imaju značajan poslovni i tržišni renome, ali godinama posluju sa znatnim ekonomskim i finansijskim teškoćama. Preduzeća se moraju konsolidovati programski, tehnološki i finansijski, s obzirom na broj uposlenih i relativno dobre i zdrave tehničke kapacitete. Dalji razvoj industrije kroz postojeća i nova preduzeća, konceptijski treba da se usmeri na proizvodnju zdrave hrane i napitaka.

Privatni sektor u industriji je u začetku i verujemo da će u formi srednjih i manjih privatnih preduzeća doći do formiranja privatne industrije u prehrambenom sektoru. Resursi sa kojima opština raspolaže su značajni i jedino se mogu aktivirati kroz formiranje efikasne privatne industrije u svim segmentima, što bi povoljno delovalo na ekonomski razvoj opštine. Prepoznatljivije aktivnosti razvitka privatne agroindustrije možemo planirati i očekivati u dva smera:

- stranim i domaćim ulaganjima u aktiviranje privrednih resursa,
- uspešnom i sveukupnom brzom privatizacijom postojećih kapaciteta društvene svojine što bi moglo da apsorbuje po nekim procenama oko 20% nezaposlene radne snage na području opštine.

Poljoprivreda

U proteklom periodu na području opštine nisu obavljena značajnija ulaganja u primarnu poljoprivrednu proizvodnju, zbog čega nije ni moglo da dođe do potpunije valorizacije postojećih potencijala. Delovanjem niza faktora poslednjih 15 godina dolazi do značajnog pada kako biljne tako i stočarske proizvodnje. Nepovoljna kretanja praćena su, s jedne strane stalnim smanjenjem aktivnog poljoprivrednog stanovništva, pogoršanjem njegove starosne strukture, a s druge strane smanjenjem obradivih površina pre svega onih pogodnih za intenzivnu proizvodnju.

Kako još uvek poljoprivreda ima značajan udeo u ukupnoj privredi, to bi u sklopu opšteg razvoja opštine trebalo predvideti takvu teritorijalnu i gransku strukturu koja će ubuduće omogućiti njen dinamičniji razvoj.

Značajno mesto do sada u poljoprivredi opštine zauzimao je društveni sektor. Najčešće se poslovna saradnja društvenog sektora sa zemljoradnicima svodila na otkup poljoprivrednih proizvoda što se nepovoljno odrazilo na razvoj poljoprivrede. U individualnom sektoru dominantna je sitna robna proizvodnja, najčešće proizvodnja za sopstvene potrebe, a zbog nedostatka radne snage mnoga gazdinstva se gase. Pri tome, teško je predvideti obim porasta proste robne proizvodnje i ako ona stvarno predstavlja ekonomsku nužnost.

Treba napomenuti da je neophodna kontrola plodnosti zemljišta. Pedološke karte opštine treba što hitnije uraditi i iste proveravati svake pete godine. Na osnovu podataka iz pedološke karte poljoprivredni proizvođači bi pravilno primenili potrebne agrotehničke mere kojima se popravljaju struktura poljoprivrednog zemljišta i kvalitet proizvoda.

U strukturi korišćenja obradivih površina došlo je do određenih promena tako da su površine ratarskih i povrtarskih kultura smanjene u korist voćarskih kultura, dok su površine pod krmnim biljem ostale iste, a vinogradarske kulture su znatno smanjene.

Nosioci razvoja poljoprivredne proizvodnje na ovom području su: ZZ "Đurovac" Prokuplje, ZZ "Agrotoplica" Beloljin, "Kooperativa" Resinac, "Pobeda" Nova Božurna, Mlekara "Kalča" Šišmanovac, Mlekara "Jastrepčanka" Reljinac, "Toplička mlekara" Bela Voda, zatim Kompanija "Hissar" i "Prokupac" Prokuplje. U poslednjih nekoliko godina sve više se na tržištu pojavljuju udruženja poljoprivrednih proizvođača.

Osnovni pravci razvoja poljoprivredne proizvodnje opštine bili bi povećanje i unapređenje stočarstva, krmnog bilja i određenih vrsta voća i povrća. Time bi se najracionalnije iskoristili postojeći potencijali za obezbeđenje potrebnih količina poljoprivrednih proizvoda za lokalno tržište kao i plasman tržnog viška.

Osnovu stočarske proizvodnje čine: svinjarstvo, govedarstvo, ovčarstvo i donekle živinarstvo. Orijentacija na razvoj stočarstva zahteva i ulaganje u melioracije livada i pašnjaka, povećanje proizvodnje lucerke i deteline, kao i koncentrovane stočne hrane. Potrebna stočna hrana dobijala bi se povećanjem prinosa i korišćenih površina.

Opština je suočena sa izraženom migracijom stanovništva čije se zaustavljanje može osigurati samo osetnim povećanjem investicionih ulaganja. Tako bi se inicirali konkretni programi ubrzanijeg razvoja poljoprivrede kombinovani sa izgradnjom malih industrijskih kapaciteta, privrednih objekata i društvene infrastrukture na selu.

Turizam

Problemi u oblasti turizma u Prokuplju vezuju se za lokalitete koji imaju turistički potencijal i perspektivu. U prvom redu to je **brdo Hisar** kao najlepši i najznačajniji kulturno-istorijski i turistički simbol Prokuplja. Brdo se nalazi u strogom centru grada i na njemu postoji niz zanimljivih sadržaja. Na vrhu Hisara nalazi se ostatak srednjovekovnog grada.

Problemi na ovom lokalitetu su:

- nerešeni imovinsko-pravni odnosi,
- nedostatak sredstava za investicije,
- nepostojanje adekvatnog urbanističkog plana.

Lokalitet Beli Kamen nalazi se na nadmorskoj visini od 1000 m, a najviši vrh Bandera je na 1150 m. Bilo je pokušaja afirmisanja sportsko-rekreativnog turizma na Belom Kamenu, ali su se svi pokušaji uglavnom završavali neuspešno. Nepostojanje svesti o značaju i mogućnostima turizma, nepostojanje kadrova, kao i ograničene finansijske mogućnosti glavni su razlog za sadašnje stanje.

- Na Belom Kamenu Opština poseduje planinarski dom koji se nalazi u fazi adaptacije;
- Na Belom Kamenu se gradi astronomska opservatorija najveća na Balkanu, što će biti glavni pokretač razvoja turizma na ovom lokalitetu;
- Tokom zime Beli Kamen pruža mogućnost za razvoj zimskog turizma sa ski stazama i stazama za sankanje;
- Na području opštine Prokuplje su brojne civilizacije ostavile svoj trag, te se ovde nalaze kulturno-istorijske znamenitosti iz svih perioda istorije. U turističkom smislu posebnu vrednost imaju:
- **Arheološko nalazište "Pločnik"**, lokalitet površine 120 ha, na kome je u periodu mlađeg neolita, sredinom šestog milenijuma pre nove ere, bila razvijena metalurgija bakra. Nalazi se 25 km od Prokuplja, a eksponati se nalaze u Narodnom muzeju Toplice u Prokuplju.
- **Manastir Sv.Đorđa - "Ajdanovac"** – građen oko 1320. godine na obroncima Velikog Jastrepca, poseduje veoma lep, očuvan i zanimljiv živopis, a udaljen je 24 km od Prokuplja;
- **Crkva Svetog Prokopija u Prokuplju** – zidana krajem X veka u prednemanjičkom periodu. Zanimljiva petobrodna crkva u kojoj se nalaze mošti Sv.Prokopija i delovi moštiju Sv.Đorđa
- **Crkva Jug Bogdana ili Latinska crkva XIV v.** – podignuta na temeljima antičkog hrama posvećenog Herkulu čija se statueta danas čuva u Narodnom muzeju Toplice u Prokuplju. Očuvan živopis;
- **Narodni muzej Toplice u Prokuplju** – čuvar istorije i tradicije Topličkog kraja u kome se mogu naći eksponati od praistorije do modernih vremena.

Najteže stanje u segmentu turizma vezano je za smeštajne kapacitete, neadekvatnu kadrovsku strukturu, kao i neprilagođenu ponudu. Preduzeća koja su trenutno nosioci turističke delatnosti (osim Turističko-sportskog centra) su nelikvidna i stalno menjaju vlasnike.

Reprezentativni smeštajno ugostiteljski objekat Prokuplja je hotel "**Hameum**" građen šezdesetih godina. Nalazi se u centru grada i ima sopstveni parking. Za smeštaj turista poseduje 12 jednokrevetnih, 24 dvokrevetne sobe, restoran sa 120 mesta, kafanu, banket salon i terasu koja prima 140 gostiju.

Konak u Kondželju je zdanje novijeg datuma u sastavu crkve, poseduje lepo sređen restoran i kuhinju sa domaćim specijalitetima i konak za 20 osoba.

Restoran Skadarlija takođe ima mogućnost za smeštaj petnaestak osoba.

Teniska hala u svom sastavu poseduje i sobe za odmor i rekreaciju osam osoba.

Objekat "**Savićevac**" na vrhu Hisara sa restoranom i baštom sa koje se vidi ceo grad ima mogućnost za smeštaj 12 osoba.

Mala i srednja preduzeća

Za presek sadašnjeg stanja uzimani su u obzir podaci iz prethodnih 10 godina, sa posebnim naglaskom na poslednje dve godine.

Najveći broj radnika u opštini je zaposlen u velikim preduzećima 23,49% a najmanji u malim mešovitim preduzećima 0,12% ukupnog broja radnika. Ako preduzeća posmatramo i po karakteru delatnosti najveći broj radnika je zaposlen u proizvodnim

preduzećima 84,72%, dok je u preduzećima koja se bave uslugama zaposleno 15,28% radnika.

Tabela 1. Struktura osnovnih sredstava MSP SO Prokuplje

R.	Delatnosti	Struktura OS MP u %			Struktura OS SP u %		
br.		Objekti	Oprema	Ostala	Objekti	Oprema	Ostala
	Ukupno privreda	51,55	25,71	22,74	80,03	16,40	3,57
1	Industrija i rudarstvo	52,00	27,04	20,96	79,02	17,94	3,03
2	Poljoprivreda i ribarstvo	18,01	12,74	69,25	-	-	-
3	Šumarstvo	70,92	10,78	18,31	-	-	-
4	Gradjevinarstvo	58,97	21,17	19,86	-	-	-
5	Saobraćaj i veze	-	100,00	-	-	-	-
6	Trgovina	41,62	47,67	10,71	84,31	7,56	8,13
7	Ugostiteljstvo i turizam	74,37	19,24	6,40	-	-	-
8	Zanatstvo	81,72	8,39	9,89	-	-	-
9	Stambeno-komunalne del.	83,81	13,33	2,87	86,42	10,58	3,00
10	Finansijske i druge usluge	45,33	27,66	27,01	-	-	-
	Ukupno neprivreda	53,14	28,43	18,42	-	-	-
1	Obrazovanje i kultura	6,00	93,94	0,06	-	-	-
2	Zdravstvo i soc. zaštita	62,72	15,12	22,15	-	-	-
	SVEGA	51,62	25,84	22,54	80,03	16,40	3,57

Izvor: Obračunato na osnovu podataka odjeljenja registra Narodne banke Srbije

Na osnovu podataka iz tabele može se zaključiti da najveći deo osnovnih sredstava obuhvata objekte (51,55% MP i 80,03% SP). Značajni deo učešća opreme u osnovnim sredstvima zapaža se u saobraćaju i vezama kao i u obrazovanju i kulturi.

Disperzija malih i srednjih preduzeća i radnji prema sektorima razvoja

Opšte karakteristike MSP opštine Prokuplje su:

- ostvarenje fizičkog obima proizvodnje ispod planiranog kao i nizak stepen iskorišćenosti proizvodnih kapaciteta (20-50%),
- niska angažovanost radne snage u procesu proizvodnje kao i nesklad u broju stvarno uposlenih i radno angažovanih radnika i
- organizacioni problemi.

Razlozi ovakvog stanja su brojni, ali se pre svega ističu:

- ograničena mogućnost proizvodnje i realizacije kako na domaćem tako i na inostranom tržištu,
- nedostatak potrebnih obrtnih sredstava,
- velika prezaduženost preduzeća i loša tekuća likvidnost,
- zastarelost opreme i tehnologije,
- poremećeni međjuljudski odnosi i česte kadrovske promene.

Poslednjih pet godina broj preduzeća na teritoriji opštine Prokuplje konstantno se kreće na broju oko 200 preduzeća. Veliki broj preduzeća registrovan je za obavljanje više različitih vrsta delatnosti, tako da stroga klasifikacija po delatnostima nije moguća.

Podaci prikazani u tabeli 2. rezultat su klasifikacije preduzeća shodno preovladavajućoj delatnosti koju konkretno preduzeće obavlja.

Tabela 2. Pregled broja MSP po delatnostima u opštini Prokuplje

Redni broj	Delatnosti	Mala preduzeća		Srednja preduzeća	
		Broj	Struktura %	Broj	Struktura %
I	Ukupno privreda	177	91,24	7	100,00
1.	Industrija i rudarstvo	50	25,77	5	71,42
2.	Poljoprivreda i ribarst.	14	7,22	-	-
3.	Šumarstvo	7	3,61	-	-
4.	Gradjevinarstvo	12	6,19	-	-
5.	Saobraćaj i veze	2	1,03	-	-
6.	Trgovina	64	32,99	1	14,29
7.	Ugostitelj. i turizam	4	2,06	-	-
8.	Zanatstvo	6	3,09	-	-
9.	Stambeno-komun. del.	2	1,03	1	14,29
10.	Finansijske i dr. usluge	16	8,25	-	-
II	Neprivreda	17	8,76	-	-
1.	Obrazovanje i kultura	13	6,70	-	-
2.	Zdravstvo i soc. zašt.	4	2,06	-	-
III	SVEGA (I+II)	194	100,00	7	100,00

Izvor: Podaci iz registra boniteta Narodne banke Srbije

Najveći broj malih preduzeća posluje u oblasti trgovine (32,99%), zatim u oblasti industrije i rudarstva (25,77%) i finansijskih i drugih usluga (8,25%). Srednja preduzeća opštine Prokuplje su koncentrisana isključivo u tri delatnosti industrija i rudarstvo 71,42% ukupnog broja srednjih preduzeća i po 14,29% u trgovini i stambeno-komunalnoj delatnosti. Posmatrano sa aspekta vlasništva, privatni sektor dominira kod malih preduzeća, a društveni kod srednjih preduzeća što pokazuje i tabela br.3. Kod malih preduzeća nije zanemarljiv i broj preduzeća u društvenom, odnosno zadružnom vlasništvu.

Učešće privatnih preduzeća u sektoru srednjih preduzeća je nedovoljno, naročito sa stanovišta potrebe za izmenom privredne strukture i preuzimanja viškova zaposlenih. Broj malih preduzeća treba povećati, posebno zbog usmerenosti privatnih preduzeća u oblasti sa relativno malim i brzim obrtom kapitala, manjim rizikom i malim brojem angažovanih radnika. Ubrzanjem procesa vlasničke transformacije izvesno je da će značajno porasti broj privatnih preduzeća.

Radnje

Nelikvidnost društvenih preduzeća, pad životnog standarda i liberalizacija zakonskih propisa doprineli su da se nezaposleni i zaposleni poslednjih godina opredele za pokretanje sopstvenog biznisa. Zainteresovanost za privatni biznis na teritoriji opštine Prokuplje je na zavidnom nivou ukoliko prosudjujemo po broju radnji i broju zaposlenih u njima. Ukupan broj radnji u 2006. god. u opštini Prokuplje je 1264. Prema statistici iz 2003 godine, kada je bilo 955 registrovanih radnji, pokazatelji su sledeći: posmatrano u odnosu na broj radnji u okrugu, navedeni broj radnji učestvuje samo sa 28,49% u ukupnom broju radnji Topličkog okruga, a u Srbiji sa 0,431% ukupnog broja radnji.

Tabela 3. Pregled broja radnji i zaposlenih u radnjama u opštini Prokuplje

R.br.	Delatnost/grana	Broj radnji	Struktura u %		
			Prokuplje	Srbija	Toplički okrug
1	Autoprevoznici-saobraćaj i veze	38	3.979%	0.017%	1.134%
2	Ugostiteljstvo	110	11.518%	0.050%	3.282%
3	Trgovina	529	55.393%	0.239%	15.782%
4	Gradjevinarstvo	25	2.618%	0.011%	0.746%
5	Lične usluge	74	7.749%	0.033%	2.208%
6	Proizvodne delatnosti	90	9.424%	0.041%	2.685%
7	Intelektualne usluge	18	1.885%	0.008%	0.537%
8	Ostale zanatske delatnosti	62	6.492%	0.028%	1.850%
9	Ostale profesionalne delatnosti	9	0.942%	0.004%	0.268%
	SVEGA	955	100.000%	0.431%	28.490%

Izvor: Podaci Odeljenja za privredu Opštine Prokuplje i RZS, Beograd

Posmatrano po delatnostima najveći broj radnji registrovan je u oblasti trgovine (529 ili 55,39%) koja je još uvek najprivlačnija delatnost. Značajan udeo imaju i radnje u oblasti ugostiteljstva (110 ili 11,52%). Industrija kao proizvodna delatnost je na trećem mestu sa 9,42% ukupnog broja radnji u opštini. Ne treba zanemariti i broj radnji u zanatstvu i ličnim uslugama. Najmanje interesovanje preduzetnici su pokazali za oblast ostalih profesionalnih delatnosti obzirom da ukupan broj radnji u ovim oblastima čini 0,94% ukupnog broja radnji u opštini. Struktura radnji po obliku organizovanja u opštini Prokuplje pokazuje dominaciju samostalnih radnji, a radnje sa dopunskim zanimanjem čine svega 9% svih radnji.

Nezaposlenost

Krajem decembra 2006. registrovano je 7220 nezaposlenih lica - aktivnih, privremeno nesposobni ili nesprenmi za rad – 1687, mirovanje prava po zakonu – tri, lica koja rade sa nepunim radnim vremenom – tri.

Najveće učešće u registrovanoj nezaposlenosti prema dužini čekanja imaju lica koja čekaju do jedne godine (25,3 %), zatim slede ona koja čekaju od 1-2 godine (21,9%), 3-5 godina (15,5%), 2-3 godine (14,6%), preko 10 godina (10,5%), 5-8 godina (9%) i 8-10 godina (3,3 %).

Posmatrano po rodnoj strukturi, najveće učešće u registrovanoj nezaposlenosti žena prema dužini čekanja na zaposlenje imaju one koje čekaju na zaposlenje do jedne godine (22,4%), zatim 1-2 godine (21,6 %), 2-3 godine (15,4%), 3-5 godina (15,4%), preko 10 godina (13,%), 5-8 godina (8,8%) i na kraju 8-10 godina (3,4%). Najveće učešće u registrovanoj nezaposlenosti muškaraca prema dužini čekanja imaju oni koji čekaju do jedne godine (28,2 %), a zatim slede oni koji čekaju 1 do 2 godine (22,1 %), 3-5 godina (15,6%), 2-3 godine (13,7%), 5-8 godina (9 %), preko 10 godina (8,4 %) i 8-10 godina (3,3 %).

Najveće učešće u registrovanoj nezaposlenosti posmatrano prema starosti imaju nezaposlena lica od 31 do 40 godina (28,1%), a zatim slede lica sa 41 do 50 godina (23,7%), od 19 do 25 godina (18,6%), od 26 do 30 godina (14,6%), sa 50 i više godina (13,36%) i do 18 godina (1,43%). Posmatrano prema rodnoj strukturi, najveće učešće u registrovanoj nezaposlenosti žena imaju one od 31 do 40 godina (31,36%), zatim slede

lica od 41 do 50 godina (22,8%), od 19 do 25 godina (18,7%), od 26 do 30 godina (16,06%), sa 50 i više godina starosti (9,8%) i do 18 godina starosti (1,25%). Najveće učešće u registrovanoj nezaposlenosti muškaraca imaju oni od 41 do 50 godina (24,75%), a zatim slede lica od 31 do 40 (24,72%), od 19 do 25 godina (18,69%), sa 50 i više godina starosti (17,09%), od 26 do 30 godina (13,1%) i do 18 godina starosti (1,63%).

Prirodni i privredni potencijali

Analizom koncentracije vrednosti osnovnih sredstava može se utvrditi da je najveći deo skoncentrisan u privredi, odnosno u industriji i kod malih i srednjih preduzeća, što je i razumljivo ako se ima u vidu tehnološki proces i zahtevana struktura ulaganja. Mala preduzeća industrije opštine Prokuplje raspolažu sa 32,45%, a srednja sa 67,55% bruto vrednosti svih sredstava ovih preduzeća. Procenat učešća vrednosti osnovnih sredstava posmatran po neotpisanoj vrednosti je nešto manji i iznosi kod malih preduzeća 35,45% odnosno 64,55% neto vrednosti sredstava kod srednjih preduzeća. Tehnička struktura osnovnih sredstava je, međutim, nepovoljna jer najveći deo vrednosti tih sredstava predstavljaju objekti. Procenat učešća objekata u osnovnim sredstvima se kod malih preduzeća iz oblasti industrije, šumarstva, građevinarstva, ugostiteljstva i turizma, zanatstva, stambeno komunalne delatnosti i zdravstvene i socijalne zaštite kreće u intervalu od 52% do 84%. Kod preduzeća iz oblasti trgovine, finansijskih i drugih usluga učešće građevinskih objekata u ukupnim osnovnim sredstvima kreće se nešto iznad 42%. Preduzeća iz oblasti saobraćaja i veza nemaju nikakva ulaganja u građevinske objekte. Kod velikih preduzeća iz oblasti industrije i rudarstva, trgovine i stambeno-komunalne delatnosti učešće objekata u ukupnim sredstvima preduzeća kreće se u intervalu od 79% do 86%.

Prirodno bogatstvo ovog kraja je veoma važno za razvoj turističke ponude. Ogromno prostranstvo, netaknuta priroda u planinskom delu retko naseljenom stanovništvom uz obilje vegetacije i vode pružili su mir, tišinu, nesmetani prirodni priraštaj i umnožavanje kako krupne tako i sitne divljači. Lovni turizam je na teritoriji opštine Prokuplje jednim delom organizovan. U izlovljavanje na ovom prostoru dolazi dosta stranaca, u prvom redu Italijana, ali se oseća nedostatak odgovarajuće infrastrukture, kvalitetnog smeštaja, prevoz turista, kao i unapređenje ostalih pratećih sadržaja.

Kadrovski potencijal malih i srednjih preduzeća

Obrazovni sistem pripada grupaciji faktora koji mogu doprineti razvoju preduzetništva približavanjem preduzetničkog razmišljanja mladim ljudima, širenjem kulture i vrednosti preduzetničkog ponašanja, ali i pripremanjem za konkretne poslovne aktivnosti. Praksa je pokazala da su mnogi preduzetnici vrsne zanatlije što, nažalost, nije dovoljno za uspeh firme. Permanentna obuka preduzetnika iz različitih oblasti sa kojima se susreću prilikom rukovodjenja firmom doprinela bi rastu sektora male privrede, njihov početak poslovanja bi se učinio sigurnijim, broj zatvorenih radnji i preduzeća bio bi manji, rastao bi broj radnih mesta.

Na osnovu dostupnih podataka izvršena je analiza broja zaposlenih u malim i srednjim preduzećima po delatnostima registrovanim na teritoriji opštine Prokuplje.

U malim preduzećima zaposleno je ukupno 2204 radnika, a u srednjim 1430 radnika. Prosečan broj zaposlenih u malim preduzećima je 11,36 radnika, pri čemu je u privredi prosečan broj zaposlenih (9,81 radnika) skoro tri puta manji od prosečnog broja zaposlenih u vanprivredi (27,50 radnika). Iako je jedno od osnovnih obeležja srednjih preduzeća upošljavanje od 50 do 250 radnika, na teritoriji opštine Prokuplje postoje

pojedina preduzeća koja bi po tom kriterijumu trebalo da budu svrstana u grupu velikih preduzeća. Međutim, s obzirom na nivo poslovnih prihoda i nivo sredstava kojima raspolažu, ova preduzeća, shodno zakonskim odredbama, pripadaju preduzećima srednje veličine. Sa druge strane, osnovna karakteristika malih preduzeća - zapošljavanje do 10 lica, na teritoriji opštine Prokuplje prema zvaničnim podacima je potvrđena kod mnogih preduzeća. Pri tome, kao i u slučaju radnji i kod malih i srednjih preduzeća postoji određeni broj zaposlenih koji nisu zvanično prijavljeni, tako da prethodne podatke treba uzeti sa izvesnom rezervom.

Posmatrano po vrsti delatnosti u proseku najveći broj zaposlenih radnika u malim preduzećima je u okviru industrije i rudarstva, potom u stambeno komunalnoj delatnosti, trgovini, gradjevinarstvu i td. U srednjim preduzećima, takodje, najveći broj radnika je zaposlen u industriji i rudarstvu, a potom stambeno-komunalnoj delatnosti.

Analiza ustanove i kapaciteta Turističko-sportskog centra

Turističko sportski centar je ustanova sa potpunom odgovornošću, osnovana sa ciljem da obavlja poslove razvoja, promocije i zaštite turizma i njegovih vrednosti, kao i sportskih aktivnosti na teritoriji opštine Prokuplje.

Radi realizacije svojih osnovnih ciljeva obavlja sledeće delatnosti: podstiče program izgradnje turističke infrastrukture i uređenje prostora, vrši koordinaciju aktivnosti i saradnju između privrednih i drugih subjekata, donosi godišnji program i plan aktivnosti, promoviše turističke vrednosti opštine, organizuje i učestvuje u organizovanju turističkih, sportskih, stručnih, kulturnih i drugih skupova i manifestacija, itd.

Turističko-sportski centar organizuje održavanje i korišćenje objekata koji su mu dati na korišćenje i to su: Sportska hala "Dr Zoran Đinđić", sportski centar "Sokolana", košarkaški stadion iza "Sokolane", gradski bazen sa rukometnim igralištem, Turističko-informativni centar u ulici Ratka Pavlovića 44, rekreativno odmaralište "Beli Kamen", gornji sprat ugostiteljskog objekta "Savićevac", fudbalski tereni, objekti i inventar odmarališta "Kumbor" i teniska hala.

Unutrašnju organizaciju TSC-a čine sledeći sektori i službe: sektor za sport, sektor za turizam, marketing služba, služba ugostiteljstva, finansijsko-komercijalni sektor, pravni sektor, tehnička služba, služba obezbeđenja i održavanja- higijene.

Tendencije i trendovi

Industrija

U dosadašnjem razvoju opštine Prokuplje, agroindustrija je bila glavni nosilac i najdinamičniji sektor razvoja privrede. To je dovelo do znatnog zaostajanja razvoja poljoprivrede, male privrede, proizvodnog i uslužnog zanatstva i turizma. Industrija je razvijana ekstenzivno i skoro potpuno u društvenom sektoru, što je vodilo njenoj inertnosti u prilagođavanju novim faktorima razvoja, pre svega tržišnom privređivanju, jačanju konkurentnosti i povezivanju sa ostalim delovima industrije Srbije.

Budući razvoj opštine Prokuplje morao bi, poštujući faktore razvoja koji se očekuje, da se zasniva na drugačijim osnovama. Pre svega industrija treba da se iznutra prestrukturiše, da svoje proizvodne programe i tehnologiju zaokruži i osposobi za konkurentno poslovanje, te da svoju dalju ekspanziju veže isključivo za:

- razvoj proizvodnih sistema povezanih sa bližim područjima, Republikom i šire;
- mogućnosti prodora na svetsko tržište, bilo samostalno, bilo preko domaćih ili inostranih firmi;

- razvoj i vezivanje za potrebe razvoja ostalih grana i delatnosti u opštini; poljoprivrede (ratarstva, vinogradarstva, voćarstva i stočarstva), infrastrukture (saobraćajne, vodoprivredne), turizma, male privrede, proizvodnih i uslužnih delatnosti u privatnom sektoru.

Dalja industrijalizacija van ova tri osnovna pravca bila bi potpuno pogrešno razvojno opredeljenje opštine.

Imajući u vidu sve napred izloženo, mogli bismo da definišemo neposredne ciljeve razvoja agroindustrije opštine:

- ekonomsko-finansijska konsolidacija postojećih preduzeća u industriji;
- vlasničko i poslovno prestrukturiranje;
- povezivanje sa srodnim preduzećima sa bližeg područja, iz industrijskih centara Srbije i u inostranstvu;
- privlačenje slobodnog kapitala (kreditnog, akcionarskog) iz domaćih i stranih izvora;
- pronalaženje odgovarajućih proizvodnih programa;
- zasnivanje poslovno-finansijske saradnje i kooperantskih odnosa sa privatnim sektorom i licima na radu u inostranstvu;
- investicije u rekonstrukciju, modernizaciju i zaokruženje proizvodnih programa, procesa i tehnologije;
- ulaganja u razvoj stručnih kadrova i podizanje kvalifikacione strukture i znanja zaposlenih.

Posao svakog industrijskog preduzeća u opštini bio bi da svoje prilike, raspoložive resurse i mogućnosti razmotri u svetlu navedenih ciljeva, te da na osnovu toga definiše svoju strategiju razvoja i konkurentnosti. Bez ozbiljnog pristupa svakog preduzeća, posebno ovim problemima i bez pokušaja definisanja svoje dugoročne poslovne politike i strategije konkurentnosti, nikakvi planovi i/ili intervencije viših nivoa (Opštine, Okruga, Republike) neće biti dovoljni da omoguće ekonomski zdrav razvoj industrije.

Osnovne grane, nosioci razvoja industrije biće prerada nemetala, tekstilna, prehrambena industrija i prerada obojenih metala, a ostale postojeće i eventualno nove grane moći će značajno da doprinesu zaokruženju industrijske strukture Prokuplja i njenom povezivanju sa ostalim delovima industrije na bližem području i Srbiji, te sa domaćim i inostranim kupcima, dobavljačima, partnerima, kooperantima, istraživačko-razvojnim centrima i sl.

Agroindustrija Prokuplja ima mogućnosti daljeg razvoja i kroz postojeća i kroz nova preduzeća ili pogone, ali konceptijski treba da se usmeri na proizvodnju zdrave hrane i pića po utvrđenim standardima kvaliteta jer hrana sve više dolazi do izražaja i na svetskom i na domaćem tržištu.

U celini posmatrano, današnja agroindustrija Prokuplja ima brojne zdrave osnove da preživi sadašnju krizu, pod uslovom da se izvrši potrebno poslovno, vlasničko, programsko i drugo restrukturiranje, zatim finansijska konsolidacija nekih preduzeća, većih, ali posebno srednjih i manjih, da se u okviru postojećih kapaciteta, uz manja ulaganja u opremu, intenzivira razvoj, da se zaposlenost, sem kad je to nužno, ne povećava, već da se postojeća radna snaga dodatno obuča, bolje iskoristi i stručno unapredi, te da se na taj način agroindustrija postavi na zdravije ekonomske osnove. Dalje širenje i razvoj agroindustrije treba da se prepusti i samim preduzećima, njihovoj sposobnosti da sa srodnim firmama pronađu tržišta i proizvode za kojima postoji tražnja.

Poljoprivreda

Perspektive razvoja poljoprivredne proizvodnje:

- povećanje površine zemljišta po aktivnom poljoprivredniku ukupnjavanjem (komasacija) poseda i prevođenjem neobrađenih površina u obradive;
- organsko gajenje kultura, bez veštačkih inputa predstavlja komercijalnu privlačnost za inostrane partnere, tako da bi država – opština, svojim premijama dodatno stimulisala proizvođače za ovaj vid proizvodnje;
- osigurati podršku životnom standardu za ljude koji zavise od poljoprivrede, kroz sisteme kratkoročnog i dugoročnog kreditiranja u određene grane poljoprivrede;
- pripremiti poljoprivredne proizvođače opštine Prokuplje za ispunjenje HCCP standarda;
- stvoriti udruženja komercijalnih gazdinstava koja će odgovarati potrebama tržišta i postati partner na tržištu.

U biljnoj proizvodnji razvoj bi se usmerio uglavnom na krmno bilje i voćarstvo (kontinentalno voće i grožđe) i posebno povrće. Za preradu voća i povrća postoje izgrađeni kapaciteti koji su nedovoljno iskorišćeni.

I u stočarstvu i u voćarstvu osnovni nosilac razvoja bila bi komercijalna gazdinstva farmerskog tipa i privatna poljoprivredna preduzeća, s tim što dalji razvoj treba da se bazira na njihovom međusobnom udruživanju i saradnji kako bi lakše mogli da prate razvoj nauke i tehnike, a i da prilagode strukturu svoje proizvodnje kretanjima tražnje.

U voćarskoj proizvodnji očekujemo da će nosioci proizvodnje biti poljoprivredni proizvođači koji poseduju zasade višanja na površinama oko 20 ha, zasade šljiva na 30 ha, oraha 7 ha, lešnika 7 ha i malina 4 ha. U stočarskoj proizvodnji očekujemo da će nosioci ove grane poljoprivrede biti pre svega prepoznatljiviji stočari (koji poseduju pet i više grla krupne stoke, kao 50 i više grla sitne stoke) koji su adaptirali postojeće i u postupku su izgradnje novih objekata. Ujedno, ovi poljoprivredni proizvođači su opremljeni odgovarajućom mehanizacijom za pripremanje stočne hrane. Prepoznatljivost ovih poljoprivrednih proizvođača na tržištu biće samo ako budu udruženi u udruženje i samim tim bili bi partneri sa prerađivačem stočarskih proizvoda.

Potreban je nov integralni pristup razvoju sela i poljoprivrede. On kao prvo podrazumeva razvijene i dobro organizovane stručne službe sa znatno većim radnim zadacima u koje bi, pored agronoma, ušli i stručnjaci za nove agrotehničke metode (proizvodnju zdrave hrane). Farmerizacijom naše tradicionalne poljoprivrede mogla bi se zadržavati seoska omladina ili bar jedan njen deo, na selu i u poljoprivredi. Brže bi se i efikasnije uvodila savremena agrotehnika i efikasnije koristili seoski poljoprivredni resursi. Sve ovo bi omogućilo da u periodu dalje transformacije koja nam predstoji bar proizvedemo dovoljno hrane za svoje potrebe. U svemu ovome poljoprivredna stručna služba može da odigra bitnu ulogu s obzirom da je kadrovski osposobljena i imajući u vidu da se nalazi u okviru Više poljoprivredno-prehrambene škole.

Turizam

Lokalitet Hisar

Problem vlasništva "Savićevca" treba rešiti pred nadležnim sudom kako bi ceo objekat bio u nadležnosti lokalne samouprave, odnosno Turističko-sportskog centra. Samo čitav objekat bi odgovorio potrebama turizma i imao bi svoju potpunu funkciju. U objektu se mogu koristiti sobe za prenoćište do 12 osoba, što je za manje delegacije privlačno.

Ulaganjem na ovom lokalitetu, u saradnji sa Zavodom za zaštitu spomenika kulture omogućilo bi se da srednjovekovna Jug Bogdanova tvrđava dobije nove sadržaje od kojih je najvažnija letnja pozornica. Završetak trim staze, kao i njeno osvetljavanje dodatno bi doprinelo atraktivnosti Hisara.

Na mestu gde Toplica teče „uzvodno“ (epigenija) treba napraviti etno restoran-vodenicu. Završetkom ovog projekta, sa postojećom halom, teniskim terenima i bazenom u neposrednoj blizini bila bi zaokružena turistička ponuda na ovom lokalitetu.

Lokalitet Beli Kamen

Početkom proleća 2007. neophodno je završiti adaptaciju postojećeg planinarskog doma- rekreativnog centra "Beli kamen" - glavnog turističkog centra ovog lokaliteta. U prvoj fazi, adaptacijom Doma, stvorili bi se uslovi za odmor, rekreaciju i prenoćište četrdesetak gostiju.

Postoje brojne mogućnosti izgradnje turističke infrastrukture na ovom prostoru: adaptacija osnovne škole za školu u prirodi, uređivanje arheoloških lokaliteta (Rgajski grad, brana na Zlati), uređivanje i opremanje terena za organizaciju izleta, izgradnja ski staza, staza za sankanje i sl.

Potrebno je uraditi urbanistički plan za pomenutu lokaciju u okviru koje je potrebno dozvoliti privatnoj inicijativi gradnju turističkih objekata u skladu sa urbanističkim planom kako bi se očuvao eko sistem na ovom lokalitetu.

S obzirom da se radi o ekološki čistom prostoru, kao prateći sadržaji nameću se: proizvodnja ekološki zdrave hrane, sakupljanje i distribucija lekovitog bilja kao i izrada turističkih suvenira sa motivima iz ovog kraja.

Veoma bi bilo značajno ulaganje u sportski turizam i izgradnja sportskih terena za visinske pripreme sportista sa pratećim sadržajima.

Takođe bi prioritetno bilo asfaltiranje puta do Bublčkog jezera i uređenje obale jezera kao i zabrana divlje gradnje i zagađenje jezera otpadnim vodama.

Da bi se sve ovo ili neki od ovih sadržaja i mogućnosti iskoristili neophodno je postojanje i izgradnja bolje putne mreže od postojeće.

Neophodno je ulagati u turističke kadrove, vodičku službu, obeležavanje signalizacije ka turističkim destinacijama kao i prezentacija čitave turističke ponude putem kataloga, mapa, CD-a, sajt prezentacija, kao i učešće na sajmovima turizma.

Lokalitet Rastovničko jezero

Na svega 2 km od grada nalazi se Rastovničko jezero, veoma interesantna i atraktivna lokacija, pogodna za razvoj turizma, čiji potencijali u prethodnom periodu nisu adekvatno sagledani i iskorišćeni.

Da bi na pomenutom lokalitetu došlo do razvoja turizma neophodno je preduzeti sledeće:

- uraditi urbanistički plan;
- napraviti projektnu dokumentaciju sa svim pratećim sadržajima za izgradnju sportsko-rekreativnog i turističkog centra;
- poboljšati saobraćajnu infrastrukturu.

Mala i srednja preduzeća

Udeo malih i srednjih preduzeća (MSP) u privredi opštine Prokuplje raste iz godine u godinu. Njihov uspeh umnogome zavisi od raspoloživosti spoljnih finansijskih resursa. Međutim, za trajni razvoj njima je potrebno više, tj. pristup informacijama, saradnja sa lokalnom samoupravom, manje birokratije, investicije u nove tehnologije, međusobna saradnja i pristup novim tržištima.

Osnovni cilj Strategije lokalnog ekonomskog razvoja opštine Prokuplje nije samo privlačenje investicija koje otvaraju nova radna mesta, nego i pružanje pomoći i saradnja sa postojećim firmama i porast broja novih preduzetnika.

Prednosti opštine Prokuplje za razvoj MSP su: postojanje proizvodnih objekata i raspoložive radne snage, spremnost Opštine da pomogne razvoj MSP kroz besplatno gradsko-građevinsko zemljište i određivanje lokacija za razvoj MSP, ekološki zdrava sredina, blizina Koridora 10 i dobra saobraćajna povezanost.

Najveći potencijal za ekonomski razvoj opštine Prokuplje su postojeća mala i srednja preduzeća koja imaju stabilnu proizvodnju i koja mogu da uz dodatni podsticaj povećaju obim proizvodnje i otvore nova radna mesta.

Neki od problema sa kojima se suočavaju Opština i privatni preduzetnici su: propast nosilaca razvoja Topličkog okruga, veliki broj nezaposlenih, loš geopolitički položaj, neiskorišćenost postojećih proizvodnih pogona, loša privatizacija, nepovezanost MSP sa velikim sistemima, nema dovoljno informacija o kreditima i donacijama, odliv kvalifikovane radne snage, nedostatak preduzetničkih ideja i ostalo.

Pored navedenih prednosti opštine i problema sa kojima se suočavaju Opština i privatni preduzetnici, pretnje budućem razvoju preduzetništva i MSP na teritoriji opštine Prokuplje su: niska konkurentnost preduzeća i proizvoda iz Prokuplja, neučestvovanje republičkih institucija u formiranju pozitivne poslovne klime za razvoj MSP.

SWOT analiza

Razvoj poljoprivrede i sela

SNAGE	SLABOSTI
▪ tradicija u voćarstvu i stočarstvu ▪ nepostojanje velikih zagađivača ▪ postojanje obrazovnih institucija i kadrova (srednja i viša poljoprivredna škola) ▪ postojanje terena za razvoj stočarstva (Projekat Morava 2) ▪ prirodni resursi (šume, voda, zemlja) ▪ poznavanje tehnologije rada i organizovanje poljoprivredne proizvodnje ▪ velika prilagodljivost i vitalnost poljoprivrednih proizvođača ▪ postojanje Fonda za razvoj stočarstva (robna rezerva mesa u živoj stoci) ▪ veliki broj registrovanih poljoprivrednih gazdinstava (2400) ▪ dobar obim primarne poljoprivredne proizvodnje, pre svega u voćarstvu	▪ loša infrastruktura (putevi, voda i kanalizacija) ▪ nepovoljna starosna struktura ▪ loša primena agrotehničkih mera (nove tehnologije, inovacije) ▪ neadekvatni / zastareli poljoprivredni proizvodni pogoni ▪ usitnjenost poseda ▪ zastarela poljoprivredna mehanizacija ▪ negativne migracije (selo – grad) ▪ otežan plasman robe (domaće / strano tržište) ▪ neplanska poljoprivredna proizvodnja (nema opštinske strategije) ▪ nepovezanost poljoprivrednih proizvođača i prerađivačkih kapaciteta ▪ mali broj poljoprivrednih udruženja ▪ nepostojanje sistema za navodnjavanje ▪ neregulisan tok reke Toplice ▪ nedostatak informisanosti i slabo prihvatanje EU standarda (ISO & HCCP) ▪ nepostojanje pedološke karte ▪ nepostojanje prerađivačkih kapaciteta ▪ nepoznavanje potreba tržišta ▪ nepostojanje adekvatne protivgradne zaštite
MOGUĆNOSTI	PRETNJE
▪ Republička strategija za razvoj poljoprivrede ▪ dobijanje kredita i subvencija na osnovu broja registrovanih gazdinstava (Ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva) ▪ zainteresovanost prerađivača za poljoprivredne proizvode (voće i povrće) ▪ mogućnost geografskog brendiranja ▪ direktne investicije u prerađivačke kapacitete (domaće i strane) ▪ formiranje voćarskih klastera u primarnoj poljoprivrednoj proizvodnji ▪ uspostavljanje trgovinskih odnosa sa Kosovom i Metohijom ▪ potpisivanje sporazuma o pridruživanju sa EU ▪ mogućnosti veće proizvodnje	▪ nemogućnost plasmana poljoprivrednih proizvoda ▪ nestabilna politička situacija ▪ gubitak tržišta EU zbog neispunjavanja uslova pridruživanja ▪ domaća konkurencija (druge opštine) ▪ nepostojanje inicijative za preduzetništvom u seoskim sredinama

Razvoj malih i srednjih preduzeća

SNAGE	SLABOSTI
▪ postojanje proizvodnih objekata ▪ postojanje raspoložive radne snage ▪ spremnost opštine da pomogne razvoj MSP ▪ dobra saobraćajna povezanost ▪ spremnost opštine da odredi lokacije za razvoj MSP ▪ postoji tehničko i tehnološko znanje ▪ postojanje Kancelarije za lokalni ekonomski razvoj ▪ povoljan geografski položaj ▪ povezanost sela sa gradom ▪ javno - privatna partnerstva (BID zona, Biznis inkubator centar, biznis centar, itd.)	▪ propast velikih proizvodnih pogona, nosilaca razvoja Topličkog okruga ▪ veliki broj nezaposlenih ▪ loš geopolitički položaj ▪ neiskorišćenost postojećih proizvodnih pogona ▪ nedefinisana vlasnička struktura ▪ loša privatizacija ▪ nepostojanje lokacija za razvoj MSP ▪ nepovezanost MSP sa velikim sistemima ▪ nema dovoljno informacija o kreditima i donacijama ▪ odliv kvalifikovane radne snage ▪ nepostojanje lobi grupe za promociju opštine (poslovni lobi) ▪ nepostojanje edukovanog menadžmenta u MSP ▪ nedostatak preduzetničkih ideja ▪ niska konkurentna sposobnost preduzetništva u Prokuplju ▪ nepoznavanje zakona tržišta ▪ nepoznavanje ekonomskih principa
MOGUĆNOSTI	PRETNJE
▪ blizina koridora 10 ▪ prisustvo donatora ▪ priprema i usvajanje Zakona o regionalnom razvoju ▪ decentralizacija ▪ koordinacija sistema obrazovanja sa potrebama MSP ▪ blizina velikog potrošačkog centra - Grad Niš ▪ postojanje regionalne privredne komore Niš (kancelarija u Prokuplju) ▪ olakšice iz oblasti fiskalne politike ▪ status devastiranog područja	▪ neučestvovanje republičkih institucija u formiranju pozitivne poslovne klime za razvoj MSP ▪ politička nestabilnost ▪ brži razvoj MSP u okruženju ▪ monetarno kreditna politika ▪ kreditna politika bankarskog sektora

Privlačenje investicija

SNAGE	SLABOSTI
▪ proces izrade Strategije održivog razvoja ▪ postojanje resursa za privlačenje investicija ▪ postojanje kapaciteta (postojećih proizvodnih pogona) kojima je lako promeniti namenu ▪ spremnost lokalne samouprave da podstakne nove investicije (kroz podsticajne mere) ▪ razvijena saobraćajna mreža ▪ postojanje sirovinске baze (voće, povrće, stoka)	▪ nepostojanje Strategije održivog razvoja ▪ nepostojanje promotivnih i marketinških aktivnosti ▪ nepostojanje adekvatne obrazovane radne snage u lokalnoj samoupravi za lokalni ekonomski razvoj i pripremu razvojnih projekata i programa ▪ nepostojanje opštinskih fondova za razvoj i investicije ▪ nepostojanje kontakata sa istaknutim pojedincima iz Prokuplja (BGD & inostranstvo) ▪ nepostojanje lokacija za privlačenje direktnih stranih investicija ▪ komplikovane procedure za dobijanje dozvola ▪ nepostojanje konkretne ponude lokalne samouprave ▪ neizrađen generalni plan ▪ nedostatak sistematskog pristupa u razvijanju odnosa sa investitorima ▪ nepostojanje baza podataka (bilo koje vrste vezano za biznis)
MOGUĆNOSTI	PRETNJE
▪ postojanje velikog broja poslovnih ljudi iz Prokuplja širom Srbije i u inostranstvu ▪ privlačenje investicija za izgradnju proizvodnih kapaciteta po EU standardima ▪ izmena zakonske regulative (smanjenje odredjenih taksi i naknada) ▪ saradnja sa dijasporom i ostalim delovima Srbije ▪ saradnja sa USAID / MEGA i CRDA Program ▪ globalizacija, proširenje postojećih i razvoj novih tržišta ▪ regionalno udruživanje ▪ devastirano područje ▪ fiskalne olakšice ▪ jeftina finansijska sredstva (Fond za razvoj)	▪ politička nestabilnost ▪ veliki centri u okruženju ▪ nepostojanje strategije privrednog razvoja (Srbija / Prokuplje) ▪ nepoverenje investitora u pravni sistem u Srbiji ▪ zakonska regulativa ▪ brža prilagodljivost drugih regiona

Specifični problemi

- Nepostojanje baze podataka o poljoprivrednim gazdinstvima, zemljištu, proizvodnji i plasmanu
- Nepostojanje prognoznno-informativne službe
- Mali broj aktivnog i edukovanog poljoprivrednog stanovništva nepovoljne starosne strukture

- Neizrađena pedološka karta
- Neadekvatno urbanističko planiranje lokacijske organizovanosti poljoprivrednih poseda (usitnjenost poseda)
- Nepostojanje sistema navodnjavanja i odvodnjavanja obradivog poljoprivrednog zemljišta
- Nedostatak poslovnih ideja, programa i planova
- Nepostojanje investicionog fonda za podršku MSP
- Nepostojanje baze podataka o privrednim subjektima u opštini
- Nedovoljna informisanost o izvorima za dobijanje sredstava za realizaciju projekata
- Nepostojanje pogodnih lokacija za investiciona ulaganja (industrijska zona)
- Migracija stručnih kadrova
- Nizak stepen obima proizvodnje i nizak stepen iskorišćenosti proizvodnih kapaciteta
- Nedostatak informatičkog znanja iz oblasti informacionih tehnologija i menadžmenta
- Zastarelost opreme i tehnologije odnosno primitivan način proizvodnje
- Ograničena mogućnost proizvodnje i realizacije kako na domaćem tako i na svetskom tržištu
- Nepostojanje hladnjače i sušare po standardima EU za skladištenje proizvoda primarne poljoprivredne proizvodnje
- Nepostojanje standarda neophodnih za izvoz poljoprivredno-prehrambenih proizvoda
- Nepostojanje baze podataka o privrednim delatnostima u opštini
- Niska angažovanost radne snage u procesu proizvodnje i nesklad u broju stvarno uposlenih i radno angažovanih radnika
- Nedovoljno razvijena veza obrazovnog sistema, naučno - istraživačkog sistema i sektora preduzetništva
- Nedovoljna povezanost preduzeća sa ino-partnerima
- Needukovana radna snaga u oblasti trgovine, turizma i ugostiteljstva
- Nedefinisan položaj i neprepoznatljivost Prokuplja kao turističke destinacije
- Nepostojanje brending i adekvatne promotivne strategije
- Nedovoljna zaštita i održavanje glavnih prirodnih i kulturno istorijskih resursa

DRUŠTVENI RAZVOJ I POBOLJŠANJE ŽIVOTNIH USLOVA STANOVNIKA

Populaciona dinamika

Uvid u vitalne indekse stanovništva Prokuplja ukazuje na pad nataliteta i kretanje stope prirodnog priraštaja ka negativnim vrednostima. Sve ovo prati i povećanje stope opšte smrtnosti za 17,5% u obuhvaćenom periodu (1990-2003.) što govori o regresivnom biološkom tipu stanovništva sve više starih, sve manje mladih. Treba uzeti u obzir da je broj stanovnika prema popisu iz 1991. godine bio 56869 što govori o migracijama prema većim gradovima i inostranstvu.

Tabela 4. Vitalni indeksi stanovništva opštine Prokuplje:

Godina	1990.	1997.	2003.
Stopa nataliteta (%)	11,6	10,87	10,1
Stopa opšte smrtnosti (%)	10,3	11,05	12,1
Stopa smrtnosti odojčadi	20,1	11,0	/
Stopa prirodnog priraštaja	+1,3	- 1,06	- 2,0

Natalitet u Srbiji opada već decenijama, ali država i dalje ne čini baš mnogo da spreči nestanak sopstvenog naroda. I u opštini Prokuplje je, kao i u većini opština, negativni priraštaj. Sve dosadašnje zakonske odluke koje se tiču populacione politike nisu dovele do vidljivih rezultata, mada se na periodu od nekoliko godina ne mogu videti njihovi konkretni rezultati. Pored malog prirodnog priraštaja koji je drastično negativan i migracija stanovništva je veliki problem opštine Prokuplje. Kako se migracija iz perifernih naselja ne kreće više ka Prokuplju nego dalje ka većim centrima i inostranstvu, Prokuplje beleži manji broj stanovnika nego u prethodnom popisnom periodu.

Zdravstvena zaštita

Najčešći uzroci oboljevanja stanovništva su bolesti disajnih organa. Procentualno učešće ovih bolesti od svih bolesti u 1990. godini iznosi 39,08% sa stopom oboljevanja 403,1‰, a 2003. godine iznosi 33,95% sa stopom oboljevanja 194,8 na 1000 stanovnika.

Kada su u pitanju bolesti sistema krvotoka, 1990. godine su predstavljale druge najčešće bolesti sa procentualnim učešćem od 14,73% i stopom oboljevanja 147,16‰. Ali 2003. godine se pomeraju na 3. mesto sa procentom učešća u ukupnom broju obolelih od 11,46%, a stopom oboljevanja od 65,77 na 1000 stanovnika.

Bolesti digestivnog sistema 1990. godine u ukupnom broju obolelih učestvuju sa 9,57% (98,66 na 1000 stanovnika), a 2003. godine pokazuju trend opadanja u procentualnom učešću (5,88%), ali porast stope oboljevanja na 122 na 1000 stanovnika.

Bolesti genitourinarnog sistema 1990. godine su predstavljene sa 6,48% ili stopom oboljevanja od 66,83‰. 2003. godine njihovo procentualno učešće je 4,33% u ukupnom broju obolelih sa stopom oboljevanja od 90,20 na 1000 stanovnika.

Kada su bolesti koštano-mišićnog sistema u pitanju, odnos je sledeći: 1990. godine 6,32% (65,18‰), a 2003. godine 23,40% (134,28‰), što ukazuje da su drugi najčešći uzrok oboljevanja u 2003. godini.

Duševni poremećaji su 1990. godine činili 2,67% obolelih (27,51‰) dok 2003. godine pokazuju porast procenta obolelih 4,60% sa stopom oboljevanja 26,41‰.

Zarazne i parazitarne bolesti su i dalje prisutne na teritoriji opštine Prokuplje. 1990. godine njihovo učešće je bilo 0,15% (1,54‰). 2003. godine taj procenat iznosi 0,70% (3,99‰), što nesumnjivo govori o padu standarda i lošim higijenskim navikama stanovništva. Ujedno se beleže i nove bolesti kao što su Tularemija i Lajmska bolest, što u oceni i proceni aktuelne epidemiološke situacije daje ocenu – nesigurna.

Tuberkuloza kao zarazna i socijalna bolest pokazuje porast broja novoobolelih. Treba navesti podatak da je 2004. godine taj broj bio 31 novooboleli od ove bolesti što je podatak koji govori o standardu stanovništva i povratku bolesti koja se može sprečiti i vakcinacijom.

Pored prethodno navedenih masovnih nezaraznih bolesti treba reći da su maligne bolesti sa 0,29% (3,02‰) skoro trostruko uvećale 2003. godine – 0,40% (8,41‰). Pored genetskog faktora, treba razmatrati i uticaje spoljnih faktora – faktora sredine na pojavu ovih bolesti (kvalitet vazduha, dispozicija otpadnih materija, higijenska ispravnost životnih namirnica i vode za piće, industrijalizacija, saobraćaj – kumulativno dejstvo štetnih materija, manifestacija posle dužeg vremenskog perioda).

Ujedno, endokrine bolesti, bolesti ishrane i metabolizma koje su 1990. godine bile 1,05% (10,85‰), 2003. godine čine 4,29% (24,59‰) gde moramo imati u vidu šećernu bolest koja nastaje pod uticajem faktora sredine kao što su: način ishrane, stres, ratovi, stil života i td.

Kada su u pitanju vodeći uzroci smrti i 1990. godine i 2003. godine prvo mesto zauzimaju bolesti sistema krvotoka (od 65,41% do 64,55%), drugo maligne bolesti (od 11,06% do 12,57% - porast broja umrlih od ovih bolesti), dok su treće mesto u 1990. godini zauzimale endokrine i bolesti metabolizma sa 4,48% (2003. godine 3,94%), a treće mesto 2003. godine su bolesti disajnih organa sa 3,56% (1990. godine 3,36%). Iz navedenog se uočava da su hronične masovne nezarazne bolesti vodeći uzroci smrti stanovništva opštine Prokuplje.

Zdravstvena zaštita stanovništva opštine Prokuplje ostvaruje se u Zdravstvenom centru Toplica, kako na primarnom (Domovi zdravlja), tako i na sekundarnom nivou (Opšta bolnica). Opšta bolnica Prokuplje obezbeđuje zdravstvenu zaštitu za ceo Toplički region. Kadar koji obavlja usluge u specijalističkim ambulantama, takodje je angažovan za obavljanje usluga u stacionarnoj delatnosti. Za one slučajeve za koje ne postoje mogućnosti za ambulantno, odnosno kućno lečenje planirano je bolničko lečenje.

Tabela 5. Organizaciona struktura Opšte bolnice Prokuplje

SLUŽBA INTERNE MEDICINE	Odsek interne medicine sa stacionarom u Žitnom Potoku Odsek specijalističko konsultativne ambulante Odsek kardiologije Odsek endokrinologije sa dijabetološkom ambulantom
PEDIJATRIJSKA SLUŽBA	Odsek dečijeg odeljenja
HIRURŠKA SLUŽBA	Odsek za neonatologiju Opšti odsek Odsek specijalističko konsultativne ambulante Odsek hirurškog bloka Odsek ortopedije sa traumatologijom Odsek urologije Odsek za invazivnu dijagnostiku
GINEKOLOŠKO AKUŠERSKA SLUŽBA	Odsek ginekologije Odsek akušerstva Odsek operativnog bloka
OFTALMOLOŠKA SLUŽBA	
NEUROPSIHIJATRIJSKA SLUŽBA	

INFEKTOLOŠKA SLUŽBA**ORL SLUŽBA****SLUŽBA ZA ANESTEZIJU SA** Odsek anestezije**REANIMACIJOM I INTENZIVNOM** Odsek reanimacije**NEGOM****SLUŽBA FIZIKALNE MEDICINE I REHABILITACIJE****SLUŽBA ZA NEFROLOGIJU I HIPERTENZIJU SA DIJALIZOM****SLUŽBA KLINIČKO BIOHEMIJSKE DIJAGNOSTIKE****SLUŽBA ZA TRANSFUZIJU KRV****RADIOLOŠKA SLUŽBA****SLUŽBA KLINIČKE PATOLOGIJE****SLUŽBA ZA MEDICINSKO SNABDEVANJE****SLUŽBA MIKROBIOLOGIJE****SLUŽBA ZA KOŽNO VENERIČNE BOLESTI****TEHNIČKA SLUŽBA**

Odsek za obezbeđenje

Odsek za tehničke poslove

Odsek kuhinje i vešeraja

Opšta bolnica u Prokuplju ima 440 bolesničkih postelja, uključujući i osam veštačkih bubrega na hemodijalizi. Iskorišćenost kapaciteta je planirana sa 85% prosečne dužine lečenja od osam dana, što je u okviru programa. Kod neuropsihijatrije, ortopedije, kardiologije, infektivnog i prosečna dužina lečenja je veća. Broj bo dana kod intenzivne nege obuhvaćen je sa 5% od ukupnog broja bolesničkih postelja odnosno 20% poluintenzivne nege.

U Opštoj bolnici radi 510 radnika na neodređeno vreme i 48 na određeno (ukupno 558 radnika), od čega je stalno zaposleno 97 lekara. U Domu zdravlja u Prokuplju radi 345 radnika na neodređeno vreme i 40 na određeno (ukupno 385 radnika), od čega je 68 lekara.

Što se tiče kadra može se reći da Zdravstveni centar "Toplica" ima odgovarajuću strukturu i broj kadrova potrebnih za izvršenje planskih zadataka, odnosno pružanje kvalitetne i pravovremene zdravstvene zaštite. U odnosu na ukupan broj stanovnika u našoj opštini, na jednog lekara ide 298 stanovnika, dok na nivou Republike Srbije, na jednog lekara ide 390 stanovnika. U primarnoj zdravstvenoj zaštiti u opštini Prokuplje, jedan lekar ide na 736 stanovnika, a republički prosek je jedan lekar na 621 stanovnika.

Savetovalište za mlade pri dečijem dispanzeru Doma zdravlja počelo je sa radom pre dve godine i radi jednom nedeljno. U 2005. godini kroz Savetovalište je prošlo 2.365 lica uzrasta od 15 do 26 godina (srednjoškolci i studenti). U Savetovalištu rade pedijatar, ginekolog i psiholog. Teme koje su obrađene za osnovne i srednje škole u savetovalištu su reproduktivno zdravlje mladih, polno prenosive infekcije, trudnoća, rađanje i kontracepcija, uticaj medija na seksualno obrazovanje, polni odnos.

Životni stilovi

Zapaženo je da populacija maloletnih devojaka (ispod 18 godina starosti) rađaju, ili vrše kiretažu. U 2005. godini bilo je 4% majki maloletnica koje su rodile, a u 1995. godini 7%. O prekidu maloletničkih trudnoća ne postoji validan podatak zbog neadekvatnog prijavljivanja i postojanja privatnih ordinacija gde se iste obavljaju.

Kao problem se javlja i napuštanje beba od strane majke još u porodilištu i to godišnje budu jedna do dve bebe u opštini Prokuplje.

Populacija radno sposobnih žena nije obuhvaćena redovnim sistematskim pregledima, tako da se veliki procenat žena javlja lekaru sa poodmaklom bolešću. Najčešća oboljenja: rak grlića materice, tumori na polnim organima i promene na dojka. Najbolji način borbe protiv malignih bolesti je primarna prevencija, međutim, prevencija raka nije uvek moguća, zbog toga veliki značaj ima i tzv. sekundarna prevencija, odnosno rano

otkrivanje bolesti. Zato je potrebno zdravstvenim vaspitanjem kontrolisati, odnosno isključivati pojedine kancerogene faktore, menjati navike ljudi, ali i isključiti ceo sistem zdravstvene službe da bi se maligna oboljenja što pre otkrila.

Znatan doprinos po pitanju važnosti ženskog zdravlja dat je kroz rad Komisije za rodnu ravnopravnost i jednake mogućnosti koja postoji pri Opštini Prokuplje.

Pomenuta Komisija je u periodu XI-XII 2003. godine sprovela kampanju o rodnoj ravnopravnosti i održala tribine na temu: Maligni tumori ženskih polnih organa, Nasilje nad ženama, Ekonomsko osnaživanje žena i Žene i politika, uz deljenje propratnog materijala i brošura. Tribine su držale stručnjakinje iz pomenutih oblasti.

Obrazovanje

Na teritoriji opštine Prokuplje postoji jedna predškolska ustanova, sedam osnovnih, četiri srednje i jedna viša škola.

Predškolsko vaspitanje

Predškolska ustanova "Neven" prihvata 750 mališana u obdaništu tj. 29% od ukupne dečije populacije. Broj dece u jaslicama je 75, u predškolskom programu 425 (broj seoske dece 102, romske 25), br. predšk. dece u celodnevnom boravku 178, br. predšk. dece u poludnevnom boravku 268, br. dece ometene u razvoju u predšk.obraz. sedam.

Broj dece u ovoj ustanovi varira, bilo ih je ranijih godina više, zatim je usledio pad, ali se naredne godine očekuje porast.

Opremljenost ustanove nastavnim učilima je zadovoljavajuća. Kapacitet objekta (obdanište, predškolsko) je nedovoljan, a broj dece prelazi dozvoljenu granicu od 50 - 70%. Obezbeđene su prostorije za razvojnu grupu dece sa posebnim potrebama (slepu i slabovidu), kojih se očekuje 10-ak, (nema uslova za distrofičare i paraplegičare, gluvu i naglugu decu).

Predškolskim programom obuhvaćena su i seoska deca: u Berilju 11, D.Trnavi 14, Ćukovcu 12, B.Potoku 11, D.Stražavi 17, Džigolju 12, D.Kordincu 7, D.Bresnici 11.

Zbog obaveza koje predstoje u narednom periodu biće potrebne prostorije za prihvatanje dece koja pohađaju pripremni program pogotovo u selima jer je neophodan obuhvat sve dece predškolskim obrazovanjem.

Osnovno obrazovanje i vaspitanje

Na teritoriji opštine Prokuplje radi sedam osnovnih škola.

Ratko Pavlović Čičko, Prokuplje: matična škola ima 32 odeljenja i 824 učenika i četiri područne škole. Donja Trnava ima četiri odeljenja, 85 učenika, škola u Berilju četiri odeljenja sa 55 učenika, Ćukovac dva odeljenja i 32 učenika i Vodice jedno odeljenje sa tri učenika.

Nastavu vodi 61 prosvetni radnik, van nastave zapošljeno je 22 radnika. Objekti su uglavnom od tvrdog materijala i u zadovoljavajućem stanju, 50% učionica je takodje u dobrom stanju. Solidno su opremljene učionice za srpski jezik, likovnu kulturu, informatiku, strani jezik i biologiju, kao i školska biblioteka. U školi radi zubna ambulanta.

Nikodije Stojanović Tatko, Prokuplje: matična škola ima 38 odeljenja, škola Donja Recica - 13 odeljenja, ukupan broj učenika je 1224, broj prosvetnih radnika 74, vannastavno osoblje 32 radnika. Školski objekat je proglašen kulturno-istorijskim spomenikom i pod zaštitom je države, ali se njegova funkcionalnost vrednuje ocenom 1,76.

9.oktobar, Prokuplje: zajedno sa dva područna odeljenja u Babinom Potoku i Donjoj Stražavi, škola ima 52 odeljenja, 1292 đaka i 92 zapošljena. I ovaj školski prostor je

dobio ocenu 1,80, ali za ponos služi školski park sa retkim endemskim i reliktnim vrstama. Škola poseduje prostrane sportske terene, koji su neuredjeni, a prednost predstavlja novoizgrađena sportska hala. Zavidan je i nivo opremljenosti biblioteke koja poseduje 12 500 knjiga.

Milić Rakić Mirko, Prokuplje: matična škola sa područnim odeljenjima u Petrovcu, Mikulovcu, D.Kordincu i Bajčincu ima 31 odeljenje, 673 učenika, 45 nastavnika i 24 vannastavna radnika. I ova škola radi u otežanim uslovima o kojima će biti reči u nastavku izveštaja.

Svetislav Mirković Nenad, Mala Plana: zajedno sa područnim odeljenjima u V.Plani, Tularu, D.Toponici, Resincu, Mršelju, Beloljinu, D.Bresnici, Bacu, Bresničiću, Kondželju, Madjaru, D.Konjuši, Prekadinu, Gubetinu i Prekopucu, matična škola ima 36 odeljenja, 451 učenika i 87 zaposlenih. Ova škola skoro da nema ni školsku zgradu.

Vuk Karadžić, Žitni Potok: matična škola sa dva područna odeljenja u Zlati i Kožincu ima 10 odeljenja i 100 učenika. U nastavi je zapošljeno 20 prosvetnih radnika a van nastave 12 radnika.

Sveti Sava, Prokuplje: škola za decu lako ometenu u razvoju. Broji 13 odeljenja, 87 učenika i 25 radnika. Od toga 14 nastavnika i tri stručna saradnika.

Srednje obrazovanje

Na teritoriji opštine Prokuplje rade četiri srednje škole.

Gimnazija, Prokuplje: ima 20 odeljenja, 590 učenika i 59 zaposlenih. Nastava se obavlja u zgradi proglašenoj spomenikom kulture, koriste je dve škole što znatno otežava nastavni proces.

Medicinska škola "Dr Aleksa Savic", Prokuplje: 24 odeljenja, tri smera, 726 učenika, 83 radnika u nastavi, 12 zaposlenih van nastave. Ovo je jedina prokupačka srednja škola i jedna od retkih stručnih škola Srbije koja nema sopstvenu zgradu.

Poljoprivredna škola "R.J.Selja", Prokuplje: 17 odeljenja, 408 učenika, 73 radnika, 48 u nastavi i 25 vannastavnih. Nastava se izvodi u otežanim uslovima.

Tehnička škola "15.maj", Prokuplje: 27 odeljenja, 690 učenika, 84 radnika (68 u nastavi i 16 ostalih). U zimskom periodu ima problema sa grejanjem.

Visoko i više obrazovanje

Osim osnovnih i srednjih škola u Prokuplju postoji i **VIŠA POLJOPRIVREDNO-PREHRAMBENA ŠKOLA**, osnovana 1977.god. sa sledećim odsecima: Proizvodnja i prerada duvana, Prehrambena tehnologija (smer tehnologija animalnih proizvoda i smer tehnologija biljnih proizvoda), Voćarstvo i vinogradarstvo, Ratarstvo sa povrtarstvom, Zaštita bilja i Stočarstvo.

Diplomu ove škole do sada je steklo preko 2500 studenata, a njihovo školovanje u VPŠ, koja je među prvima započela rad po Bolonjskoj deklaraciji, traje tri godine. Najnoviji nastavni planovi i programi urađeni su na osnovnim principima ove Deklaracije i usklađeni sa zahtevima savremenog studiranja.

Najznačajnije promene ogledaju se u sledećem: studije traju šest semestara, svi predmeti su jednosemestralni, pored obaveznih, postoje i izborni predmeti, a rad sa studentima se vrednuje tokom cele školske godine.

Škola svake godine upisuje 120 studenata koje finansira budžet RS i 200 samofinansirajućih studenata. Radni proces organizuje 48 zaposlenih, 31 profesor i 17 vannastavnih lica. Trenutno se u školi edukuje 301 redovan student, a ukupno 780 studenata. Posle usklađivanja sa Bolonjskom deklaracijom i prerastanja u Visoku školu strukovnih studija, potrebno je nastaviti sa postupkom i aktivnostima na prerastanju u Poljoprivredni fakultet pri Niškom univerzitetu.

TEHNIČKA OPREMLJENOST ŠKOLE: škola raspolaže savremeno opremljenim, specijalizovanim kabinetima i laboratorijama za redovnu nastavu, kao i sopstvenom poljoprivrednom ekonomijom koja se koristi za izvođenje praktične obuke studenata. U sastavu škole je biblioteka sa velikim fondom stručne literature, beletristike i časopisa iz oblasti poljoprivrede, stočarstva i prehrambene industrije.

Analiza stanja u obrazovanju

Stanje u prokupačkom obrazovanju poslednjih godina prošlog veka bilo je, kao i stanje u čitavoj zemlji, DRAMATIČNO. Sive, propale zgrade, oguljeni, ruinirani inventar, izrabljeni i istrošeni podovi, glavna i jedina učila - kreda i tabla! Ostaci nastavnih sredstava su bili neupotrebljivi, kabineti su ispali iz funkcije, nastavnici stručnih škola su se dovijali pomoću štapa i kanapa da učenike edukuju i nauče struci više opisno nego istinskom praksom.

Posle petooktobarskih promena, uz pomoć Evropske komisije za OR, lokalnih vlasti, sopstvenim naporima i donacijama sanirana su pojedina žarišta. Obnovljeni su sanitarni čvorovi i školski toaleti u dobrom delu škola. Zamenjene su i klupe, stolice, table, nov nameštaj je pristigao iz donacija, svaka gradska škola je dobila izvestan broj kompjutera, nabavljeno je nešto novih učila, upristojen je školski prostor, pojačavane su stručne edukacije kadrova.

Neke probleme mogu rešiti škole u saradnji sa lokalnom samoupravom, ali za neke krupnije potrebna je pomoć republičkih organa i donatora.

U **NAJVEĆE PROBLEME** spada započeta, a onda prekinuta, izgradnja školske zgrade u M.Plani; gradilište je sada napušteno, a nastava se organizuje u delu stare neporušene škole.

U istu kategoriju spada i nerešen problem zgrade Medicinske škole koja je jedina prokupačka srednja i jedna od retkih stručnih škola Srbije koja nema svoj objekat. Ne bude li do njega došla - ovoj školi velikog i opštinskog i regionalnog značaja, ujedno kod dece najželjenijoj školi u okrugu, **PRETI GAŠENJE**. Prvobitni plan da se ona smesti u praznom delu Doma zdravlja (za šta je napravljen i projekat) je zbog komplikovanih imovinsko-pravnih odnosa odložen.

Hitno je potrebna rekonstrukcija sistema za grejanje u Tehničkoj školi i školi M.R.Mirko. Ostali problemi ovih dveju škola koje se nalaze u istom dvorištu i dele neke prostore su - dotrajala izolacija na ravnom krovu koji prokišnjava (reč je o krovu Tehn.šk.), oštećeni plastični podovi koji se, nalogom inspekcije, moraju što pre obnoviti. Tehničkoj školi je takodje neophodno bolje osvetljenje i vrata.

Školi M.R.Mirko nedostaje još 12 računara za potpuno opremanje kabineta informatike. Školska zgrada od izgradnje nije imala nikakvu adaptaciju, pa su joj neophodni zamena krovnog pokrivača, oluka i dotrajale stolarije.

Školi "Čičko" hitno treba pomoć za promenu stolarije, svih vrsta instalacija, dvorišnu ogradu. Ova škola nema fiskulturnu salu kao ni pomoćne objekte u izdvojenim odeljenjima.

Škola "Tatko" ima stalan problem grejanja jer toplovod od Gimnazije do njene zgrade treba rekonstruisati, zatim je neophodno obnoviti krovne pokrivače na oba njena objekta, zameniti dotrajalu električnu instalaciju u gornjoj zgradi, popraviti fasadu, napraviti toalet u školi, promeniti dotrajale podove u školi u D.Rečici, izgraditi mokri čvor, trotoare i oluke u školi u Bulatovcu.

U školi "9. oktobar" fasada i stolarija su dotrajali, podovi u učionicama, kanalizaciona mreža, mokri čvorovi, elektro instalacije takodje. Učionice i kabinete treba funkcionalno opremiti, tavanski i podrumski prostor adaptirati, koševima i golovima obnoviti sportske

terene i neizostavno rešiti problem velikog broja divljih smetlišta koje se pružaju duž potoka uz ivicu školskog parka.

Najveći problem školi "Sveti Sava" predstavlja nedostatak odgovarajućeg stručnog kadra, deficitaran je defektolog-oligofrenolog. Stručna zastupljenost u školi je 60%, dok ostalo čine srodni pedagoški profili. Škola se inače susreće sa neadekvatnim prostornim i tehničkim uslovima potrebnim za izvođenje vaspitno obrazovnog procesa. Sama zgrada je montažnog tipa, učionice su neprilagođene potrebama dece, nedostatak kabineta naročito otežava rad logopeda i redukatora psihomotorike čiji je rad strogo individualan, a nepostojanje fiskulturne sale kao i sportskih terena predstavlja još veći problem za razvoj dece koja su sa višestrukim smetnjama u psihomotornom razvoju.

U prioritete prokupačke Gimnazije spada instaliranje gromobrana, zatim da se iseli Medicinska škola u sopstvenu zgradu čime bi se obema školama omogućilo da dodju do optimalnih prostornih rešenja, a u imperative Gimnazije spada i rekonstrukcija školskog podruma, nekadašnje sportske sale i adaptacija u klub-prostorije.

Polj.šk. "R.J.Selja" takodje mora da sanira fasadu i oluke na zapadnom krilu školske zgrade, da obnovi stolariju, nabavi i osavremeni nastavnu opremu (najpre kompjutere sa nadgradnjom) i da remontuje centralno grejanje, koje od izgradnje 1977. nije pretrpelo nikakva ulaganja i popravljanja. Problemi umanjuju kvalitet rada, ugrožavaju bezbednost dece, ometaju nastavu; hladni enterijeri, tesni prostori, manjak svetlosti deci daju loše modele, ne okreću ih novom, savremenom, evropskom putu.

I na kraju, veliki problem obrazovanja je skupo školovanje. Tu ponajpre mislimo na previsoke cene učeničkih mesečnih karata koje su višestruko skuplje od troškova putovanja beogradskih đaka, zatim na neracionalizovanu mrežu škola (koliko je škola sa samo nekoliko učenika gde su izdaci za njihov rad znatno veći nego da se kupi jedan mini bus koji takve đake prevozi do prve velike škole), kao i na lošu putnu infrastrukturu do mnogih sela u kojima žive školarci.

Kultura

U Prokuplju aktivno rade i doprinose kulturnom životu sledeće ustanove i institucije: Dom kulture "Radivoj Uvalić Bata", Narodna biblioteka "Rade Drainac", Narodni muzej Toplice, Crkveni hor Svetog Prokopija, Gimnazijski pozorišni studio, dečija likovna kolonija "Sunce", Kulturno umetničko društvo "Svetislav Mirković Nenad" iz Male Plane, Udruženje likovnih umetnika Toplice, a povremeno kulturne manifestacije organizuju i razna udruženja građana odnosno nevladine organizacije.

Raslojavanje, siromašenje društva i ekonomska nestabilnost stvorili su poremećen sistem vrednosti. Objekti u kojima deluju ustanove bile su društvena svojina, a usled nerešenih vlasničkih pitanja i dugogodišnjeg neulaganja oni su u veoma lošem stanju. Opremljenost prostorija je slaba, oprema je zastarela, a nivo upotrebe savremenih tehnologija nizak. Ekonomska situacija organizatore sadržaja čini nesamostalnim i uslovljenim, a programe konzumentu nedostupnim. Ne postoji organizovano i priznato obrazovanje za menadžment u kulturi i umetnosti. Ne postoji saradnja između ustanova međusobno i sa obrazovnim ustanovama. Primetna je neinformisanost o potrebama i željama konzumenata. Takođe, nedovoljno je razvijeno oglašavanje, a situaciju otežava nedovoljna zainteresovanost i uključenost medija.

Najvažniji problemi i planovi razvoja kulture prokupačkih institucija vezani su za prostor, materijalno-finansijske uslove i kadrovski potencijal institucija, kao i organizacionu modernizaciju.

Institucionalni kapacitet

Dom kulture "Radivoj Uvalić Bata" nastao je 1975. udruživanjem umetničkih društava odnosno udruženja građana: Amaterskog pozorišta, Kulturno umetničkog društva "Abrašević" i Književnog društva "Rade Drainac". Poslednjih deset godina ovakva organizacija ne deluje efikasno, ne omogućava svim akterima kulturnog života ravnopravan tretman i ne pruža kulturne usluge na zadovoljavajućem nivou. Utisak je da je način organizacije zastareo, da ometa i usporava razvoj i motivaciju sekcija. U Domu kulture zaposleno je ukupno 19 radnika.

Usled nedostatka materijalnih sredstava i slobodnog vremena amatera zbog borbe za egzistenciju, došlo je do degradacije kvaliteta kulturnog sadržaja. Pored ovih problemi su i: neefikasnost i glomaznost trenutnog sistema organizacije Doma kulture, nezadovoljstvo postojećim sistemom samih sekcija (naročito raspodelom budžetskih sredstava), birokratizam upravljanja i usporavanje sistema, nepostojanje linearne odgovornosti za stanje u kulturi, nedostatak kontakata sa međunarodnim i republičkim finansijskim institucijama i donatorima, nerazvijenost menadžerskog i tržišnog pristupa, nefleksibilnost za uključivanje novih grupa u rad, zastarelост i pravni nedostatak postojećeg Statuta (sadašnji Statut usvojen je samo od strane Upravnog odbora 1992.), nepostojanje trajnih i prepoznatljivih projekata u kulturi, nedefinisanje kvalitetnih sadržaja i njihova nepravilna verifikacija, odsustvo verodostojne analize ostvarenog programa i potreba za trajnim rešenjem koje zadovoljava kulturne stvaraoce i motiviše ih za bolji rad.

U okviru Doma kulture postoji i bioskop (400 sedišta, u 2005. je bilo 3373 prodane karte) koji godinama posluje na granici rentabilnosti, evidentan je nedostatak sredstava za kvalitetnije savremene filmove kao i loši materijalno-tehnički uslovi za emitovanje filmova. Povrh svega, usled decenijskog parničnog spora za vlasništvo nad zgradom, objekat Doma kulture je ubrzano propadao tako da je danas u potpuno neupotrebljivom stanju.

Narodna biblioteka "Rade Drainac" je jedna od najstarijih ustanova u Prokuplju i Toplici, baštini tradiciju bibliotekarstva Građanske čitaonice iz 1909. Od 1973. u okviru biblioteke samostalno postoji Dečije odeljenje i izdvojeni punktovi u Žitnom Potoku i Maloj Plani. Knjižni fond ima oko 71500 knjiga od kojih se 25000 nalazi na Dečijem odeljenju. U 2005. bilo je 905 članova na odeljenju za odrasle i 990 članova na Dečijem odeljenju. Godišnji obim rada prokupačke biblioteke određen je poslovima proisteklim iz Zakona o bibliotečkoj delatnosti, akcijama čiji su karakter i fizionomija prilagođeni potrebi lokalne sredine i sprovođenjem preporuka Narodne biblioteke Srbije u cilju afirmacije savremenog bibliotekarstva.

Biblioteka je suočena sa velikim nedostatkom prostora: od svih matičnih biblioteka u Republici Srbiji ima najmanji prostor, svega 27% od standardom propisanog prostora za biblioteku ovog tipa. Deo fonda i periodika su u neuslovnom prostoru „depoa“, odnosno garaži i izloženi su nepovoljnim uslovima, tako da su skloni propadanju. Takođe, biblioteka nije u mogućnosti da osnuje Zakonom propisana odeljenja: periodike i stručne knjige.

Narodni muzej Toplice je osnovan 1948. i nalazi se u zgradi stare pošte koja je pod zaštitom države-spomenik kulture od 1960. godine. U sastavu Muzeja nalazi se i galerija "Boža Ilić" koja se nalazi u staroj zgradi, kući Maksimovića. Muzej poseduje Arheološku zbirku, postavku Toplički ustanak 1917. godine, Postavku NOB-a, adaptiranu Gradsku sobu i Etnološku zbirku. Zgrada Muzeja zahteva restauraciju budući da krov prokišnjava, a Muzeju nedostaje prostor za smeštaj materijala-depo. Izložbeni prostor se zimi ne greje tako da je nedovoljno iskorišćen. Muzejska delatnost je zakonom uređena tako da su sve oblasti obuhvaćene odgovarajućim kadrovima i kustosima. Jedino što se u tom

smislu može navesti je nedovoljna materijalno-finansijska podrška republičkih i opštinskih institucija.

Od udruženja kojima nije osnivač Opština važno je spomenuti već gore navedene:

Crkveni hor Svetog Prokopija, koji aktivno učestvuje u kulturnom životu opštine, osnovan je 1997. godine, animira 50 članova, a ne prima finansijsko-materijalnu pomoć lokalne samouprave, kao i **KUD "Svetislav Mirković Nenad"** iz Male Plane, koje kao jedino seosko društvo treba bolje sagledati u budućim budžetskim raspodelama.

Osim realnog nedostatka prostora i materijalno-finansijskih sredstava evidentan je i nedostatak konkurentnosti ponude kulturnih programa pa je zato važno uvesti model konkursa za sredstva i podršku kvalitetnim projektima iz oblasti kulture na kojima bi ravnopravno učestvovala sve institucije, ustanove, udruženja i pojedinci.

Planovi i prioriteti **Crkvene opštine Prokuplje** u saradnji sa lokalnom samoupravom su sledeći:

IZGRADNJA HRAMA SVETOG ĐORĐA U PROKUPLJU – Prioritet u crkvenom životu zajednice i pomoći crkvenim velikodostojnicima svakako je izgradnja hrama Svetog Đorđa. Razlozi za to su mnogobrojni: udaljenost većine stanovništva od jedine crkve u gradu, dalje proširenje grada u ovom pravcu, prisustvo moštiju svetog Đorđa u Prokuplju kao i višedecenijska inicijativa građana koja potiče još iz predratnog doba. Do sada je izabrana lokacija u dvorištu Doma starih, izvršeno je snimanje terena i poslat zahtev za saglasnost Ministarstvu za rad i socijalna pitanja kao i Direkciji za imovinu Republike Srbije. Posle ove procedure treba osnovati Fond za izgradnju hrama Svetog Đorđa i vršiti logističku podršku izgradnji.

MANASTIR SV. ĐORĐA "AJDANOVAC" - Manastir iz 1320. je veoma lep, sa očuvanim i zanimljivim živopisom. Idejna rešenja i projekti vezani za manastir odnose se na dalju konzervaciju u cilju očuvanja fresaka, proširenje i popravku konaka kao i podrška projektima lokalne samouprave za obnavljanje i popravku Dečijeg odmarališta pored manastira.

CRKVA SVETOG PROKOPIJA U PROKUPLJU - U sklopu crkvenog kompleksa nalaze se parohijski dom, iskopine rimskih termi iz III veka, krstionica i petobrodna crkva u kojoj se nalaze mošti Sv. Prokopija i delovi moštiju Sv. Đorđa. Zanimljiv je ikonostas, freskoslikan je svod crkve i manji ostaci fresaka unutar nje. Planira se izgradnja konaka, biblioteke i pratećih prostorija.

CRKVA JUG BOGDANA ILI LATINSKA CRKVA – Hram je iz XIV veka. Od izuzetne je važnosti zaštita brojnih fresaka koje se nalaze u crkvi i zato je potrebna hitna popravka krova koji je u veoma lošem stanju i prokišnjava.

CRKVA SVETIH ARHANGELA U KONDŽELJU - Izgrađena u XIX veku, na temeljima crkvice iz nemanjićskog perioda, nalazi se tik pokraj magistralnog puta Prokuplje-sklopu crkvenog kompleksa je i česma i savremen konak sa pet udobnih apartmana i 12 ležajeva. Trudom i zalaganjem starešine crkve, protojereja Mladena Simića u planu je freskooslikavanje crkve čime bi ova svetinja dobila puni sjaj.

SEOSKE CRKVE OPŠTINE PROKUPLJE- Pored nabrojanih glavnih hramova na teritoriji opštine se nalaze i brojne manje seoske crkve koje je potrebno zaštititi od propadanja naročito u većim i perspektivnim seoskim sredinama. Starije crkve se nalaze u selima Donja Rečica, Džigolj, Žitni Potok, Petrovac. U toku je izgradnja crkvi u mnogim većim selima koje treba pomoći svake godine u skladu sa mogućnostima Opštine: Mala Plana, Donja Trnava, Reljinac, Kostajnica. Na žalost, potpuno je srušena i pred nestankom čuvana crkva u Bulatovcu, na samom raskršću okolnih sela. Ova ulaganja bila bi u skladu sa strategijom očuvanja sela i ostanka seoskog stanovništva na ovom području.

Mediji i informisanje

Na teritoriji opštine Prokuplje nalaze se tri televizije koje emituju program na ovom području: RTS TV "Toplica", TV "TOP 3" i TV "GRK", tri radio stanice –radio "Srce", "Delfin" i radio "Toplica" i jedan štampani medij "Topličke novine".

TV "Toplica" u Prokuplju radi u sklopu Radio televizije Srbije. Većina zapošljenih su radnici Televizije Priština koji su 1999. godine izbegli sa Kosova. Prema Statutu RTS-a sudbina zapošljenih vezana je za rešavanje konačnog statusa Kosova, do tada će ova Televizija biti u sklopu RTS, informativne kuće koja se od 1. maja transformisala u javni servis građana. TV „Toplica“ svakodnevno emituje program, ima dve informativne emisije "Vesti" u 18.30 i 21.30 minuta i emisije koje se svakodnevno emituju uglavnom uživo iz studija od 20.15 minuta, a obradjuju aktuelna dešavanja sa ovog područja. Prati sve događaje sa teritorije čitavog Topličkog okruga, uključujući i administrativnu liniju sa Kosovom. Najbolje je tehnički i kadrovski opremljena televizija na ovom području.

Lokalne televizije "TOP 3" i "Grk" prate uglavnom dnevna dešavanja u opštini Prokuplje i imaju informativne dnevne emisije. Njihovi vlasnici su privatna lica, a radno su angažovani honorarni saradnici – kako novinari tako i snimatelji i montažeri. Tehnički su dosta slabo opremljeni, neprimereno zahtevima tržišta u ovoj oblasti.

Radio stanice uglavnom emituju muzički program. Vlasnici su takodje privatna lica uz angažovanje honorarnih saradnika, osim Radio "Toplice" koja pripada sistemu RTS, a većina zapošljenih su radnici nekadašnje Radio Prištine koja ima informativni program.

Opština Prokuplje ima i štampano glasilo "Topličke novine" koje izlaze jednom mesečno u tiražu od 1000 primeraka na formatu B5. Novine prate dešavanja iz svih oblasti – privrede, ekonomije, kulture, obrazovanja, sporta, poljoprivrede, ne samo u opštini Prokuplje već i ostale tri opštine Topličkog okruga.

Institucionalni kapacitet

Problemi sa kojima se suočavaju lokalne televizije su loša tehnička opremljenost koja im onemogućava plasman signala do svih žitelja opštine. RTS TV "Toplica" koja je najbolje tehnički opremljena ima problem nedostatka linka – tehničkog uređaja koji bi omogućio direktno slanje priloga sa ovog područja RTS TV Beograd, što se sada čini iz Niša, čime se gubi na vremenu i aktuelnosti.

Nedostatak novca hroničan je problem lokalnih televizija jer nema ulaganja u opremu što se odražava i na kvalitet programa. Angažovanjem ljudi sa neadekvatnom stručnom spremom, nemogućnost pohađanja seminara i ulaganja u obrazovanje dovode i do lošije motivacije za rad. Sudbina lokalnih televizija veoma je neizvesna kada bude stupio na snagu Republički zakon o radio difuziji.

Sport i fizička kultura

Prokupački sport je u poslednjih desetak godina funkcionisao i razvijao se po konceptu promocije nacije i države, a na lokalnim nivoima zbog promocije grada i regiona. Iako se zaklinjalo u razvoj sporta zbog uključivanja što više mladih, taj je cilj - u situaciji raspada države, više ratova u okruženju i na našim prostorima, posebno naše prethodne inostrane politike, te sve težih državnih i socijalnih prilika - bio potisnut sasvim u drugi plan, pogotovo zbog sve veće zavisnosti sporta od državnih i lokalnih budžeta.

Promocioni model sporta, direktno ili indirektno oslonjen na budžet, stvorio je ideje o prioritetu nekoliko sportova kao i profesionalizaciji lokalnih klubova, dok su obavezni sportski programi u sistemu obrazovanja - obrazovanje mladih sportista i stručnih

kadrova i sportska infrastruktura - samo povremeno bila pitanja o kojima se raspravljalo u javnosti.

Finansiranje sporta i fizičke kulture

U osiromašenom društvu i uz skromno tržište, nemoguće je u sportu očekivati značajniji prihod od članarina, ulaznica ili donacija i sponzorstva proizvođača sportske opreme, pića ili hrane. Uz to, ulaganje u sport nije odgovarajuće stimulirano, a posebnih poreskih olakšica za sportske organizacije praktično nema. Budžeti lokalnih samouprava i državni sve su tanji i opterećeniji socijalnim izdacima pa za javne potrebe u sportu ostaje sve manje novca. Na državnom se nivou za nacionalni sportski program godinama izdvajaju jednaka, nedovoljna sredstva. Na lokalnom nivou, uprkos precizno utvrđenim javnim potrebama u sportu, izdvajanja za sport su neobavezna jer zakonom nije utvrđena i njihova visina (postoji samo preporuka).

Fizička kultura dece i omladine i školski sport

Školski programi i gradivo većine predmeta stalno se povećavaju, pa deca i omladina sede u školi pet do šest sati dnevno. Istovremeno sve veće školske obaveze prenose se i na slobodno vreme, tako da čak oko 75% tog tzv. slobodnog vremena troše na učenje, instrukcije i druge delatnosti statičkog tipa, pa se upravo ograničavanje vremena za igru, kretanje i vežbanje može smatrati osnovnim uzrokom mnogih psihofizičkih poremećaja, uključujući razne vrste zavisnosti itd. Nekoliko časova nastave fizičkog vaspitanja nedeljno (koliko je u srpskim školama bilo još pre 125 godina), nisu dovoljni za rešavanje navedenih problema.

Malo je škola, osnovnih ili srednjih, koje imaju uslove za školski sport kakav bismo želeli. Mnoge škole još i imaju odgovarajuću sportsku salu i otvorene terene, ali ne i potreban standard održavanja i, posebno, opremanja. Nameću se i pitanja jesu li ponuđeni sportski sadržaji dovoljno atraktivni da privuku i zadrže decu i imaju li deca, preopterećena nastavnim programom, dovoljno vremena za sport, može li se uopšte govoriti o sportu u školi u kojoj su dve smene?

Nedvosmisleno je da, u tim uslovima, sistem obrazovanja, brinući svoje brige, ne može sam preuzeti brigu o školskom sportu. Upravo zato sportske aktivnosti u školama najbolje organizuju sportski klubovi koji daju trenere, rekvizite i animiraju decu atraktivnim programima. Slično je i sa sportskim aktivnostima u slobodno vreme koje se, ako ih ne organizuju sportski klubovi i ne sprovode.

Očigledno je da, uz postojeće školstvo i sadašnje stanje u školama, sport ne može tako skoro svoju bazu stvarati u školama. Postojeći školski sport svojom organizovanošću, a naročito materijalnom osnovom, ni u kom slučaju ne opravdava vodeću poziciju u sportu, nego čak doprinosi utisku da to ne može biti u doglednoj budućnosti. Zahvaljujući akciji Opštinskog veća - resor sporta i omladine - ova slika se u Prokuplju zadnjih par godina iz korena menja.

Sportska infrastruktura

Sportski objekti već duže vreme nisu plod promišljenih prostornih rešenja i urbanističkih planova. Izrasli političkom voljom ili ad hoc potrebom za dobijanje organizacije za priredbe međunarodnih vrednosti, naši su sportski objekti češće dokazi nemara, volontarizma i sticaja okolnosti. Naravno, to ne znači da nisu izgrađeni brojni objekti.

Uprkos tome, većina objekata je stara, dotrajala i sa upotrebnom vrednošću koja je odavno nadmašila tehnološke zahteve. Novi objekti od kapitalnog značaja za sport su sportska hala "Dr Zoran Đinđić" i hala za tenis kraj Toplice.

Stručni kadrovi

Uzmu li se u obzir zahtevi i potrebe modernog sporta, očigledno je da sportu u našoj opštini nedostaju odgovarajuće osposobljeni kadrovi za sve sportove. Često se pojam stručnog kadra u sportu svodi na trenere, sportske učitelje i učitelje sportske rekreacije. Njihovo osposobljavanje sprovode fakulteti za fizičku kulturu. Nesporno je da veliki broj takvih kadrova raspolaže formalnim osnovnim znanjima, ali nedostaju specijalisti po sportovima. Zato, opravdano, preovladava stav da ovi fakulteti obrazuju nastavnike fizičkog vaspitanja, ali ne i sportske trenere. Često se može čuti da su treneri osnovni problem prokupačkog sporta, a verovatno je tačno da su i tretman i pozicija trenera vrlo bitna pitanja. Rad s mladima je slabo stimulisan, pa mnogi treneri gube volju i postepeno, nestrpljivo i nestručno, forsirajući rezultate premladih sportista, sve manje doprinose reprodukciji sporta. Očigledno je da se kod nas zvanje sportskog trenera, vrlo različito shvata i što je najvažnije, vrlo različito ili nikako plaća.

Deca i mladi

Ono što je posebno zabrinjavajuće je starosna struktura stanovništva opštine, koja pokazuje tendenciju porasta broja starih. Sve više je starih, a sve manje mladih. Kada uporedimo broj starih (12331) i mladih (11340) dolazimo do podatka da je starih više za preko 8%. Prosečna starost u opštini je 40,5 godina, a oko 42% porodica imaju po dva stara člana. Podela prema starosti od 0-4 godine (2395), 5-9 (2703), 10-14 (3132), 15-19 (3110), 20-24 (3017), 25-29 godina (3109).

Povećana je stopa smrtnosti za 17,5%, što govori o regresivnom biološkom tipu stanovništva. To pokazuje i stopa fertiliteta koja je za oko 20% manja.

U opštini Prokuplje formirana je Radna grupa za izradu Lokalnog plana akcije za decu (LPA) opštine Prokuplje, koja je u prethodnom periodu imala niz aktivnosti u cilju što kvalitetnije izrade gore navedenog plana. Takođe, formiran je Multidisciplinarni tim za zaštitu dece od zanemarivanja i zlostavljanja i jedan od radnika je prošao stručnu edukaciju vezanu za ovu tematiku. U toku godine evidentirano je 10-oro dece iz ove kategorije. Nacrt LPA usvojen je od strane Skupštine opštine Prokuplje decembra 2006. Dalja analiza položaja i stanja dece i mladih izvršena je u poglavlju „Smanjenje siromaštva“.

Institucionalno jačanje lokalne samouprave

Način funkcionisanja lokalne samouprave presudno utiče na kvalitet života građana Prokuplja. Institucionalni kapaciteti, metodi upravljanja resursima, model organizovanja opštinskih službi, efikasnost u radu, komunikacija sa građanima i nivo njihove uključenosti u definisanje lokalne politike, ključni su elementi za procenu trenutnog stanja i definisanje strateških pravaca u ovoj oblasti.

Lokalna samouprava, na osnovu Zakona o lokalnoj samoupravi, a u skladu sa evropskim standardima u ovoj oblasti, uz prisutna ograničenja i nedoslednosti, dobija strateški važne nadležnosti i visok stepen slobode odlučivanja. Značajna je uloga lokalnih vlasti u podsticanju ekonomskog razvoja, privlačenju kapitala, investicija, novih projekata i kreativnih ljudi, uspostavljanju saradnje sa poslovnim i nevladinim sektorom, kreiranju privatno – javnih aranžmana i partnerstava, uspostavljanju i razvijanju međunarodne saradnje.

Realne potrebe zajednice i okolnost da je u poslednjih dvadeset godina u Evropi, ka čijim standardima institucije i građani Prokuplja teže, došlo do reforme lokalne samouprave i redefinisanja odnosa centralne i lokalnih vlasti, od suštinskog je značaja

za uspostavljanje kriterijuma na osnovu kojih analiziramo rezultate i procenjujemo kapacitete u lokalnom javnom sektoru.

Analizom će biti obuhvaćena lokalna samouprava u užem smislu (opštinska uprava), a naknadno će biti obrađena i lokalna javna preduzeća, kojima u predstojećem periodu predstoji privatizacija koja će suštinski izmeniti način njihovog funkcionisanja.

Institucionalni kapaciteti lokalne samouprave

Iz okolnosti da "lokalne samouprave sprovode čak 60% evropskog zakonodavstva koje čini suštinu procesa integracija"¹, kao i značajan deo aktuelnog unutrašnjeg zakonodavstva, jasno proizilazi da samo dovoljno dobro obučeni funkcioneri i predstavnici lokalne samouprave i kvalifikovani predstavnici drugih sektora i društvenih grupa mogu biti garanti brzog i efikasnog prilagođavanja našeg pravnog, političkog i ekonomskog sistema evropskim standardima. Problemi sa kojima se lokalne vlasti u Prokuplju susreću i izazovi sa kojima se u procesu transformacije društva suočavaju, ukazuju da je za uspostavljanje uspešnih i funkcionalnih lokalnih sistema potreban kontinuiran i dugotrajan rad na dodatnoj obuci njihovih predstavnika u raznovrsnim znanjima i veštinama.

Problem nedovoljne obučenosti pripadnika lokalne samouprave za poslove koje obavljaju, delimično nasleđen iz prethodnog perioda, dodatno je opterećen okolnošću da je u periodu od kraja 2000. do početka 2006. godine broj zaposlenih u lokalnoj upravi povećan, a da su kriterijumi vezani za obrazovni nivo i stručne kvalifikacije spuštani.

Nedovoljna stručnost i loša unutrašnja koordinacija, nepoznavanje veština neophodnih za uspešno obavljanje poslova od značaja za lokalnu zajednicu, nedovoljna informisanost o načelima i modelima na kojima počiva delovanje lokalnih samouprava u razvijenim društvima, nizak nivo učešća građana u definisanju lokalne politike, neki su od razloga koji dovode do nedovoljno dobrog funkcionisanja organa Opštine Prokuplje, a čije se posledice najdirektnije odražavaju na uslove i kvalitet života lokalnog stanovništva.

U periodu 1990 – 2000. godina nivo organizovanja obuka za pripadnike lokalne samouprave bio je simboličan. Od 2001. godine, programi obuke organizovani su od strane domaćih i međunarodnih nevladinih organizacija i u okviru Stalne konferencije gradova i opština. I pored vidnog pomaka u ovoj oblasti, najveći broj pripadnika lokalne samouprave nije bio uključen u pomenute programe.

Pozitivan pomak načinjen je otvaranjem Servisno - uslužnog centra 2005. godine, čime je omogućen efikasniji rad opštinskih službi i prilagođavanje načina njihovog organizovanja potrebama građana. Efekti drugačijeg načina rada opštinskih službi postaće vidljivi u narednim godinama, nakon okončanja početnog perioda prilagođavanja.

Komunikacija sa građanima, nevladinim organizacijama i udruženjima građana

Nivo komunikacije opštinskih vlasti sa građanima, koji se u periodu 1990 - 2000. godina pretežno odvijao putem mesnih zajednica, znatno je podignut i unapređen u poslednjih pet godina. Pored već uhodanog kanala, razvijanog u periodu od više decenija (mesne zajednice), opštinske vlasti su se opredelile za nove modele javnog opštenja sa građanima. Ostvarena je kontinuirana saradnja sa lokalnim elektronskim medijima, nevladinim organizacijama, udruženjima građana.

¹ Milica Delević Đilas, Proces pridruživanja Srbije Evropskoj uniji i mesto lokalnih vlasti u sistemu EU, Palgo centar, Beograd 2005.

Od 2005. godine, na web adresi www.prokuplje.org.yu postavljena je prezentacija Opštine Prokuplje, na kojoj se nalaze najvažnije informacije o nadležnostima, odgovornim osobama i funkcionisanju lokalne samouprave, aktuelnim dešavanjima. Web site sadrži i veliki broj podataka o istoriji grada, poslovnom sektoru, medijima, nevladinom sektoru, političkim partijama.

Sredinom 2005. godine imenovano je ovlašćeno lice za postupanje po zahtevima za informacije od javnog značaja, čime je stvorena mogućnost za nesmetano konzumiranje prava javnosti da zna, zagarantovanog Zakonom o slobodnom pristupu informacijama od javnog značaja, koji je donet novembra 2005. godine. Dosadašnji efekti rada ovlašćenog lica su najpozitivniji primer na polju komunikacije sa građanima i odgovornog pristupa obavezama, na nivou cele Srbije.²

Sredinom 2005. godine potpisani su Protokoli o saradnji sa nevladinim organizacijama iz Prokuplja, čime su definisani međusobni odnosi i stvoreni preduslovi za intenzivniju i dinamičniju saradnju na konkretnim projektima. Na ovaj način saradnja je dobila institucionalnu formu, čime je otvorena mogućnost zajedničkog nastupa i prezentacije potreba zajednice pred republičkim organima vlasti, međunarodnim donatorskim organizacijama, stranim vladama i vladinim agencijama i telima i agencijama Evropske unije. U periodu 2001 – 2006. godina predstavnici lokalne samouprave pohađali su niz obrazovnih programa koje su organizovale lokalne nevladine organizacije, čime su u značajnoj meri podignuti njihovi kapaciteti u obrađivanim oblastima. To će, u dugoročnom smislu, značajno uticati na podizanje nivoa efikasnosti i profesionalnosti u radu lokalne samouprave i takve oblike saradnje treba intenzivirati u predstojećem periodu.

Započinjanjem rada na izradi Strategije održivog razvoja opštine Prokuplje učinjeni su prvi značajni koraci na uključivanju građana Prokuplja u definisanje lokalne politike. Na ovaj način, odnos građani – lokalna vlast izmešta se iz bazične sfere komunikacije - informisanja, u kojem građani učestvuju kao pasivni subjekt, u sferu aktivnog uključivanja građana u procese formulisanja, usvajanja i sprovođenja javne politike. Jačanje građanskog učešća u definisanje lokalne politike ključ je modernizacije sistema lokalne samouprave i unapređenja života u lokalnoj zajednici.

Prokuplje je jedna od prvih opština u Srbiji koja je, u saradnji sa nevladinim organizacijama, objavila Skraćenu verziju lokalnog budžeta (2003. godine) i to je postala redovna praksa. Budžet za 2006. godinu može se naći na opštinskom sajtu, redovno se organizuju javne rasprave o budžetu za predstojeću godinu, Prokuplje je jedna od prvih pet opština u Srbiji u kojima se realizuje projekat "Građanski nadzor opštinskih budžeta" u kojem aktivno učestvuju predstavnici lokalne samouprave, nevladinog sektora i medija.

Međunarodna saradnja

Iz prethodnog perioda nasleđeni su raznovrsni oblici međunarodne saradnje. Saradnja, ostvarena u sedamdesetim i osamdesetim, a obustavljena ili značajno unazađena u devedesetim godinama 20. veka, obnavlja se od 2001. godine. U ovom trenutku, primetan je napor predstavnika lokalne samouprave u ovoj oblasti koji se ogleda u iniciranju razmene u oblastima kulture, obrazovanja, sporta, ekonomije. Obnovljena je saradnja sa zbratimljenim gradovima i potpisani su protokoli o saradnji sa gradovima iz neposrednog okruženja.

² Izveštaj ovlašćenog lica Opštine Prokuplje povereniku za slobodan pristup informacijama od javnog značaja, www.prokuplje.org.yu, strana Slobodan pristup informacijama.

- Strani grad: **Iverdon, Švajcarska**
Tip saradnje: **Kulturna razmena**
Oblasti: Kulturni program i manifestacije
- Strani grad: **Kočevje, Slovenija**
Tip saradnje: **Bratimljenje**
Oblasti: Ekonomska razmena i projekti, Komunalni sistemi i infrastruktura, Opštinska organizacija i uprava, Škole, obrazovni programi, Zdravstvo, Kulturni program i manifestacije, Sport, Turizam
- Strani grad: **Korgen, Norveška**
Tip saradnje: **Bratimljenje**
Oblasti: Ekonomska razmena i projekti, Komunalni sistemi i infrastruktura, Škole, obrazovni programi, Kulturni program i manifestacije
- Strani grad: **Skoplje, Makedonija**
Tip saradnje: **Saradnja - Povelja (protokol o saradnji)**
Oblasti: Ekonomska razmena i projekti, Kulturni program i manifestacije
- Strani grad: **Sofija, Bugarska**
Tip saradnje: **Saradnja - Povelja (protokol o saradnji)**
Oblasti: Ekonomska razmena i projekti, Kulturni program i manifestacije

Od posebnog je značaja uspostavljanje veoma dobre i uspešne saradnje sa inostranim donatorima. Saradnja je uspostavljena pre svega sa donatorskim kućama iz SAD-a i zahvaljujući njoj realizovani su mnogi, prevashovno infrastrukturni i biznis projekti. Unapređenju rada na ovom polju doprineće aktivnosti nedavno otvorene Projektne kancelarije Opštine Prokuplje.

SWOT analiza

SNAGE	SLABOSTI
▪ Postojanje institucija u oblasti društvenih delatnosti ▪ Dobra saradnja sa nevladinim sektorom ▪ Stručno kadrovski i tehnički resursi u Zdravstvenom centru ▪ Strateški pristup rešavanju problema (LEAP, LPA, Strategija) ▪ Postojanje stručnih kadrova u oblasti društvenog razvoja ▪ Povećano učešće javnosti u procesima odlučivanja ▪ Bogato kulturno nasleđe ▪ Bogata sportska tradicija	▪ Nedovoljna finansijska sredstva za potrebe oblasti društvenog razvoja ▪ Nedostatak projekata ▪ Nedovoljna (međusobna) saradnja lokalnih institucija ▪ Nedovoljan broj stručnog kadra u sportu i kulturi ▪ Neodgovarajući, nedovoljni i neravnomerno raspoređeni infrastrukturni kapaciteti ▪ Niska svest o društvenim potrebama

MOGUĆNOSTI	PRETNJE
▪ Postojanje strateškog pristupa društvenom razvoju na nacionalnom nivou ▪ Dobar zakonski okvir ▪ Republički fondovi i donacije ▪ Saradnja sa gradovima u nacionalnom i međunarodnom okruženju ▪ Saradnja sa uspešnim sugrađanima koji žive van Prokuplja ▪ Zainteresovanost dela NVO i biznis sektora za podršku društvenom razvoju	▪ Poremećen sistem vrednosti ▪ Spora decentralizacija ▪ Nedorečenost zakonske regulative ▪ Nestabilno političko okruženje ▪ Loša ekonomska situacija ▪ Nerazvijen koncept društveno odgovornog poslovanja ▪ Porast delinkvencije i socijalno neprihvatljivog ponašanja

Specifični problemi

- Nedovoljan broj pedijataru u primarnoj zdravstvenoj zaštiti u odnosu na republički normativ
- Nepotpuno sprovođenje sistematskih pregleda
- Nedovoljan broj zdravstvenih ambulanti
- Povećan broj dece rođene sa kongenitalnim (urođenim) anomalijama
- Porast narkomanije kod dece i mladih
- Nefunkcionalan model finansiranja sporta i organizacije sporta
- Dotrajala sportska infrastruktura (gradski stadion i školski tereni za male sportove) i rekviziti
- Nedostatak mogućnosti za stručno usavršavanje trenerskog kadra van opštine Prokuplje
- Nedostatak stručnih kadrova u ustanovama kulture.
- Neodgovarajuća organizaciona struktura u ustanovama kulture
- Nepostojanje objekata za kulturnu delatnost
- Nepostojanje radnog prostora za obavljanje naučne i kulturno-umetničke delatnosti
- Nedovoljan broj prepoznatljivih kulturnih događaja i manifestacija
- Nepostojanje dečijeg kulturnog centra
- Nepostojanje kratkoročnih i dugoročnih planova razvoja ustanova kulture
- Nedostatak prostora, opreme i učila u predškolskoj ustanovi i školama
- Nedovoljan broj ustanova za više i visoko obrazovanje
- Nepostojanje školskih zgrada za OŠ Mala Plana i Srednju medicinsku i Muzičku školu
- Nepostojanje savremenih metoda edukacije i usavršavanja nastavnčkog kadra
- Nizak nivo uključenosti građana u procese definisanja lokalne politike

- Uvećan broj i neodgovarajuća struktura zaposlenih u lokalnoj samoupravi i budžetskim ustanovama
- Nizak nivo profesionalne osposobljenosti zaposlenih u medijima
- Nedovoljna i zastarela tehnička opremljenost lokalnih televizija

INFRASTRUKTURA

Osnovni cilj planiranja razvoja infrastrukture je usklađivanje i unapređenje postojećeg stanja u infrastrukturi sa sve većim potrebama razvoja grada.

Za postizanje postavljenih strateških ciljeva neophodan je odgovarajući razvoj infrastrukturnih objekata koji u dosadašnjem periodu nije bio dovoljan za nesmetani razvoj u opštini.

Saobraćaj

U opštini Prokuplje prioritetan je drumski saobraćaj i delimično železnički, dok vazdušni i rečni takoreći ne postoje.

Opština Prokuplje je odgovorna za planiranje, izgradnju i održavanje lokalnih puteva, dok je za regionalne i magistralne puteve odgovorno nadležno ministarstvo, ali je i te kako zainteresovana za kvalitet i ovih puteva kao i za bolju povezanost sa njima.

Jedini magistralni pravac koji prolazi kroz Prokuplje je put M-25 Niš-Priština koji sada prolazi kroz grad pa je od strateške važnosti da se ovaj put izmesti izgradnjom zaobilaznice iznad Prokuplja.

Drumski saobraćaj u opštini odvija se na 359,50 km putne mreže i 220 km gradskih saobraćajnica. Putnu mrežu čine :

- magistralni put M-25 koji prolazi u dužini od 6 km kroz grad i 26 km kroz 8 naseljenih mesta u opštini.
- šest regionalnih puteva koji se oslanjaju na magistralni pravac i sa njim čine funkcionalnu celinu i isti 12 km prolaze kroz grad, a sa 92,5 km prolaze i povezuju 41 naselje u opštini.
- 25 lokalnih puteva ukupne dužine 223 km.

Karakteristike putne mreže u opštini su sledeće:

- magistralni put učestvuje sa 8,9% u ukupnoj putnoj mreži, isti je asfaltiran, ali je sa velikim usponima i ostrim krivinama i stanje kolovoza na putu je 70% nezadovoljavajuće. Pošto magistralni put prolazi kroz gradsko jezgro, a Opština je završila sa radovima na glavnoj gradskoj ulici i pretvorila istu u pešačku zonu, neophodno je pristupiti izgradnji saobraćajne obilaznice oko Prokuplja;
- regionalni putevi učestvuju sa 29% u putnoj mreži i isti su u većem delu asfaltirani 96,5% a ostalih 3,5% su sa makadamskim kolovozom. Stanje puteva je loše na 52% a ostalih 48% je zadovoljavajuće. Radi boljeg povezivanja Topličkog, Kruševačkog i Aleksinačkog okruga potrebno je uraditi 3 km regionalnog puta R-221 Klisurica – Grebac. Takođe treba rekonstruisati put R-223 Prokuplje – Žitni Potok u dužini od 28 km;
- lokalni putevi čine 62,6% ukupne putne mreže na teritoriji opštine i isti su asfaltirani na 41,1% dužine, tucanički na 57,1% i zemljani na 1,8%. Stanje lokalnih puteva je na asfaltiranom delu na 10% dužine u veoma lošem stanju a

na makadamskom delu na 60% dužine stanje je nezadovoljavajuće. Na teritoriji opštine Prokuplje treba izgraditi i rekonstruisati sledeće deonice lokalnih puteva:

- Prekopusce – G. Zdravinje do puta R-223 u dužini od 6 km;
- Tulare – Suvi Do u dužini od 2 km što čini deo “Starog carskog drumu”;
- Kordince-Mikulovac-Novovo Selo-Džigolj u dužini od 8 km;
- Kožince-Žitni Potok u dužini od 5 km;
- Donja Toponica-Bejašnica;
- Gornja Bejašnica-Kruševica-Tovrljane u dužini od 12 km za šta postoji glavni projekat;
- Sastavci – Statovac u dužini od 6 km čime bi se povezali opštinski reoni Kruševica i Žitni Potok;
- Bumburek-Berišane-D. Trnava u dužini od 5 km, čime bi se omogućila bolja veza sa magistralnim putem M-25;
- Babin Potok – Novo Selo u dužini od 3 km, što omogućuje bolju vezu sa putem R-221;
- put kroz Gornje i Donje Berilje u dužini od 3 km;
- Džigolj - Petrovac – Dubrava u dužini od 6,5 km;
- Beli Kamen – Jovine Livade – Pasjača - Rastovnica u dužini od 14 km, čime se obezbeđuje bolja veza sa regionalnim putem R-245, za šta postoji glavni projekat.

Gradske ulice treba asfaltirati, neke delove rekonstruisati, a neke isprojektovati i izgraditi kako bi se rasteretio centralni deo grada od saobraćaja ili obezbedila bolja i kraća veza pojedinim glavnim pravcima kao što su magistralni ili regionalni pravci:

- izgradnjom ulice Baštovanske preko armirano-betonskog mosta do rampe sa ulicom Vuka Milankovića u dužini od 1 km, kao obilaznice, rešava se priključak industrijske zone na glavne pravce sa magistralnim putem M-25 Niš - Priština i regionalnim putem R-245 Prokuplje –Žitorađe;
- izgradnjom Solunske ulice u dužini od 1 km, rasteretila bi se značajno ulica Ratka Pavlovića u centralnoj zoni grada;
- nastavkom izgradnje ulice Tike Stankovića i bajpasom pored staklare do Dobričke ulice u dužini od 600m, obezbeđuje se bolja veza sa sportskom halom;
- izgradnjom novoprojektovane ulice od 1,5 km, na desnoj obali reke Toplice iza Grčkog mlina i rekonstrukcijom Balkanske i ulice Boška Jugovića značajno bi se poboljšao prilaz groblju;
- spajanjem Dobričke i Moravske ulice koje čine deo južne obilaznice obezbedila bi se bolja veza sa regionalnim putem R-221;
- rekonstrukcijom ulice Ratka Pavlovića i izgradnjom Vidovdanske ulice obezbedio bi se bolji prilaz Stražavačkom groblju.

Pored nabrojanih pravaca potrebno je rekonstruisati i gradske ulice: Kraljevića Marka, Bate Stefanovića, Miloša Obilića, Stražavačke, Janka Veselinovića, Takovsku, Pojatsku itd. kao i izgraditi novoprojektovanu ulicu Gute Dobričanina i povezati je sa ulicom Zorana Radmilovića.

Mirujući saobraćaj u gradu nije rešen, postoji samo nekoliko parkirališta u centralnoj zoni za putnička vozila koja ni izdaleka ne zadovoljavaju potrebe dok za teretna vozila nema odgovarajućeg parkirališta. Potrebno je hitno urbanistički definisati lokacije za parking prostore i pristupiti izgradnji istih, a moguće lokacije u gradu su robna pijaca na Carini,

prostor iza Zavoda za socijalno osiguranje, prostor iza Nove robne kuće i prostor pored Sportske hale. To su lokacije za parkiranje putničkih automobila, a lokacija na prostoru pored drumskog mosta, tzv. Topoljak, omogućava rešavanje i problema parkiranja teretnih vozila.

Analiza institucionalnih i ljudskih kapaciteta

Nadležnost nad izgradnjom i rekonstrukcijom postojećih magistralnih i regionalnih pravaca ima Republika preko Javnog preduzeća za puteve, koja raspolaže potrebnim potencijalom za ove radove.

Nadležnost nad izgradnjom i rekonstrukcijom nekategorisanih i lokalnih puteva kao i gradskih ulica ima Opštinska uprava preko Direkcije za izgradnju, urbanizam i stambene poslove iz Prokuplja. Direkcija raspolaže odgovarajućim kadrovskim potencijalom za rešavanje ovih problema.

Kontrolu o odlukama vezanim za saobraćaj vrši Odeljenje za urbanizam, stambeno komunalne delatnosti i građevinarstvo preko inspektora za saobraćaj.

Za regulaciju parkiranja vozila u gradu zaduženo je JP "Parking servis" koje je formirano 2005. godine. JP "Parking servis" je opremljeno sa dva vozila - pauka, jednim teretnim vozilom i jednim putničkim automobilom. U ovom preduzeću zaposlen je ukupno 21 radnik od čega su 60% invalidi rada.

Vodosnabdevanje

Prokuplje se danas snabdeva vodom 40% iz podzemnih izvora i 60% iz akumulacije, ali ovaj odnos će se u budućnosti, završetkom akumulacije "Selova" znatno promeniti pa će snabdevanje iz akumulacija dostići iznos od čak 90%. Intenzivan razvoj grada Prokuplja i prigradskih naselja u posleratnom periodu nametnuo je potrebu za ubrzanim razvojem infrastrukturnih objekata. Broj stanovnika u ovom periodu za zadnjih 60 godina u gradu je učestvostručen, tako da prema podacima iz popisa od 2002. godine, u gradu živi oko 27673 stanovnika, a na području opštine 48501 stanovnik. Razvoj infrastrukturnih objekata nije išao odgovarajućim tempom pa je u oblasti vodosnabdevanja grad Prokuplje u više navrata bio u veoma teškoj situaciji u pogledu snabdevanja vodom.

Kako su raspoloživi kapaciteti izvorišta vodosnabdevanja 140 l/sec, a sadašnje potrebe za vodom su 168,81 l/sec, javlja se deficit u količini vode. Na distributivnu mrežu Prokuplja priključeno je 9000 domaćinstava i pravnih lica (podatak prema broju vodomera koji se očitavaju od strane JKP "Vodovod") što čini 90% od ukupnog broja.

Stanje izvorišta

Prvi vodovodni sistem izgrađen je odmah nakon oslobađanja Prokuplja od Turaka, a sastojao se u kaptiranju izvora u gornjoj Stražavi i dovođenju vode do grada.

Krajem 30-ih godina prošlog veka iznad sela Bele Vode kaptiran je istoimeni izvor kao i izvor "Ševarine" kapaciteta 10 l/sec koji je gravitacionim cevovodom snabdevao vodom usputna naselja Bele Vode i Draganju, kao i grad Prokuplje. Danas je kapacitet izvora prepolovljen i ova izvorišta koriste samo usputna naselja a ne i Prokuplje.

Godine 1953. u aluviolu reke Toplice na lokalitetu "Draganja" urađena je jedna drenežna galerija i 14 bunara sa početnim kapacitetom od 80 l/sec vode za piće. Kvalitet vode iz ovih bunara bliskih reci Toplici postajao je sve lošiji, a naročito u vreme niskih vodostaja kada su bili direktno zagađeni uticajem infiltracije reke Toplice iz septičkih jama iz naselja Draganja. Takođe, vremenom je kapacitet bunara znatno opao tako da je 1990. godine iznosio samo 10 l/sec kada su ostala u upotrebi samo dva bunara, da bi danas ovo izvorište bilo van upotrebe.

Prvo ozbiljnije rešavanje vodosnabdevanja grada Prokuplja počelo je izgradnjom brane i akumulacije na Bresničkoj reci 1975. godine. Sirova voda iz akumulacije se gravitacionim cevovodom Ø250 mm, dužine 2,8 km doprema do postrojenja za prečišćavanje vode FS „Bresnica,, odakle se prerađena voda takođe gravitacionim cevovodom Ø250 i Ø400 mm, dužine oko 18,5 km doprema do Prokuplja. Iako je projektovani kapacitet od 110 l/sek, realni kapacitet je 70-80 l/sek.

Godine 1992. sa izvorišta "Hisar" iz četiri bunara dubine 120-150 m, podzemna voda se potisnim cevovodom Ø 250 mm, dužine oko 1,5 km, potiskuje do crpne stanice Draganja, odakle se potisnim cevovodom Ø 300 mm distribuira direktno u gradsku mrežu, a višak vode odlazi u rezervoar na brdu Hisar. Kapacitet ovog izvorišta je 60 l/sek.

Ukupni kapacitet izvorišta sa kojih se distributivna mreža napaja u sadašnjim uslovima je 140 l/sek.

Izvorište "Bumburek" je kapaciteta 25 l/sek i do sada su urađeni bunari i pumpna stanica. Da bi se raspoloživa količina vode direktno ubacila u distributivnu mrežu, potrebno je uraditi potisni cevovod u dužini od 4,5 km.

Napred izneta rešenja obezbeđuju bolje vodosnabdevanje samo na kraći period. Da bi se vodosnabdevanje grada Prokuplja i sela na teritoriji opštine trajno rešio neophodno je dovršiti izgradnju vodovodnog sistema "Selova" čime bi opština Prokuplje dobila 401l/s vode za piće.

Vodovodni sistem "Selova" čine:

- višenamenska akumulacija "Selova" sa preko 70 miliona m³ vode (korisne zapremine 46 miliona m³) sa osnovnom namenom za vodosnabdevanje i ostalim namenama zaštita od poplava, zaustavljanje nanosa, proizvodnja hidroenergije, uzgoj riba, turizam i dr;
- postrojenje za prečišćavanje vode "Selova" koje se sastoji od tri jedinice kapaciteta 3 x 900 = 2700 l/sek.
- magistralni cevovod Selova - Niš prečnika od 1400 mm na izvorištu do 1100 mm u Nišu, dužine 75 km. Cevovod omogućuje transport 2611 l/sek vode za piće budućim korisnicima u opštinama Kuršumlja, Blace, Prokuplje, Merošina, Žitorađa i gradu Nišu.

Izgradnja sistema "Selova" započeta je 1986. godine i realizacija se vrši fazno tako da se sada dovršava prva faza, a to je izgradnja višenamenske akumulacije "Selova" (izgradnja brane).

Distributivna mreža grada Prokuplja je građena po kombinovanom sistemu (prstenasto - granata) od liveno - gvozdених, azbest - cementnih, plastičnih, čeličnih i pocinkovanih cevi. Azbest-cementne cevi su zastupljene sa 35%, a imajući u vidu poznatu činjenicu da su veoma štetne za zdravlje i opštu tendenciju da se iste zamenjuju drugima, neophodna je obavezna zamena. Najveći deo mreže je odavno izgrađen i dobrim delom je dotrajavao. Ukupna dužina distributivne mreže iznosi oko 60 km.

U toku eksploatacije došlo je do neadekvatnog proširenja prstenaste na račun granate mreže, tako da danas dužina prstenasto - granate mreže iznosi 38 km sa prečnicima Ø 60 do Ø 300 mm dok dužina granate sekundarne mreže iznosi oko 22 km, sa prečnicima manjim od Ø 80 mm.

Distributivnu mrežu grada u sadašnjim uslovima eksploatacije karakteriše:

- napajanje mreže iz dva vodosistema (sistem Bresnica i crpna stanica Draganja)
- distributivni sistem grada podeljen je na dve visinske zone i to:
- nižu i srednju koje obuhvataju potrošače između kota 230 i 290 m.n.v. i
- višu koja obuhvata potrošače između kota 275 i 330 m.n.v.

U toku eksploatacije došlo je do povezivanja mreže između zona, što je unelo dosta poremećaja u hidrauliku mreže i umnogome otežava njeno kontrolisanje i racionalno upravljanje izvorima vode.

Rekonstrukciju vodovodne mreže treba uraditi u delu prstenaste mreže i svim delovima mreže od azbest - cementnih cevi i to u sledećim ulicama: Partizanskoj, Vasilija Đurovića (deo), Kraljevića Marka, XXI Srpske divizije, Strahinića Bana, Nikodija Stojanovića Tatka, Darinke Nestorović i Koste Vojinovića.

Grad raspolaže sa nedovoljnim kapacitetom rezervoarskog prostora i to:

- rezervoar "Trafo" nalazi se na koti 350 m.n.v sa ukupnom zapreminom
 $V = 3 \times 420 = 1260 \text{ m}^3$
- rezervoar "Borovnjak" nalazi se na koti 308 m.n.v zapremine
 $V = 2 \times 105 = 250 \text{ m}^3$
- rezervoar "Ploče" nalazi se na koti 290 m.n.v zapremine $V = 2 \times 400 = 800 \text{ m}^3$
- rezervoar "Hisar" nalazi se na koti 281 m.n.v zapremine $V = 2 \times 250 = 500 \text{ m}^3$

Za bolje snabdevanje grada vodom neophodno je uraditi na nisku zonu rezervoar od minimum 1000 m^3 u Sokolici i dva rezervoara od po 400 m^3 u Đurevačkom naselju za visoku zonu.

Snabdevanje sela na teritoriji opštine Prokuplje je predviđeno tek završetkom i puštanjem u rad vodoprivrednog sistema "Selova".

Dvadesetak sela u opštini su izgradili samostalne sisteme za vodosnabdevanje pa je neophodno da upravljanje ovim sistemima pređe na javna preduzeća što je i zakonska obaveza, a čime bi se vršila i redovnija kontrola kvaliteta vode za piće i bolje održavanje sistema, što je sada van kontrole.

Analiza institucionalnih i ljudskih kapaciteta

Za distribuciju pijaće vode i uredno vodosnabdevanje građana zaduženo je KJP "Gradski vodovod" iz Prokuplja koje kontroliše kako kavalitet tako i kvantitet vode za piće.

Kvalitet vode (interne analize) se kontroliše u sopstvenoj laboratoriji za ispitivanje vode koja je snabdevena odgovarajućom opremom samo za hemijske analize dok se bakteriološke analize vrše u Higijenskom zavodu u Nišu.

Kvantitet isporučene vode za piće meri se vodomerima, a održavanje i servisiranje istih vrši se u sopstvenoj baždarnici u Prokuplju koja je opremljena za baždarenje vodomera od 1/2 do 6/4 cola.

Za izgradnju i rekonstrukciju vodovodne mreže kao i za investiciono održavanje postojeće distributivne mreže nadležna je Opštinska uprava preko JP "Direkcija za izgradnju, urbanizam i stambene poslove". Direkcija ne raspolaže sa određenim kadrovskim potencijalom za rešavanje ovog problema.

Redovno održavanje distributivne mreže vrši JKP "Gradski vodovod" koje raspolaže sledećom mehanizacijom: šest kamiona, bagerom kašikarom, rovokopačem, vibro valjkom, vibro nabijačem, mešalicom za beton, vibratorom, sekačicom za asfalt i beton, pokretnim kompresorom, kompresorom sa pikamerom, torpedom, industrijsko-pneumatskom turbo bušilicom, tri terenska vozila i tri putnička automobila. Preduzeće upošljava ukupno 196 radnika i to sa : VSS-8, VŠS-6, SSS-57, KV-48, PK-10 i NK-67.

Kontrolu po odlukama vezanim za vodovod i kanalizaciju vrši Opštinska komunalna inspekcija pri Odeljenju za urbanizam, stambeno komunalne delatnosti i građevinstvo, koja upošljava sedam komunalnih inspektora.

Otpadne vode

Sve otpadne vode, kako komunalne tako i industrijske, koje mogu sadržati opasne i toksične materije, preko sistema kanalizacije odvođe se u reku Toplicu bez prethodnog tretmana i prečišćavanja. Ovakvo stanje je u celom slivu reke Toplice, a na žalost i šire u Srbiji.

Stanje

Prvobitni način kanalisanja otpadnih voda bio je isključivo u nužnike i septičke jame koje su po pravilu rađene nestručno, a pražnjenje neredovno. Prva kanalizaciona mreža u gradu urađena je 1957. godine u dužini od 900 m da bi u narednih pet godina, ukupna kanalizaciona mreža iznosila 11 km i ista je ispuštana u reku Toplicu.

Površinska voda je otvorenim kanalima vođena direktno u potoke i reku Toplicu. Fekalna kanalizacija ispušta se u vodotokove na preko 10 različitih mesta i to svako naselje ponaosob, što se mora sprečiti prevezivanjem kolektora viših zona u niže i usmeravanjem postojećih kolektora prema budućem postrojenju za prečišćavanje otpadnih voda.

Treba izgraditi kolektore fekalne kanalizacije za nisku i visoku zonu svugde gde nije ista izgrađena, kao što su Ozrensko i Stražavačko naselje. Treba izgraditi i kolektore za kišnu kanalizaciju čime bi se ista razdvojila od fekalne i izbegla zagušenja koja se sada javljaju.

Prelaz industrijskog kolektora otpadnih voda ispod reke Toplice sa crpnom stanicom treba uraditi kako bi se fekalna kanalizacija prebacila do prečistača koji je planiran na levoj obali reke.

U drugoj fazi treba izgraditi centralno postrojenje za prečišćavanje otpadnih voda.

Analiza institucionalnih i ljudskih kapaciteta

Za izgradnju i rekonstrukciju kolektora otpadnih voda nadležna je Opštinska uprava preko JP "Direkcija za izgradnju, urbanizam i stambene poslove". Direkcija ne raspolaže potrebnim kadrovskim potencijalom za rešavanje ovog problema.

Odvod otpadnih, komunalnih i industrijskih voda vrši se kolektorima čije održavanje vrši KJP "Gradski vodovod" iz Prokuplja čije su karakteristike date u prethodnoj tački.

Za izgradnju i rekonstrukciju kolektora kišne kanalizacije nadležna je Opštinska uprava preko JP "Direkcije za izgradnju, urbanizam i stambene poslove". Direkcija takođe ne raspolaže potrebnim kadrovskim potencijalom za rešavanje ovog problema.

Odvod kišne kanalizacije vrši se kolektorima za čije održavanje je nadležno JKP "Čistoća" iz Prokuplja.

JKP "Čistoća" je snabdevena sa: četiri kamiona smećara, jednim kamionom čistilicom, tri traktora, jednom cisternom, jednim kamionom, buldožerom, jednim torpedom, motokultivatorom i dva putnička vozila.

Preduzeće zapošljava 111 radnika i to: VSS-6, VŠS-3, VK-28, KV-23 i NK-45.

Uređenje vodotoka

Uređenje i zaštita vodotoka sastoji se u tome da se količina vode i kvalitet u vodotoku održavaju na nivou koji obezbeđuje nesmetano funkcionisanje svih korisnika vode uz zadovoljenje zaštite kvaliteta vode.

Akumulacijama i uređenjem obala vodotoka održava se nivo vode i okolni teren štiti od poplava, a kvalitet voda obezbeđuje se izgradnjom postrojenja za prečišćavanje otpadnih voda.

Stanje

Na teritoriji opštine Prokuplje urađene su dve akumulacije na reci Bresnici i na reci Rastovnici. Od rečnih tokova urađena je regulacija reke Toplice na deonici između betonskog mosta i železničkog mosta kao i regulacija i uređenje Stražavačkog potoka od ulice Ratka Pavlovića do Partizanske česme.

Neophodno je izvršiti regulaciju reke Toplice u prvoj fazi od gvozdenog mosta do Grčkog mlina u dužini od 5,60 km, a u drugoj fazi od Grčkog mlina pa sve do Donjeg Točana u dužini od 21 km.

Stražavačku reku neophodno je regulisati u dužini od 600 m pored Sportske hale i kroz naselje Radoš Jovanović Selja u dužini od 1 km.

Velički potok koji sada predstavlja najveći problem u Prokuplju treba regulisati od Medicinskog centra do ušća u dužini od 1,5 km.

Velike vode znatno ugrožavaju pojedina polja i naselja jer se ista nalaze u plavnom području pa treba regulisati sledeće tokove:

- Kondželjsku reku u dužini od 1885 m,
- Backu reku,
- Plansku reku,
- Bejašničku reku,
- Babotinačku reku,
- Kordinsku reku,
- Petrovačku reku.

Takođe je potrebno urediti Rastovničko jezero koje je sada neuređeno i predstavlja opasnost za kupaće koji su u prethodnom periodu bili žrtve ove neuređenosti.

Analiza institucionalnih i ljudskih kapaciteta

Za uređenje neuređenih rečnih tokova nadležno je JVP "Srbija vode" Beograd, Vodoprivredni centar "Morava" iz Niša u zajednici sa Opštinskom upravom s tim što predlozi potiču od Opštinske uprave.

U Opštinskoj upravi odnosno Direkciji za izgradnju, urbanizam i stambene poslove ne postoji posebna služba koja se bavi ovim problemima.

Kontrolu nad ovom oblašću ima republički vodoprivredni inspektor Topličkog okruga u Prokuplju.

ELEKTROPRIVREDA

Na teritoriji opštine Prokuplje danas se troši veća količina energije, čemu su doprineli raspoloživi energetske potencijali, kao i prenosni i potrošački kapaciteti na teritoriji grada. Na energetske potrošnje opštine Prokuplje dominantan uticaj imaju domaćinstva i administrativno komercijalna potrošnja, dok industrija koja je nekada zauzimala vodeće mesto sada je u stagnaciji.

U proteklom periodu potrošnja električne energije posebno u domaćinstvima je intenzivno rasla, što je rezultat sve veće primene električne energije za grejanje i njene

neekonomске cene. Problem grejanja električnom energijom stambenog i ostalog prostora postao je jedan od najvećih problema energetike grada, a njegovo rešavanje je moguće samo razvojem savremenih sistema snabdevanja električnom energijom, uz podizanje efikasnosti i racionalizaciju korišćenja energije.

Stanje elektromreže na teritoriji opštine Prokuplje je na nezadovoljavajućem nivou.

Toplifikacija

Što se tiče toplifikacije grada potrebno je uraditi studiju o toplifikaciji, gradsku toplanu i toplovod, kako bi barem deo grada koristio ovaj vid energije, čime bi se umnogome i smanjila potrošnja struje i drugih energenata. Osim studije potrebno je uraditi kompletnu projektnu dokumentaciju koja treba da sadrži lokaciju, kompletnu mrežu vodova, procenu uticaja na životnu sredinu, sredstva za realizaciju projekta, a sama realizacija projekta bi išla preko Opštine i Direkcije za izgradnju grada.

Analiza institucionalnih i ljudskih kapaciteta

Za izgradnju i rekonstrukciju objekata postojeće energetske infrastrukture nadležne su odgovarajuće službe Elektro Srbije odnosno ED Jugoistok DOO Niš ogranak Prokuplje kao i lokalna uprava. Elektro distribucija raspolaže potrebnim kadrovskim potencijalom za ove poslove.

Lokalna samouprava odnosno Direkcija za izgradnju, urbanizam i stambene poslove, takođe raspolaže potrebnim stručnim potencijalom za ove poslove.

Za izgradnju gradske toplane i toplovoda nadležna je Opštinska uprava koja ne raspolaže potrebnim stručnim kadrom za ove poslove. Potrebno je formirati Javno preduzeće koje će u budućnosti preuzeti rešavanje ovih problema.

JAVNE ZELENE POVRŠINE

Poseban problem u infrastrukturi jeste sistem zelenila. Njega čine šume, gradske bašte, gradski parkovi i drvoredi u pojedinim ulicama. Konceptija i organizacija današnjeg sistema zelenih površina grada postavljena je predhodnim generalnim urbanističkim planovima. Realizacija ovih planova odvijala se veoma neujednačeno, tako da se to vidno ogleda na trenutnu situaciju zelenih površina u gradu.

Postojeća situacija zelenila predstavlja usitnjenost, nepovezanost i neravnomeran raspored zelenih površina, zatim nedovoljno održavanje, revitalizacija i nega postojećih gradskih zelenih površina. Izgradnja trajnih i privremenih objekata na mestu predviđenih zelenih površina ima za posledicu njihovu degradaciju, te se nameće potreba za sprovođenju hitnih mera zaštite zelenih površina.

Stanje javnih zelenih površina

Postojeće površine u gradu svrstane su u dve kategorije i to:

1. Prva kategorija parkova kod kojih je intenzitet održavanja povećan, sačinjavaju parkovi sa sledećim površinama:

Park - Cvečara	1850 m ²
Park - Centar	3630 m ²
Park - Česma	1700 m ²
Park - S.O.	6205 m ²
Park - Crkva	<u>3250 m²</u>
	16635 m ²

2. Drugu kategoriju parkova sačinjavaju sledeće površine:

Park - Crkva Kosturnica	5350 m ²
Ž. Stanica	7000 m ²
S.O.	2490 m ²
Stepenište Savićevac	400 m ²
Stepenište Bazen	<u>200 m²</u>
	15440 m ²

U proteklih desetak godina izvršena je rekonstrukcija parkova ispred zgrade Opštine Prokuplje, deo parka Crkva, a urađen je novi park u centru kod gradske česme.

2005. godine u proleće izvršena je sadnja određenog broja sadnica u drvoredima u gradu i na slobodnim površinama u parkovima.

Analiza institucionalnih i ljudskih kapaciteta

Za planiranje javnih zelenih površina nadležna je Opštinska uprava preko JP "Direkcija za izgradnju, urbanizam i stambene poslove" koja raspolaže potrebnim stručnim potencijalom za ove radove.

Za održavanje javnih zelenih površina nadležno je JKP "Čistoća" koja takođe raspolaže potrebnim stručnim kadrom za ove poslove.

SWOT analiza

SNAGE	SLABOSTI
▪ Postojanje opštinske Direkcije za urbanizam i izgradnju ▪ Kvalitetna voda na izvorštima ▪ Organizacija Javnih komunalnih preduzeća i Parking servis ▪ Visok nivo političke i javne svesti za rešavanje problema u infrastrukturi ▪ Povoljan geografski položaj opštine i centar okruga ▪ Izrada Strategije održivog razvoja i LEAP-a ▪ Postojanje kotlarnice za toplifikaciju dela grada	▪ Nedostatak finansijskih sredstava ▪ Nedovoljna angažovanost glavnih aktera ▪ Nedovoljna edukacija stanovništva, glavnih aktera i nosilaca aktivnosti ▪ Zastarelost mehanizacije i opreme JKP-a ▪ Dotrajala distributivna vodovodna mreža ▪ Nepostojanje sveobuhvatnog sistema za prečišćavanje voda ▪ Zastoj privrede ▪ Loša postojeća energetska infrastruktura ▪ Loša postojeća putna infrastruktura ▪ Nedostatak stručnog kadra ▪ Nedostatak projektne (tehničke) dokumentacije ▪ Nedovoljna količina kvalitetne vode iz akumulacije i bunara ▪ Nepostojanje javnog preduzeća za toplifikaciju grada
MOGUĆNOSTI	PRETNJE
▪ Korišćenje republičkih i ostalih raspoloživih fondova ▪ Privatizacija javnih preduzeća ▪ Korišćenje vodenih potencijala za proizvodnju električne energije ▪ Puštanje u rad vodoprivrednog sistema "Selova" ▪ Korišćenje mogućnosti Koridora 10 ▪ Zainteresovanost (povezanost) susednih opština za pojedine projekte ▪ Ostvarivanje kontakta sa potencijalnim investitorima iz zemlje i inostranstva	▪ Zavisnost od republičkih organa (za regionalne prioritete) ▪ U skoroj budućnosti voda će se koristiti kao tehnička voda (nepostojanje i nesprovođenje republičkih zakona) ▪ Neotvaranje prelaza ka Kosovu ▪ Politička nestabilnost ▪ Nepostojanje Strategije privrednog razvoja Republike Srbije ▪ Migracijska kretanja-gubitak ključnog osoblja

Specifični problemi

- Nedostatak saobraćajne zaobilaznice oko grada
- Neadekvatna angažovanost nadležnih institucija na rekonstrukciji magistralnog puta

- Nedovoljna angažovanost nadležnih institucija za realizaciju postojećih projekata rekonstrukcije gradske saobraćajne infrastrukture
- Neadekvatno rešeno pitanje parkiranja u zoni grada
- Neadekvatna, zastarela vodovodna mreža sa azbestno-cementnim cevima
- Nezavršena rekonstrukcija dovodnog cevovoda sistema "Bresnica"
- Nezavršen vodosistem "Bumburek" sa potisnim cevovodom
- Nezavršen regionalni vodosistem "Selova "
- Neregulisani Velički i Stražavački potok u gradu
- Neregulisan vodotok reke Toplice
- Neregulisana Maloplanska i Kondželjska reka
- Nepostojanje studije o kanalisanju otpadnih voda i kolektora otpadnih voda
- Nepostojanje fabrike za preradu otpadnih voda
- Neracionalna potrošnja energije
- Nedostatak dve trafo stanice sa priključnim vodovima
- Neprimenjivanje principa energetske efikasnosti i obnovljivih i alternativnih izvora energije
- Nepostojanje standarda za energetska efikasnost
- Nedostatak ulične rasvete na novom mostu i prilazima gradu
- Nepostojanje gradske toplane i toplovoda
- Neadekvatno planiranje javnih zelenih površina
- Nedovoljna angažovanost nadležnih institucija na održavanju, revitalizaciji i nezi postojećih zelenih površina

ZAŠTITA ŽIVOTNE SREDINE I LEAP

Otpadne vode

Do 1957. godine Prokuplje nije imalo ni jednog metra bilo kakve kanalizacije. Sa rešavanjem problema evakuacije i prečišćavanja otpadnih voda počelo se 1957. godine (na nivou grada) i do danas je izgrađen deo sistema. Prokuplje se prostire na terenu koji se ceo nalazi u nagibu i padu prema reci Toplici, te nam je ova konfiguracija terena omogućila da pristupimo i izradi projekta po separatnom sistemu odnosno samo za upotrebljenu sanitarnu vodu, koji je mnogo jeftiniji od zajedničkog sistema kanalizacije koji bi hvatao sanitarnu i atmosfersku vodu. Sva atmosferska površinska voda se odvodi otvorenim kanalima niz ulice i ide upravo ka reci Toplici i to gravitacijom. U 1957. godini pristupilo se izradi kanalizacije parcijalno po etapama tako da je u toj godini izgrađeno oko 900 metara ulične kanalizacije i na taj način povezane sve nove zgrade koje se nalaze u užem centru grada. Ova dužina je 1958. godine povećana na 1600 metara, a 1972. godine ukupna dužina kanalizacione mreže iznosila je 11 km kada je urađena tehničko ekonomska studija i date smernice za izradu kanalizacije grada Prokuplja.

S obzirom na izgrađenost kanalizacione mreže i ostalih objekata u sistemu, izgradnja postrojenja za otpadne vode planirana je u dve faze:

- **I faza** podrazumeva izgradnju objekata u sistemu evakuacije upotrebljenih voda (kolektori, crpne stanice za prepumpavanje, prelazi ispod reka, pruga, puteva i slično).
- **II faza** podrazumeva izgradnju centralnog postrojenja za otpadne vode.

Problemi otpadnih voda grada Prokuplja su višestruki, tako da se u skoroj budućnosti ne može očekivati znatnije poboljšanje stanja u ovoj oblasti ekologije. Problemi po prioritetima su:

- ispuštanje neprečišćenih otpadnih voda direktno u reke i potoke;
- neizgrađenost postrojenja za prečišćavanje otpadnih voda;
- neizgrađeni kolektori otpadnih voda za više naselja;
- neizgrađeni prelazi kolektora otpadnih voda ispod reke Toplice;
- nepostojanje ispravnih postrojenja za predtretman otpadnih voda iz industrije.

Analizom kanalizacionog sistema vidi se da se otpadne vode sledećih naselja direktno puštaju u Toplicu:

- naselje "Plethane kuće" i industrijske otpadne vode "HISSARA";
- naselje "Jugopetrol";
- naselje "Draganja" i industrijske otpadne vode FOM-a;
- naselje "Garić" i industrijske otpadne vode (FIAZ, FILCARA, PROKUPAC, ŽITOPEK, DIN, KRISTAL, FELDSPAT);
- ceo centar grada sa Novim naseljem;
- Visoka zona;
- Đurevačko naselje i naselje Pojate.

Upravljanje kvalitetom voda

Upravljanje kvalitetom voda je složena aktivnost, koja mora imati u vidu dva suprotno usmerena procesa korišćenja voda i to:

- korišćenje vode kao sirovine u različitim tehnološkim procesima, kao resursa vode za piće, za navodnjavanje u poljoprivredi itd.
- korišćenje vode kao recipijenta otpadnih voda.

Kako je problematika vodosnabdevanja i upravljanja kvalitetom voda na teritoriji opštine Prokuplje detaljno sagledana u analizi problema infrastrukture, to se u ovom delu analiza neće baviti ovim problemima.

Upravljanje otpadom

Sadašnjim stanjem upravljanja otpadom ne možemo biti zadovoljni jer u pojedinim segmentima stanje ne zadovoljava ni elementarne zahteve. U delu pokrivenosti grada organizovanim sakupljanjem otpada može se reći da je stanje u granicama podnošljivog. Svi delovi urbanog područja opštine su pokriveni sakupljanjem otpada jednom nedeljno. Nije dobro stanje što se tiče odnosa stranaka prema smeću, pogotovu se to odnosi na smeće iz radnji i objekata proizvodno-uslužnog karaktera. Ovde treba napomenuti i nedovoljan broj posuda za smeće kao i njihovu neadekvatnost. Takođe treba pomenuti i neuređenost prostora na kojima se nalaze posude za smeće. Potrebno je uraditi katastar rasporeda posuda pored stambenih zgrada u cilju nesmetanog prilaza posudama.

Broj vozila za odvoženje smeća što se tiče tipova i asortimana je nedovoljan. Najgore stanje je na deponiji jer ista ni lokacijski ni svojom opremljenošću ne predstavlja deponiju već smetlište. Otpad se odlaže na smetlištu koje ne odgovara lokacijski, a nije ni po propisima. Dnevna količina sakupljenog smeća je oko 100 m³. Broj obuhvaćenih korisnika uslugom organizovanog sakupljanja smeća je oko 8.200 domaćinstava. Za odlaganje otpada koriste se kontejneri i ima ih 250. Većina od njih je dotrajala, a veliki deo stradao nemarnim odnosom korisnika usluga paljenjem istih kao da oni ne pripadaju nama. Kante za smeće u 90% slučajeva su neadekvatne. Sadašnje smetlište se nalazi uz sam grad u aluvijonu Toplice, kroz deponiju protiču vode. Jedino što je u zadnje vreme urađeno je da se smeće permanentno prekriva inertnim slojem. Otpad dolazi na deponiju bez ikakvog prethodnog tretmana. Za otpad iz industrije ne postoje podaci o njegovom sastavu, opasnosti, mogućnosti reciklaže i vraćanja u proizvodni proces. Nema dovoljno podataka o biohazardnom otpadu i može se reći da stanje u ovoj oblasti nije zadovoljavajuće pre svega u odnosu prema postupanju na mestu nastajanja ovog otpada.

Aerozagađenje

Najvažniji izvori zagađivanja vazduha u Prokuplju su procesi sagorevanja, a pre svega fosilnih goriva (nafta i ugalj) u saobraćaju, industriji, domaćinstvima, a kad su čestice u pitanju i drugi izvori (građevinstvo, industrija građevinskih materijala, mlevenje i drobljenje kamenja i dr.). Kao zagađivači vazduha posebno se ističu:

- Industrija;
- Saobraćaj;
- Individualna ložišta domaćinstava koja u toku zimskih meseci izazivaju velika zagađenja u vidu niskih izvora.

Jedan od većih industrijskih zagađivača je Fabrika obojenih metala koja se bavi preradom obojenih metala pri čemu dolazi do emisije sumpor dioksida, ugljenmonoksida, azotnih oksida, oksida metala, prašine i drugih primesa i kao takav spada u površinske izvore zagađenosti materija. Industrija azbestnih proizvoda koja se bavi preradom azbesta i mineralne vune, društveno preduzeće Univerzal Promet koje eksploatiše Feldspat i vrši njegovu preradu radi proizvodnje keramičkih predmeta. Hemijska industrija Poljotoplica koja se bavi proizvodnjom insekticida, fungocida i herbicida.

Upoređujući izmene vrednosti emisija zagađujućih materija (praškaste materije, bakar, cink, mangan, nikal, olovo, antimon) sa graničnim vrednostima emisije (čl. 5. 7. 25. i 30. Sl. glasnik RS br. 33/97), može se zaključiti da emiteri livačke platforme i livnice olova Fabrike obojenih metala ne dovode do prekoračenja graničnih vrednosti emisija napred navedenih zagađujućih materija.

U Prokuplju je saobraćaj najveći zagađivač vazduha. Kao pokazatelj nivoa zagađenja može se uzeti broj registrovanih vozila na teritoriji opštine Prokuplje u 2005. godini: 66 motocikla, 9685 putničkih vozila, 798 teretnih vozila i 22 autobusa. Magistralni put prolazi kroz grad tako da saobraćaj prema fizičkim i prostornim osobinama izvora zagađenja ima linijski karakter. Kvalitativne, a naročito kvantitativne karakteristike emisija izduvnih gasova automobila zavise od vrste goriva, režima vožnje, opterećenja i nadmorske visine. Kod mašina sa unutrašnjim sagorevanjem, sagoreva smeša gasova i goriva (derivati nafte) pod visokim pritiskom i visokim temperaturama pri čemu dolazi do oslobađanja oko 40% ugljovodonika koji predstavljaju sagorele komponente goriva, a ostalo su produkti sagorevanja. U emisiji izduvnih gasova automobilima nalaze se: ugljenmonoksid, ugljovodonici, sumpordioksid, azotni oksidi, čestice čađi, olovo, aldehidi

i ketoni. U emisijama dizel motora nalazi se više ugljenmonoksida nesagorelih ugljovodonika, a naročito je povećana frakcija aldehida i ketona, organskih kiselina i nesagorelih čestica.

Kao površinski izvor zagađenja za vreme zimskih meseci u Prokuplju je zastupljena i emisija zagađujućih materija iz individualnih ložišta domaćinstava, pri čemu se u većoj meri kao ogrevni materijal koristi drvo. Oko 65% domaćinstava na teritoriji opštine Prokuplje praktikuje ovaj način grejanja, ali se najveće zagađenje vazduha ipak javlja na samoj teritoriji grada, gde je u velikoj meri zastupljeno i zagađenje iz drugih izvora.

Emisije zagađujućih materija iz dimnjaka individualnih ložišta domaćinstava predstavljaju niske izvore, pa se kao posledica njihovog dejstva javljaju temperaturne inverzije i smog. Emisije zagađivača iz niskih izvora ostaju u blizini površine, što uslovljava visinsku koncentraciju zagađenja u prizemnom sloju. Kao posledica kontinuiranog dejstva ovog zagađenja u toku zimskih meseci, inverzije se mogu javiti i na većim visinama i tako ograničiti vertikalnu disperziju emisije zagađenja.

Izvesni vremenski uslov, kao što su temperaturne inverzije, povećavaju nivo smoga koji se formira u vidu crnih dimova i predstavljaju mešavinu štetnih materija, čestica i čađi (kiseli smog). Pod normalnim uslovima dnevne temperature su više u prizemnom sloju. Topao vazduh kao lakši stvara konvekcione struje koje sa sobom nose i polutante. U slučaju temperaturnih inverzija poremećene su vertikalne struje pa se plutanti zadržavaju i akumuliraju u prizemnom sloju. Ovo stanje postaje opasno kada potraje više dana ili nedelja (stagnacione inverzije) i može negativno delovati na zdravlje ljudi (glavobolje, iritacija očiju i respiratornog trakta, astma, emfizem), izazivajući i masovna oboljenja kao i mnoge druge nebiološke efekte.

Imisiona merenja kvaliteta vazduha u Prokuplju vrše se u poslednje dve godine i to u okviru dana MOBILNOSTI 22. septembra. Cilj imisionih merenja je da se sagleda kvalitet vazduha pod uticajem saobraćaja jer su uticaji drugih izvora zagađenja vazduha u tom trenutku smanjeni. Imisiona merenja kvaliteta vazduha u Prokuplju obavlja Fakultet zaštite na radu i Institut za zaštitu zdravlja iz Niša. U skladu sa Pravilnikom o graničnim vrednostima imisije (Sl. glasnik Republike Srbije br. 54/92), 2003. i 2004. godine, izvršeno je jednočasovno uzorkovanje vazduha na određenim mernim mestima u gradu: Dom sindikata, centar grada, pijaca.

Dobijeni rezultati ispitivanja kvaliteta vazduha u Prokuplju iz 2003. ne prelaze dozvoljene vrednosti. Jednočasovne vrednosti sumpordioksida se kreću od $11 \mu\text{g}/\text{m}^3$ do $51 \mu\text{g}/\text{m}^3$, azotnih oksida od $5,9 \mu\text{g}/\text{m}^3$ do $34,4 \mu\text{g}/\text{m}^3$, ugljenmonoksida od $0 \text{ mg}/\text{m}^3$ do $5,2 \text{ mg}/\text{m}^3$ i formaldehida od $0 \mu\text{g}/\text{m}^3$ do $63,7 \mu\text{g}/\text{m}^3$.

2004. godine merenjem je praćena koncentracija ugljendioksida – ugljenmonoksida kao krajnjeg produkta sagorevanja motora sa unutrašnjim sagorevanjem, i sadržaj ukupne prašine (prašina čija je dimenzija čestice do 10 mikrometara i preko 10 mikrometara). Poseban akcenat treba staviti na prašinu čije su čestice dimenzije do 10 mikrometara, jer nam ona daje koncentracije respirabilne prašine, koja se kao takva deponuje direktno u plućima.

Koncentracija ugljenmonoksida kretala se u toku dana od $0,6 \text{ mg}/\text{m}^3$, kada je saobraćaj bio smanjenog intenziteta, do $2,9 \text{ mg}/\text{m}^3$, u špicovima na početku i kraju radne smene.

Analizom prašine može se zaključiti da sadržaj ukupne površine u vazduhu direktno zavisi od inteziteta saobraćaja. Analiza rezultata merenja ugljenmonoksida u saobraćajnom špicu kada je došlo do saobraćajnog zagušenja, pokazala je da je koncentracija bila visoka i kada bi ovo stanje potrajalo, koncentracija ugljenmonoksida bi kulminirala. Zato se došlo do zaključka da bi saobraćaj trebalo na izvesne načine rasteretiti i preusmeriti na druge pravce. Za dobijanje prave slike o kvalitetu vazduha u Prokuplju neophodan je kontinuirani monitoring kvaliteta vazduha.

Buka i vibracije

Izvori industrijske buke su smešteni pretežno u zatvorenim halama, što predstavlja buku na radnom mestu i izaziva profesionalna oboljenja čula sluha i štetno utiče na čovečije organe i organske sisteme.

Izvori industrijske buke u Prokuplju su metalska i tekstilna industrija (Fabrika obojenih metala, Fiaz-Industrija azbestnih proizvoda), kovačnice, limarske radionice, ispitivanja motora i sl. Teške mašine u građevinarstvu (Tasić KOP), rad pneumatskog čekića (PZP Niš), drobljenje građevinarskog materijala i miniranje terena (Binačka Morava, DP Univarzalpromet) i sl., koji dovode do ugrožavanja ne samo neposredno radnike, nego i životnu sredinu. Nivo buke u industriji je u oblasti 50-1000 Hz, mada može premašiti i 100 dB.

Drumski saobraćaj predstavlja na teritoriji opštine Prokuplje najučestaliji izvor buke i učestvuje sa 70-80%. Grad ne poseduje zaobilaznicu tako da magistralni put prolazi skoro kroz centar grada. Treba naglasiti da pored automobila, kroz sam grad prolaze autobusi i teški kamioni sa dizel mašinama, koji kao takvi predstavljaju izvore snažne buke. Buka putničkih i teretnih vozila je rezultat rada brojnih složenih sistema koji se mogu svrstati u više izvora. Osnovni je mehaničke prirode, buka koja potiče od kretanja unutrašnjih i spoljašnjih sastavnih delova motora u procesima usisavanja, sagorevanja i izduvavanja ostatka smeše goriva i vazduha. Ne manje važni izvori buke su i transmisija, karoserija i gume vozila i ova buka prvenstveno zavisi od konstrukcije vozila ili položaja motora, razlike u snazi motora i opremi.

Iako je najveći nivo buke u najprometnijim ulicama, tranzitnim pravcima i industrijskim zonama, ne treba zanemariti buku koja se javlja i u stambenim četvrtima u užem i širem centru grada.

Šinska vozila takođe stvaraju veliku buku. U blizini pruge može se izmeriti nivo buke iznad 90 dB, naročito pri većim brzinama, pri čemu treba naglasiti da se radi o starim vozovima koji kao takvi proizvode buku i do 95 dB.

Biodiverzitet

Biodiverzitet u Topličkom okrugu je malo proučavan, zato što podrazumeva sistem organizacije, finansijska sredstva i pre svega stručni nadzor. S druge strane za akcije ovakvog zamaha potrebna su višegodišnja istraživanja. Diverzitet flore i faune ove oblasti je veoma složen, prvenstveno zbog različitih mikroklimatskih uslova i uopšte geološko-pedološke specifičnosti.

Na području Topličkog okruga zabeleženo je 1155 biljnih vrsta, na osnovu terenskih istraživanja. Na osnovu taksonomskog pregleda uočava se da sa 1864 taksona Toplički okrug predstavlja u florističkom smislu jednu od najbogatijih oblasti u Srbiji. Bogatstvo flore Toplice u odnosu na floru Evrope predstavlja segment od nezamislivog značaja. Treba uzeti u obzir da ovaj broj taksona nije konačan jer u ovoj situaciji nisu uzeti u obzir infraspecijski oblici, čime se broj taksona znatno povećava, ali će se oni naći u naučnim radovima.

Tabela 6. TAKSONOMSKI PREGLED CORMOPHYTA (Viših biljaka) NA PODRUČJU TOPLIČKOG OKRUGA

Kategorije	Mahovine	Prečice	Rastavić	Prave paprati	Golose menice	Skrive nosemenice	Ukupno taksona
Razdeo	1	1	1	1	1	1	6
Klasa	2	1	1	1	1	2	8
Red	4	1	1	1	1	54	62

Familija	6	1	1	7	2	89	106
Rod	11	3	1	12	6	435	468
Vrsta	22	3	5	16	13	1155	1214
Ukupno taksona	46	10	10	38	24	1736	1864

Tabela 7. TAKSONOMSKI PREGLED GLJIVA (MYCETALIA) NA PODRUČJU TOPLIČKOG OKRUGA

Klasa	Familija	Rod	Vrsta	Ukupno
Askomycetes	9	11	22	42
Basydiomycetes	13	45	158	216
Ukupno	22	56	180	258

Tabela 8. TAKSONOMSKI PREGLED MEDICINSKE FLORE TOPLIČKOG OKRUGA

Razdeo	Prečice	Rastavići	Prave paprati	Golosemenice	Skriveno semenice	Ukupno
Kategorije						
Klasa	1	1	1	1	2	6
Red	1	1	1	1	18	22
Familija	1	1	4	3	42	51
Rod	2	1	6	4	88	101
Vrsta	2	2	10	6	280	300
Ukupno	7	6	22	15	430	480

Jedan od osnovnih problema vezanih za ovu oblast jeste shvatanje pojma retkosti i ugroženosti koji predstavlja jedan složen proces koji se mora podeliti na osnovu biološke sistematike (taksonomije). Više biljke se moraju svrstati u dve kategorije:

- prirodno retke vrste čiji je areal rasprostranjenosti jako uzak usled uske ekološke amplitude, geološke podloge i uopšte ekoloških faktora (*Goniolimon collinum-tataricum*, *Allium moshatum*, *Adiantum capillus venris* i dr.);
- vrste koje imaju širi areal rasprostranjenosti, ali su na većem broju lokaliteta ugrožene do iščeznuća usled antropogenih faktora. Zabeleženo je 66 potencijalnih vrsta na ukupno 16 lokaliteta koje se nalaze pred potpunim iščeznućem pri čemu njihovo mesto zauzimaju kolonizatorske vrste koje vrlo često imaju negativan ekološki bilans (*Ambrosia* i dr.).

Što se gljiva tiče, postoje one koje možemo smatrati retkim jer zahtevaju takve ekološke zahteve, pa se mogu javiti posle više godina. Direktno ugrožene vrste gljiva podrazumevaju neracionalnu i neekonomsku eksploataciju od strane profitera i preprodavaca. Indirektna ugroženost gljiva javila se usled širenja poljoprivrednih kultura i sušenja šuma, tako da se mnoge vrste stavljaju u red potpuno ugroženih. Do sada je zabeleženo 24 ugrožene vrste.

Sa ekološkog i ekonomskog aspekta medicinska flora ima ogroman značaj za Toplički kraj. S obzirom da je danas potražnja biljnih sirovina u farmaceutskoj industriji i privredi uopšte veća nego ikada ranije, daje se pravo da se, zbog raznovrsnosti lekovitih biljaka, ovo područje može smatrati za najperspektivnije u Srbiji. Registrovano je čak 480 taksona od kojih 280 vrsta lekovitih biljaka, od kojih su mnoge zastupljene zvanično u srpskim i evropskim farmakopejama, dok se druge klasifikuju na osnovu mnogobrojnih naučnih studija o njihovoj lekovitosti i primeni u farmaciji, medicini i prehrambenoj industriji. Uopšte, istraživanje medicinske flore zahteva opsežna istraživanja koja

sintetišu oblasti sistematike i morfologije biljaka, fitoekologije i fitogeografije, genetike i biohemije, fiziologije i farmacije, medicine, etnologije i ekotoksikologije.

Svakako da broj taksona medicinske flore nije konačan, s obzirom da se mnoge biljne vrste nalaze u domenu narodne terapije ili na početku naučnih istraživanja. Buduća istraživanja svakako će dovesti do povećanja broja taksona (u prvom redu vrsta), ako se ima u vidu izvanredna raznovrsnost florističkog sastava ovog područja.

Animalni svet Toplice predstavljen je kičmenjacima. Konstatovano je ukupno 249 taksona u okviru rodova i vrsta od čega ukupan broj vrsta iznosi 125. Istraživanja govore o relativitetu prisutnosti pojedinih vrsta, s obzirom na njihovo postepeno ili naglo iščezavanje, ili pak na sezonske migracije drugih.

Tabela 9. UKUPAN TAKSONOMSKI PREGLED BIOLOŠKE RAZNOVRSNOSTI U TOPLIČKOM OKRUGU

Kategorije	Cormophyta	Gljive makroskopske	Vertebrata Kičmenjaci	Ukupno
Klasa	8	2	6	16
Red	62	6	25	93
Familija	106	22	39	167
Rod	468	56	99	623
Vrsta	1214	180	125	1519
Ukupno	1868	266	293	2418

Iz ovog pregleda se vidi da se potencijalno na ovom malom prostoru nalazi pravo bogatstvo raznovrsnosti biljaka, gljiva i životinja. Infraspecijski taksoni su još uvek u fazi istraživanja, pa će se na tom polju dati novi rezultati. Isto tako istraživanja beskičmenjaka i nižih oblika biljaka (alge, lišajevi) i gljiva, takođe zahtevaju opsežna istraživanja narednih godina, što će u velikoj meri upotpuniti sliku ukupnog diverziteta Topličkog okruga.

Šume

Na području opštine Prokuplje šume se prostiru na 32.502 ha što u odnosu na ukupnu površinu područja opštine (75.904 ha) iznosi 42,82% šumovitosti. Šumovitost Republike Srbije iznosi 27,50%, te je prema tome šumovitost opštine Prokuplje daleko iznad šumovitosti Republike.

Vlasnička struktura šuma: državne šume 20168 ha ili 62%, društvene šume 276 ha ili 1% i privatne šume 12058 ha ili 37%.

Državne šume su uređene u okviru pet gazdinskih jedinica i istima se gazduje na osnovu posebnih osnova Zakona o šumama sa važnošću od 10 godina. Društvene šume su uređene samo kod Kompanije "Hissar" dok ostale šume nisu uređene. Za privatne šume nije donet Program gazdovanja, već se istima gazduje na osnovu privremenog godišnjeg plana gazdovanja tim šumama. Privatne šume su raspoređene na 27025 katastarskih parcela u 97 katastarskih opština, tako da prosečna veličina jedne parcele iznosi 0,38 ha, što govori o velikoj usitnjenosti privatnih šuma.

Drvena zaliha u šumama: - ukupna prosečna drvena masa po jednom hektaru iznosi 115 metara kubnih, od čega u državnim šumama 149 m³, u društvenim šumama 79 m³ i u privatnim šumama 76 m³/ ha. Najveća prosečna drvena masa nalazi se u visokim državnim šumama.

Ostali šumski prirodni resursi, kao proizvod šumskog eko sistema (lekovito bilje, šumski plodovi, gljive, lovna divljač, pašnjačke površine i dr.) ne koriste se u dovoljnoj meri i

racionalno. Najčešće se vrši sakupljanje gljiva, dok se ostali proizvodi veoma slabo koriste. Šumska paša je slabo zastupljena zbog velikog smanjenja stočnog fonda i migracije seoskog stanovništva iz brdsko-planinskog područja.

Osnovni problemi koji se identifikuju po značaju su:

- zaštita šumskih resursa,
- očuvanje postojećeg stanja šuma,
- unapređenje stanja, povećanje vrednosti i opštekorisnih funkcija šuma.

Zaštita šumskih resursa je problem kojem se mora posvetiti veća pažnja. Prostor pod šumom je uglavnom manji od ostalih prostora koji vrše negativan uticaj na šumu. Na jednom prostoru šuma živi dug vremenski period, tako da se mnogi negativni uticaji abiotičke i biotičke prirode nadovezuju i povećavaju opasnost za opstanak šuma.

Postoji 12 zapaženih lokaliteta gde je prisutno sušenje šuma i to u zajednicama hrasta i graba, bukve i crnog bora.

Retke i ugrožene vrste

Shvatanje pojmova retkosti i ugroženosti je veoma složen proces koji se mora podeliti na osnovu biološke sistematike (taksonomije). Naime, na trenutno stanje populacije biljaka, gljiva i životinja mora se gledati sa više (ponekad) različitih aspekata.

Više biljke – One se moraju svrstati u dve kategorije:

a) Prirodno retke vrste čiji je areal rasprostranjenosti jako uzak usled uske ekološke amplitude, geološke podloge i uopšte ekoloških faktora. Međutim, usled delovanja antropogenih uticaja, širenja poljoprivrednih površina, delovanja pesticida, teških metala, sezonskih kiselih kiša, promene pedološkog sastava i sezonskih mikroklimatskih uslova, ove vrste postaju ugrožene do iščezavanja. Upravo je takav slučaj sa sledećim vrstama koje na lokalnom nivou treba staviti pod hitnu zaštitu:

- *Goniolimon collinum* (tataricum)
- *Allium moshatum*
- *Adiantum capillus venris*
- *Stipa joanis*
- *Crocus variegatum*
- *Platanthera bifolia*
- *Gimnadenia conopsea*
- *Iris pseudoacorus*
- *Achillea clypeolata*
- *Ranunculus millefoliatus*
- *Achillea virescens*
- *Paliurus spina-christi*
- *Paronichia capella*
- *Ostrya carpinifolia*

Vrste koje imaju širi areal rasprostranjenosti, ali su na većem broju lokaliteta, ugrožene su do iščeznuća usled delovanja antropogenih faktora. Zabeleženo je 66 potencijalnih vrsta na ukupno 16 lokaliteta. Na tim lokalitetima, ove vrste se nalaze pred potpunim

iščeznućem, pri čemu njihovo mesto zauzimaju kolonizatorske vrste koje vrlo često imaju negativan ekološki bilans (Ambrosia i druge).

Gljive - u ekološkom smislu gljive predstavljaju veliki fenomen. Mnoge vrste koje možemo smatrati retkim imaju takve ekološke zahteve koji se ispunjavaju periodično, pa se mogu javljati tek posle više godina. Ipak ugroženost pojedinih vrsta je posledica delovanja čoveka na direktan ili indirektan način:

a) Direktno ugrožavanje podrazumeva neracionalnu, neekonomsku eksploataciju vrsta od strane profitera i preprodavaca koji vrše uslovljavanja u ruralnim (naročito brdsko-planinskim) sredinama. Na mnogim lokalitetima to je dovelo do skoro potpunog iščezavanja vrsta: *B. pinicola*, *B. aureus*, *Cantharellus cybarius*, *Amanita cesarea*.

b) Indirektna ugroženost - širenje poljoprivrednih površina, zakiseljavanje zemljišta, pesticidi, sušenje šuma, mnoge vrste stavljaju u red potpuno ugroženih. Do sada su zabeležene 24 ugrožene vrste sa više lokaliteta. U isto vreme, umesto njih pojavljuje se čitav niz patogenih gljiva koje vrše dalju destrukciju šumskih ekosistema.

Životinje – Animalni svet Topličkog okruga daje značajnu raznovrsnost iako se na ovom polju malo istraživalo. U pogledu pojave ili nestanka pojedinih vrsta postoje dve strane: na jednoj je širenje urbanih i ruralnih naselja sa svim vidovima zagađenosti životne sredine što dovodi do nestanka mnogih vrsta; na drugoj strani iščezavanje naselja u brdskim i subplaninskim predelima poprima sve veću animalnu raznovrsnost kod pojedinih vrsta čemu su svakako doprinele smanjene ljudske aktivnosti u ovim predelima.

Za većinu kičmenjaka antropogeni uticaj je delovao pogubno i u većini u potpunosti suzio areal rasprostranjenosti. Za ovakvo područje dosta je teško dati celovitu sliku ugroženosti kičmenjaka, naročito krupne divljači. Ipak, stoji da je većina krupnih sisara sistematski ugrožena (vuk, lisica, divlja svinja, divlja mačka). Samo im njihova izvanredna sposobnost prilagođavanja i migratorna kretanja omogućuju opstanak u veoma malim grupama. Statistički podaci pokazuju da je od 125 registrovanih vrsta kičmenjaka ugroženo čak 40 vrsta.

Tabela 10. KLASIFIKACIJA RETKIH I UGROŽENIH VIŠIH BILJAKA, GLJIVA I ŽIVOTINJA

Kategorije	Broj vrsta
Više biljke	80
Mikroskopske gljive	29
Kičmenjaci	40
Ukupno	149

SWOT analiza

SNAGE	SLABOSTI
▪ Postojanje JKP ▪ Bogatstvo prirodnih dobara ▪ Veliki kvalitet vode na izvoristima ▪ Raznovrstan i složen diverzitet flore i faune ▪ Postojanje stručnog kadra iz oblasti ekologije i zaštite životne sredine ▪ Postojanje lokalnih sredstava javnog informisanja ▪ Sprovođenje postupka procene uticaja objekata i radova na životnu sredinu ▪ Postojanje dokumentacije za izgradnju sanitarne deponije ▪ Postojanje dokumentacije za rekonstrukciju distributivne vodovodne mreže ▪ LEAP	▪ Nepostojanje integrisanog sistema upravljanja komunalnim otpadom ▪ Nepostojanje postrojenja za prečišćavanje otpadnih voda ▪ Neadekvatno korišćenje vodenih resursa ▪ Nepostojanje odluka i lokalnih propisa u oblasti zaštite životne sredine ▪ Nepostojanje sistema permanentnog praćenja (monitoring) i katastra zagađivača životne sredine i stanja populacija pojedinih vrsta flore i faune ▪ Nedovoljna količina vode na izvoristima i dotrajala distributivna mreža ▪ Nedostatak materijalnih sredstava ▪ Nedovoljno edukovano stanovništvo
MOGUĆNOSTI	PRETNJE
▪ Pojedina prirodna dobra treba upisati u listu rezervata biosfere u Srbiji (zaštita na nivou RS) i na taj način im obezbediti međunarodni status ▪ Animiranje i edukacija stanovništva ▪ Povezanost i zainteresovanost sa susednim opštinama za projekte od zajedničkog značaja ▪ Završetak vodoprivrednog sistema "SELOVA" ▪ Saradnja sa inostranim donatorima	▪ Neusklađenost zakonskih regulativa i mala ovlašćenja lokalne uprave ▪ Neuspostavljanje sistema zaštite ugroženih biljnih vrsta i biodiverziteta ▪ Zavisnost od republičkih fondova i veliki nedostatak materijalnih sredstava ▪ Zaostajanje u tehnološkom razvoju

Specifični problemi

- Nepostojanje uređaja za prečišćavanje otpadnih voda u svim fabrikama
- Neadekvatno korišćenje Stražavačkog i Veličkog potoka kao otvorenog kolektora usled nedostatka kanalizacione mreže
- Nerešeno pitanje evakuacije atmosferskih voda na teritoriji grada (kišna kanalizacija)
- Nepostojanje adekvatne sanitarne deponije
- Prisustvo velikog broja divljih smetlišta u gradu i okolini
- Nepostojanje organizovanog sakupljanja komunalnog otpada na seoskom području
- Povećan nivo zagađenja vazduha
- Nezaštićena prirodna dobra na Sokolovici i Vidojevici
- Nedovoljna angažovanost lokalne zajednice na očuvanju zaštićenih i autohtonih biljnih i životinjskih vrsta
- Neuređene obale reke Toplice

- Neuređena izletišta na Belom Kamenu, Ajdanovcu i Golači
- Neuređene park šume oko grada: Hisar, Borovnjak I i II
- Nedovoljno zelenih površina i parkova u gradu
- Nepostojanje plana zaštite šumskih resursa i degradacija šuma

PROSTORNO I URBANISTIČKO PLANIRANJE

Opština Prokuplje nema izradjen prostorni plan.

U okviru Prostornog plana Srbije opština Prokuplje je definisana na sledeći način:

- Prokuplje se svrstava u regionalni centar (koji pokriva najmanje tri opštine, sa 102.075 stanovnika), sa gravitacionom zonom Blace, Kuršumlja, Žitoradja, Prokuplje.
- Regionalni sistem vodosnabdevanja „Selova“
- Gasifikacija južnog dela Srbije, magistralni gasovod Niš-Prokuplje-Priština-Kosovska Mitrovica-Berane.
- Potencijalni pojas industrijskog razvoja (Uroševac-Priština-Podujevo-Kuršumlja-Prokuplje-Niš)
- Autoputni koridor Niš-Priština-granica Republike Crne Gore-veza sa auto putem Beograd-Južni Jadran, poklapa se sa međunarodnim putem E-80 odnosno magistralnim putevima M-25 i M-9 (obilaznica grada)
- Doneti prostorni plan infrastrukturnog koridora za magistralni pravac Niš-Priština-Crna Gora
- Pripada ratarsko-voćarskom i vinogradarskom mikoreonu.
- Nalazi se u području uticaja makroregionalnog centra Niš.
- Svrstava se u turističku zonu II stepena.

Generalni urbanistički plan Prokuplja koji je usvojen 1983. godine je zastareo i prevaziđen. Čitavu deceniju umesto da daje rešenja i odgovore na gradske probleme, GUP kao zakonski planski dokument je onemogućavao lokalnu samoupravu da reaguje brzo i efikasno u sferi investicione izgradnje.

Za dimenzionisanje potrebnog prostora i objekata za različite gradske namene, potrebno je poznavanje stanja i tendencije kretanja ukupnog stanovništva. Pomenuti GUP je napravio pogrešnu projekciju kretanja ukupnog stanovništva. Naime, prema rezultatima projekcije stanovništva, Prokuplje je 2000-te godine trebalo da ima 47500 stanovnika, te su kapaciteti plana (prostor, infrastruktura, javni objekti i sl.) projektovani u skladu sa tim. Očigledna disproporcija od čitavih 20000 stanovnika, učinila je da postojeći GUP Prokuplja nije moguće više sprovesti.

2005. godine je započeta izrada novog Generalnog plana, koji će biti prilagodjen ovom vremenu i prostoru, i čije se usvajanje očekuje krajem ove godine. Vakuum između postojećeg i budućeg Generalnog plana se prevazilazi Odlukom o privremenim pravilima gradjenja koju je Skupština usvojila 30.12.2003.godine.

Od postojeće urbanističko-planske dokumentacije treba pomenuti veliki broj detaljnih urbanističkih planova, regulacionih planova i urbanističkih projekata koji su uradjeni u prethodnih 25 godina. Izvršeno je preispitivanje svih 49 planova i projekata i oni su svrstani u tri kategorije, a prema stepenu mogućeg korišćenja u sadašnjim uslovima.

Određeni su delovi urbanističkih planova koji se mogu primenjivati, a za prostore koji su ovim preispitivanjem ostali „nepokriveni“ planskom dokumentacijom, važe Privremena pravila gradjenja.

Analiza resursa (prirodnih i privrednih).

Obzirom da će se analizom prirodnih resursa više baviti tim koji obradjuje zaštitu životne sredine i LEAP, a privrednim resursima tim za ekonomski razvoj, privredu, poljoprivredu i zapošljavanje, ovaj segment izveštaja neće detaljnije obradivati ovu temu.

Prirodne karakteristike opštine Prokuplje mogu se u najkraćem sažeti na sledeći način:

- Opština Prokuplje nalazi se u srednjem toku reke Toplice između Jastrepca na severu, Kopaonikove podgorine na zapadu i planinske grupe: Sokolovica, Arbanaška i Vidojevica na jugu.
- Zahvata površinu od 759 km², na kojoj živi 48501 stanovnik, sa gustinom naseljenosti od 63 st/km² i graniči se sa opštinama Kuršumlja, Blace, Kruševac, Aleksinac, Merošina, Žitoradja, Bojnik i Medvedja.
- Toplički kraj pripada Rodopskoj masi, najstarijem delu kopna Balkanskog poluostrva i Dinarskoj zoni venčanih planina. Granica između Dinarida i Rodopske mase ide između Jastrepca i Kopaonika.
- Prirodna bogatstva koja su prisutna u opštini Prokuplje, a koja predstavljaju potencijal privrednog razvoja su pre svega: poljoprivredno zemljište, šumski fond i rezerve nemetala i minerala.

Poljoprivredno zemljište zauzima površinu od 45083 ha. Obradiva površina zahvata 81,6% (36790 ha) i podeljena je na 210000 parcela, što znači da je jedan hektar obradive površine podeljen na 4,3 parcele. Pomenute površine zemljišta su 98% u privatnoj svojini kojom gazduje 17030 domaćinstava, što po jednom domaćinstvu iznosi 2,6 ha. Na obradjenim površinama 79% su ratarske kulture, 19% voćarske i 2% vinova loza. Zemljište po bonitetskoj vrednosti kreće se od prve do osme klase: 1% prva klasa, 5,8% druga klasa, 17% treća, 24% četvrta, 20% peta klasa i 32% ostale.

Šumski fond zauzima 32502 ha ili 42,82% ukupne površine opštine Prokuplje. Najveći deo šumskog fonda nalazi se na planinama Jastrebac, Radan i Vidojevica.

Rezerve nemetala i minerala na području opštine Prokuplje su istražene ili konstatovane: feldspati, dolomiti, kvarc, gline, liskuni, grafiti, a u nešto manjoj meri mrki ugalj i magnetit. Velike rezerve feldspata, odnosno pegmatita od koga se on dobija, nalaze se južno i zapadno od Prokuplja, na prostoru od oko 300 km². Dolomiti kod Prokuplja nalaze se na lokaciji Berilje. Svojevremeno je na ovoj lokaciji vršena intenzivna eksploatacija pre svega u građevinske svrhe, iako postoji mogućnost primene ovih dolomita u industriji magnezitskih opeka, obzirom na znatnu magnezitsku komponentu. Gline su u reonu Prokuplja intenzivnije istraživane blizu sela Mala Plana zbog obezbeđivanja sirovina za ciglarsku industriju i tom prilikom su utvrđene veće količine kvalitetnih glina. Grafiti su utvrđeni na lokaciji Lukomirske livade (10 km od Prokuplja), ali istražni radovi nisu sprovedeni do kraja.

Analiza institucionalnih i ljudskih kapaciteta

Za izradu urbanističkih planova zadužena je Direkcija za urbanizam opštine Prokuplje za koje i poseduje kadrovske kapacitete, dok za izradu prostornih planova to nije slučaj jer nema dovoljan broj stručnjaka koji su potrebni za izradu ovakvog jednog plana. Takođe je prisutan i nedostatak odgovarajuće opreme, a tu pre svega mislimo na posedovanje plotera bez koga se ne može zamisliti izrada jednog kvalitetnog urbanističkog plana.

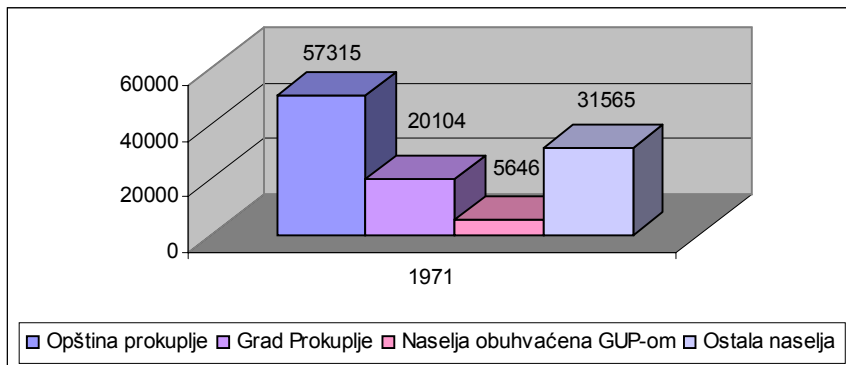
Neophodno je i podmladiti sastav stručnog kadra koji bi se bavio ovim poslom kako bi u narednom periodu mogli nastaviti izradu i sprovođenje postojećih i budućih planova. Taj problem je moguće rešiti jer jedan određeni broj studenata arhitekture završava studije i ima afiniteta prema urbanizmu, a istovremeno su rođeni i žive u Prokuplju te postoji šansa da svoju karijeru započnu u Direkciji za urbanizam ili Opštini.

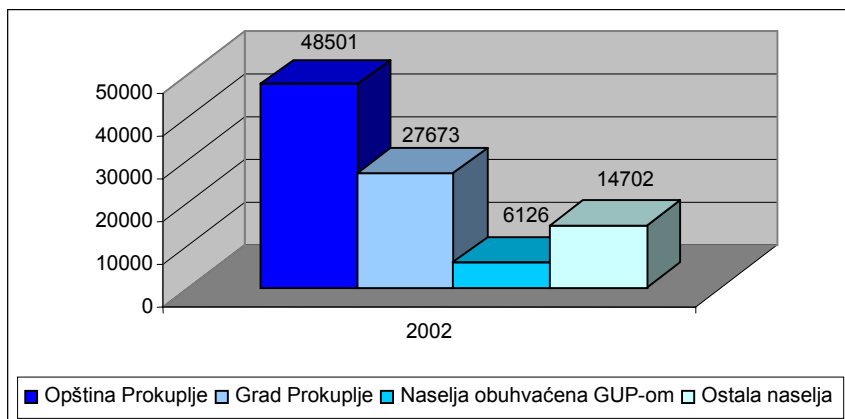
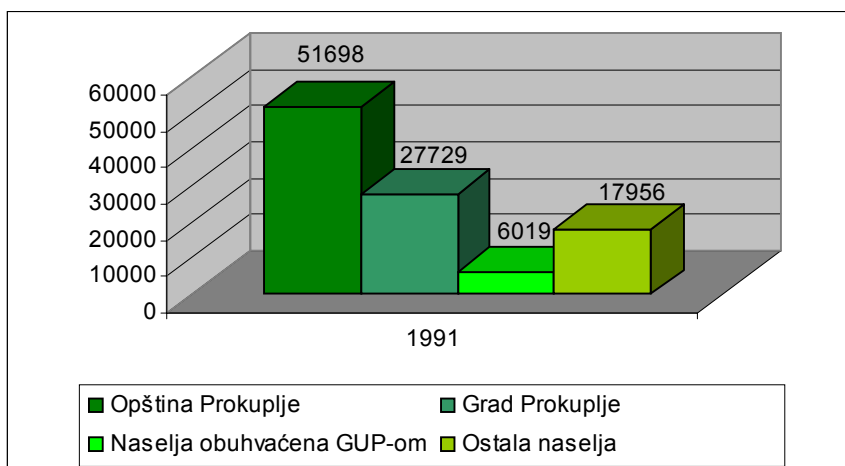
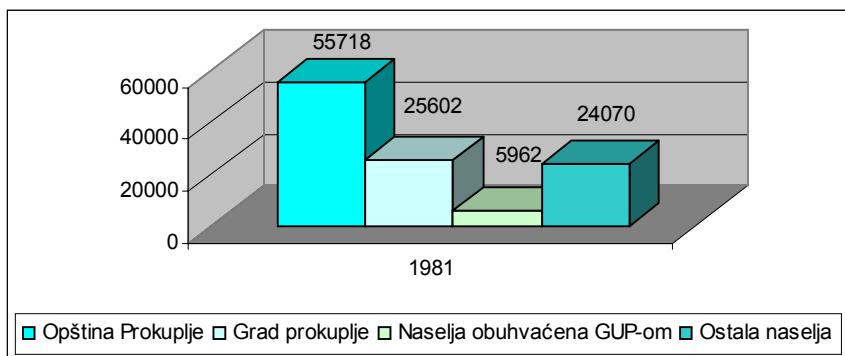
Demografska analiza

Predmet ovog istraživanja je pre svega demografski razvoj grada Prokuplja, kao i naselja obuhvaćenih GUP-om, ali će se kao uporedna jedinica posmatranja naći i opština Prokuplje. Osnovni razlog ovakvom pristupu nalazi se u činjenici da je uticaj Prokuplja bio od odlučujućeg značaja za demografska kretanja ostalih naselja na području opštine Prokuplje. Uticaj Prokuplja na kretanje broja stanovnika nije na isti način uticao na sva naselja. Periferna naselja zbog intenzivnog i konstantnog smanjenja broja stanovnika predstavljaju posebnu prostornu celinu sa specifičnim demografskim karakteristikama, različitim u odnosu na stanovništvo grada i naselja u neposrednoj okolini odnosno naselja obuhvaćena GUP-om (B.Potok, Bela Voda, Berilje, Vodice, G.Stražava, D.Stražava, D.Trnava, Djurevac, Nova Božurna, Novo Selo, Rastovnica, Ćukovac). U tabeli br.1 vide se osnovni pokazatelji kretanja broja stanovništva.

Tabela 1.

Godina popisa	1971.	%	1981.	%	1991.	%	2002.	%
Opština Prokuplje	57315	100	55718	100	51698	100	48501	100
Grad Prokuplje	20104	35,1	25602	46,0	27729	53,6	27673	57,0
Naselja obuh.GUPom	5646	9,8	5962	10,7	6019	11,6	6126	12,7
Ostala naselja	31565	55,1	24070	43,3	17956	34,8	14702	30,3

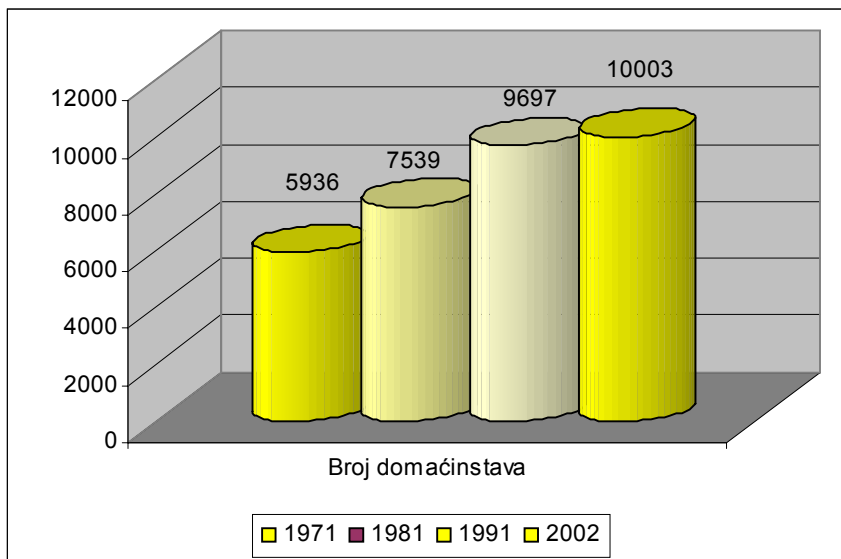
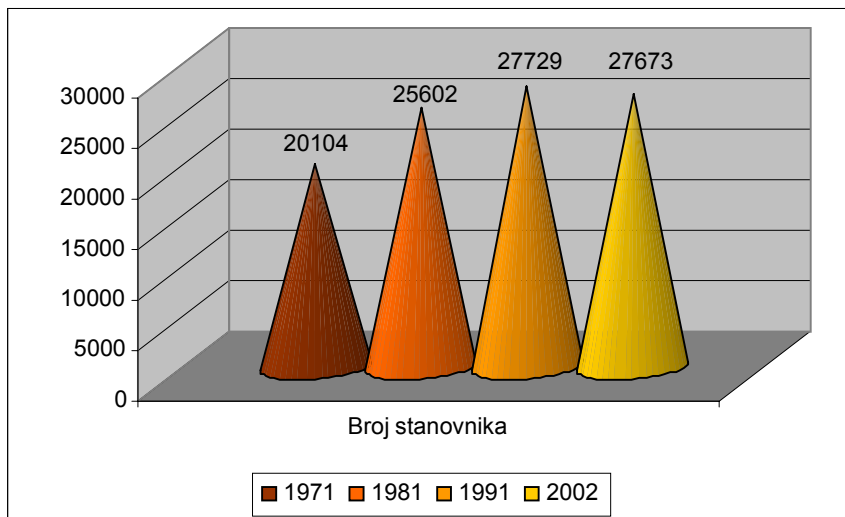

Osnovni komentar koji se nameće iz ove tabele je sledeći: kontinuirani pad broja stanovnika na teritoriji opštine Prokuplje je proizvod malog prirodnog priraštaja i migracije stanovništva. To se drastično odražava na periferna naselja (naselja van GUP-a), čiji se odliv stanovništva najčešće kretao prema Prokuplju i naseljima obuhvaćenim GUP-om. Ta očigledna tendencija je u periodu između dva zadnja popisa poremećena, jer je i broj stanovnika Prokuplja smanjen za preko 60 stanovnika. To znači da pored malog prirodnog priraštaja, migracija stanovništva iz perifernih naselja se ne kreće više ka Prokuplju, nego dalje ka većim centrima (pre svega Nišu) i inostranstvu.

Tabela 2.

Grad Prokuplje

Godina popisa	Broj stanovnika	Broj domaćinstava	Pros.vel.domać.
1971.	20104	5936	3,4
1981.	25602	7539	3,4
1991.	27729	9697	2,8
2002.	27673	10003	2,7

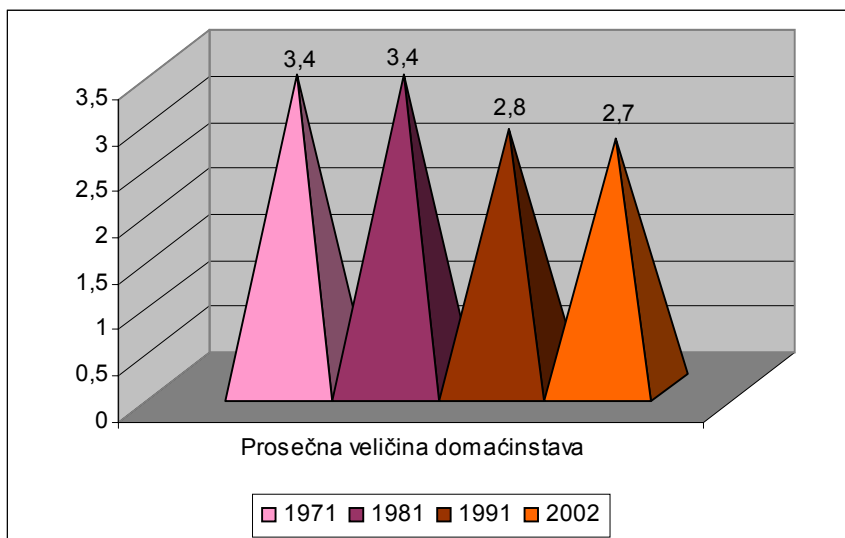
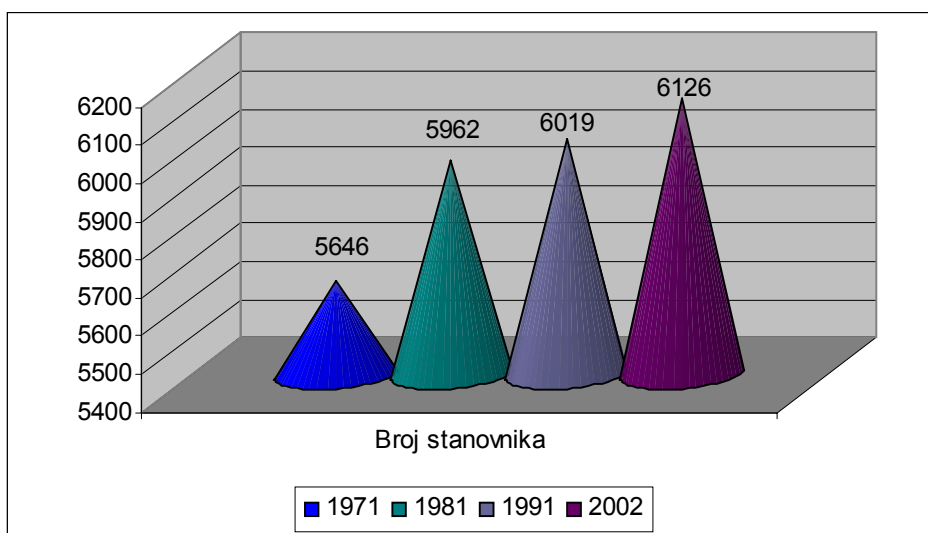

Tabela 3.
Naselja obuhvaćena GUP-om

Godina popisa	Broj stanovnika	Broj domaćinstava	Pros.vel.domać.
1971.	5646	1275	4,4
1981.	5962	1591	3,7
1991.	6019	1947	3,1
2002.	6126	1992	3,1

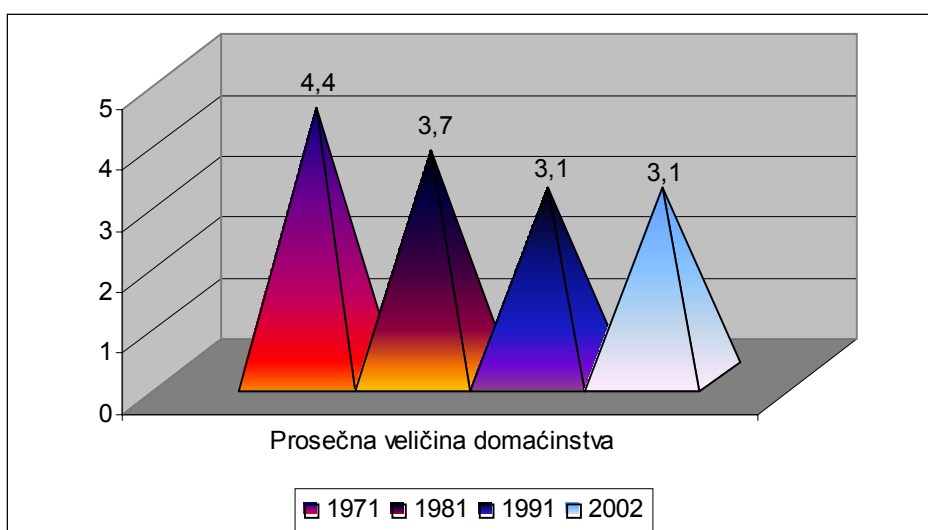
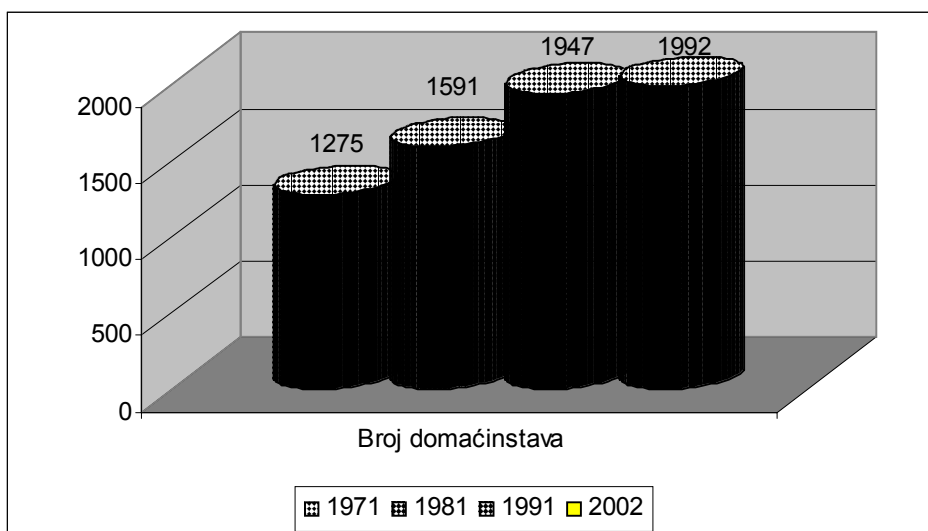
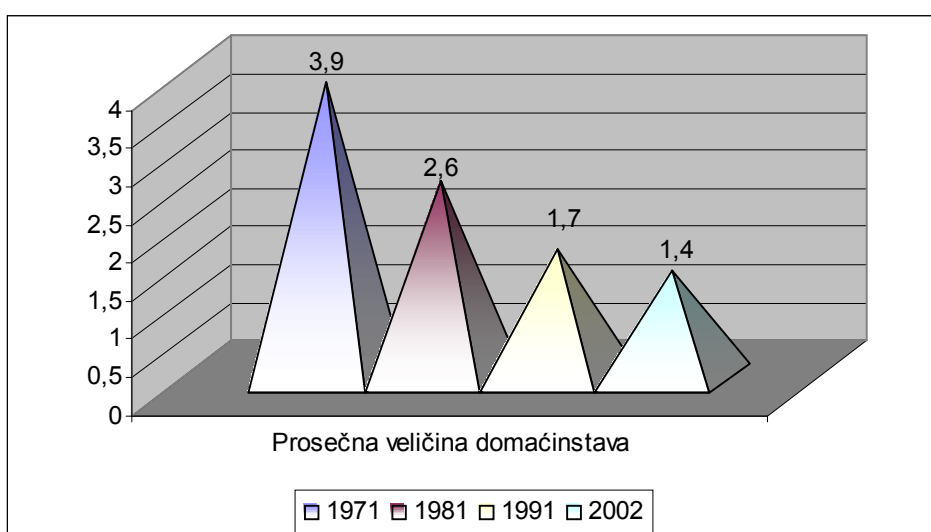
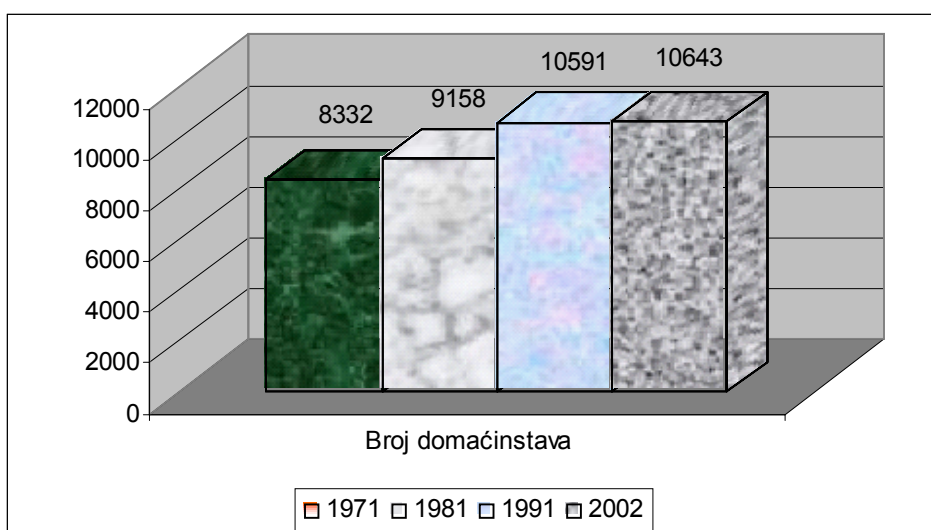
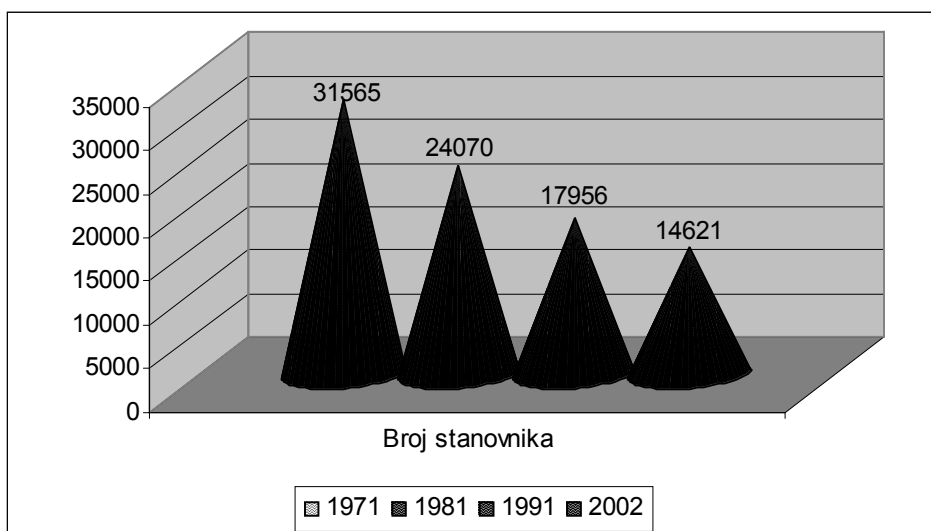

Tabela 4.
Ostala naselja van GUP-a

Godina popisa	Broj stanovnika	Broj domaćinstava	Pros.vel.domać.
1971.	31565	8332	3,9
1981.	24070	9158	2,6
1991.	17956	10591	1,7
2002.	14702	10643	1,4

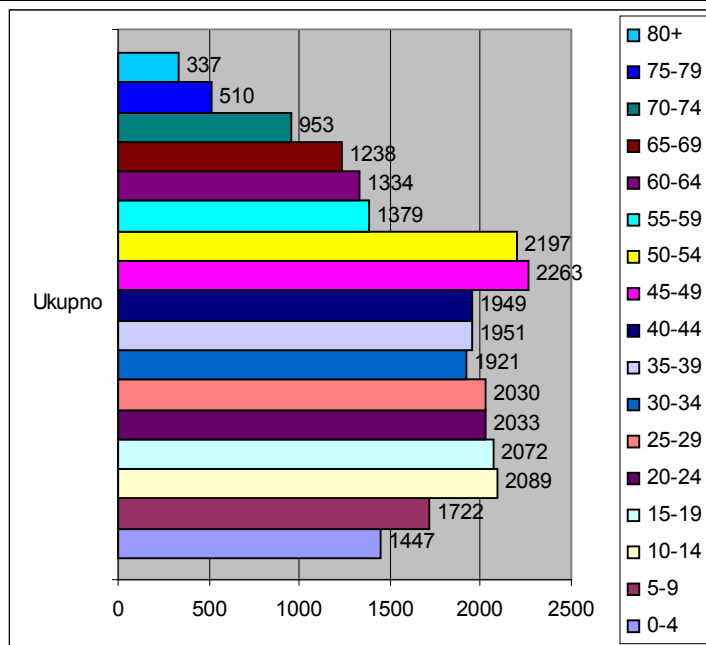
U periodu od 1971. do 2002. godine pojavljuje se obrnuta proporcija između broja stanovnika i broja domaćinstava. Naime, rast broja domaćinstava nije pratio konstantan rast broja stanovnika, što bi bila logična posledica. Objašnjenje rasta broja domaćinstava uprkos depopulaciji čitavog prostora opštine Prokuplje je u činjenici da se u razdoblju između 1971. i 1991. godine odvijala izuzetna građevinska ekspanzija ne samo u Prokuplju nego i u ostalim naseljima. Da je to uzročno-posledični odnos ekonomske snage društva u određenom periodu, može se dokazati činjenicom da je u periodu od 1991. do današnjih dana individualna građevinska aktivnost gotovo potpuno zaustavljena. Prosečna veličina domaćinstva je drastično opala bez obzira na višak stambenog prostora koji postoji u perifernim selima i koja uprkos tome ostaju bez stanovništva.

Praćenje kretanja prirodnog priraštaja i njegovih komponenti (nataliteta i mortaliteta) je u demografskim studijama od velikog značaja naročito za definisanje hipoteza pri izradi dugoročnih projekcija razvitka stanovništva. Nažalost, nismo mogli dobiti prave podatke o broju rođene dece u Prokuplju jer se takva evidencija ne vodi u matičnoj službi. Naime, porodilište u Prokuplju je jedino u okrugu te se podaci dati u prvoj koloni odnose ne samo za Prokuplje nego i za opštinu Prokuplje, Blace, Kuršumliju, Žitoradje i raseljena lica. U drugoj koloni, broj umrlih lica, podatak se odnosi na Prokuplje i naselja u okviru GUP-a, te ove dve kolone nisu uporedive i stoga ne možemo dobiti tačan podatak o prirodnom priraštaju. Međutim, prava slika kretanja prirodnog priraštaja može se dobiti preko uporedivih kolona broja rođene dece na 1000 stanovnika i broja umrlih na 1000 stanovnika. Tu se jasno vidi da je prirodni priraštaj negativan još od 1981. godine, ali su grad Prokuplje i okolna naselja zahvaljujući migracionim kretanjima beležili ukupan rast stanovništva. Kako u poslednjoj deceniji cilj migracionog kretanja nije Prokuplje, a prirodni priraštaj drastično negativan, Prokuplje beleži manji broj stanovnika nego u prethodnom popisnom periodu.

Tabela 6.
Gradsko stanovništvo Prokuplja prema polu i starosti

	ukupno	muški	ženski
0 – 4	1447	768	679
5 – 9	1722	935	787
10 – 14	2089	1030	1059
15 – 19	2072	1058	1014
20 – 24	2033	1034	999
25 – 29	2030	996	1034
30 – 34	1921	951	970
35 – 39	1951	903	1048
40 – 44	1949	968	981
45 – 49	2263	1132	1131
50 – 54	2197	1095	1102
55 – 59	1379	669	710
60 – 64	1334	646	688
65 – 69	1238	565	673
70 – 74	953	373	580
75 – 79	510	185	325
80 +	337	131	206
?	897	433	464

- 7	2118	1126	992
+18	21225	10223	11002
starost	36,6	35,5	37,7

Predškolske dece u gradskom naselju Prokuplje bilo je 2118 (opština 3493), punoletnog stanovništva 21225 (opština 38500), a prosečna starost bila je 36,6 godina (opština 40,5). Od ukupno punoletnih radno neaktivno (starosti od 65 godina i više) bilo je 3086, a radno aktivno bilo ukupno 18139 stanovnika.

Stanje i kapaciteti javnih objekata

Opština Prokuplje pripada nedovoljno razvijenim opštinama jugoistočne Srbije. Ovako negativan status proizilazi iz činjenice da je privredna struktura nerazvijena, a prirodni potencijali nedovoljno iskorišćeni, zatim nizak stepen razvijenosti infrastrukture i saobraćajne opremljenosti, kao i nepovoljna demografska kretanja.

Kao centar okruga, Prokuplje poseduje opremljenost u smislu centralnih funkcija za grad i za potrebe gravitacionog područja. Javne službe su skoncentrisane u centralnom delu grada, a manjim delom i u širem centru grada. Tako razmešteni čine svojevrsnu mrežu objekata javnih sadržaja.

SWOT analiza

SNAGE	SLABOSTI
▪ Geografski i saobraćajni položaj ▪ Raspoloživ stručni kadar (prostorni planeri i urbanisti) u Prokuplju i bližem okruženju ▪ Dobra saradnja sa planerskim kućama ▪ Raspoloživa planska i urbanistička dokumentacija ▪ Razvijeno saznanje stručnih i upravljačkih kadrova u lokalnoj samoupravi o potrebi izrade i primene planskih i urbanističkih dokumenata	▪ Nedovoljno razvijena svest javnosti o značaju prostornih urbanističkih planova ▪ Nedostatak istraživačkih studija i podloga, kao osnove za izradu urbanističkih i planskih dokumenata ▪ Nedostatak kvalitetnih i primenljivih planskih dokumenata ▪ Nepostojanje GIS-a ▪ Nepoštovanje postojeće zakonske regulative u oblasti planiranja i uređenja prostora ▪ „Divlja gradnja“ – nepostojanje urbane kulture ▪ Nedovoljna finansijska sredstva za izradu prostornih i urbanističkih planova ▪ Nedostatak opreme za izradu planova
MOGUĆNOSTI	PRETNJE
▪ Poštovanje i primena postojeće zakonske regulative ▪ Stručna i finansijska pomoć nadležnih ministarstava ▪ Finansijska pomoć nevladinih organizacija ▪ Postojanje savremene tehnologije	▪ Politička (nepouzdana) i javna svest (ne postoji) ▪ Nepouzdan priliv finansijskih sredstava za ove potrebe

Specifični problemi

- Nepostojanje prostornog plana opštine Prokuplje
- Nedostatak važećeg Generalnog plana Prokuplja (plan iz 1983. godine nije više primenljiv, a nov je u postupku izrade)
- Nepostojanje adekvatnih i ažuriranih geodetskih i katastarskih podloga
- Nepostojanje istraživačkih radova i studija za oblast geologije, pedologije, hidrologije, demografije, šumarstva, poljoprivrede i sl.

SMANJENJE SIROMAŠTVA

Opština Prokuplje spada u red kontinuirano siromašnih opština. Kao i u celoj zemlji loša ekonomska situacija, stagnacija svih privrednih subjekata, u našoj opštini – prehrambene, metalske, hemijske, tekstilne i građevinske industrije utiče na porast nezaposlenosti, a time i na porast siromaštva građana Prokuplja.

Kao deo projekta izrade socijalne karte opštine Prokuplje u periodu maj – juni 2005. izvršeno je anketiranje stanovništva na slučajnom uzorku od 1000 porodica koje u proseku broje od tri do pet članova. Od ukupno obuhvaćenih ispitanika 75% je bilo gradskog i 25% seoskog stanovništva. Podaci su prikupljeni za period 2004/2005. godine. U daljem tekstu prikazani su rezultati istraživanja pripreme za izradu socijalne karte opštine Prokuplje.

Tabela 11. Polna struktura ispitanika

Gradsko		Seosko	
Muški pol	1235 (49,04%)	Muški pol	400 (49,69%)
Ženski pol	1283 (50, 95 %)	Ženski pol	405 (50,31 %)
Ukupno	2518	Ukupno	805

Tabela 12. Starosna struktura ispitanika

Gradska sredina					Seoska sredina				
0-7god	0-18	18-45	0-70	preko75	0-7god	0-18	18-45	0-70	Preko 75
174	369	917	950	108	50	130	275	272	78
(6,915%)	(14,65%)	(36,42%)	(37,72%)	(4,29%)	(6,21%)	(16,15%)	(34,16%)	(33,16%)	(9,68%)

Tabela 13. Obrazovni profil (rađeno prema nosiocu stanarskog prava)

Gradsko stanovništvo							
I NKV	II PKV	III KV	IV SSS	V VKV	VIVŠS	VII VSS	nepismeni
91	52	83	393	26	68	33	13
(11,81%))	(6,85%))	(10,93%)	(51,77%)	(3,42%))	(8,95%))	(4,34%))	(1,71%)
Seosko stanovništvo							
INKV	II PKV	III KV	IV SSS	V VKV	VI BŠS	VII VSS	nepismeni
77	19	54	73	3	9	2	5
(31,81%))	(7,85%))	(22,31%)	(30,16%)	(1,23%))	(3,71%))	(0,82%))	(2,06%)

Tabela 14. Radni status ispitanika

Gradsko stanovništvo					
zaposleni	nezaposleni	penzioneri	Nesposobni za rad	Samostalna delatnost	Poljoprivred. radnik
686	642	377	6	8	6
(39,77%)	(37,21%)	(21,85%)	(0,35%)	(0,47%)	(0,35%)

Ukupno 1 725

Seosko stanovništvo

Zaposleni	nezaposleni	penzioneri	Nesposobni za rad	Samostalna delatnost	Poljoprivred. radnik	Povremene usluge trećim licima	Neregistrovani poslovi
127	240	138	7	2	47	7	4
(22,20%)	(41,95%)	(21,85%)	(1,22%)	(0,34%)	(8,21%)	(1,22%)	(0,70%)

Ukupno 572

Narodni dohodak	Narodni dohodak po stanovniku
-----------------	-------------------------------

U hilj. din		Indeks 2003/2004.	U hilj. din		Nivo 2004. Republika Srbija = 100
2003.	2004.		2003.	2004.	
2 478 514	2 956 867	119,3	51 240	61 585	51,8

Izvor: Republički zavod za statistiku - opštine u Srbiji 2005.

Na osnovu Narodnog dohotka vidi se da je opština po indeksu 51,8 dosta ispod proseka Republike i sve to jasno ukazuje na neophodnost novog razvoja i uposlenja kako bi se situacija popravila, jer sve više je onih koji imaju primanja ispod definisane granice siromaštva.

Na evidenciji Nacionalne službe za zapošljavanje - filijala Prokuplje se nalaze 8913 lica koja traže zaposlenje, odnosno 7220 lica koji se vode kao nezaposleni. Kako opština Prokuplje ima 48501 stanovnika po poslednjem popisu iz 2002. godine vidi se da je nezaposlenost ogromna.

Podatak dobijen anketom da 64% anketiranih nezaposlenih lica nisu prijavljena na evidenciji Nacionalne službe za zapošljavanje pokazuje da je broj nezaposlenih lica u našoj opštini mnogo veći. Rizik siromaštva kod onih koji nisu završili osnovnu školu, po NSSS, dva puta je veći od proseka populacije. Dubina i oštrina siromaštva bile su znatno veće kod onih sa nižim nivoima obrazovanja. Samo 2% onih koji su završili fakultet je siromašno.

Kriza u svim segmentima društva nije mimoišla ni porodicu kao osnovnu ćeliju društva. Centar za socijalni rad je u 2005. godini obezbedio usluge za 2894 korisnika, što je 5,9% od ukupnog broja stanovnika.

Pravo na materijalno obezbeđenje porodice (MOP) u 2005. godini koristile su 792 porodice sa 2150 članova u njima. Moramo da napomenemo da postoji veliki broj graničnih slučajeva, više od 1000 lica koji su u stanju socijalne potrebe, ali zbog određenih razloga ne primaju materijalno obezbeđenje. Najveći broj nosilaca ovog prava na MOP su nezaposlena lica.

Iznosi za MOP variraju u odnosu na republički prosek, svakog meseca uvećan za rast troškova života. Iznos MOP-a za oktobar 2006. iznosi 4146 dinara za jednočlanu porodicu, 5697 dinara za dvočlanu, 7252 dinara za tročlanu, 7768 dinara za četvoročlanu i 8298 dinara za petočlanu porodicu. Kako se za MOP javljaju kao nosioci prava uglavnom nezaposlena lica, stručna služba Centra umanjuje ovaj iznos za pretpostavljenu zaradu tako da navedeni iznosi nisu i iznosi koji dobijaju nosioci ovog prava "na ruke".

Licima koja se nalaze u stanju socijalne potrebe Centar za socijalni rad isplaćuje jednokratne pomoći iz opštinskog budžeta.

Tabela 15. Isplaćene jednokratne pomoći po godinama (2000 – 2005.)

Godina	2000.	2001.	2002.	2003.	2004.	2005.
Broj isplaćenih pomoći	260	250	367	750	859	646
Ukupan godišnji iznos (dinara)	73147	112437	316119	771153	939259	772277

U 2006-oj godini ovaj iznos je umanjen za 25% jer nije bilo dovoljno novca u opštinskom budžetu. Za ovaj vid pomoći konkuriše ogroman broj građana, ali Centar nije u mogućnosti da svima izađe u susret iako se ta lica stvarno nalaze u stanju socijalne potrebe. Pravo na dodatak za tuđu negu i pomoć u 2005. godini koristilo je 268 lica.

U opštini Prokuplje siromaštvu su naročito izložene određene društvene grupe u koje spadaju:

- deca i omladina;
- osobe sa invaliditetom;
- izbegla i interno raseljena lica;
- Romi;
- stara lica i penzioneri.

Siromaštvo lica sa invaliditetom

Siromaštvo je jedna od realnih pojava koja prati svaku vrstu invalidnosti.

Na teritoriji opštine Prokuplje ima oko 405 lica sa invaliditetom (slepih oko 120, gluvih 155 i obolelih od mišićnih i neuro-mišićnih bolesti 130). 10% svih lica sa hendikepom čine deca do 18 godina. Svi oni, može se slobodno reći, su marginalizovani i žive u veoma teškim uslovima. Prihodi svih invalida su veoma niski i idu ispod granice siromaštva jer većina njih živi samo od tuđe nege i pomoći tako da su u nemogućnosti da pokriju osnovne troškove života. Pojedina lica kao što su gluvi i nagluvi ne mogu da ostvare ni pravo na tuđu negu i pomoć jer su pred zakonom radno sposobni. Samo mali broj invalida živi od zarada koje su, imajući u vidu razvijenost privrede u opštini, vrlo neredovne i veoma niske. 30% lica sa hendikepom su korisnici invalidskih penzija koje su takođe veoma niske i ne mogu da pokriju troškove života.

Sistem prava koji se odnosi na lica sa hendikepom i uključuje pravo na pomoć i negu kao i pravo na tehnička pomagala, u sveopštoj društvenoj krizi, nije dovoljno funkcionalan. Sama tuđa nega i pomoć kao i humanitarna pomoć nisu dovoljne da se lica sa hendikepom oseća ravnopravnim i korisnim članom društva, što bi rezultiralo inkluzijom u to društvo.

Do ovako teškog stanja invalida u opštini došlo je iz više razloga. Pre svega, u periodu transformacije društva još nije došlo do usvajanja Konvencije o zaštiti i promovisanju prava i dostojanstva osoba sa invaliditetom čime bi se unapredila i ujednačila sveukupna zaštita i prava ovih lica u svim gradovima u Srbiji. Takav sistem prava bi trebalo da uvažava različite potrebe osoba sa različitim vrstom i stepenom invaliditeta, odnosno gradiranje prema vrsti i težini hendikepa a ne tretiranje svih osoba sa invaliditetom kao homogene grupe. Posledica ovakve situacije su nerazvijene potrebe invalida. Niski prihodi u porodici, nedostupnost javnih službi i servisa, kulturnih institucija za samostalno kretanje kao i nedovoljno razvijena svest socijalne sredine u kojoj žive, diskriminacija, nemogućnost zaposlenja, utiču na to da se invalidi povlače u sebe i izoluju jer im socijalna sredina ne dozvoljava integraciju i inkluziju u društvenom životu grada Prokuplja.

Nizak nivo zaposlenosti je posledica diskriminacije lica sa invaliditetom koja obuhvata nepostojanje prava koja obavezuju poslodavca da zaposli lica sa invaliditetom i neprilagođenost radnih mesta potrebama osoba sa invaliditetom. Poslodavci otvoreno i sa predrasudama ne prihvataju invalide a ako ih radno angažuju to čine na mestima koja nisu uslovna za rad i koja su slabo ili nikako plaćena (0,5% od ukupnog broja radno angažovanih zaposleno je u fabrikama koje su pred stečajem ili su već otišle pod stečaj) Ovo su posledice nepostojanja politike zapošljavanja u stvaranju jednakih mogućnosti za sve.

Specifičnost siromaštva lica sa invaliditetom ogleda se u nedovoljno razvijenoj mreži organizacija, servisa i usluga za podršku, kao i u nedostupnosti javnih službi i kulturnih ustanova. Dostupnost zdravstvenih ustanova je zadovoljavajuća ali bi trebalo organizovati kućne posete, rehabilitaciju i pomoć u kući za pojedine članove koji žive sami. Usluge Centra za socijalni rad bi trebalo pružiti svim licima sa invaliditetom.

Izradom socijalne karte utvrdio bi se tačan broj invalida, socio ekonomski uslovi u kojima žive i specifičnost siromaštva svake grupe invalida ponaosob . Na teritoriji opštine Prokuplja nedostaje sistematska mreža koja bi se bavila podrškom i pomoći osobama sa invaliditetom. Jedinu organizovanu pomoć lica sa hendikepom imaju u svojim organizacijama (Savez slepih, Savez gluvih i Udruženje obolelih od mišićnih i neuro-mišićnih bolesti). Organizacije pokušavaju da pruže pomoć ali su nedovoljno finansijski obezbeđene(313.900.00 din.)Organizacije u potpunosti zadovoljavaju potrebe za druženjem,sportskim i kulturnim aktivnostima i na taj način pružaju podršku , vraćaju dostojanstvo i osećanje da su ravnopravni građani Prokuplja. Organizacije invalida poseduju evidenciju o svojim članovima na teritoriji opštine Prokuplja ali nisu u mogućnosti da same obišu svoje članove i utvrde obim, rasprostranjenost i osnovne karakteristike invalidnosti što predstavlja veliki problem u planiranju i razvoju sistematskih mera u ovoj oblasti. Postoje i službe za podršku koje su uglavnom razvijene u sistemu socijalne zaštite i to pre svega kao ustanove za dugotrajni smeštaj dece ometene u razvoju. Takođe nedostaju alternativni oblici podrške osobama sa invaliditetom i njihovim porodicama. (Crveni krst već treću godinu sprovodi program „ I ja sam drug- a- čiji?„ sa grupom dece sa invaliditetom i tako pruža podršku deci i njihovim porodicama). Sistem obrazovanja je u Srbiji najvećim delom je enkluzivan i odnosi se na specijalno obrazovanje tj. ne obezbeđuje jednakost šansi i mogućnosti za lica sa hendikepom. Takav sistem obrazovanja trenutno ne zadovoljava poslodavce jer ne postoji pravni okvir koji će naterati poslodavca da zaposli lice sa hendikepom.Poslodavci jasno diskriminišu zapošljavanje invalida.

Nedostupnost i neprilagođeno okruženje su prepreke sa kojima se suočavaju osobe sa invaliditetom i predstavljaju bitan faktor diskriminacije odnosno uskraćivanje jednakih mogućnosti za ostvarivanje svojih prava. Na žalost, potencijali i kapaciteti osoba sa hendikepom i njihova ljudska prava su još nedovoljno afirmisana i uvažavana.

Deca i mladi

U opštini Prokuplje mnogo je pokazatelja koji ukazuju na veliko siromaštvo kod dece i omladine. Od velikog i posebnog značaja za dugoročnu strategiju smanjenja siromaštva je baš ova grupa jer se tako može izbeći transgeneracijska reprodukcija siromaštva.

Broj dece mlađe od sedam godina na teritoriji opštine je 3493 (7,20%), dece od 7-14 godina 4737 (9,76%) i od 15-27 godina 8014 (16,52%).

Celokupna situacija uticala je loše na život dece i mladih u gradu. Centar za socijalni rad je u 2005. godini obezbedio usluge za 2894 korisnika, što je 5,9% od ukupnog broja stanovnika. Broj dece i omladine (korisnika) u 2004. godini bio je 694 (31,70%), a u 2005. godini iznosio je 978 (33, 80%) što pokazuje porast siromašne dece.

Pravo na dodatak za tuđu negu i pomoć u 2005. godini koristilo je 268 lica, od toga 43 deteta. Broj porodica koje primaju dečiji dodatak u opštini je 3030, a broj dece je 5638. Broj kategorisane dece koja primaju dečiji dodatak je 134, ili 90 porodica što znači da u nekoj porodici ima jedno ili više kategorisane dece. Broj dece samohranih roditelja je 570 ili 364 samohrane porodice.

U toku 2005. godine na tretmanu u Centru je bilo 49-oro dece bez roditeljskog staranja što je u odnosu na prethodnu godinu povećano za više od 20%. Do povećanja je došlo kod dece roditelja sprečenih da vrše roditeljsko pravo, a broj napuštene dece od strane roditelja je smanjen.

Najčešći oblik zaštite prema deci bez roditelja je starateljstvo, smeštaj u drugu porodicu, ustanovu socijalne zaštite. Broj dece na porodičnom smeštaju je povećan u odnosu na

prethodnu godinu. Smešteno je osmoro dece u hranjenu. Od ukupnog broja 13 deteta pohađa osnovnu školu, dva srednju, jedno višu, dok je sedmero dece predškolskog uzrasta.

Novih hraniteljskih porodica je devet, ali je problem prisutan kod dalje egzistencije dece kod prestanka ovog oblika zaštite. Veliki problem za ovu kategoriju mladih, a i za hranitelje je nerešeno pitanje zaposlenja, nerešeno stambeno pitanje. To je veliki problem i za društvo i potrebno je nastaviti evidentiranje potencijalnih hranitelja.

Deca iz porodica u stanju disfunkcije su vrlo delikatna kategorija sa kojima Centar radi i u 2005. godini na tretmanu u Centru je bilo 56-oro dece.

U našoj opštini formiran je Multidisciplinarni tim za zaštitu dece od zanemarivanja i zlostavljanja i jedan od radnika prošao je stručnu edukaciju vezanu za ovu tematiku. U toku godine evidentirano je desetoro dece iz ove kategorije.

Na tretmanu Centra u proseku se nađe oko 90-oro dece i omladine sa poremećajem u ponašanju. Loša materijalna situacija u porodici je samo jedan od razloga za delikveto ponašanje, ali je najčešće primarni razlog. Tri maloletnika su krivično neodgovorna, dok je sa asocijalnim ponašanjem evidentiran samo jedan maloletnik. Maloletnici izvršioци krivičnih dela su najčešće učenici srednjih škola (37), dok su ostali učenici osnovnih škola ili nisu na redovnom školovanju. U najvećem broju slučajeva maloletnici su vršili dela krađe i teške krađe kao i dela protiv bezbednosti javnog saobraćaja. Prema maloletnim učiniocima krivičnih dela bile su izrečene određene vaspitne mere kao što su pojačan nadzor od strane roditelja - 14, pojačan nadzor organa starateljstva - osam, upućivanje u Vaspitno popravni dom - dva.

Tri maloletnika su bila krivično neodgovorna, dok je sa asocijalnim ponašanjem evidentiran samo jedan maloletnik, inače od ukupnog broja 17 maloletnih lica je recidiviralo u ponašanju.

Nepostojanje savetovališta za predbračne, bračne i porodične odnose u našoj opštini doprinosi da se problem disfunkcionalnih porodica poveća i kao takav pojavi u oblicima psihičkog i fizičkog zlostavljanja, poremećajima u ponašanju i ličnosti, porastu alkoholizma i drugim oblicima zavisnosti kod dece i omladine.

Još jedan akutan problem predstavlja povećanje broja samohranih majki, uzrokovan političkim i ratnim dešavanjima kod nas zadnjih godina, koje žive bez stalnog zaposlenja, nerešenog stambenog pitanja i teškog su socijalnog statusa. Nerešen ekonomski status majke reflektuje probleme u roditeljskoj ulozi u edukaciji deteta i psiho-fizičkom razvoju bez obzira na postojeće potencijale, emotivne zrelosti i želje majke za promenom porodične situacije.

Problemi koji postoje kao evidentirani od strane roditelja, relevantnih ustanova i same omladine su nepostojanje akcija koje promovišu zdravlje, odgovorno ponašanje i zdrav način života. Takođe i nedovoljna uključenost mladih u sistem odlučivanja i nedovoljna saradnja između učenika, roditelja i nastavnika, kao i nepostojanje organizacija koje će realizovati programe „mladi – mladima” . Nedostatak vannastavne aktivnosti u skladu sa interesovanjima mladih, nedovoljan broj organizovanih kulturnih, obrazovnih i sportskih događaja tokom cele godine, zatvorenost roditelja za saradnju sa nadležnim i stručnim licima, odnosno neprihvatanje pomoći usled nemirenja sa situacijom da imaju problematično dete, veliki su problemi naše zajednice.

Izbeglice i privremeno raseljena lica

Na teritoriji opštine Prokuplje živi oko 3700 raseljenih lica sa Kosova i Metohije i oko 110 izbeglica i prognanih lica iz bivših republika SFRJ. Broj izbeglih i prognanih lica je znatno veći, ali je veliki broj njih uzeo državljanstvo SCG i lične dokumente RSrbije tako da je izgubio izbeglički status. Sva raseljena lica su smeštena u privatnom smeštaju, u

iznajmljivanim stanovima ili u sopstvenom smeštaju. Za 28 porodica izbeglih i prognanih iz bivših republika SFRJ izgrađeni su stanovi u Đurevačkom naselju.

Socijalni status izbeglih, prognanih i raseljenih lica je vrlo težak. Mnoge porodice nemaju osnovne uslove za život, puno je samohranih roditelja, veliki broj porodica je izgubio nekog člana za vreme rata na Kosovu ili Hrvatskoj i u Bosni.

Trenutno, povereništvo za izbeglice opštine Prokuplje sarađuje sa UNHCR-om iz Kraljeva i španskom humanitarnom organizacijom "MPDL" čiji članovi svake srede oko 11.00 časova dolaze u prostorije povereništva za izbeglice i izbeglim, prognanim i raseljenim licima pružaju pravnu pomoć.

U sastavu Opštinske uprave, u okviru Odeljenja za društvene delatnosti radi Povereništvo za izbeglice, prognana i raseljena lica, radi i Narodna kancelarija i Crveni Krst.

Dosadašnja pomoć u rešavanju problema ogledala se u donacijama međunarodnih organizacija UNHCR, ICRC, IFRC, ECHO, WFP, SDR, UN-WHO. Najpre se radilo na integraciji raseljenih i izbeglih lica sa lokalnim stanovništvom, pružanje psihosocijalne podrške maloletnim licima. Realizovano je dosta programa razvoja mikro ekonomskih projekata - malih preduzeća namenjenih izbeglim i raseljenim licima. Program je imao za cilj da pomogne radno sposobnim izbeglim i raseljenim licima u realizaciji neke od njihovih biznis ideja. Lica koja su dobila opremu (mašine za obavljanje sopstvenog biznisa) bila su angažovana i na raznim projektima od strane SO Prokuplje, NVO i lokalnih institucija. Svojim mašinama i opremom su pomagali starim i iznemoglim licima i samim tim imali korist jedni od drugih.

Romi

Prema podacima popisa stanovništva u opštini Prokuplje živi 3,7% građana romske nacionalnosti u odnosu na većinsko stanovništvo. Procenjuje se da ih ima znatno više i da ukupan broj građana romske nacionalnosti na teritoriji opštine premašuje 5%.

Žive pretežno u gradu, skoncentrisani u dve zajednice: „Čerkez mala“ i „Carina“ uglavnom u višečlanim porodicama, bez radnih kvalifikacija, nezaposleni, tako da je veliki broj porodica upućen na pomoć i zaštitu Centra za socijalni rad.

Osnovna obeležja naselja u kojima žive Romi su neplanska infrastruktura, nehigijena, loša komunalna opremljenost, nepostojanje uređene elektro instalacije.

Problemi Roma u Prokuplju postoje na svim nivoima. Začarani krug siromaštva unutar kojeg živi većina romske populacije reprodukuje pre svega neobrazovanost. Problem uključivanja Roma u sistem obrazovanja je jedan od najaktuelnijih problema, budući da je to jedan od najvažnijih uslova za njihovu integraciju u društvo. Stepenn školovanja i kvalifikovanost su značajan uslov za njihovo zaposlenje, a romska populacija u Prokuplju je najčešće nezaposlena upravo zbog navedenog.

U opštini Prokuplje postoji sedam osnovnih škola od kojih je jedna specijalna osnovna škola „Sveti Sava“ za lako mentalno ometenu decu. Ovu školu pohađa 87 učenika. Veliki broj dece je iz siromašnih porodica. Veoma je važno naglasiti da od ukupnog broja dece koja pohađaju osnovnu školu "Sveti Sava" 80% su deca romske nacionalnosti. U školovanju postižu slabe rezultate iz više razloga, a jedan od najvažnijih je faktor obrazovanosti sredine u kojoj žive. Deca posle četvrtog razreda osnovne škole nadmašuju svoje roditelje po obrazovanju jer su im roditelji najčešće nepismeni. Veliki broj romske dece u Prokuplju ne pohađa uopšte školu ili napušta školu u trećem ili četvrtom razredu osnovne škole. Rezultati istraživanja pokazuju da je 32,5% Roma bez škole ili sa manje od četiri razreda osnovne škole, a samo 0,3% Roma se školuje na višim i visokim školama, kao i da samo 7% romske dece pohađa predškolske ustanove.

Već tri godine postoji i romsko obdanište koje ima oko 90 polaznika različitog uzrasta, čije komunalne takse ulaze u opštinski budžet, a ostala sredstva finansira donator.

Problemi sa kojima se susreće romska populacija su multiplicirani. Problemi u školovanju, neupisivanje u predškolske i školske ustanove ili zakasnelo upisivanje, osipanje već u toku osnovne škole, ponavljanje, završavanje škole bez sticanja znanja, rano osnivanje porodice, daleko manja dostupnost srednjeg i visokog obrazovanja, odsustvo svesti roditelja o značaju školovanja, pomirenost sa bedom.

Romi govore svojim maternjim jezikom, 37% romske dece uopšte ne govori srpski jezik pre nego što dostignu školski uzrast, a 46% ima ograničeno znanje srpskog jezika.

"Društvo za unapređenje romskih naselja" iz Beograda je 2002., u saradnji sa UNICEF-om i uz finansijsku podršku SDC-a izvodilo program „Razvojno obrazovni centri u opštinama na jugu Srbije“ među kojima je uključena i naša opština. Navedeni program je imao niz pozitivnih rezultata, a kao najvažniji izdvojeni su: bolja priprema za polazak u školu, romska deca postaju ravnopravna sa drugom decom, roditelji shvataju da će obrazovanje obezbediti bolji život njihovoj deci, starija deca (koja su ispala iz obrazovnog sistema) razvijaju pozitivan odnos prema obrazovanju, dok mlađa redovnije pohađaju nastavu u školi.

Osim redovnog i stalnog zaposlenja, većina romskih domaćinstva ograničena je na sledeće izvore prihoda:

- sezonske radove u poljoprivredi i građevinarstvu, na osnovu jednodnevnog angažovanja:
- rad u sivom sektoru kao što su buvlje pijace, trgovina na malo i crno tržište:
- sakupljanje sekundarnih sirovina:
- doznake iz inostranstva:
- socijalna pomoć.

Iako ne postoje najnoviji sveobuhvatni podaci o situaciji u vezi sa zapošljavanjem Roma, ankete potvrđuju da je nezaposlenost Roma veća i da je stepen obrazovanja i stručne sprema niži nego kod većinskog stanovništva.

Ekonomska aktivnost Roma odvija se uglavnom na neformalnom tržištu rada u sivoj ekonomiji. Pozitivno nastojanje države da eliminiše sive tokove novca ugrožava osnov egzistencije najvećeg broja romskih porodica.

Relativno veliki broj romskih porodica je uključen u program socijalne pomoći - 792 porodice sa ukupno 2150 članova.

Proces demokratizacije stvara uslove za odgovorniji odnos države prema ljudskim pravima svih njenih građana. Romi se oslanjaju na nekoliko strateških dokumenata, republičkih i lokalnih, u kojima prepoznaju mogućnost za dalji prosperitet svoje zajednice.

U opštini postoji nekoliko registrovanih udruženja Roma, ali su najveća i najbolje organizovana dva koja se nalaze u samom gradu. Takođe je otvorena i kancelarija "Nacionalnog Saveta" koja aktivno doprinosi boljem statusu Roma.

U Opštinskoj upravi radi referent za romska pitanja, a na osnovu Zakona o lokalnoj samoupravi formiran je i međunacionalni savet koji je osnovan Skupštinskom odlukom.

Romska populacija je posebno obrađena, a dobijeni podaci su iz Udruženja "Rom" u Prokuplju koje je registrovano 1995. godine. Udruženje je započelo izradu socijalne karte za 2003. godinu za romsku nacionalnu manjinu na teritoriji grada Prokuplja kojom je obuhvaćeno 75% romskog stanovništva.

Zatvaranje očiju pred uočenim problemima produžilo bi inertno ponašanje prema Romima i održavanje postojećeg stanja, nezainteresovanost obe strane da se nešto nabolje promeni u interesu lokalne zajednice i njenih stanovnika bez obzira kojoj naciji pripadaju.

Stara lica i penzioneri

Opština Prokuplje se konstantno suočava sa sve većim disproporcijama u starosnoj strukturi stanovništva. Učešće starije populacije (stariji od 60 godina) u ukupnom stanovništvu grada sveke godine se povećava. Prema popisu iz 1991. god. u prokupačkoj opštini bilo je 12,18% stanovnika starijih od 60 godina. Upoređujući podatke sa današnjim iz poslednjeg popisa 2002. godine primećuje se pad ukupnog broja stanovnika za skoro 6%, dok se broj starih preko 60 godina povećao za 57% u odnosu na broj starih preko 60 godina u odnosu na 1991. god. (sa demografskog stanovišta je veoma značajan udeo starih u ukupnom broju stanovnika, smatra se da ako jedno društvo ima više od 12% starih u odnosu na ukupan broj stanovnika, da je to društvo staro tj. da naglo stari).

Konstantno uvećanje broja starih osoba u Prokuplju i promene u porodičnoj strukturi i porodičnim odnosima koje nameće društveni trenutak u kome živimo, imaju rezultat da sve veći broj starih osoba žive sami ili sa ostarelim supružnikom. Prema obavljenom istraživanju u opštini Prokuplje iz 1995. godine (na uzorku od 200 ispitanika) koje je obavljeno od strane Doma za smeštaj i brigu starih lica iz Prokuplja u saradnji sa Centrom za socijalni rad, Crvenim krstom i SO Prokuplje, uočeno je da prema funkcionalnim sposobnostima ima 36% poluzavisnih i 4% zavisnih osoba. Kod poluzavisnih osoba hendikep je u 22,6% slučajeva u kretanju, 18,8% u obavljanju redovne kupovine i nabavke, 10,2% u održavanju lične higijene. Kod zavisnih osoba u 50% slučajeva hendikep se ispoljava u potpunom gubitku sposobnosti da se samo uslužuje, 25% u vezanosti za postelju i 25% u vezanosti za invalidska kolica. Takođe se došlo do podataka da 23,3% anketiranih nema ko da neguje dok se 24,7% ponekad oslanja na pomoć drugih lica.

Po podacima iz Fonda za penzijsko i invalidsko osiguranje, u opštini Prokuplje ima oko 16000 penzionera, u samom gradu oko 8000, od toga 2500 invalida rada.

Penzioneri imaju svoje udruženje koje postoji zahvaljujući članstvu i malim članarinama. To je mesto gde se oni okupljaju, održavaju svoje zabave i druže se sa ostalim udruženjima iz okruženja. Sem udruženja, tu je Crveni Krst koji već pet godina sprovodi program briga o starima ili "BOS" gde ima više od 100 korisnika i to uglavnom starih koji nisu penzioneri niti su obuhvaćeni institucionalnim vidom pomoći. Svoje aktivnosti sprovode uz pomoć donacija međunarodnih organizacija i to je uglavnom pomoć u hemijskim i prehrambenim artiklima. U gradu postoji Dom za smeštaj i negu starih lica. Trenutno se sprovodi projekat narodne kuhinje namenjene penzionerima sa najnižim primanjima koja će trajati šest meseci, a imaće 300 obroka. Ovaj Projekat se sprovodi u saradnji sa Norveškom Vladom i Vladom Republike Srbije – direkcijom za robne rezerve uz saradnju sa lokalnom samoupravom.

SWOT analiza

SNAGE	SLABOSTI
▪ Zainteresovanost i volja svih relevantnih institucija ▪ postojanje institucija socijalne zaštite ▪ formiranje radne grupe za SSS ▪ postojanje NVO i udruženja građana koji se bave ciljnim grupama i dobra sektorska saradnja ▪ pobratimljeni gradovi ▪ postojanje ustanove za obrazovanje odraslih - Radničkog univerziteta ▪ postojanje Komisije za rodnu ravnopravnost ▪ izrađen dokument Lokalni akcioni plan za decu ▪ postojanje Doma za smeštaj i negu starih lica	▪ Nedostatak finansijskih sredstava ▪ nezainteresovanost volontera ▪ nedovoljna saradnja između nadležnih institucija ▪ nedovoljna edukacija stručnog kadra ▪ nepostojanje baze podataka o licima sa posebnim potrebama i o starim licima ▪ visok stepen nezaposlenosti ▪ veliki broj siromašnih kao i ljudi na granici siromaštva ▪ odsustvo inicijative i opšta apatija ▪ nepostojanje socijalne karte opštine Prokuplje ▪ Porast maloletničke delikvencije ▪ porast broja lica sa asocijalnim ponašanjem
MOGUĆNOSTI	PRETNJE
▪ Usvojena nacionalna strategija smanjenja siromaštva ▪ korišćenje sredstava republičkih fondova i donacija za projekte iz oblasti socijalne zaštite ▪ razvijanje i organizovanje humanitarnog delovanja ▪ otvorenost vladinih institucija za partnerstvo sa nevladinim sektorom ▪ postojanje NPA za rodnu ravnopravnost ▪ dekada Roma	▪ Politička nestabilnost ▪ spora decentralizacija i tranzicioni tokovi ▪ siva ekonomija ▪ nedovoljna finansijska sredstva za prevenciju i saniranje siromaštva ▪ poremećen sistem vrednosti

Specifični problemi

- Nepostojanje lokalne Strategije za smanjenje siromaštva
- Nepostojanje odbora za smanjenje siromaštva pri Opštinskoj upravi
- Nepostojanje inkluzivnog obrazovanja dece ometene u razvoju
- Nepostojanje rampi za lica sa invaliditetom na svim javnim i školskim ustanovama
- Nepostojanje zvučnih semafora
- Nepostojanje socijalne karte za lica sa invaliditetom
- Nepostojanje dovoljnog broja stručnih kadrova za rad sa slepim i slabovidim licima i potreba za edukacijom i stručnim osposobljavanjem

- Nepostojanje odeljenja pri redovnim školama, pri osnovnim školama za slabovide i slepe, gluve i nagluve u matičnoj sredini
- Nedovoljno osposobljenih lica u javnim službama za kontakt sa gluvim i nagluvim licima
- Nepostojanje zaštitnih radionica (koje zapošljavaju lica sa invaliditetom)
- Nepostojanje mobilne službe pri Centru za socijalni rad za pružanje stručne pomoći žrtvama nasilja
- Nepostojanje radionica preventivnog karaktera u cilju suzbijanja alkoholizma i narkomanije kod dece i mladih (savetovališta i tribine)
- Nepostojanje društveno korisnog rada kao oblika vaspitne mere za suzbijanje delinkvencije kod dece i mladih
- Izostanak stimulacije u svakom obliku za stupanje u brak i povećanje nataliteta
- Nepostojanje centra za žrtve nasilja (žene i deca)
- Nepostojanje SOS telefona za žrtve nasilja
- Neupisivanje i nepohađanje romske dece u predškolske i školske ustanove
- Nepostojanje podrške i programa staračkim domaćinstvima za rentiranje zemljišta
- Nepostojanje klubova
- Nepostojanje sindikalnog fonda
- Nepostojanje baze podataka o broju starih lica

STRATEŠKI CILJEVI

OSNOVNI PRINCIPI I VREDNOSTI ZA FORMULISANJE STRATEŠKIH CILJEVA

Pri formulisanju strateških ciljeva, mera i aktivnosti, Opština Prokuplje vodila se sledećim osnovnim principima:

Odgovornost za dobrobit današnjih i budućih generacija

Stanovnici i lokalna vlast opštine Prokuplje svesni su svoje odgovornosti za dobrobit sadašnjih i budućih generacija. Zbog toga su spremni da zajednički deluju u cilju postizanja veće pravičnosti i pravednosti, protiv siromaštva i društvenog podvajanja, za zdrav život i zdravu životnu sredinu. Opština Prokuplje, njena lokalna vlast i svi stanovnici vrednovaće i poštovati razlike u kulturi, rodu, veri i starosti, priznavajući da to doprinosi društvenom bogatstvu opštine.

Društvena pravednost i ekološka delotvornost privrednog razvoja

Stanovnici i lokalna vlast Prokuplja veruju da privreda, kao niz ljudskih aktivnosti koji pretvaraju prirodne resurse u dobra i usluge koje zadovoljavaju čovekove društvene potrebe, mora postati društveno pravedna i ekološki delotvorna, izbegavajući nepotrebno trošenje neobnovljivih resursa.

Podela odgovornosti

Stanovnici i lokalna vlast Prokuplja prihvataju načelo podeljene odgovornosti za održivi razvoj. Da uključimo građane i da radimo partnerski – na svim nivoima vlasti i sa svim lokalnim faktorima, uključujući i predstavnike nevladinih organizacija – prema ostvarivanju načela vizije, a na holistički, integralan način.

Poštovanje mira i ljudskih prava

Nedostatak uzajamnog razumevanja i informacija vodi ka nepoverenju, strahu i nasilju. Samo se društvo koje se razvija u miru može smatrati održivim. Održivi razvoj je proces koji može pomoći u prevenciji budućih konflikata, kako na našem, lokalnom, tako i na globalnom nivou. Zbog toga će naša strategija kao i svi naponi na njenom primenjivanju biti prožeti kulturom mira, nenasilja i poštovanjem ljudskih prava.

EKONOMSKI RAZVOJ

Prioritetni strateški cilj

Prioritetni strateški cilj održivog razvoja opštine Prokuplje u oblasti ekonomskog razvoja je **razvoj poljoprivrede i sela, pomoć preduzetništvu i razvoj malih i srednjih preduzeća i privlačenje investicija, kroz:**

- **Primenu savremenih koncepcija unapređenja poljoprivrede, kroz specijalizaciju proizvodnje i ostvarivanje kriterijuma standardizacije i kvaliteta uz angažovanje najstručnijih kadrova,**
- **Razvijanje privatno - javnih partnerstava, institucionalno povezivanje i uvođenje podsticajnih mera za organizovanje i savremeno poslovanje malih i srednjih preduzeća i**

- **Priprema odgovarajućih lokacija, unapređenje kvalifikacija radne snage i razvoj turizma u cilju privlačenja investicija, kroz unapređenje rada lokalne samouprave, marketing i promociju.**

Specifični strateški ciljevi

Opis

Razvoj poljoprivrede i sela

Razvoj modernog sektora primarne poljoprivredne proizvodnje i prerađivačke industrije biće jedan od prioriteta Strategije lokalnog ekonomskog razvoja opštine Prokuplje, imajući u vidu da je ovo od velikog značaja za održanje životnog standarda stanovništva.

Na osnovu stanja na terenu i svih postojećih informacija, razvoj poljoprivrede i sela na teritoriji opštine Prokuplje treba, pre svega, da se oslanja na sledeće elemente:

- **Edukacija poljoprivrednih proizvođača** – podrazumeva treninge za proizvođače: upoznavanje sa standardima EU u poljoprivrednoj proizvodnji, ekonomika i organizacija poljoprivrednih imanja (farmi), povećanje broja poljoprivrednih imanja i broja saradnika i prezentacija Strategije razvoja poljoprivrede Republike Srbije. Treninzi bi bili realizovani od strane zaposlenih u Odeljenju za poljoprivredu Opštine Prokuplje koji su prethodno savladali obuku trenera (TOT), kao i predavanja iz struke od strane eminentnih stručnjaka iz pojedinih grana poljoprivredne proizvodnje.
- **Promena strukture poljoprivredne proizvodnje.** Razvoj poljoprivrede u budućnosti mora da podrazumeva povećanje značaja kultura za koje postoje povoljniji prirodno-geografski uslovi i čija bi proizvodnja mogla da bude profitabilnija. Povećanje proizvodnje višnje, jabuke i kvalitetnih sorti šljiva su neki od konkretnih ciljeva koje bi bilo poželjno postići.
- **Specijalizacija u proizvodnji.** „Svaštarski” karakter poljoprivredne proizvodnje u opštini je jedna od njenih dominantnih odlika. To je posledica dugogodišnjeg zanemarivanja poljoprivrede na nacionalnom nivou, gde nije postojala adekvatna i usmerena poljoprivredna politika. Specijalizacija u poljoprivrednoj proizvodnji je jedan od uslova unapređenja njene konkurentnosti, kao i životnog standarda ruralnog stanovništva. To je dugotrajan proces, koji se mora usaglašeno sprovoditi na nacionalnom nivou i na nivou opštine. U početnoj fazi ovaj proces podrazumeva usmeravanje ruralnog stanovništva na proizvodnju koja je optimalna za date uslove proizvodnje, kroz edukaciju, savetodavnu i tehničku pomoć.
- **Organizovanje organske poljoprivredne proizvodnje.** Pod organskom proizvodnjom se podrazumeva proizvodnja koja je zasnovana na prirodnim procesima i upotrebi organskih materija. Ovaj vid poljoprivredne proizvodnje u Srbiji još nije dovoljno razvijen, a može biti atraktivan zbog toga što je u velikoj meri izvozno orijentisan i donosi veću zaradu od konvencionalne proizvodnje. Imajući u vidu značaj koji poljoprivreda ima u opštini Prokuplje i još uvek neusmeren karakter poljoprivredne proizvodnje, organska proizvodnja može biti jedan od načina za podizanje životnog standarda ruralnog stanovništva.
- **Ukrupnjavanje poseda.** To je važan element koji treba da doprinese podizanju nivoa produktivnosti i smanjenju troškova proizvodnje u poljoprivredi, s obzirom da je prosečna veličina poseda u ovom trenutku jako mala i ne može da obezbedi uslove za profitabilnu, tržišno usmerenu proizvodnju i plasman primarnih poljoprivrednih proizvoda.

- Savremene koncepcije unapređenja poljoprivrede podrazumevaju pre svega uređenje poljoprivrednog zemljišta kroz postupak komasacije i melioracije u cilju poboljšanja prirodnih i ekoloških uslova na poljoprivrednom zemljištu. Komasaacija obuhvata planske, organizacione, pravne, ekonomske i tehničke mere koje sprovodi jedinica lokalne samouprave. Opština Prokuplje bi u narednom periodu trebalo da planskim, organizacionim i tehničkim, pravnim i ekonomskim merama sprovede komasaciju kao i mere poboljšanja kvaliteta fizičkih, hemijskih i bioloških osobina zemljišta. Da bi se ovi ciljevi postigli neophodno je izraditi pedološku kartu, kao pokazatelja osnovnih osobina zemljišta na osnovu koje će se koristiti i adekvatna mineralna đubriva i pesticidi.
- **Tehnička pomoć poljoprivrednim proizvođačima.** Jedan od ključnih uslova za prevazilaženje ekstenzivnog karaktera poljoprivredne proizvodnje i postizanje specijalizacije u proizvodnji, jeste podizanje nivoa stručnosti poljoprivrednih proizvođača. Takođe, s obzirom da se kao problem uočava da poljoprivredna gazdinstva sa teritorije opštine u veoma maloj meri koriste subvencije i povoljne kredite Ministarstva poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede, potrebno je da se na opštinskom nivou pokrene akcija upoznavanja sa programima finansiranja, kao i da se uoči da li postoje problemi vezano za ispunjenje uslova da se konkuriše za te programe, kao i na koji način oni mogu da se prevaziđu.
- **Osavremenjivanje mehanizacije.** Važan uslov povećanja produktivnosti u poljoprivrednoj proizvodnji jeste nabavka nove i savremene mehanizacije, preko kreditne podrške Ministarstva poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede, a i preko komercijalnih banaka.
- **Bolji uslovi za finansiranje poljoprivrede.** U okviru Ministarstva poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede već postoje programi koji pružaju kreditnu i drugu finansijsku podršku poljoprivrednim gazdinstvima. Sa takvim aktivnostima treba nastaviti i uvoditi nove mogućnosti finansiranja poljoprivrede, koje bi bile u funkciji specijalizacije, modernizacije i podizanja nivoa konkurentnosti poljoprivredne proizvodnje.
- **Produženje sezone gajenja voća i povrća.** Jedan od važnih elemenata produženja sezone jeste podizanje novih staklenika i plastenika, za povrtarske i pojedine voćarske kulture.
- **Uspostavljanje sistema navodnjavanja.** Mogućnosti koje pruža razvijena hidrološka mreža treba iskoristiti za uspostavljanje sistema navodnjavanja u opštini. Jedan od načina finansiranja ovakvih projekata treba da budu srednjoročni i dugoročni krediti Ministarstva poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede i komercijalnih banaka, kao i donatorska sredstva.
- **Razvoj prerađivačke industrije.** Prerađivačka industrija mora da ima mnogo veći značaj nego što ga sada ima. Imajući u vidu prethodno navedene probleme sa kojima se prerađivačka industrija u Prokuplju suočava, nužno je da se što pre završi proces restrukturisanja i ubrzanog razvoja prerađivačke industrije. Struktura poljoprivredne proizvodnje u opštini ukazuje na to da postoji odlična baza za razvoj prehrambene industrije koja, međutim, u ovom trenutku nije dovoljno razvijena. Naročito je uočljiv nedostatak kapaciteta za preradu voća, iako teritorija opštine Prokuplje poseduje izuzetne uslove za gajenje pojedinih sorti voća (višnja, šljiva i jabuka).
- Potrebno je sprovesti i plansko podizanje novih zasada sa kvalitetnim i produktivnim sortama, dati veći prioritet jagodičastom voću i obimnija proizvodnja sadnica sa zaštićenim geografskim poreklom (autohtone sorte).

Neophodno je i podizanje novih prerađivačkih i skladišnih kapaciteta-hladnjača i sušara po standardima EU. U smislu bio-tehnoloških inovacija trebalo bi podstaknuti poljoprivredne proizvođače za uzgoj novih biljnih kultura (industrijsko i lekovito bilje) i životinjskih vrsta obzirom da klimatski uslovi to dozvoljavaju. Primena savremene tehnologije i mehanizacije, kao i uvođenje EU standarda u poljoprivrednoj proizvodnji (primena ISO i HACCP standarda) nesumnjivo bi ovaj proces značajno ubrzala.

- **Razvoj sela.** Najveća konkurentska prednost sela jeste obilje slobodnih lokacija za privlačenje investicija, međutim, uglavnom bez infrastrukture (put, gas, voda i kanalizacija, telekomunikacija i električna energija). Pored poljoprivrednih aktivnosti, sela imaju razvojnu šansu na planu aktivnosti vezanih za rekreaciju i odmor, tj. za razvoj seoskog turizma.

Pomoć preduzetništvu i razvoj malih i srednjih preduzeća

Razvoj modernog preduzetništva i MSP biće jedan od prioriteta strategije lokalnog ekonomskog razvoja opštine Prokuplje, a na osnovu stanja na terenu i svih postojećih informacija, ovaj razvoj u opštini Prokuplje treba, pre svega, da se oslanja na sledeće elemente:

- **Osnivanje industrijske zone.** Ovo je jedan od adekvatnih modela za razvoj modernog preduzetništva i MSP i aktivnije učešće Opštine u podsticanju lokalnog ekonomskog razvoja. Ovakav model bi značio da će na izdvojenoj lokaciji Opština obezbediti svu neophodnu infrastrukturu i uz minimalnu nadoknadu, ili čak i bez nadoknade u prvim godinama, omogućiti preduzećima da obavljaju proizvodne aktivnosti u okviru zone. Prilikom sagledavanja izvodljivosti ovog projekta treba razmotriti mogućnost i isplativost toga da se zona otvori na lokaciji koja već poseduje potrebnu infrastrukturu. Za takve potrebe mogu da posluže zemljište i nekretnine koje su ranije korišćeni u svrhe industrijske proizvodnje, ali čiji kapaciteti su sada napušteni ili nedovoljno iskorišćeni.
- **Privatno - javna partnerstva.** Zona unapredjenog poslovanja - BID zona i Biznis inkubator centar
- **Osnivanje kancelarije za lokalni ekonomski razvoj.** Kao deo opštinske administracije, kancelarija za LER trebalo bi da radi na: analizi položaja MSP u opštini, predlogu mera za podsticanje daljeg razvoja sektora MSP, koordinaciji programa finansijske podrške sektoru MSP, savetodavnim i poslovima edukacije, privlačenju investicija, marketingu i promociji opštine, pripremi nastupa na sajmovima i drugim privrednim manifestacijama u zemlji i okruženju, pripremi i sprovođenju projekata za LER i slično.
- **Efikasnost i transparentnost rada organa lokalne samouprave.** Revizija postojećih odluka i propisa, konsultovanje interesnih grupa i izrada plana revizije određenog broja odluka i propisa koji utiču na lokalni ekonomski razvoj, kako bi se stvorili uslovi koji doprinose pozitivnoj poslovnoj klimi. Ovo će verovatno podrazumevati usmeravanje procesa lokalne vlasti u pravcu njene efikasnije reorganizacije.

Privlačenje investicija

Privlačenje direktnih stranih investicija biće jedan od prioriteta Strategije lokalnog ekonomskog razvoja opštine Prokuplje i treba da se oslanja na sledeće elemente:

- **Povoljno poslovno okruženje.** Osnivanje novih i rast postojećih preduzeća i radnji, kao i dolazak stranih investicija su kritični elementi ubrzanja razvoja kako

Srbije tako i opštine Prokuplje. Stoga, na nivou lokalne samouprave treba da se uspostavi sistem mera koje treba da reše identifikovane probleme vezano za procedure, troškove osnivanja i poslovanja privrednih subjekata i da obezbedi ubrzanje procedura prilikom izdavanja građevinskih dozvola. Takođe, treba razviti i sistem podsticaja, pre svega iz domena lokalnih komunalnih taksi, koji treba da ulaganje u opštinu Prokuplje učine privlačnijim u odnosu na druge opštine iz okruženja. S tim u vezi treba razmotriti mogućnost snižavanja visine administrativnih, komunalnih i drugih dažbina, koje se plaćaju na nivou Opštine.

- **Lokacije.** Postojanje spiska dobro pozicioniranih parcela zemljišta opremljenih infrastrukturom, po razumnim cenama, uključujući i pristupačne cene energije, predstavlja neophodnost kada se konkuriše za investicije koje otvaraju radna mesta. Potrebno je istaći da dolazak novih investicija može, ali uopšte i ne mora da bude vezan za postojeću industrijsku strukturu u opštini, pa čak ni za raspoloživost radnih, tehnoloških i prirodnih resursa koji postoje. Štaviše, nove strane direktne investicije, naročito one velikog obima, često donose diskontinuitet u odnosu na dotadašnju strukturu i uspostavljaju potpuno nov profil privrede u lokalnoj zajednici. Konačno, kad Opština Prokuplje nekom potencijalnom investitoru ponudi infrastrukturno opremljene lokacije, sa svim komunalnim uslugama, imaće veliku konkurentsku prednost u odnosu na ostale srpske gradove i opštine i pokazaće svoju rešenost da privuče nove investicije.
- **Podrška postojećim MSP.** Uspešna Strategija lokalnog ekonomskog razvoja treba da se zasniva na stvaranju takve poslovne klime koja će, ne "samo" privući investicije koje otvaraju nova radna mesta, nego i zadržati postojeće firme i podstaći porast broja novih preduzetnika. Pružanjem usluga postojećim MSP, uključujući i usluge marketinga, mora profesionalno da upravlja dobro organizovano odeljenje Opštinske uprave, koje uživa poštovanje poslovne zajednice Prokuplja i njegovih političkih lidera.
- **Turizam.** U prethodnom periodu Opština Prokuplje nije, na žalost, pridavala značaj turizmu i nije videla interes za ulaganja u ovu oblast. Dokazi za to su: zapušten hotel prepušten privatniku, uništeno odmaralište u Ajdanovcu, zanemaren i zaboravljen najznačajniji objekat – "Savićevac" na Hisaru, nepostojanje strateških planova, itd. Tek 2005. godine opština počinje da ozbiljnije posvećuje pažnju turizmu, ali posledica dosadašnjeg nemara je i činjenica da se u Strategiji razvoja turizma Republike Srbije nigde ne pominje naša opština što može imati reperkusije na dalji razvoj ove veoma važne privredne grane. Ovaj nedostatak može se nadoknaditi hitnim definisanjem pozicije i prepoznatljivosti opštine Prokuplje u turizmu - izradom promotivne branding strategije. To je prvi korak do cilja - pozicioniranje Prokuplja kao poželjne i atraktivne turističke destinacije. Promotivnu branding strategiju (PBS) bi sprovela novoosnovana Služba za turizam pri Turističko-sportskom centru Prokuplja. PBS bi obuhvatao i opsežni pregled svih potencijalnih turističkih destinacija, trenutno stanje i mogućnosti za ulaganje i kasniju afirmaciju. Sprovođenje promotivne branding strategije podrazumevalo bi izradu CD prezentacije Prokuplja, turističke mape Prokuplja i brošura za konkretne destinacije. Da bi uopšte razmišljali o tom cilju potrebno je urediti glavne turističke destinacije – putnu, komunalnu i turističku infrastrukturu. Aktuelne destinacije za planinski, lovni, rekreativni, a u perspektivi zimski i ruralni turizam je Beli Kamen, sportski i gradski turizam je kompleks Hisar, planinski i zimsko-rekreativni Jastrebac i banjski "Suva česma". U ovim reonima potrebno je izraditi planove i projekte za izgradnju ili popravku komunalne, putne i turističke

infrastrukture. Nakon utvrđivanja prioriteta pristupilo bi se ulaganjima, izgradnji i opremanju pojedinih destinacija. Da bi Prokuplje moglo da primi i ugosti veći broj turista, osnovni uslov je izgradnja smeštajnih kapaciteta ili dogradnja i prilagođavanje postojećih kapaciteta. U međuvremenu je potrebno uvesti sistem trajne edukacije i obuke zaposlenih u turizmu, ugostiteljstvu i uslugama. U zavisnosti od potreba i mogućnosti prilagoditi sistem i vrstu edukacije. Za zaposlene u Turističko-sportskom centru potrebno je organizovati seminare i kurseve za učenje stranog jezika, vodičke službe, savremenih komunikacija u turizmu i sl., u saradnji sa Turističkom organizacijom Srbije, univerzitetskim ustanovama i nevladinim sektorom. U saradnji sa republičkim organima potrebno je svesti na minimalni nivo prisustvo sive ekonomije u sektorima usluga, ugostiteljstva i trgovine. Veoma je važno da se osmisle i implementiraju mere i postupci zaštite i održavanja glavnih prirodnih i kulturno-istorijskih resursa, posebno na pomenutim destinacijama.

Spisak specifičnih ciljeva

- Podizanje nivoa stručnosti poljoprivrednih proizvođača kroz redovno informisanje i edukaciju;
- Stvaranje uslova za profitabilnu i tržišno usmerenu proizvodnju (kroz ukupnjavanje poseda i specijalizaciju u proizvodnji);
- Izrada pedološke karte, podizanje nivoa produktivnosti i smanjenje troškova proizvodnje (radi poboljšanja životnog standarda seoskog stanovništva);
- Podrška i finansiranje razvoja preduzetništva i malih i srednjih preduzeća;
- Uspostavljanje efikasne komunikacije i dugoročne saradnje između lokalne poslovne zajednice i Opštinske uprave;
- Bolja organizovanost i saradnja kapaciteta Opštinske uprave sa poslovnom zajednicom u Prokuplju, (kroz pripremu i održavanje redovnih mesečnih sastanaka i koordinaciju aktivnosti republičkih i lokalnih institucija sa poslovnom zajednicom);
- Podrška restrukturiranju postojećih, otvaranje novih prerađivačkih kapaciteta, razvoju porodičnih biznisa, proizvodnji, brendiranju i prodaji zdrave hrane uz primenu marketinga;
- Priprema odgovarajućih lokacija, zgrada i infrastrukture za razvoj postojećih biznisa i privlačenje investicija;
- Konstantno unapređenje kvalifikacija i sposobnosti lokalne radne snage i prilagođavanje potrebama tržišta;
- Uspostavljanje povoljnog poslovnog okruženja (kroz unapređenje funkcionisanja i efikasnosti lokalne samouprave);
- Priprema marketinške strategije i promocija opštine u Srbiji i regionu (u cilju privlačenja investicija, povoljnih kreditnih linija i donacija);
- Pozicioniranje Prokuplja kao atraktivne turističke destinacije kroz promotivne aktivnosti.

Mere i aktivnosti

Prioritetni cilj:	strateški cilj:	RAZVOJ POLJOPRIVREDE I SELA
		Primena savremenih koncepcija unapređenja poljoprivrede, kroz specijalizaciju proizvodnje i ostvarivanje kriterijuma standardizacije i kvaliteta uz angažovanje najstručnijih kadrova
Specifični strateški cilj:		Podizanje nivoa stručnosti poljoprivrednih proizvođača kroz redovno informisanje i edukaciju
	Mere i aktivnosti	Priprema programa obuke zaposlenih u Odeljenju za poljoprivredu Priprema baze podataka (o poljoprivrednim gazdinstvima, zemljištu, proizvodnji, uvozu, izvozu) Formiranje prognozo-informativne službe i njeno povezivanje sa Mesnim zajednicama / Mesnim kancelarijama Priprema programa obuke i edukacija poljoprivrednih proizvođača
Specifični strateški cilj:		Stvaranje uslova za profitabilnu i tržišno usmerenu proizvodnju (kroz ukupnjavanje poseda i specijalizaciju u proizvodnji);
	Mere i aktivnosti	Podrška i podsticaj osnivanju udruženja poljoprivrednih proizvođača (unije, asocijacije, klasteri) Podsticaj gajenja i uzgoja novih biljnih i životinjskih vrsta koje nisu zastupljene na ovim prostorima, a koje su se tržišno verifikovale Komasacija obradivog poljoprivrednog zemljišta
Specifični strateški cilj:		Izrada pedološke karte, podizanje nivoa produktivnosti i smanjenje troškova proizvodnje (radi poboljšanja životnog standarda seoskog stanovništva);
	Mere i aktivnosti	Izrada pedološke karte Izrada projekata za navodnjavanje i odvodnjavanje obradivog poljoprivrednog zemljišta Izgradnja sistema za navodnjavanje i odvodnjavanje obradivog poljoprivrednog zemljišta
Prioritetni cilj:	strateški cilj:	POMOĆ PREDUZETNIŠTVU I RAZVOJ MALIH I SREDNJIH PREDUZEĆA
		Razvijanje privatno - javnih partnerstava, institucionalno povezivanje i uvođenje podsticajnih mera za organizovanje i savremeno poslovanje malih i srednjih preduzeća
Specifični strateški cilj:		Podrška i finansiranje razvoja preduzetništva i malih i srednjih preduzeća
Mere i aktivnosti		Priprema modela za finansijsku pomoć preduzetništvu i MSP Formiranje investicionog fonda za podršku preduzetništvu i MSP
Specifični strateški cilj:		Uspostavljanje efikasne komunikacije i dugoročne saradnje između lokalne poslovne zajednice i

Opštinske uprave		
	Mere i aktivnosti	Priprema baze podataka svih privrednih subjekata na teritoriji opštine Prokuplje Biznis inkubator centar (BIC) Zona unapređenog poslovanja Osnivanje i opremanje Biznis informacionog centra Osnivanje Trening centra
Specifični strateški cilj:		Bolja organizovanost i saradnja kapaciteta Opštinske uprave sa poslovnom zajednicom u Prokuplju, (kroz pripremu i održavanje redovnih mesečnih sastanaka i koordinaciju aktivnosti republičkih i lokalnih institucija sa poslovnom zajednicom)
	Mere i aktivnosti	Podrška osnivanju poslovnih udruženja / asocijacija / klastera Osnivanje i trening opštinskog tima u cilju pružanja podrške lokalnoj poslovnoj zajednici
Specifični strateški cilj:		Podrška restrukturiranju postojećih, otvaranje novih prerađivačkih kapaciteta, razvoju porodičnih biznisa, proizvodnji, brendiranju i prodaji zdrave hrane uz primenu marketinga
	Mere i aktivnosti	Izrada baze podataka postojećih prerađivačkih kapaciteta u privatnom vlasništvu Podrška razvoju prerađivačkih kapaciteta u poljoprivredi po standardima EU (ISO i HCCP) i uvođenje Euro GAP - a (hladnjače, sušare, mlekare, klanice)
Prioritetni cilj:	strateški	PRIVLAČENJE INVESTICIJA
		Priprema odgovarajućih lokacija, unapređenje kvalifikacija radne snage i razvoj turizma u cilju privlačenja investicija, kroz unapređenje rada lokalne samouprave, marketing i promociju
Specifični strateški cilj:		Priprema odgovarajućih lokacija, zgrada i infrastrukture za razvoj postojećih biznisa i privlačenje investicija
	Mere i aktivnosti	Priprema baze podataka o raspoloživom zemljištu (veličina, svojina, infrastruktura, prirodni resursi) Izrada Generalnog plana Prokuplja Infrastrukturno opremanje lokacije za investiranje Priprema baze podataka o raspoloživom poslovnom prostoru (veličina, svojina, infrastruktura)
Specifični strateški cilj:		Konstantno unapređenje kvalifikacija i sposobnosti lokalne radne snage i prilagođavanje potrebama tržišta
	Mere i aktivnosti	Izrada programa novih obrazovnih profila i organizovanje praktične nastave u saradnji sa zahtevima tržišta Izrada programa obuke i treninga za obrazovanje i edukaciju menadžera
Specifični strateški cilj:		Uspostavljanje povoljnog poslovnog okruženja (kroz unapređenje funkcionisanja i efikasnosti lokalne samouprave)
	Mere i aktivnosti	Formiranje Kancelarije za lokalni ekonomski razvoj

		Priprema za izradu GIS - a, kroz početak digitalizacija postojećih podataka (infrastruktura - podzemni / nadzemni katastar) Uspostavljanje Centra za izdavanje građevinskih dozvola Stimulativne mere za privlačenje novih investicija Priprema i redovno ažuriranje baza podataka o radnoj snazi, investitorima, obrazovnim i finansijskim institucijama
Specifični strateški cilj:	Priprema marketinške strategije i promocija opštine u Srbiji i regionu (u cilju privlačenja investicija, povoljnih kreditnih linija i donacija)	
	Mere i aktivnosti	Izrada WEB prezentacije za lokalni ekonomski razvoj Priprema i štampanje promotivnog materijala - brošure / flajeri Priprema strategije za promociju opštine Prokuplje Izrada akcionog plana za promociju preduzetništva, malih i srednjih preduzeća Izrada strategije za promociju poljoprivrednih proizvoda i robe sa teritorije opštine Prokuplje
Specifični strateški cilj:	Pozicioniranje Prokuplja kao atraktivne turističke destinacije kroz promotivne aktivnosti	
	Mere i aktivnosti	Promocija Prokuplja kroz unapređenje turističke infrastrukture i primenu adekvatne marketing i promotivne strategije Izrada programa obuke i edukacije radne snage u oblasti turizma, trgovine i ugostiteljstva Zaštita i održavanje glavnih prirodnih i kulturnih resursa

DRUŠTVENI RAZVOJ I UNAPREĐENJE ŽIVOTNIH USLOVA STANOVNIKA

Prioritetni strateški cilj

Prioritetni strateški cilj održivog razvoja opštine Prokuplje u oblasti društvenog razvoja i unapređenja životnih uslova stanovnika je **unapređenje postojećih i razvoj novih kapaciteta u obrazovanju, promocija zdravlja i zdravih stilova života, kulture i sporta u najširem smislu u svim sferama društvenog razvoja i za sve kategorije stanovništva, kao i institucionalno jačanje lokalne uprave i njeno osposobljavanje da doprinosi boljem kvalitetu života svih građana.**

Specifični strateški ciljevi

Opis

Zdravstvena zaštita

Imajući u vidu stanje stanovništva opštine Prokuplje, higijensko epidemiološke prilike, uslove života i rada, organizaciju kadrova i kapaciteta u zdravstvenoj delatnosti,

posebnu pažnju u narednom periodu treba usmeriti na preventivnu zdravstvenu zaštitu stanovništva.

Iz svega navedenog treba uraditi sledeće:

- Izgraditi nove zdravstvene objekte, adaptirati postojeće i izraditi nove programe i planove u oblasti zdravstvene i socijalne zaštite;
- Sistematskim i savetovališnim pregledima, radi praćenja rasta, razvoja, uhranjenosti i zdravstvenog stanja kao i ranog otkrivanja poremećaja zdravlja obuhvatiti svu decu;
- Sistematski pratiti kontrolu zdravstvenog stanja žena u vezi sa trudnoćom, porođajem i materinstvom;
- Merama aktivne zdravstvene zaštite obuhvatiti sve stanovništvo posebno iznad 65 godina života.

Životni stilovi

Neophodno je sprovesti edukaciju u školama na temu: Promocija zdravih stilova života kod devojčica, Planiranja porodice i reproduktivno zdravlje, Kontracepcija i sl. Takođe treba organizovati redovne sistematske preglede žena radi ranog otkrivanja malignih i drugih bolesti. Organizovati tribine koje se tiču ženskog zdravlja. Posebnu pažnju posvetiti ženama na selu.

Obrazovanje

Predškolska ustanova kao i sve škole na teritoriji opštine, posebno seoske, funkcionišu otežano zbog manjka, oronulosti ili neracionalnog korišćenja radnog prostora. Za sve pomenute slučajeve pojedinačno potrebno je izraditi akcioni plan ili elaborat rešavanja problema: trenutni status i precizan opis šta još treba uraditi da bi se problem rešio. Iz ovoga sledi da treba urgentno završiti započete građevinske radove na školi "Nenad" u M.Plani i odrediti se prema problemu Medicinske i Muzičke škole. U slučaju da se kao rešenje definiše izgradnja novih objekata konkurisati za sredstva iz raspoloživih fondova. U protivnom, pribeci zameni školskog prostora gde je to moguće.

Potrebno je preurediti postojeći školski prostor i napraviti potrebne kabinete. U postojećim školskim zgradama otkloniti krupne nedostatke koji ugrožavaju nastavni proces, npr. uraditi grejanje u Tehničkoj školi jer će u protivnom rad u zimskim uslovima biti nemoguć. Sanirati ostale, najpre veće (krovovi koji prokišnjavaju, dotrajale instalacije) pa potom i manje probleme (stolarija, podovi...). Takođe je potrebno preurediti postojeći školski prostor, napraviti neophodne kabinete i privesti ih nameni kroz zamenu i nabavku učila.

Školskim budžetima predvideti sredstva za stručno usavršavanje nastavnčkog kadra i izraditi planove osavremenjavanja organizacije nastavnog procesa što predstavlja veliku motivaciju za uspešno sprovođenje ciljeva u obrazovanju, a u skladu sa Zakonom o obrazovanju i u saradnji sa resornim Ministarstvom. Školovanje učiniti dostupnijim i jeftinijim kroz iznalaženje najpovoljnijeg načina za smanjenje troškova putovanja učenika. Ovo je problem unutrašnjosti Srbije koji školovanje dece u provinciji čini nepravedno težim i skupljim i koji svakako ne podstiče rast nataliteta i oživljavanje naših sela.

Pored ovoga potrebno je omogućiti prerastanje Više poljoprivredne škole u fakultet što umnogome zavisi od lokalne samouprave i što bi imalo veliki regionalni značaj. Pošto se ovaj problem proteže već dugi niz godina javno objaviti šta je sve u obavezi da učini lokalna samouprava, a šta škola i resorno ministarstvo da bi se ostvario ovaj cilj. Na nivou Skupštine opštine formirati Komisiju za prerastanje Više poljoprivredno-prehrambene škole u fakultet, dati joj mandat i zadatak.

Uz pomoć lokalnih medija i programima lokalnih institucija i institucija kulture napraviti dobre programe za podizanje nivoa širokog obrazovanja predškolske i školske dece, za

razvijanje pozorišne, muzičke, čitalačke kulture, za zdrav odnos prema prirodnom okruženju, za podsticanje samoobrazovanja, za nenasilnu komunikaciju i dr.

Kultura

U narednom periodu neophodno je ulaganje u izgradnju objekata za kulturnu delatnost (Prokupački kulturni centar i Narodna biblioteka) i adaptaciju i dogradnju radnog prostora (Narodni muzej Toplice, Dečiji kulturni centar).

Nakon toga ili paralelno sa ovim aktivnostima nužno je osavremeniti organizacionu strukturu u ustanovama kulture, onde gde je moguće uskladiti sa republičkim zakonima (Narodni muzej, Narodna biblioteka i Gradsko pozorište), a u slučaju Prokupačkog kulturnog centra primeniti pozitivna iskustva iz drugih centara uz poštovanje specifičnih potreba i potencijala našeg grada i uz učešće šire stručne javnosti.

U opštini Prokuplje potrebno je osnovati nestranački i stručni Savet za kulturu koji bi bio značajno telo u određivanju kulturne politike i koji bi odobravao ili bar savetovao predsednika Opštine, finansiranje kulturnih programa i projekata na osnovu konkursa. Od najvažnijih zadataka ovog tela ističu se: uspostavljanje odnosa među pojedinim institucijama radi postizanja optimalnih rezultata, planiranje razvoja i trendova u kulturi kao i analiza i verifikacija ostvarenih projekata.

Takođe, na nivou opštine bitno je ustanoviti način i model dodeljivanja priznanja i nagrada iz svih oblasti i utvrditi pravnu proceduru za dodelu, kao i osnovati i verifikovati manifestacije, jubileje i praznike koji su od izuzetne važnosti za opštinu i koji se organizuju formiranjem stručnih odbora i posebnim finansiranjem iz budžeta.

Mediji i informisanje

Opština Prokuplje trebalo bi da ima bar jednu televizijsku stanicu koja bi bila regionalna i obuhvatala područje sve četiri opštine Topličkog okruga, obzirom na strateški značaj koji on ima, imajući u vidu činjenicu da se u dužini od 106 km nalazi na administrativnoj granici sa Kosovom i Metohijom.

Sport i fizička kultura

Po pitanju sporta i fizičke kulture treba iskoristiti mogućnost vaspitanja jedne sasvim nove generacije (što bi započelo već u predškolskom uzrastu), koja bi, na kraju osnovnog školovanja, bila "telesno pismena" i kao takva dodatno osposobljena da i sama utiče na integrisanje Prokuplja u evropske, ne samo sportske, tokove.

Razvoj sporta kao dobrovoljne delatnosti dostupne svim građanima, a posebno omladini "telesno opismenjenoj" programima fizičke kulture, briga je i interes sportskih nevladinih organizacija, pri čemu Opština, zavisno od materijalnih mogućnosti Budžeta i stvorenom javnom interesu, treba da pomaže takvu aktivnost.

Jedan od puteva afirmacije svakako je i razvijanje pokreta "Sport za sve", što će omogućiti fizičke i sportske aktivnosti svim građanima koji to žele, bez obzira na razlike u starostii, polu ili sposobnostima .

Strateška orijentacija stoga polazi od osmišljenog i organizovanog sistema :

- sportske delatnosti utemeljene na fizičkoj kulturi i sportu kao integralnom delu vaspitno-obrazovnog procesa od predškolskog uzrasta do studiranja;
- sporta na dobrovoljnoj osnovi, što podrazumeva razvoj sporta uz oslonac na nevladine organizacije i podršku Opštine kod prepoznatljivog javnog interesa.

U predškolskom uzrastu (4-6 godina), osmišljenom kroz igru, uz upoznavanje elemenata sportskih aktivnosti, decu treba uvoditi u svet sporta stvarajući interesovanje, motivaciju i naviku za telesne, duhovne, motoričke i socijalne podsticaje razvitka ličnosti uz pomoć fizičkih aktivnosti.

Deci predškolskog uzrasta, ne samo onoj u vrtićima, treba omogućiti učestvovanje u akcijama i aktivnostima poput obuke plivanja ili škole atletike, odnosno podsticati

klupske dečije opšte sportske škole. Za tu namenu je potrebno planirati sredstva u budžetu za predškolske programe, a uz saradnju lokalne samouprave i sportskih organizacija; takve programe treba popularisati i redovno sprovoditi.

Zadatak školskih sportskih klubova je organizovanje vannastavnog sportskog vežbanja i školskih takmicenja za što veći broj učenika, a zbog zabave i uživanja kao prioriteta u bavljenju sportom, kao i treninga i takmicenja prilagođenih realnim mogućnostima ucestvovanja svakog pojedinca.

Stepen obaveznosti programa vannastavnih sportskih aktivnosti, koji za populaciju srednjoškolaca u budućnosti može biti niži (nakon što strategija rada s osnovnoškolcima da dugoročne rezultate u obliku usvojenih navika bavljenja sportom), u ovom trenutku mora biti jednak obaveznosti programa u osnovnim školama.

Lokalna vlast i država moraju učestvovati u pripremi, finansiranju i organizaciji velikih međunarodnih sportskih priredbi, mogu podržavati i tradicionalne međunarodne sportske priredbe iz kalendara međunarodnih sportskih federacija, turniri u raznim sportovima itd.), a lokalna vlast može naći zajednički interes sa sportom i u organizaciji prigodnih sportskih priredbi i finansirati ih. Bitno je da se, u odabiru i finansiranju priredbi, uz pojedinačni, poštuje i opšti sportski interes.

Održavanje javnih sportskih objekata može se zasnivati na budžetskim sredstvima, ali pre svega na sredstvima ostvarenim kroz programe korišćenja objekata za programe javnih potreba u sportu. Opština Prokuplje u svom budžetu, uz sredstva za korišćenje sportskih objekata može predvideti i sredstva za veće zahvate u vezi investicionog održavanja, posebno rekonstrukciju i modernizaciju sportskih objekata u svom vlasništvu i onih kojima upravljaju ustanove ili akcionarska društva.

Institucionalno jačanje lokalne samouprave

U cilju prevladavanja postojećih problema, neophodno je prilagoditi broj zaposlenih potrebama i finansijskim mogućnostima zajednice, organizovati stručne obuke i iskoristiti sve mogućnosti za usavršavanje osoblja koje proističu iz saradnje sa domaćim i međunarodnim nevladinim organizacijama, poslovnim sektorom, gradovima u zemlji i inostranstvu sa kojima je ostvarena saradnja u određenim oblastima. Potreban je istrajan rad na modernizaciji lokalne samouprave, kroz obnovu ljudskih i tehničkih resursa i koncipiranje modela unurašnjeg ustrojstva prilagoćenog potrebama građana kao krajnjih korisnika usluga.

Neophodno je razvijati svest kod opštinskih funkcionera i službenika o građaninu kao ključnom subjektu sistema lokalne samouprave, poslodavcu i klijentu, čiji su interesi, problemi i potrebe centar interesovanja i aktivnosti svih lokalnih službi. Etički kodeks za lokalne funkcionere, čiji je Opština Prokuplje potpisnik, treba dosledno i kontinuirano primenjivati u praksi.

I pored značajnih pomaka, nivo učešća građana u formulisanju i sprovođenju lokalne politike je veoma nizak i na prevladavanju ovog problema treba intenzivno i istrajno raditi. Primeri dobre prakse iz okruženja i razvijenih demokratskih društava mogu biti dragoceni za unapređenje ovog značajnog društvenog segmenta.

Da bi lokalna samouprava u Prokuplju bila osposobljena da odgovori na potrebe građana, neophodno je, pored napred navedenog, u periodu koji je pred nama:

- Smanjiti broj zaposlenih na nivo koji omogućava efikasan rad službi lokalne samouprave i ne opterećuje budžet suvišnim i višestruko štetnim izdacima;
- Izmeniti strukturu zaposlenih u korist osoblja sa srednjom, višom i visokom školom i aktivno raditi na profesionalizaciji stručnog kadra;
- Organizovati i upućivati lokalne funkcionere i službenike na obuke, naročiti u kontekstu pridruživanja Evropskoj uniji i mesta i uloge lokalnih vlasti u ovom procesu;

- Raditi na tehničkom opremanju službi lokalne samouprave i obuci službenika za korišćenje tehničkih resursa;
- Inicirati i aktivno raditi na podizanju nivoa uključenosti građana u definisanje lokalne politike
- Formirati tela koja predviđa Zakon o lokalnoj samoupravi, a koja otvaraju mogućnost za šire uključivanje građana u formulisanje i sprovođenje lokalne politike (npr. Savet za zaštitu i razvoj lokalne samouprave).

U periodu 2007 - 2017, neophodno je uspostaviti i intenzivirati saradnju sa donatorima koji su deo sistema Evropske unije. Ovo je od naročite važnosti u svetlu okolnosti da će, potpisivanjem Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju, koji se očekuje do kraja 2006. godine, Srbiji i Crnoj Gori, a samim tim i jedinicama lokalne samouprave, biti dostupna značajna sredstva iz fondova Evropske unije namenjenim državama koje se nalaze u procesu pridruživanja. Da bi Prokuplje bila jedna od opština koje će u najvećoj meri iskoristiti otvorene mogućnosti, neophodno je intenzivno raditi na podizanju kapaciteta pripadnika lokalne samouprave u znanjima i veštinama vezanim za Evropsku uniju i pristupanje njenim fondovima.

Spisak specifičnih ciljeva

- Izgraditi nove zdravstvene objekte, adaptirati postojeće i izraditi nove programe i planove u oblasti zdravstvene i socijalne zaštite kroz angažovanje najstručnijeg kadra.
- Izgraditi infrastrukturne kapacitete i izraditi planove za razvoj sporta i usavršavanje trenerskog kadra.
- Renovirati postojeće i izgraditi nove objekte kulture, uz poboljšanje organizacione strukture i jačanje kapaciteta kadrova.
- Izgraditi nove, adaptirati postojeće i tehnički opremiti predškolske i školske ustanove uz poboljšanje kvaliteta obrazovanja i učeničkog standarda.
- Uspostavljanje stručne, odgovorne i efikasne lokalne samouprave, prilagođene potrebama građana koji aktivno učestvuju u procesima odlučivanja i definisanja lokalne politike.
- Poboljšati tehničku i kadrovsku opremljenost lokalnih medija.
- Institucionalno urediti oblast kulture i definisati jasnu i konzistentnu kulturnu politiku u opštini.

Mere i aktivnosti

Prioritetni cilj:	strateški Unapređenje društvenog razvoja i životnih uslova stanovnika
Specifični strateški cilj:	Izgraditi nove zdravstvene objekte, adaptirati postojeće i izraditi nove programe i planove u oblasti zdravstvene i socijalne zaštite kroz angažovanje najstručnijeg kadra

	Mere i aktivnosti	Unaprediti stručne i povećati infrastrukturne i tehničke kapacitete u zdravstvu. Unaprediti i sprovesti program prevencije zdravstvene zaštite pojedinih kategorija stanovništva organizovanjem sistematskih pregleda Sprovesti mere za smanjenje broja dece rodjene sa kongenitalnim anomalijama Sprečiti porast bolesti zavisnosti kod dece i mladih
Specifični strateški cilj:		Izgraditi infrastrukturne kapacitete i izraditi planove za razvoj sporta i usavršavanje trenerskog kadra
	Mere i aktivnosti	Izgraditi i razviti sportsko-rekreativne infrastrukturne kapacitete. Uspostaviti mehanizme za finansiranje razvoja sporta i sportskih klubova. Izraditi i sprovesti planove za usavršavanje trenerskog i ostalog stručnog kadra.
Specifični strateški cilj:		Renovirati postojeće i izgraditi nove objekte kulture, uz poboljšanje organizacione strukture i jačanje kapaciteta kadrova
	Mere i aktivnosti	Izgraditi objekte za kulturnu delatnost: zgradu Prokupačkog kulturnog centra, zgradu Narodne biblioteke i letnju pozornicu na Hisaru. Izgraditi i adaptirati radni prostor za obavljanje naučne i kulturno-umetničke delatnosti u ustanovama kulture Osavremeniti organizacionu strukturu u ustanovama kulture i unaprediti sistem menadžmenta. Reorganizovati Dom kulture u Prokupački kulturni centar sa modernom organizacijom uz osnivanje prokupačkog Gradskog pozorišta. Stručno usavršiti zaposlene u ustanovama kulture specijalizovanim obukama i organizacijom radionica, seminara, kurseva, a za novozaposlene ustanoviti precizne kriterijume i uslove za zapošljavanje. Organizovati trajne i prepoznatljive kulturne događaje i manifestacije Osnovati Dečiji kulturni centar i stvoriti uslove za rad.
Specifični strateški cilj:		Izgraditi nove, adaptirati postojeće i tehnički opremiti predškolske i školske ustanove uz poboljšanje kvaliteta obrazovanja i učeničkog standarda
	Mere i aktivnosti	Izgraditi ili obezbediti nove školske objekte za OŠ u Maloj Plani, Srednju medicinsku i Muzičku školu Povećati kapacitet predškolskih ustanova i proširiti mrežu PU. Adaptirati postojeći školski prostor uz otklanjanje nedostataka koji ugrožavaju nastavni proces Inovirati opremu i nastavni materijal u školskim ustanovama Osavremeniti organizaciju nastavnog procesa i stvoriti uslove za kontinuirano stručno usavršavanje nastavnika Realizovati prerastanje Više poljoprivredne škole u fakultet Poboljšati učenički standard i školovanje učiniti dostupnijim i jeftinijim Poboljšati vanškolski aktivizam i rad sekcija Povećati broj visokoškolskih ustanova

Specifični strateški cilj: Uspostavljanje stručne, odgovorne i efikasne lokalne samouprave, prilagođene potrebama građana koji aktivno učestvuju u procesima odlučivanja i definisanja lokalne politike	
Mere i aktivnosti	Podizanje stručnih i profesionalnih kapaciteta pripadnika lokalne samouprave u Prokuplju kroz organizovanje programa obuke i posredno i neposredno upoznavanje sa primerima dobre prakse iz domaćeg i inostranog okruženja; Uspostavljanje efikasne i odgovorne lokalne samouprave, koncipiranjem unutrašnjeg ustrojstva usklađenog sa najvišim standardima u oblasti upravljanja ljudskim i tehničkim resursima; Uspostavljanje odgovarajuće brojčane i stručne strukture zaposlenih u Opštini Prokuplje kreiranjem nove sistematizacije radnih mesta, u skladu sa potrebama i finansijskim mogućnostima zajednice; Podizanje kapaciteta građanskog društva i građana opštine Prokuplje za aktivno i kvalifikovano uključivanje u procese definisanja lokalne politike, organizovanjem odgovarajućih programa obuke i uspostavljanjem prakse koja omogućava viši nivo participacije građana u procesu odlučivanja; Podizanje nivoa kvaliteta života u lokalnoj zajednici uspostavljanjem prakse intenzivne međusektorske saradnje u prevladavanju postojećih problema.
Specifični strateški cilj: Poboljšati tehničku i kadrovsku opremljenost lokalnih medija	
Mere i aktivnosti	Uspostaviti nezavisne i finansijski održive lokalne medije Tehnički opremiti savremenom opremom lokalne medije Obezbediti ili izgraditi adekvatan prostor za emitovanje i proizvodnju TV programa Omogućiti zaposlenima u medijima stručno usavršavanje
Specifični strateški cilj: Institucionalno urediti oblast kulture i definisati jasnu i konzistentnu kulturnu politiku u opštini	
Mere i aktivnosti	Osnivanje Saveta za kulturu u okviru Opštinske uprave Ustanoviti način i model dodeljivanja priznanja i nagrada iz svih oblasti i utvrditi pravnu proceduru za dodelu Osnovati i verifikovati manifestacije, jubileje i praznike koje su od izuzetne važnosti za opštinu

INFRASTRUKTURA

Prioritetni strateški cilj

Prioritetni strateški cilj održivog razvoja opštine Prokuplje u oblasti infrastrukture je **razvoj, kvalitetno i kontinuirano unapređenje infrastrukture angažovanjem najstručnijih raspoloživih kadrova, primenom transparentnog postupka, uz korišćenje svih dostupnih izvora finansiranja i uspostavljanje standarda u upravljanju infrastrukturnim sistemima.**

Specifični strateški ciljevi

Opis

Imajući u vidu situaciju u oblasti putne infrastrukture, neophodno je uraditi projekte a zatim i izgraditi zaobilaznicu oko Prokuplja kao deo magistralnog puta M-25, izvršiti rekonstrukciju magistralnog puta i popraviti i asfaltirati sve loše deonice na regionalnim putevima. Za 19 lokalnih puteva postoje projekti koje treba realizovati, tako što se moraju sanirati loše makadamske deonice i asfaltirati pojedini putni pravci uključujući i izgradnju ukupno 13 mostova i propusta. Pored toga, neophodno je asfaltirati gradske ulice za koje takođe postoje projekti i rešiti pitanje mirujućeg saobraćaja u gradu izgradnjom parkirališta.

Kako su raspoloživi kapaciteti izvorišta vodosnabdevanja 140 l/sek, a sadašnje potrebe za vodom su 168,81 l/sek, javlja se deficit u količini vode. Na distributivnu mrežu Prokuplja priključeno je 9.000 domaćinstava i pravnih lica (podatak prema broju vodomera koji se očitavaju od strane JKP "Vodovod") što čini 90% od ukupnog broja .

Rezultati izvršenih analiza ukazuju na brojne probleme i to da su, osim proširenja kapaciteta postojećih izvorišta, neophodne i dodatne mere na samoj distributivnoj mreži da bi se uočeni problemi rešili, pa se zato predlaže sledeće:

- sistem "Bresnica" može obezbediti još 20 l/sek vode nakon završetka rekonstrukcije dovodnog cevovoda za šta postoji glavni projekat;
- bunari u selu Bumburek su urađeni kao i pumpna stanica, ali tek izvođenjem potisnog cevovoda u dužini od 4,5 km kojim bi se voda direktno ubacivala u gradsku mrežu grada, moguće je obezbediti 25 l/sek vode;
- završetkom izgradnje brane i akumulacije "Selova", izgradnjom postrojenja za prečišćavanje vode i regionalnog cevovoda, grad Prokuplje dobio bi još 401 l/sek vode za piće čime bi problem vodosnabdevanja Prokuplja i naselja i opštini dugoročno bio rešen.

Potrebno je izvršiti razdvajanje visinskih zona i preraspodelu raspoloživih količina vode sa izvorišta i između zona prevođenjem u nisku zonu minimum 28 l/sek vode što podrazumeva i ugradnju neophodnih ventila, izgradnju novih deonica i rekonstrukciju postojeće mreže u dužini od oko 3,9 km u sledećim ulicama prema sledećem prioritetu:

- Nikodija Stojanovića – Tatka,
- Kraljevića Marka,
- XXI Srpske divizije,
- Strahinića Bana,
- Koste Vojinovića,
- Darinke Nestorović,
- Partizanskoj,
- i deo ulice Vasilija Đurovića-Žarkog.

Postojeći rezervoarski prostor treba proširiti izgradnjom novih rezervoara :

- u nižoj visinskoj zoni na "Sokolici" minimum za 1000 m³ sa dve crpne stanice
- u višoj zoni u "Đurvačkom naselju" dva rezervoara sa po 400 m³ i sa dve crpne stanice.

Sva buduća tehnička rešenja potrebno je tako koncipirati da se uklapaju u trajno rešenje vodosnabdevanja Prokuplja iz sistema " Selova ".

Da bi problemi otpadnih voda bili uspešno rešeni potrebno je :

- izgraditi kolektore otpadnih i fekalnih voda,
- izgraditi kolektore za kišnu kanalizaciju
- izvršiti neophodno prevezivanje na postojećim kolektorima,
- izgraditi uređaj za prečišćavanje otpadnih voda.

Neophodno je uraditi šire uređenje Rastovničkog jezera nakon izrade projekta. Ovaj lokalitet može se iskoristiti za potrebe sporta i rekreacije izgradnjom trim staze i drugih sadržaja.

Neophodno je uraditi regulaciju reke Toplice uzvodno od gvozdenog mosta do Grčkog mlina u prvoj fazi, a zatim do Donjeg Točana u drugoj fazi.

Neophodno je regulisati i urediti Stražavačku reku pored sportske hale kao i pored naselja Radoš Jovanović - Selja.

Neophodno je regulisati Velički potok od Medicinskog centra do ušća, regulisati Kondželjsku reku u dužini od 2 km čime bi se zaštitile plodne površine sela Mađare, Kondželj, Prekadin, Bresničić, Beloljin i Donja Konjuša, regulisati i urediti Maloplansku reku, regulisati i urediti Bolnički potok.

Potrebno je omogućiti razvoj i izgradnju elektroenergetskih objekata kako bi mogli pratiti i izgradnju stambenih i drugih objekata kao potrošače i u pogledu količine električne energije i snage. Potrebno je da se na najvišem naponskom nivou poboljša energetska situacija izgradnjom dve TS 35/10 kV, 25 TS 10/0,4 kV sa 33 priključna voda od 10 kV za TS 10/0,4 kV i 20 izrada raspleta NN mreže u TR, kao i 26 rekonstrukcija NN mreže kako bi se poboljšalo snabdevanje električnom energijom postojećih i prihvatili novi potrošači na celom području opštine Prokuplje. Što se tiče 10 KV vodova, kako nisu predviđene detaljne lokacije, planira se da svaki od njih ima prosečnu dužinu po svakom izvodu od 500 do 600 metara, zavisno od gradskog ili prigradskog dela, što iznosi ukupno oko 2 kilometra, 10 KV mreže po svakom planiranom trafo reonu. 10 KV mreža bi se uglavnom radila kablovski u gradskom delu, a u prigradskim na betonskim stubovima snopom SNSKS odgovarajućeg preseka i delom ALČ provodnikom do budućih MBTS i KBTS.

Neophodno je uraditi gradska ulična osvetljenja, kao i ulična osvetljenja u mesnim zajednicama prema postojećoj projektnoj dokumentaciji. Posebno treba izdvojiti realizaciju osvetljenja do fabrike "Hissar", osvetljenje brda Hisar, osvetljenje sportskih terena kod sportske hale "Dr Zoran Đinđić", kej do železničkog mosta kod tunela sa osvetljenjem oba mosta, rasveta pored budućeg sportsko rekreativnog centra-Rastovničko jezero. Sve visokonaponske vodove od 10 i 35 KV treba izvesti podzemno na gradskom području.

Razvojne aktivnosti u sektoru fiksne telekomunikacione mreže treba usmeriti ka: ubrzanom razvoju i digitalizaciji mreže, razvoju pristupne mreže određenog kvaliteta i skraćivanju liste čekanja. Radi poboljšanja performansi postojeće fiksne mreže, u narednom periodu treba je postepeno zameniti mrežama novije generacije što će omogućiti pored postojećih i pružanje novih usluga: usluge inteligentne mreže i usluge višenamenske internet mreže.

U oblasti mobilnih telekomunikacija treba povećati procenat teritorije i stanovništva koji su pokriveni ovim uslugama. Potrebno je i povećanje kvaliteta usluga mobilnih telekomunikacija. Tehnološki razvoj telekomunikacionih mreža trebalo bi da omogući da internet bude dostupan, jeftin, brz i siguran. Trenutno je najzastupljeniji "dial-up" pristup internetu korišćenjem analogne veze, što je nedovoljno za profesionalnu, poslovnu i obrazovnu primenu, za šta je neophodan on-line internet koji podrazumeva neprekidnu vezu značajno većeg protoka. Razvojem satelitskih komunikacija postiže se rasterećenje ostalih telekomunikacionih sistema, a time i uvođenje novih servisa. Smernice budućeg razvoja podrazumevaju i realizaciju sledećih aktivnosti:

- izgradnja reonskih centrala,
- zamena analognih centrala digitalnim,
- poboljšanje prenosa uvođenjem optičkih kablova.

S obzirom da zelene površine grada čine jedinstvenu mrežu gradskog zelenila, pored zelenila na javnim površinama postoje i značajne zelene površine vezane za kolektivno i individualno stanovanje, industrijske objekte, specijalizovane centre (bolnica), sportske objekte...

Radi očuvanja postojećeg i poboljšanja opšteg stanja zelenila u gradu potrebno je angažovanje na uklanjanju suvih i bolesnih stabala, negovanju i sadnji novog drvoreda, rekonstrukciji cvetnjaka, rekonstrukciji staza, podizanju novih vrtno-arhitektonskih elemenata, podizanju fontana, rekonstrukciji i popravci raznih objekata i dečijih igrališta. Parkove treba opremiti standardnom infrastrukturom i sistemom za navodnjavanje.

Za naredni period pored redovnog održavanja u svim parkovima prve kategorije trebalo bi izvršiti rekonstrukciju travnjaka jer su postojeći zaraženi velikom količinom korova koji ne daju pravu sliku parkova. Trebalo bi, takođe, proširiti površine koje trenutno nisu obuhvaćene i to :

- blokovsko zelenilo (zelenilo oko stambenih zgrada i dvorišta istih uz mogućnost planiranja i izgradnje novih parkovskih površina);
- školska dvorišta (usled nedostataka sredstava mnoga dvorišta su zapuštena. U saradnji sa školama organizovati revitalizaciju i negu istih);
- Dunek - prostor sadašnje deponije, Direkcija za izgradnju bi mogla da izradi određene programske sadržaje i zelene površine;
- prilazi gradu iz pravca Niša, Kuršumlije, Žitorađe i Žitnog Potoka;
- kej pored Toplice;
- brda pored grada - Borovnjak, Hisar, Guba.

Spisak specifičnih ciljeva

- Izgraditi novu i rekonstruisati postojeću saobraćajnu infrastrukturu kroz adekvatnu angažovanost nadležnih institucija na izradi i sprovođenju planova, programa i mehanizama za obezbeđenje sredstava.
- Adekvatna zaštita i ekonomično korišćenje vodnih resursa uz obezbeđenje uslova i mehanizama za finansiranje rekonstrukcije postojeće i izgradnje nove vodovodne mreže i cevovoda kao i zaštite vodnih tokova.
- Izrada i sprovođenje studije o kontrolisanju otpadnih voda, kolektora otpadnih voda i kapaciteta za preradu otpadnih voda.
- Izgraditi savremen, ekološki siguran energetska sistem izradom studije i uvođenjem principa energetske efikasnosti i toplifikacije grada.
- Adekvatno planiranje novih javnih zelenih površina i veća angažovanost svih nadležnih institucija na održavanju istih i nezi postojećih sa većim uključivanjem škola, bolnica i drugih ustanova.

Mere i aktivnosti

Prioritetni strateški RAZVOJ INFRASTRUKTURE cilj:		
		Razvoj, kvalitetno i kontinuirano unapređenje infrastrukture angažovanjem najstručnijih raspoloživih kadrova, primenom transparentnog postupka, uz korišćenje svih dostupnih izvora finansiranja i uspostavljanje standarda u upravljanju infrastrukturnim sistemima.
Specifični strateški cilj:		Izgraditi novu i rekonstruisati postojeću saobraćajnu infrastrukturu kroz adekvatnu angažovanost nadležnih institucija na izradi i sprovođenju planova, programa i mehanizama za obezbeđenje sredstava.
	Mere i aktivnosti	Izgradnja zaobilaznice oko Prokuplja Izgradnja javnih parkirališta Rekonstrukcija gradskih ulica Rekonstrukcija pojedinih deonica regionalnih i lokalnih puteva u opštini
Specifični strateški cilj:		Adekvatna zaštita i ekonomično korišćenje vodnih resursa uz obezbedjenje uslova i mehanizama za finansiranje rekonstrukcije postojeće i izgradnju nove vodovodne mreže i cevovoda, kao i zaštita vodnih tokova
	Mere i aktivnosti	Rekonstruisati postojeću vodovodnu mrežu. Izgraditi vodosistem "Selova" sa postrojenjem za prečišćavanje vode i regionalnim cevovodom Izvršiti rekonstrukciju dovodnog cevovoda sistema "Bresnica" Izgraditi potisni cevovod vodosistema "Bumburek" Izgraditi rezervoare pijaće vode Izvršiti regulaciju reka i vodotokova
Specifični strateški cilj:		Izrada i sprovođenje studije o kontrolisanju otpadnih voda, kolektora otpadnih voda i kapaciteta za preradu otpadnih voda
	Mere i aktivnosti	Izgraditi kolektore otpadnih fekalnih voda Izgraditi kolektor za kišnu kanalizaciju Izgraditi prolaz industrijskog kolektora ispod reke Toplice sa crpnom stanicom Izgraditi uređaj za prečišćavanje otpadnih voda
Specifični strateški cilj:		Izgraditi savremen, ekološki siguran energetska sistem izradom studije i uvođenjem principa energetske efikasnosti i toplifikacije grada
	Mere i aktivnosti	Izgraditi novu i rekonstruisati postojeću energetska infrastrukturu Uspostaviti efikasniji energetska sistem

	Izraditi studije o energetskej efikasnosti i toplifikaciji grada sa prioritetima izgradnje i mehanizmima za obezbeđivanje sredstava Izgraditi gradsku toplanu i toplovod
Specifični strateški cilj:	Adekvatno planiranje novih javnih zelenih površina i veća angažovanost svih nadležnih institucija na održavanju i nezi postojećih, sa većim uključivanjem škola, bolnica i dr. ustanova
Mere i aktivnosti	Uvesti sistem savremenog planiranja javnih zelenih površina Povećati angažovanost nadležnih institucija na održavanju javnih zelenih površina

ZAŠTITA ŽIVOTNE SREDINE I LEAP

Prioritetni strateški cilj

Prioritetni strateški cilj u oblasti zaštite životne sredine u opštini Prokuplje je **promovisati nove, savremenije sisteme zaštite životne sredine na nivou opštine (sistem za upravljanje otpadnim vodama i sistem za upravljanje komunalnim otpadom), smanjiti nivoe zagađenja i institucionalno unaprediti organizaciju i sistem finansiranja zaštite životne sredine.**

Specifični strateški ciljevi

Opis

Postizanje boljeg kvaliteta otpadnih voda i čistijih recipijenata na teritoriji opštine Prokuplje zahteva preduzimanje sledećih aktivnosti:

- smanjenje ispuštanja neprečišćenih otpadnih voda u reke. To bi se rešilo prevezivanjem kolektora koji idu ka rekama, usmeravanje otpadnih voda ka budućem prečištaču i odvajanjem fekalnih voda od kišnih u kolektorima ulične kanalizacije;
- izgradnja postrojenja prečištača što bi se realizovalo projektovanjem objekata prečištača, izgradnjom objekata prečištača, izgradnja unutrašnje infrastrukture, objekata na liniji vode i mulja, opremanjem mašinama;
- izgradnja kolektora u gradskim zonama gde ih nema i to: izgradnja kolektora Stražavački potok-nastavak, izgradnja kolektora fekalne kanalizacije naselja "Ozren II" izgradnja kolektora visoke zone-nastavak, izgradnja kolektora niske zone-nastavak;
- izgradnja prelaza kanalizacije preko reke Toplice što bi se ostvarilo izgradnjom industrijskog kolektora otpadnih voda ispod reke Toplice sa crpnom stanicom fekalne vode "Toplica", koja bi služila za transport fekalne vode naselja desne obale Toplice do prečištača;
- saniranje postojećih uređaja za predtretman otpadnih voda industrije. Ponovnim osposobljavanjem ovih uređaja ispuštanje otpadnih voda industrije bi se bolje kontrolisalo i sprečila velika trovanja rečnih tokova i živog sveta u njima.

U uspostavljanju sistema upravljanja kvalitetom voda neophodno je:

- projektovanje strategije monitoringa pijaćih, površinskih, podzemnih i otpadnih voda na lokalnom nivou. To bi se realizovalo izradom strategije po Nacionalnoj strategiji i zakonskoj regulativi;
- izrada softvera baze i analize podataka vezanih za upravljanje kvalitetom voda i to izradom softvera kao deo integralnog informacionog sistema zaštite životne sredine na lokalnom nivou;
- funkcionisanje akreditovanih eksternih i internih laboratorija na lokalnom nivou pri čemu bi se primenjivali standardi JUS-ISO 17025;
- ustanovljavanje zakonodavne osnove upravljanja kvalitetom voda na lokalnom nivou i na osnovu zakona ustanoviti i obezbediti upravljanje kvalitetom voda na lokalnom nivou.

U uspostavljanju adekvatnog sistema upravljanja otpadom u Prokuplju neophodno je:

- smanjiti količinu otpada uvođenjem sistema za selektovanje i odvajanje sekundarnih sirovina, koji podrazumevaju i kompletnu edukaciju stanovništva koji bi učestvovali u selekciji otpada počev od domaćinstva;
- izgraditi novu sanitarnu deponiju po svim važećim zakonskim propisima. Projektna dokumentacija za izradu sanitarne deponije bi morala biti završena u što kraćem roku kako bi izgradnja deponije započela;
- paralelno sa izgradnjom sanitarne deponije neophodno je izraditi studiju o sanaciji postojećeg smetlišta, kako bi se pristupilo sanaciji prostora koji zahvata sadašnje smetlište kao i ukloniti sva divlja smetlišta na teritoriji opštine;
- sve ovo podrazumeva i formiranje novog komunalnog preduzeća koje bi gazdovalo deponijom sa adekvatnim kadrovskim kapacitetima i materijalno-tehničkom opremljenošću;
- uz sve ove aktivnosti neophodno je sprovesti kompletnu edukaciju stanovništva u oblasti upravljanja komunalnim otpadom, doneti paket zakona na lokalnom nivou i pojačati rad inspeksijskih službi. Nosioc projekta bi bila Opština Prokuplje.

Za dobijanje prave slike o kvalitetu vazduha neophodan je kontinuirani monitoring kvaliteta vazduha potencijalnih zagađivača i izrada katastra zagađivača. Potrebno je organizovati sa ovlašćenim organizacijama kontinuirano merenje emisija i imisija zagađujućih materija zagađivača sa postavljanjem većeg broja mernih mesta u cilju sagledavanja realnog stanja. Praćenje zagađenja obavljaće Opštinska uprava - Inspekcija za zaštitu životne sredine, u najkraćem roku.

U Prokuplju, saobraćaj predstavlja najvećeg zagađivača vazduha. Donedavno je magistralni put prolazio kroz glavnu Jug Bogdanovu ulicu. Iako je ova ulica rekonstruisana i pretvorena u pešačku zonu, saobraćaj je praktično skoncentrisan u samom centru grada jer se odvija kroz dve ulice paralelne Jug Bogdanovoj ulici. Smanjenje emisija izduvni gasova automobila i smanjenje zagađenja vazduha iz saobraćaja postiglo bi se izgradnjom zaobilaznice u cilju rasterećivanja i preusmeravanja saobraćaja na druge pravce. Izgradnja zaobilaznice je u nadležnosti republičkih organa i delimično Opštinske uprave.

Neophodno je smanjiti emisiju iz individualnih ložišta domaćinstava uvođenjem u upotrebu dimnjaka sa standardom i prelaskom na goriva koja u manjoj meri utiču na zagađenje i gasifikacijom.

Za rešavanje problema koji se odnose na planiranje zvučne zaštite i ocenu posledica koje se javljaju pod uticajem buke i vibracija u životnoj sredini, na teritoriji grada možemo navesti: monitoring intenziteta buke i jačine zvučnih vibracija; lokalizacija izvora buke i uspostavljanje mera zaštite protiv buke i zvučnih vibracija (tehnoške, izolacione mere

kao i zakonskim regulativama). Monitoring i uspostavljanje navedenih mera bi se vršilo u okviru Opštinske uprave i odgovarajućih ovlašćenih stručnih kuća.

Drumski saobraćaj predstavlja na teritoriji opštine Prokuplje najučestaliji izvor buke koji učestvuje sa 70-80%. Najveći nivo buke ostvaren je u centru grada gde je opterećenje saobraćaja najveće. Ovaj problem bi se mogao rešiti izolacijom stambenih kompleksa i ekranizacijom, postavljanjem određenih barijera između saobraćajnica i stambenih kompleksa (drvoredi, zelenilo), kao i uspostavljanjem adekvatne regulacije saobraćaja (zaobilaznica) ili njegovim ograničenjem. Ovi poslovi spadaju u nadležnost republičkih i delimično opštinskih organa.

U cilju zaštite biodiverziteta na teritoriji opštine Prokuplje neophodno je:

- obezbediti permanentno praćenje (monitoring) stanja populacije pojedinih vrsta biljaka, gljiva i životinja i preduzimati adekvatne stručne mere u slučaju njihove ugroženosti i u tom smislu treba povećati angažovanost lokalne zajednice;
- pojedina prirodna dobra predložiti za upis u listu zaštićenih prirodnih dobara (spomenici prirode);
- animirati javnost i edukovati stanovništvo o potrebi usklađenog razvoja i korišćenja prirodnih resursa, o potrebi življenja u harmoniji sa prirodom, stimulisati razvijanje ekoturizma, eko-etnologije, eko-etno-arhitekture, obrazovati udruženje za lekovito bilje čiji je zadatak da racionalno eksploatiše postojeće resurse, vrši edukaciju, proizvodi lekovito bilje i gljive, pri čemu doprinosi lokalnoj i državnoj ekonomiji.

U cilju zaštite šumskih resursa na teritoriji opštine Prokuplje neophodno je:

- preduzimanje preventivnih mera i suzbijanje i kontrola brojnosti štetnih insekata redovnom negom šuma i praćenjem pojave biljnih bolesti, podelom šuma po stepenu ugroženosti, pošumljavanjem oštećenih površina, zaštitom šuma od bespravnih seča, strogim sprovođenjem osnova i planova gazdovanja šumama, strogom kaznenom politikom;
- plansko korišćenje šuma strogim sprovođenjem propisanih mera, stvaranjem uslova za prirodno obnavljanje šuma i pošumljavanjem neobnovljenih delova;
- unapređenje stanja, povećanje vrednosti i opštekorisnih funkcija šuma rešavalo bi se rekonstrukcijom degradiranih šuma i pošumljavanjem goleti, uvođenjem savremene mehanizacije i racionalnijim gazdovanjem šumama, edukacijom stanovništva i adekvatnijom kontrolom i kaznenom politikom.

Problem nedostatka zelenih površina na urbanoj teritoriji opštine Prokuplje treba rešavati uređenjem reke Toplice u prijatna šetališta sa pratećim objektima, uređenjem izletišta na Belom Kamenu, Ajdanovcu i Golači u zdravstvene i turističko-rekreativne centre, uređenjem park šuma oko grada: Hisar, Borovnjak I i II, tekućim održavanjem parkova u gradu, rekonstrukcijom zasada i travnjaka, kao i podizanjem, obnavljanjem i održavanjem drvoreda u svim ulicama, podizanjem ili obnavljanjem parkova u školama, kao i u naseljima i stambenim blokovima.

Neophodno je postojeće gradsko smetlište revitalizovati i nameniti za odmor i rekreaciju. U selima ozeleniti postojeće trgove i druge slobodne površine kao i školska dvorišta i divlje deponije. Urediti užu prostor oko Rastovničkog jezera.

U cilju realizacije određenih programa, projekata i drugih aktivnosti u oblasti očuvanja, zaštite i unapređenja životne sredine, a s tim u vezi i finansiranje realizacije Lokalnog ekološkog akcionog plana i Strategije održivog razvoja potrebno je formirati Ekološki fond na nivou opštine.

Važećim Zakonom o zaštiti životne sredine bliže su okarakterisane i precizirane potrebe i načini za osnivanje Fonda za zaštitu životne sredine pa ih iz tih razloga nismo navodili

kao poseban strateški cilj. Čl.100. Zakona o zaštiti životne sredine (Sl. glasnik R, br. 135/04), a u vezi sa čl. 90-99 ovog zakona, jedinica lokalne samouprave osniva fond koji će se finansirati iz prihoda ostvarenih na njenoj teritoriji.

Fond za zaštitu životne sredine bi predstavljao kontinuirani način finansiranja kojim bi se unapred precizirali planovi sprovođenja u vidu godišnjih programa rada.

Takođe, neophodno je formiranje Kancelarije za zaštitu životne sredine u okviru Opštine, koja bi se bavila ostvarivanjem svih pomenutih aktivnosti, radom Ekološkog fonda, ali sa druge strane i upravnim poslovima i nadzorom koje sprovodi inspekcija.

Spisak specifičnih ciljeva

- Uvesti sistem za upravljanje otpadnim vodama i sistem za adekvatno upravljanje kvalitetom pijaće vode.
- Uvesti sistem za upravljanje komunalnim otpadom.
- Smanjiti nivo zagađenosti vazduha i nivo buke.
- Izdefinisati zaštićena prirodna dobra i zakonski ih uokviriti.
- Izradom novog Generalnog plana za područje grada Prokuplja izdefinisati kategorije i prostor zelenih površina, a izradom novog Prostornog plana sagledati problem na nivou opštine Prokuplje.
- Izraditi plan eksploatacije šumskih resursa i plan prirodnog i veštačkog obnavljanja šumskog prekrivača.
- Stvoriti uslove i obezbediti resurse za organizaciju poslova i finansiranje zaštite životne sredine na nivou lokalne vlasti.

Mere i aktivnosti

Prioritetni strateški cilj:		PROMOVISATI NOVE I UNAPREDITI POSTOJEĆE SISTEME ZAŠTITE ŽIVOTNE SREDINE
		Promovisati nove, savremenije sisteme zaštite životne sredine na nivou opštine (sistem za upravljanje otpadnim vodama i sistem za upravljanje komunalnim otpadom), smanjiti nivo zagađenja i institucionalno unaprediti organizaciju i sistem finansiranja zaštite životne sredine
Specifični strateški cilj:		Uvesti sistem za upravljanje otpadnim vodama i sistem za adekvatno upravljanje kvalitetom pijaće vode
	Mere i aktivnosti	Izrada plana kanaliziranja i upravljanja otpadnim vodama Izrada plana eksploatacije vodnih resursa
Specifični strateški cilj:		Uvesti sistem za upravljanje komunalnim otpadom
	Mere i aktivnosti	Sanacija postojećeg smetlišta Izraditi plan organizovanog sakupljanja i primarne selekcije sekundarnih sirovina na teritoriji opštine Prokuplje Izgraditi sanitarnu deponiju
Specifični strateški cilj:		Smanjiti nivo zagađenosti vazduha i nivo buke
	Mere i aktivnosti	Formiranje katastra zagađivača Sprovođenje monitoringa vazduha Sprovođenje monitoringa intenziteta buke i zvučnih vibracija Izolacija i ekranizacija stambenih zgrada

Specifični strateški cilj:	Izdefinisati zaštićena prirodna dobra i zakonski ih uokviriti	
	Mere i aktivnosti	Formirati katastar retkih i ugroženih vrsta (obezbediti stručni kadar u cilju permanentnog praćenja-monitoring)
		Povećati angažovanost lokalne zajednice na očuvanju prirodnih dobara
		Iniciranje novih potencijalnih područja za zaštitu
		Povećati ekološku svest lokalnog stanovništva
Specifični strateški cilj:	Izradom novog Generalnog plana za područje grada Prokuplja izdefinisati kategorije i prostor zelenih površina, a izradom novog Prostornog plana sagledati problem na nivou opštine Prokuplje	
	Mere i aktivnosti	Izgraditi nove zelene površine, izletišta i park šume na teritoriji opštine
Specifični strateški cilj:	Izraditi plan eksploatacije šumskih resursa i plan prirodnog i veštačkog obnavljanja šumskog prekrivača	
	Mere i aktivnosti	Izraditi i implementirati plan zaštite šumskih resursa i zaštite od degradacije šuma.
Specifični strateški cilj:	Stvoriti uslove i obezbediti resurse za organizaciju poslova i finansiranje zaštite životne sredine na nivou lokalne vlasti	
Mere i aktivnosti	Usvojiti Lokalni plan zaštite životne sredine	
	Osnovati Fond za zaštitu životne sredine opštine Prokuplje i razraditi mehanizme za njegovo održivo finansiranje	
	Formirati Kancelariju za zaštitu životne sredine u okviru Opštinske uprave	

PROSTORNO I URBANISTIČKO PLANIRANJE

Prioritetni strateški cilj

Prioritetni strateški cilj opštine Prokuplje u oblasti prostornog i urbanističkog planiranja je **postizanje racionalne organizacije i uređenja prostora, usklađivanjem njegovog korišćenja sa mogućnostima i ograničenjima u raspolaganju prirodnim i stvorenim vrednostima i sa potrebama dugoročnog socijalnog i ekonomskog razvoja.**

Specifični strateški ciljevi

Opis

Ostvarivanjem prioritetnog strateškog cilja postići će se:

- zaustavljanje dalje degradacije prostora, ugrožavanje i uništavanje prirodnih resursa i dobara, suzbijanje neplanske izgradnje i nenamenskog korišćenja prostora, revitalizacijom ugroženih područja (naročito onih koji imaju perspektive razvoja);

- ravnomerni razmeštaj stanovništva, privrednih i drugih aktivnosti u skladu sa prednostima pojedinih delova opštine;
- usklađivanje prostornog razvoja, naročito brdskih i planinskih područja;
- usklađivanje dinamike između procesa deagrarizacije, industrijalizacije i urbanizacije;
- zaštita životne sredine.

Uzimajući u obzir negativne demografske tendencije (opadanje nataliteta, porast mortaliteta, migracija stanovništva), veoma lošu ekonomsku situaciju u gradu, visoku nezaposlenost (preko 7000 radno sposobnih je na birou za nezaposlene) kao i blizina Kosova kao potencijalno destabilizujućeg prostora, može se zaključiti da će Prokuplje i naselja obuhvaćena GUP-om u narednih desetak godina beležiti stagnaciju ili čak i blagi pad broja stanovnika. Ostala naselja u opštini Prokuplje će i dalje karakterisati konstantan pad broja stanovnika.

Razume se, ovako negativne tendencije nije jednostavno zaustaviti i promeniti im tok. Za tako nešto potrebno je pored Strategije održivog razvoja opštine Prokuplje izraditi veći broj pratećih dokumenata, planova i projekata kojima će se konkretizovati strategija i čije će namere i koristi prepoznati i običan stanovnik opštine Prokuplje.

Prostorni plan opštine Prokuplje je neophodno uraditi u što kraćem roku, jer je to plan koji može najviše da korespondira sa Strategijom razvoja opštine Prokuplje.

Generalni plan Prokuplja je u izradi i on je takođe od velike važnosti jer se odnosi na prostor koji je najgušće naseljen, u kome se odvijaju privredne i društvene aktivnosti koje mogu i imaju uticaj ne samo na grad i okolinu nego na čitavu opštinu Prokuplje, pa u nekim slučajevima i na okolne opštine. Izradom i usvajanjem ovog plana napokon će se stvoriti uslovi za rešavanje mnogih gradskih problema, a takodje će se stvoriti i predispozicija za potencijalni privredni i infrastrukturni razvoj.

Moramo pomenuti da izrada bilo kog urbanističkog plana nije moguća bez dobre geodetske informacione osnove. Zato je i neophodno uvođenje Geodetsko-informacionog sistema (GIS) jer bez njega se može dovesti u pitanje kvalitet i realnost svakog izrađenog plana.

Spisak specifičnih ciljeva

- Izrada i primena osnovnih, planskih i urbanističkih dokumenata.

Mere i aktivnosti

Prioritetni cilj:	strateški	RAZVOJ I ADEKVATNA PRIMENA PROSTORNIH I URBANISTIČKIH PLANOVA
		Postizanje racionalne organizacije i uređenja prostora, usklađivanjem njegovog korišćenja sa mogućnostima i ograničenjima u raspolaganju prirodnim i stvorenim vrednostima i sa potrebama dugoročnog socijalnog i ekonomskog razvoja
Specifični strateški cilj:		Izrada i primena osnovnih, planskih i urbanističkih dokumenata
	Mere i aktivnosti	Izraditi Generalni plan Prokuplja Izraditi Prostorni plan opštine Uvođenje Geodetsko-informacionog sistema Izraditi istraživačke studije i podloge

SMANJENJE SIROMAŠTVA

Prioritetni strateški cilj

Prioritetni strateški cilj održivog razvoja opštine Prokuplje u oblasti smanjenja siromaštva je **dinamičan privredni razvoj i povećanje zaposlenosti radno aktivnog stanovništva uz sprečavanje pojave nove nezaposlenosti (a samim tim i „novog siromaštva“)** zbog restrukturiranja privrede i uz definisanje i sprovođenje novih programa, mera i aktivnosti namenjenih siromašnima i posebno ugroženim grupama.

Specifični strateški ciljevi

Opis

Borba protiv siromaštva je dugoročan zadatak lokalne samouprave. U skladu sa nacionalnom strategijom treba izraditi i razviti strategiju na lokalnom nivou u skladu sa specifičnostima lokalne zajednice i prioritetnim potrebama grupacija koje su izložene najvećem riziku od siromaštva.

Lokalna strategija mora biti rezultat zajedničkog rada svih relevantnih službi i aktera: obrazovnih, zdravstvenih institucija, nevladinih organizacija, socijalnih stručnjaka kao i formiranih timova odnosno predstavnika svih ciljnih grupa. Kako bi se što kvalitetnije i sveobuhvatnije sprovela ova strategija potrebno je osnovati:

- Odbor za smanjenje siromaštva kao telo Skupštine opštine. Odbor bi delovao kroz četiri sekcije za socijalnu zaštitu i brigu o mladima, starima, licima sa posebnim potrebama, za zapošljavanje, za stanovanje, za zdravstvo i za obrazovanje. U njegov rad su uključeni predstavnici NVO sektora, biznis sektora i opštinskih institucija;
- Kancelarija za smanjenje siromaštva koja će angažovati najstručnije kadrove iz oblasti obrazovanja, socijalne i zdravstvene zaštite. Kancelarija će se finansirati iz budžeta lokalne samouprave, ali i prikupljanjem finansijskih sredstava iz privatnih izvora i donatorstva. Pre svega, trebalo bi obezbediti prostor namenjen kancelariji korišćenjem postojećih resursa (kancelarije u zgradi Opštine Prokuplje ili ostalih srodnih ustanova) ili izgraditi i adaptirati poseban objekat za obavljanje delatnosti. Konkursanjem kod međunarodnih organizacija, nacionalnih fondova i ostalih donatora obezbediti finansijska sredstva za izgradnju i tehničko opremanje kancelarije kao neophodnost za dalje funkcionisanje;
- osnovati fondove namenjene ugroženim licima koji bi se finansirali iz budžeta lokalne samouprave i prikupljanjem donatorskih sredstava;
- optimizirati postojeće resurse (ljudske, infrastrukturne), ojačati institucionalne kapacitete i partnerske mreže u smislu saradnje sa ostalim lokalnim

samoupravama i ključnim akterima za uspešnu realizaciju projekta i tranzicionih procesa.

Lokalna strategija za smanjenje siromaštva ima za cilj unapređenje života ljudi, naročito socijalno ugroženih grupa, sa orijentacijom na smanjenje nezaposlenosti, efikasniju socijalnu i odgovarajuću zdravstvenu zaštitu, obrazovanje i bolji položaj starijih lica. Da bi se strategija uspešno realizovala neophodno je stvaranje takvog okruženja koje će usloviti ekonomski rast.

- funkcionalna lokalna samouprava,
- društveni razvoj (visoko obrazovanje, jačanje civilnog sektora, regionalizacija),
- konkurentno tržište,
- privatizacija preostalih preduzeća odnosno jačanje privatnog sektora,
- demokratska transformacija koja podrazumeva usvajanje i primenu evropskih sistema vrednosti.

Usled društveno - ekonomskih, kulturnih i drugih promena, polako dolazi i do promena u svesti ljudi. U skladu sa tim promenama, došlo je i do približavanja određenih grupa ljudi društvu, sve veće uključenosti i angažovanosti, ali za sada još uvek nedovoljne.

U tom smislu su određenim, ali nedovoljnim zakonskim regulativama šansu dobila i lica sa invaliditetom. Ono što je osnovni cilj je potpuna inkluzija u obrazovanje i integracija u svim sferama društva uz otklanjanje arhitektonskih barijera, rušenje predrasuda i razumevanje lica sa invaliditetom u razvoju njihovih očuvanih potencijala.

Da bi se došlo do ovakvog idealnog stanja potrebno je stvoriti jednu pozitivnu atmosferu u kojoj bi mogli da se razvijaju alternativni oblici socijalne zaštite, u kojima bi učestvovala sve institucije kojima bi koordinisao tim za zaštitu lica sa posebnim potrebama:

- Tim bi bio odgovoran za otklanjanje arhitektonskih prepreka za lica sa telesnim invaliditetom i - za organizovanje edukacije postojećeg kadra za rad kao i prevodioce za gluva i nagluva lica (radi lakše i bolje komunikacije u svim javnim ustanovama), gde bi bez problema i bez pomoći pratioca lica sa invaliditetom mogla sama da lakše, brže i jednostavnije dobiju tražene usluge;
- Tim bi činila stručna lica (sociolozi, socijalni radnici) i to bi uglavnom bio mobilni tim koji bi koristio prostorije u nekom od postojećih društava, ali uz potpunu tehničku opremljenost i obavezan auto sa specijalnom namenom kako bi mogao da poveže i preveze lica sa posebnim potrebama i infrastrukturu dostupnost licima sa invaliditetom;
- Tim bi u koordinaciji i stalnoj saradnji sa svim lokalnim organizacijama, nevladinim sektorom, naročito Kancelarijom za smanjenje siromaštva imao dobru (tehničku umreženost) i stalnu komunikaciju, ali i čest obilazak lica sa invaliditetom;
- Tim bi ovakvom umreženošću i saradnjom brže i kvalitetnije izradio socijalnu kartu svih lica sa invaliditetom, identifikaciju lica sa invaliditetom na terenu (socijalna karta) adekvatnog integrisanog obrazovanja, neprilagođenosti institucija, organizacija u arhitektonskom smislu (postavljanje rampi), ozvučavanje semafora, poznavanja gestovnog govora, nedovoljnog stručnog kadra za rad sa licima sa invaliditetom;
- otvaranje zaštitnih radionica u kome bi se zapošljavala lica sa invaliditetom. Prevažadni zadatak radionica bi bila saradnja sa lokalnim institucijama i pojedinim firmama koje bi radno angažovale lica sa posebnim potrebama. Zaštitne radionice za lica koja već imaju očuvane potencijale mogle bi biti dohodovne institucije i tako organizovane da lica sa invaliditetom budu društveno

angažovana, društveno korisna i samostalna, gde mogu sebi da zarade osnovna sredstva za egzistenciju i time budu u potpunosti zadovoljna. Sve to bi se reflektovalo na samo zadovoljstvo, zadovoljstvo u porodici i gradu što bi doprinelo većem broju zaposlenih;

- za otvaranje ovakvih radionica potrebno je izgraditi nove hale ili preurediti postojeće koje su zapuštene više od deset godina. Postojeće bi trebalo preurediti shodno delatnosti koja bi se obavljala, ali bi se iskoristila postojeća komunalna i električna instalacija. Ono što je najpotrebnije za otvaranje ovih radionica jeste nabavka odgovarajućih postrojenja, stručne konsultacije, pribavljanje potrebne dokumentacije, poslovno – tehnička saradnja sa nekom od agencija iz date oblasti.

Određen deo omladine na teritoriji opštine Prokuplje izražava apatiju, anomiju, odnosno nedostatak jasnih i pravih ciljeva. Usled toga došlo je do porasta maloletničke delikvencije. Imajući to u vidu neophodno je izraditi lokalni plan kojim će se animirati maloletni delikventi putem novih vidova institucionalnog vaspitanja i obrazovanja. Ovo je mogućnost namenjena poboljšanju kvaliteta života mladih ljudi, čime se automatski poboljšava obrazovna i kvalifikaciona struktura stanovništva mlade radne snage i time doprinosi razvoju samog kraja i smanjenju siromaštva. Neophodno je ostvariti saradnju Centra za socijalni rad, Medicinskog centra i obrazovnih ustanova preko kojih će se, a na osnovu odluke SO Prokuplje:

- formirati radionice u kojima će se radno osposobljavati kroz društveno koristan rad (u okviru toga usmeriti delikventa za pomoć starima u kući, nabavka namirnica, pomoć u izvođenju građevinskih radova) na osnovu kojeg će se sticati odgovornost i znanje o neophodnosti radnog aktiviranja, sticati znanja (kroz upoznavanje, učenja i kvizove) o kulturno – istorijskim i etičkim vrednostima kao i usavršavanje naučnih i umetničkih referencija;
- formirati stručni tim (sociolozi, psiholozi, prosvetni radnici) koji će sprovesti treninge. Neophodno je osavremeniti školske objekte (tehnička oprema) i formirati Omladinski centar u kome će se pružati određene usluge pripadnicima mlađih generacija, naročito maloletnim delikventima kroz raznovrsne aktivnosti (savetovališta, kulturno-zabavni programi, medijsko prezentovanje i radno aktiviranje – volontiranje), adaptirati postojeći objekat Doma kulture ili izgraditi novi za potrebe omladinskog centra;
- formiranje Saveta za roditelje u okviru kojeg će se obavljati razgovori i svojevrsna edukacija roditelja delikvenata.

Kada su u pitanju žrtve nasilja, stara i socijalno ugrožena lica, neophodno je formirati i institucionalizovati:

- sigurnu kuću (zbrinjavanje i pomoć žrtvama nasilja) kao i SOS telefon (24 časovni volonterski rad za čije funkcionisanje je neophodna nabavka tehničke opreme, umrežavanje sa relevantnim institucijama – SUP, Sud, Centar za socijalni rad, Zdravstveni centar i angažovanje stručnih lica koji će sprovesti treninge za rad na SOS telefonu). Lica koja će sprovoditi treninge su ključni psiholozi, medijatori, pravna lica. Izabrati najoptimalnije mesto za izgradnju ili adaptirati postojeći objekat (neiskorišćeni fabrički prostor ili jednu od brojnih napuštenih kuća na teritoriji opštine Prokuplje);
- dnevni centar koji će omogućiti socijalnu, medicinsku i besplatnu pravnu pomoć socijalno ugroženim grupama (izgradnja ili adaptacija postojećih prostora pri Domu zdravlja ili Bolnici).

Na teritoriji opštine Prokuplje primetna je izrazita socijalna nejednakost među pripadnicima većinskog i manjinskog stanovništva (Romi). Romi kao posebno ugrožena kategorija uobičajeno nastanjuju divlja naselja, sirotinjske kvartove, žive u izričito nehygijskim uslovima. Razlozi ovakve diferencijacije leže u kulturološkim osnovama i takozvanom nomadskom životu koji predstavlja zadovoljenje isključivo osnovnih egzistencijalnih potreba na štetu edukacije i institucionalnog obrazovanja i vaspitanja. Izražena je visoka stopa nezaposlenosti, niska stopa upisa - završavanja osnovnog obrazovanja, dečiji rad i rano materinstvo, slabo zdravlje. Da bi se prevazišle ovakve tendencije u Roma pre svega bi trebalo izraditi posebne programe na lokalnom nivou za njihovu integraciju koji podrazumevaju:

- edukaciju roditelja o neophodnosti i važnosti školovanja odnosno obrazovanja ali i uvođenje sistematskog praćenja sprovođenja zakonskih regulativa (rad na terenu-inspektori, obučeni volonteri romske nacionalnosti);
- uključiti romsku decu u školske i predškolske ustanove;
- realizovati aktivnosti pomoći romskoj deci u pripremama za polazak u školu, ali i dopunsku nastavu za romske učenike (angažovanje stručnih kadrova uz saradnju sa obrazovnim ustanovama – školski prostor (učionice));
- osnovati savetovalište za predbračne, bračne i porodične odnose (obezbediti finansijska sredstva putem donacija za izgradnju objekta);
- osnovati savetovalište za zdravstveno vaspitanje (emancipacija);
- formirati Informativni centar (upoznavanje romskog stanovništva o njihovim pravima kada je reč o socijalnoj zaštiti, obrazovanju i mogućnostima zapošljena);
- saradnja sa Nacionalnom službom za zapošljavanje koja će sprovesti programe prekvalifikacije, dokvalifikacije, obzirom da je u romskoj populaciji izražen veliki broj nekvalifikovane radne snage;
- jedan od bitnih elemenata socijalizacije odnosno integracije romske populacije jeste i njihovo uključivanje u medijski prostor;
- u saradnji sa lokalnim televizijama omogućiti program na romskom jeziku (informativne i obrazovne emisije kao i program posvećen tradiciji i kulturi romskog naroda). U okviru ovoga angažovati stručne kadrove koji će sprovesti treninge za komunikaciju i medije.

Naravno, kako bi se realizovali planovi neophodno je postaviti institucionalni okvir koji podrazumeva formiranje Centra za integraciju Roma (CIR) Skupštinskom odlukom u kome će se radno angažovati kako stručno osposobljeni pripadnici romske populacije tako i pripadnici većinskog stanovništva.

Spisak specifičnih ciljeva

- Izrada lokalne strategije i akcionog plana za smanjenje siromaštva i obezbeđenje institucionalnog okvira za njihovo sprovođenje.
- Izrada i sprovođenje strateškog dokumenta socijalne zaštite lica sa invaliditetom kroz mobilizaciju stručnih kadrova i obezbeđenje svih uslova za nesmetan život i rad lica sa invaliditetom.
- Izrada i realizacija lokalnog plana za integraciju pojedinaca iz ugroženih društvenih grupa u društvene sisteme u skladu sa prihvaćenim vrednostima i kulturološkim zahtevima.
- Unapređenje brige o starima i poboljšanje kvaliteta života starih lica kroz identifikovanje adekvatnih modela socijalne zaštite.

Mere i aktivnosti

Prioritetni strateški SMANJENJE SIROMAŠTVA cilj:		
		Privredni razvoj i povećanje zaposlenosti uz sprečavanje „novog siromaštva“, definisanje i sprovođenje novih programa namenjenih siromašnima i posebno ugroženim grupama
Specifični strateški cilj:		Izrada lokalne strategije i akcionog plana za smanjenje siromaštva i obezbeđenje institucionalnog okvira za njihovo sprovođenje
	Mere i aktivnosti	Izrada socijalne karte opštine Prokuplje Izrada i usvajanje Lokalne strategije za smanjenje siromaštva Formiranje Odbora za smanjenje siromaštva pri lokalnoj samoupravi
Specifični strateški cilj:		Izrada i sprovođenje strateškog dokumenta socijalne zaštite lica sa invaliditetom kroz mobilizaciju stručnih kadrova i obezbeđenje svih uslova za nesmetan život i rad lica sa invaliditetom
	Mere i aktivnosti	Razviti alternativne oblike i programe socijalne zaštite za lica ometena u razvoju.
		Povezati sve aktere socijalne zaštite i uspostaviti koordinaciju između institucija
		Uvesti nove i obrazovati postojeće kadrove za lica sa invaliditetom
		Otvoriti zaštitne radionice
Specifični strateški cilj:		Izrada i realizacija lokalnog plana za integraciju pojedinaca iz ugroženih društvenih grupa u društvene sisteme u skladu sa prihvaćenim vrednostima i kulturološkim zahtevima
	Mere i aktivnosti	Razvoj i sprovođenje programa za suzbijanje maloletničke delinkvencije
		Razvoj pomoći za žrtve nasilja (SOS telefoni, sigurne kuće, dnevni centri), ugrožena i siromašna lica
		Izrada i sprovođenje posebnih programa za integraciju Roma u lokalnu sredinu
		Izrada i sprovođenje posebnih programa za integraciju izbeglih i raseljenih lica u lokalnu sredinu
Specifični strateški cilj:		Unapređenje brige o starima i poboljšanje kvaliteta života starih lica kroz identifikovanje adekvatnih modela socijalne zaštite
	Mere i aktivnosti	Sprovesti participativno istraživanje problema i potencijala starih osoba
		Obezbediti pomoći za stara lica kroz dnevni rehabilitacioni centar i pružanje pomoći u kući

INSTRUMENTI

Institucionalni instrumenti

Strateškim ciljevima, merama i aktivnostima definisani su različiti institucionalni instrumenti za ostvarivanje prioritetnih ciljeva Strategije održivog razvoja Prokuplja.

Finansijski instrumenti

Implementacija Strategije lokalnog održivog razvoja finansiraće se:

- iz budžeta opštine Prokuplje i
- iz drugih izvora.

Opština Prokuplje će, na predlog Saveta za održivi razvoj, budžetom za 2008. godinu izdvojiti sredstva za finansiranje dela aktivnosti iz akcionog plana za 2008 – 2010. i dalje sukcesivno izdvajati sredstva za svaku od narednih godina implementacije.

Pod drugim izvorima sredstava podrazumevaju se:

- sredstva iz projekata koje finansiraju međunarodne organizacije i razvojne agencije;
- sredstva iz Nacionalnog investicionog plana;
- sredstva iz predpristupnih fondova Evropske Unije;
- krediti kod domaćih i inostranih finansijskih institucija;
- sredstva iz Fonda za finansiranje opštinskog razvoja³ i
- druga dostupna sredstva.

Instrumenti za monitoring i evaluaciju

Donošenjem srednjoročne Strategije održivog razvoja, Opština Prokuplje se obavezuje da na odgovarajući način prati implementaciju ove Strategije i akcionog plana za period 2007 – 2009.

Kako je tokom izrade Strategije održivog razvoja Prokuplja postignuta puna participativnost građana, uz adekvatno učešće javnog, poslovnog i civilnog sektora, neophodno je da i proces monitoringa i evaluacije sačuva dostignutu participativnost. U tu svrhu opština Prokuplje će formirati Savet za održivi razvoj Prokuplja, kao političko telo sastavljeno od predstavnika političkih partija i pojedinaca sa neospornim autoritetom u lokalnoj zajednici. Savet za održivi razvoj će biti formiran odmah po usvajanju Strategije održivog razvoja Prokuplja sa zadatkom da:

- osigura političku podršku procesu implementacije Strategije;
- osigura da mere i aktivnosti predviđene Strategijom i odgovarajućim akcionim planovima postanu deo budžeta Opštine i na taj način obezbedi deo resursa za implementaciju;
- osigura dalje sprovođenje participativnog pristupa, učešće građana i medijsku promociju implementacije Strategije;

³ U narednom periodu predviđa se osnivanje ovog fonda na nacionalnom nivou

- usvaja dvogodišnji izveštaj o implementaciji strategije i predlaže mere i aktivnosti za unapređenje procesa implementacije;
- inicira donošenje akcionih planova za implementaciju Strategije;
- nastavi (donošenjem odgovarajuće Skupštinske odluke o mandatu ovog tela) da podržava rad Opštinskog foruma, kao tela neposredno zaduženog da ustanovi indikatore održivog razvoja Prokuplja (na osnovu indikatora održivog razvoja koji budu usvojeni u Nacionalnoj strategiji održivog razvoja);
- nadgleda sprovođenje Strategije održivog razvoja Prokuplja i o postignutim rezultatima svake druge godine obaveštava Skupštinu opštine Prokuplja;
- predlaže načine i mere za unapređenje procesa sprovođenja Strategije;
- vrši medijsku promociju procesa implementacije;
- inicira izradu konkretnih projekata, kojima će se konkurisati za sredstva za ostvarivanje Strategije kod domaćih i međunarodnih subjekata;
- delegira mandat Kancelariji za izradu i implementaciju projekata pri Opštinskoj upravi da logistički podržava proces implementacije Strategije kao i izradu akcionih planova, programa i projekata za implementaciju.